

קלקראת שבת מלכתא

Dirshu

דרשן ד' ועוזן

קרן עולמית לחיזוק
ועידוד לימוד התורה

אוגדן עלוני השבת

פרשת ויחי

לקראת שבת מלכתא

פ"ת	צפת	ב"ש	אלעד	ב. שמש	אשדוד	חיפה	מודיעין	בני ברק	ירושלים	עיר
16:16	16:27	16:39	16:26	16:21	16:36	16:27	16:39	16:37	16:21	כניסת שבת
17:36	17:32	17:38	17:36	17:35	17:38	17:35	17:36	17:37	17:35	יציאת שבת
18:09	18:10	18:14	18:09	18:13	18:11	18:10	18:11	18:11	18:13	ר"ת

Dirshu
דרשו ד' ועזו
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

להצטרפות לרשימת התפוצה ולקבלת העלון ישירות לתגיבת המייל - צרו קשר: dirshu@dirshu.co.il

יום המישי י"ד טבת תשע"ז | פניני פרשת ויחי | תקציר שבועי ה'דף היומי בהלכה'

הקלויזנבורגר רֶפָה טיפס על הגבעה הלוך וחזור כשעל גופו הצנום מטען כבה, לקול צחוקם האכזר של הגרמנים הארורים ימ"ש, ושרד...

הרב בנימין בירנצוויג

"יְהִי יָמֵי יַעֲקֹב שְׁנֵי חַיָּו שְׁבַע שָׁנִים וְאַרְבָּעִים וּמָאתַיִם שָׁנָה" (בראשית מ"ז, כ"ח)

פלא עצום ישנו בפסוק הראשון של פרשת ויחי: התורה מונה את שנות חייו של יעקב אבינו, לפני מותו, וכי היכן מצינו שמונים את שנות חייו של האדם קודם מותו?

קושיא זו הקשה מרן בעל האגרות משה; רבי משה פיינשטיין זצ"ל, וביאר, שהתורה באה ללמדנו על גדלות חייו של יעקב אבינו, שכל שנות חייו, בין בילדותו בין בזקנותו, היו שוות בחוזק אמונתו בבורא עולם.

כשלומונים את מסכת חייו של יעקב אבינו, על הנסיונות והקשיים שעבר, בילדותו בבית אביו בצל אחיו עשו, בימים בהם שהה בבית עבר, ולאחר מכן בבית לבן, בכל תקופת עבודתו ונישואי רחל לאה, ולאחר מכן בצער הגדול שהיה לו על העלמות יוסף, ולקחת בן זקונו למצרים, וכל רדתו למצרים, הרי אין לתאר אלו תקופות של צער ומכאוב עברו על יעקב אבינו בחייו, ובכל זאת שמר על אמונת חוסן בבורא עולם, ללא שום הבדל בין זמן לזמן.

לכך כתבה התורה מספר שניו עוד קודם מותו, ללמדנו, כי כל חייו שווים היו לטובה בכל זמן ועת.

הגאון רבי שמשון פינקוס זצ"ל הביא מדברי חז"ל [הובא ברש"י פרשת וישב לו, לה], שהיה ידוע ליעקב אבינו מפי הגבורה, שאם אחד מבניו ימות בחייו - אין לו חלק לעולם הבא. עם ישראל לא יכול להתקיים ללא י"ב השבטים, וכשעם ישראל לא קיים - העולם כולו בטל. מבהיל לחשוב! כי יעקב אבינו חי בתחושה זו שאין לו עולם הבא, במשך עשרים ושתיים שנה, מצב המביא אותו לחשוב, כי לכאורה אין סיבה לעבוד את הקב"ה, שהרי כל תכלית העולם הזה הוא לחיי העולם הבא, ולא מצינו אצל יעקב אבינו שום שינוי בעבודת ה' שלו בכל תקופת חייו.

כל אדם עובר תקופות קשות ונסיונות בחייו, שלפעמים עלולות לגרום לו הרהורי מחשבות של יאוש, בריחה ועוד, אך האדם החזק באמונתו, החי את ה' בכל רגעיו, ויודע כי הוא מנהיג העולם, וכל דבר נעשה בתוקפו והנהגתו ברחמים גמורים אינו מתייאש בנקל, שכן עם מחשבות אמונה בהירות, אפשר לשרוד גם תקופות קשות בחיים... ונאמן הוא לשלם שכר ליראי שמו!

מעשה נורא שקרה בימות הזעם של השואה האיומה, סיפר הגאון ר' גרשון ליבמן זצ"ל, מתלמידי הסבא מנוברדוק זיע"א.

הרב ליבמן פגש פעם ישיש זקן ברוסיה, שסיפר לו שהוא יהודי. שאל אותו הרב במה הוא יהודי? אך היהודי לא ידע כלום מיהדותו, לא קריאת שמע, לא תפילה לא שבת ולא יום כיפור! כלום ממש! רק פסוק אחד הוא ידע לדקלם "תחת אשר לא עבדת את ה' אלוקיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל". מדהים. פסוק בסיסי של קריאת שמע הוא לא ידע, אבל לדקלם פסוק מתוך פרשת התוכחה - ידע גם ידע...

סקרנותו של הגאון ר' גרשון זצ"ל לא ידעה גבול, והוא בקש מן היהודי הסבר לפשר הדבר המוזר הזה? הסביר לו היהודי את פשר הענין:

"בימי צעירותי הייתי במחנה ההשמדה 'בירקנאו', יחד עם עוד יהודים, תחת ידם האכזרית של קלגסי הנאצים ימ"ש, שהיו מעבידים אותנו בעבודות קשות עד מאד, באכזריות איומה ובלא טיפת אנושיות כלל. אותם ארורים חיפשו כל הזדמנות להתעלל ביהודים, כשהם מתמוגגים מהנאה למראה היהודים הנאנקים תחת סבל שאין לתאר... ופעמים רבות עד מוות ממש.

'תחביב' נורא היה לנאצים במחנה, שהיה ממוקם ליד גבעה. הם היו מבקשים מן היהודים לטפס על הגבעה כשעל כתפיהם משאות כבדים מאד. [וצריך להבין שהיהודים היו במצב של תת תזונה, בשערי מות, ממש עור ועצמות ותו לא]. וכך היו חיות הטרף הנאציות עומדים בצד הגבעה, ונהנים ומתמוגגים למראה היהודים המנסים לטפס כשמשא כבד על כתפיהם, ומחמת כובד המשא וקושי הדרך - מתגלגלים ומתדרדרים למטה בשברון עצמות ומות אכזרי מאין כמותו.

מעטים ממש זכו לצאת בחיים מ'תחביב' אכזרי זה. אני, שהייתי בריא ובעל גוף - הצלחתי לעמוד בזה. יהודי נוסף שהיה עימי הצליח אף הוא לשרוד את התעלול הנורא הזה, היה זה יהודי שברירי ורזה, שכולו היה אוסף של עור ועצמות.

התפלאתי מאד, כיצד הוא מחזיק מעמד???

באחת העליות עם המשא הכבד, התקרבותי אליו וראיתי שהוא מלמל דבר מה. התקרבותי יותר ושמעתי מלמל בכונה גדולה את הפסוק: "תחת

המשך בעמוד הבא <<<

"העדפתי לשים עצמי כעם הארץ, ולספוג את העלבונות הללו, עד שהחתן ההוא יצא מהעיר, ובלבד שלא אגרום צער לאחרים"

ומדוע יצא האדמו"ר מבית המדרש בכל שעה?

אכזבתו של החותן העשיר לא ידעה גבולות, ובסתר לבו עלו מחשבות על בטול השידוך. החתן הצעיר ראה בעיניו החכמות את אשר מתרוצץ במחו של חותנו, והוא ביקש ממנו להמתין עוד יומיים.

עברו יומיים, נכנס רבי עקיבא איגר לבית המדרש, העלה בפני הלומדים את שאלותיהם, וענה עליהם בחריפות מיוחדת, כולם נדהמו מגאונותו, בקיאותו וחריונותו, וב"ה כבודו האבוד של השווער חזר אליו. אך פליאתו גדלה עוד יותר, 'מדוע המתנת יומיים?!' העז השווער לשאול את חתנו החשוב. השיב לו החתן: 'בימים הראשונים, היה פה עוד חתן מוכשר מאוד, ואף חותנו רצה להתפאר בו, והוא אכן זכה להערכה רבה בקרב בני העיר. אך אם אני הייתי עונה ומראה את כוחי, הייתי מאפיל על גאונותו, וההתפעלות ממנו היתה מתגמדת, ובכך חלילה היה נגרם צער לחתן ולחותנו, לכן העדפתי לשים עצמי כעם הארץ, ולספוג את העלבונות הללו, עד שהחתן ההוא יצא מהעיר, ובלבד שלא אגרום צער לאחרים.

לפנינו סיפור נוסף המתאר בעוצמה רבה את דאגתו של הגדול לכבודו של הקטן.

מנהג פלא, צד את עיניו של אורח שנקלע לבית מדרשו של האדמו"ר מבאבוב זצ"ל בבארא פארק בליל חג השבועות. האדמו"ר עוסק באמירת תיקון ליל שבועות, אך מידי שעה הוא קם ממקומו המכובד, יוצא מבית המדרש ושב אליו רק כעבור עשר דקות, כך חזר ונשנה הדבר בכל שעה ושעה, לפלא היה המנהג בעיני האורח.

למחרת בתום תפילת שחרית הוזמן האורח לביתו של הרבי לקידוש, הרהיב האורח עוז בנפשו ושטח בפני הרבי את שאלתו: "תורה היא וללמוד אני צריך! מדוע יצא הרבי מבית המדרש מידי שעה בשעה?", השיבו הרבי בחביבות: "הרי אין זה סוד כי להיות ערים כל הלילה אינו דבר של מה בכך, ישנם יהודים חלשים שדבר זה קשה להם והיו רוצים לחזור לביתם לנות, אך אינם עושים כרצונם, משום שהם מתביישים שהרבי יראה אותם יוצאים מבית המדרש, ומשום כך הם עלולים להישאר בבית המדרש למרות עייפותם הרבה, לכן אני יוצא מידי שעה מבית המדרש לעשר דקות, כדי שבדקות אלו יוכל מי שרוצה לעזוב את בית המדרש מבלי לחשוש למיעוט כבודו".

נמצאנו למדים, כי הזהירות בכבוד הזולת חשובה שבעתיים, כאשר האחד גדול יותר וחשוב יותר מזולתו. אל לו למכובד לנצל את מעמדו הרם, ובכך יזולזל אפי' בעקיפין, כבודו של יהודי אחר.

הרב ישראל ליוש

"יְדִגְנוּ לָרֵב בְּקֶרֶב הָאָרֶץ" (בראשית מ"ח, ט"ז)

יעקב מברך את בני יוסף שיהיה בהם את תכונת הדג שהוא פרה ורבה. לכאורה המילה 'לרוב' מיותרת, שהרי מספיק בכך שהוא מדמה אותם לדגים, וכבר שומע אני שהם פרים ורבים כמותם, לשם מה הוסיף את המילה 'לרוב'.

שמעתי מסבי הר"ר חנניה יו"ט ליפא ליוש

זצ"ל שהרי לדגים יש שתי תכונות, אכן

תכונה אחת חיובית שהם פרים ורבים,

אך מנגד יש להם גם תכונה שלילית

שהדגים הגדולים בולעים את

הקטנים, א"כ יעקב מברך את בני

יוסף שאכן ידמו לדגים, אך לא

בתכונה השלילית שהגדול אוכל

את הקטן, אלא בתכונה החיובית

שיפרו וירבו כדגים.

גדולי עולם ששקדו על מידותיהם

כשם ששקדו על התורה, למרות גדלותם

העצומה ושיעור קומתם הרב, כיבדו את

הקטנים מהם, ובכל מאודם דאגו לבל יפגע מהם האדם הפשוט. הקטן

מהם בדרגתו.

כבר בהיותו נער נודע שמו של הגאון רבי עקיבא איגר לשם ולתהילה,

למדנותו ושקידתו בתורה קנו להם שם של כבוד בעולמה של תורה. אחד

מנגידי הקהילה, אשר שמו הטוב של רבי עקיבא איגר הגיע אף לאוזניו,

חפץ בו לחתן לבתו, ואכן יכולותיו הכספיים אפשרו את העניין, והשידוך

נסגר בסימן טוב ובמזל טוב.

למותר לציין את התרגשותו של העשיר על זכייתו בחתן כה מופלא,

לכבוד גדול הוא זכה בין בני עירתו. כבודו ירום עוד יותר, כאשר יגיע

החתן רבי עקיבא איגר אל העיירה, אז כולם יחזו בעיניהם את גאונותו

המופלאה, כך חשב החותן המאושר. אך לא כך היו פני הדברים, מיד

כשהגיע החתן הצעיר לבית המדרש, הקיפוהו הלמדנים בקושיות סבוכות,

וקיוו לעמוד על ידיעותיו ולמדנותו. אך רבי עקיבא איגר מילא את פיו מים,

הרי הוא כאילם, לא ענה על קושיותיהם ולא פתח את פיו בדברי תורה.

'וכי זהו החתן המהולל שכה שיבחוהו?!' התפלאו למדני הקהילה.

<<< המשך מעמוד קודם

"מי היה היהודי הפלאי הזה?" שאל אותו הרב גרשון ליבמן בהתפעמות,

והזקן ענה: "הכל קראו לו הקלויזנבורג רב!!"

האפשרות היחידה להחזיק מעמד בתקופות של חושך ומצור - היא

הדבקות בה' יתברך, לחיות את ה' בכל המצבים, ולהאמין כי הכל בידו,

והוא בעל הכוחות כולם ואין כח בעולם מלבדו!!!

אשר לא עבדת את ה' אלוקיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל". בכל פעם

שהיה היהודי החלוש עולה על הגבעה, היה שב ואומר את הפסוק, וחוזר

על כך שוב ושוב וזה מה שהחזיקו.

פסוק זה הוא הסימן היחיד שנותר לי מיהדותי, לאחר עשרות שנים

תחת השלטון הקומוניסטי שמחק ממני כל שריד מיהדותי!!

כשראהו החזון איש אורו עיניו ואמר לו: "לייזרקה, לאן ברכת? רציתי לומר לך דבר מה ונעלמת...". במר ליבו שב הבחור ופרץ בבכי מחודש: "אינני מבין מה הרב רוצה ממני?" גמגם מתוך הבכי.

תעלומת דברי החזון"א שנאמרו לרבי אלעזר צדוק טורצ'ין זצ"ל

מכיר אותך ויודע כי אתה צדיק וישה, רציתי להסביר לך דבר מה. כיצד נראה יהודי טוב? מתפלל בבית הכנסת שחורית, תפילת שמונה עשרה בכוונה, לאחר התפילה מגלגל היהודי את התפילין, ניגש לפרכת ומנשק אותה, ושופך שיח לפני בורא עולם, מוסיף פרק תהילים שיזכה לסייעתא דשמיא בעבודה ובמהלך היום כולו. לפני צאתו מבית הכנסת הוא שב ומנשק את הפרכת, וכביכול נפרד מרבש"ע ש"נשאר" בבית הכנסת עד לתפילת מנחה. הוא פונה לעסקיו, מדבר ומתנהג כמו סוחר, ואת הקב"ה ישוב לפגוש בצהרים בתפילת מנחה. מגיעה שעת מנחה, ושוב, הוא מתפלל מכל הלב, אך משאיר את הקב"ה בבית הכנסת עד תפילת ערבית, וחוזר חלילה."

ממשיך החזון איש בלהט: "זוהי אינה הדרך הנכונה בעבודת השם, יהודי חייב לקחת איתו את הרבונו של עולם עמו לכל מקום! כאשר הוא יוצא מבית הכנסת, נניח שהוא פונה לקנות עבדו נעליים. הוא מחפש נעל טובה, שתתאים למידת רגלו, שתהא סחורה טובה, זמן רב יכול ללכת לאיבוד בחיפוש אחר הנעל המתאימה והמחיר הנח, יש צורך בסייעתא דשמיא. הוא נעצר ופונה בשפתו לריבונו של עולם, ומדבר איתו כדבר בן לפני אביו, הוא הרי הלך איתו לקנות את הנעליים, "אנא, רבש"ע, עזור לי, שאמצא במהירות נעל מתאימה, שהסחורה תהיה טובה והמחיר יהיה סביר, שהמוכר לא ירמה אותי וכו'..."

יהודי חייב להרגיל את עצמו לפנות לקונו בכל שעה משעות היממה ולא רק בזמן התפילות. אדם שחלילה, "משאיר" את הקב"ה רק לזמן התפילות, הוא חי ועובד את ה' כמצות אנשים מלומדה, הוא זה שיוריד לבסוף את הכיפה...."

על כל צעד ושעל יהודי מחובר לאביו שבשמים, פונה אליו ומדבר איתו בשפתו, אם יש לו קשיים נסיונות - יש לו אל מי לפנות. רבים חושבים שלדבר עם הקב"ה זה רק מנהג ברסלב, אך הם טועים, מי שחי עם הקב"ה - פונה אליו ומדבר עמו בכל עת שנצרך לו.

מרן החזון איש זצ"ל

מספרים על חסיד אחד שעמד ליד הר"ב בזמן תפילת שמונה עשרה, והתבשר מתפילתו המיוחדת של רבו. לפני "יהי לרצון" שומע החסיד את הר"ב מדבר ביידיש: "ריבונו של עולם, אוי, שהמשרתת לא תעזוב. שהמשרתת לא תעזוב..."

החסיד הנרגש הבין שהרבי מדבר כנראה על המשרתים בשמים, שלא יעזבו את השמירה על כלל ישראל, ומיהר לספר לחבריו החסידים על מה שראה ושמע. ניגש חסיד נוסף לרבי ושאל: "ילמדנו רבנו, למה כוונת דברי הרבי שהמשרתת לא תעזוב, האם כוונתו היתה למשרתת של כנסת ישראל?!"

"מה פתאום?! תמה הרבי, "הרבנית סיפרה לי אתמול שעוזרת הבית, המנקה ומסדרת, עומדת לעזוב, והיא רגילה כבר למשרתת הזאת

המשך בעמוד הבא <<<

הרב ישראל מאיר שושן

"הַאֱלֹהִים אֲשֶׁר הִתְהַלְכֵנוּ אִתּוֹ לְפָנָיו" (בראשית מ"ה, ט"ו)
יעקב מברך את יוסף ומדגיש לו, אבותי הקדושים אברהם ויצחק הלכו תמיד לפני האלוקים. בכל פסיעה הם ראו את הריבונו של עולם. בשולחן ערוך אורח חיים מובא מיד בסעיף הראשון, כיצד צריך היהודי לחיות.

אומר הרמ"א: "שיוית ד' לנגדי תמיד. הוא כלל גדול בתורה ובמעלות הצדיקים אשר הולכים לפני האלוקים. כי אין ישיבת האדם ותנועותיו ועסקיו הוא לבדו בביתו כשיבתו ותנועותיו ועסקיו הוא לפני מלך גדול". כשאדם יושב מול מלך גדול, כל תנועה וכל דיבור שלו מחושב מראש, אך כאשר אדם נמצא בביתו, לא ליד מלך, הוא מתנהג באופן משוחרר יותר.

יהודי צריך לחיות 24 שעות עם בורא עולם ממולו. מבאר שם הגאון מוילנא בסעיף קטן, "מעלות הצדיקים שהולכים לפני אלוקים" - כמו שכתוב "איש צדיק תמים את האלוקים התהלך נח", נח שם תמיד את האלוקים במרכז חייו. וכן בחנוך, "ויתהלך חנוך את האלוקים" - חנוך היה חי עם בורא עולם. וכאמור באבות הקדושים "אשר התהלכו אבותי לפניו", ומסיים הגאון מוילנא "וזהו כל מעלת הצדיקים!" חיים עם בורא העולם.

רבי אלעזר צדוק טורצ'ין זצ"ל היה יהודי חשוב וצדיק שניהל את החיידר "תשב"ר" בבני ברק. הוא חיבר את הספר "שונה הלכות" בחברותא יחד עם הגאון מרן רבי חיים קנייבסקי שליט"א יבדלח"א.

בהיותו בחור למד בשיבת חברון, והיה מקורב מאוד לחזון איש. יום אחד, הוא הגיע לחזון איש לדבר בלימוד כדרכו. כאשר נכנס לביתו של גדול הדור, אמר לו החזון איש: "לייזר, לייזר, אתה באמת חושב שאת הכיפה זורקים בפעם אחת? זהו תהליך איטי מאוד, שרק בסופו מורידים את הכיפה מן הראש". נבהל רבי אליעזר, האם הרב חושד בו שהוא הולך בדרכים עקלקלות חלילה? אך אומץ לשאול אותו לכוונת דבריו לא היה לו.

שבור ומדוכדך יצא מביתו של הרב, כשמוחו עסוק כל הזמן בשאלה: "מה רוצה ממני החזון איש? למה ירמזון מילותיו?" ארבע שעות לקחה לו הדרך מבני ברק לירושלים, דרך תל אביב, וכל אותו הזמן הוא הוגה בדבריו של גדול הדור...

כאשר שב לשיבה שאל אותו אחד החברים: "לייזר, למה נפלו פניך? הבחור פרץ בבכי וסיפר לו את דבר המעשה. תמה החבר ושאל: "אם כך, מדוע מיהרת לצאת מביתו, למה לא שאלת את החזון איש לכוונת דבריו? שמע לדברי, שוב לביתו של הרב ובקש ממנו שיסביר לך ברורות למה ירמזון מילותיו..."

התיישבו הדברים על ליבו של לייזר הבחור, והוא שב לאחוריו ונסע שוב ארבע שעות עד לבני ברק. הוא שב ונכנס לביתו של גדול הדור כשראהו החזון איש אורו עיניו ואמר לו: "לייזרקה, לאן ברכת? רציתי לומר לך דבר מה ונעלמת..." במר ליבו שב הבחור ופרץ בבכי מחודש: "אינני מבין מה הרב רוצה ממני?" גמגם מתוך הבכי.

"חלילה", מיהר החזון איש להרגיעו, "לא חשדתי בך לרגע, אני הרי

כאשר הגיע מרן הגאון רבי שמואל הלוי וואזנר זצ"ל לגיל 101, החליט מנהל הביטוח הלאומי לערוך ביקור בביתו של הגאב"ד, וביקש שיגלה לו במה זכה לאריכות ימים שכזו?

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

"הייתי פעם ביחד עם מרן הגר"ש וואזנר בחתונה", מספר הגר"י זילברשטיין שליט"א, "וואזניו של הגאב"ד קלטו רעשים מאחת מפילות האולם. הוא שאל למהות הרעשים, וכשהשתיי לו שמדובר

בדיבורים אודות מחלוקת מסוימת, אמר לי 'אם כן, אני עוזב את המקום באופן מיידי, ואכן, מרן הגר"ש לא חשב פעמיים, ועזב את המקום' ("שמחה בבית" - הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א)

"יְהִי יָמֵי יַעֲקֹב שְׁנֵי תַיִן" (בראשית מ"ז, כ"ח)

אי אפשר להפריד בין השלום בתוך הבית, ובין אהבת השלום שצריכה לרדוף את האדם גם מחוץ לביתו. מי שרוצה בשלום ביתו, ומעוניין שכתלי מעונו יספגו את ברכת השלום, צריך להתנהג כך גם מחוץ לביתו, ולא להתעסק כלל בענייני מחלוקת.

כאשר הגיע מרן הגאון רבי שמואל הלוי וואזנר זצ"ל לגיל 101, החליט מנהל הביטוח הלאומי לערוך ביקור בביתו של הגאב"ד. במהלך השיחה ביקש האורח ממארחו הדגול שיגלה לו במה זכה לאריכות ימים שכזו? מרן הגר"ש וואזנר השיב, ואת תשובתו עלינו לחרוט באותיות של זהב על לוח לבנו: "אם הינך רוצה לדעת במה הארכת ימים, תדע לך, שמעולם לא התערבתי במחלוקת שאינה שייכת לי!" וכל מילה נוספת מיותרת!

<<< המשך מעמוד קודם

מי היו לנו כאלו ניסים? האם בזכות מטוסי הקרב המשוכללים, או אולי בזכות הטנקים החזקים? מה פתאום! רבי ועלועל צ'צ'יק, רבי לייב פרידמן, הרב שמואל הומינר וצדיקים נוספים מירושלים ומכל הארץ שפכו נחלי דמעות בתפילה להצלת הארץ ויושביה, הם אלו שהצילו את ארץ ישראל!

"כבוד הרב", שאל אחד הנאספים, "אז למה בכל זאת היו לנו גם פצועים והרוגים במלחמה?" ענה הרב מבריסק בסיפור שהיה.

לסבי, רבי חיים מבריסק בנו של ה"בית הלוי" היה אח עילוי. גביר גדול לקח אותו כחתן לבתו, והבטיח נדוניה מכובדת לזוג הצעיר. בין האירוסין לחתונה חשש אביו, בעל ה"בית הלוי" שתזוח עליו דעתו של החתן, על כך שקיבל שווער עשיר ונדוניה מפוארת, ואמר לו: "מיינ טייער קינד, האם אתה חושב שקיבלת נדוניה כה גדולה בזכותך? דע לך שלא עבורך שילם השווער סכום כה גדול, אלא רק בגלל העובדה שרצה להשתדך איתך..."

"אם כך", ענה הבן בשנינות, "מדוע נתן המחותר רק סכום כזה, בשביל להיות מחותר של בעל ה"בית הלוי" היה עליו לשלם פי עשר!"

"אכן, אתה צודק", ענה הרב בחיוך, "אך מה אפשר לעשות שאתה הוא החתן, לכך ירד סכום הנדוניה לעשירית מכדי שווי..." הפטיר הבריסקער רב: "אמנם מצד תפילותיהם של הצדיקים היה צריך להיות מצב שלא יהיה הרוג אחד, ושערה לא תיפול מראשו של אדם, אך מה אפשר לעשות, שהחילונים עם תחושת ה"כוחי ועוצם ידי", גרמו בהתנהלותם המוטעית למצב בו היו גם הרוגים ופצועים. יודעים אנו באמונה שלמה שהנצחון לא מגיע עם החרב ולא עם המטוסים, אלא אך ורק עם תפילות, עם כוח של תפילה!! ליהודי יש את הכוח והעוז להתגונן מול כל הפגעים והמפריעים."

"האלוקים אשר התהלכו אבותי לפניו" - השם יעזור שנזכה לחיות עם בורא עולם באמת, יום יום, שעה שעה, או אז נגיע למצב של "עוז וחדוה במקומו". כשהיודי חי עם הריבונו של עולם הוא הופך להיות המאושר באדם, "ברוך הגבר אשר יבטח בה' והיה ה' מבטחו" - זוהי מציאות עכשווית, כבר עכשיו הוא "ברוך".

שמכירה ויודעת את סדרי הבית, המשרתת העוזבת תביא משרתת אחרת, אך הרבנית מוטרדת מכך מאוד, התפללתי מעומק ליבי: 'ריבונו של עולם, תרחם עלינו, שהמשרתת לא תעזוב!' זוהי עבודת ה', דוקא בדברים הקטנים ביותר - הקב"ה אתנו! עם כל וירוס קטן, או אפילו ציפורן שכואבת פשוט לפנות אל מי שאמר והיה העולם: "ריבונו של עולם, כואב לי, אנא, קח ממני את הכאבו!" האימהות שוטפות כלים ומתפללות על הילדים, לא רק בשמונה עשרה. "ריבונו של עולם אתה אבא רחמן, אבא אוהב, אנא ממך, שהילד יחזור מן החיידר בריא ושלם."

כמה מאושרים אנו! יש לנו אב רחמן בשמים! בפרשת השבוע פרשת ויחי, אומר יעקב ליוסף: "ואני נתתי לך שכם אחד על אחיך אשר לקחתי מיד האמורי וחקשתי". יוסף בני הצדיק, אני רוצה לתת לך את העיר שכם שלקחתי מיד האמורי וחקשתי.

נשאלת השאלה - האם יעקב הוא זה שלקח את שכם וחקשתי, הלא היו אלה שמעון ולוי שטבחו את כולם בחרב, ויעקב אף גער בהם: "עכרתם אותי להבאשני..." הוא לא היה מרוצה מן הסיפוח, אבל התפלל עליהם.

ומבאר אונקלוס: "בצלותי ובבעותי" - יעקב הוא זה שהתפלל להצלחתם. אם כן, מי באמת לקח את העיר?

אומר רבי יענקל'ה גלינסקי זצ"ל שבנובהרדוק היו אומרים מכאן אנו לומדים שהעולם הזה הוא עולם של שקר. הכל חושבים שהמנצח הוא זה שמחזיק את הנשק ביד. אך האמת היא להיפך, מי שמתפלל - הוא זה שפועל את ההשתדלות האמיתית. החיילים הם רק רובוטים.

ידוע שבמלחמת סיני בשנת תשט"ז היתה מלחמה נוראה בארץ ישראל. היה זה שנים ספורות לאחר קום המדינה, ואויבים מכל הכיוונים קמו עלינו לכלותנו. בתל אביב הכינו פארק שלם שיהיה בית קבורה ענק לכל החללים. סכנה נוראה ריחפה על כל היישוב, אך בניסי ניסים ניצלנו והמלחמה הוכתרה בניצחון.

לאחר המלחמה הגיעו מספר תלמידי חכמים לרב מבריסק בירושלים, וסיפרו לו על הנסים הגדולים שהיו. "מה נראה לכם?" שאל הרב, "בזכות

כשהתחלתי לצאת נמשכו אחרי עוד כמניין אנשים ואולי יותר, ונמצא שעל ידי היה פגיעה בכבוד מעלתו ואילו הייתי יודע שעל ידי יציאתי ימשכו עוד כמה אנשים כמדומני שבודאי לא הייתי יוצא.

בקשת המחילה של הסטייפלער מרבי שלום שבדרון

מילה אחת וכידוע לכולם רק באתי לחלוק כבוד להנפטר ז"ל, כי למדתי בישיבתו כמה שנים. וכן לנחם את בנו שליט"א לקיים מצוות נוחם אבלים. ואולם לא הרגשתי עצמי בטוב וישיבתי שם אולי כשעה וחצי היתה קשה לי, וכשהגיע תורו של פא"מ שליט"א לדרוש, חשבתי מכיון שמעכ"ת ידוע לדרשן מפואר יכול להמשיך בדרשתו עוד שעה ויותר וזה הי קשה לי טובא, אמרתי בלבי כבר יצאתי יד"ח הנ"ל ורציתי ללכת לביתי, ולא שיערתי שיהי בזה פגיעה בכבודו של מעכ"ת מאחר והכל יודעים שאני אינני שומע כלל ולא באתי אלא לחלוק כבוד לנפטר ז"ל.

ואולם כשהתחלתי לצאת נמשכו אחרי עוד כמניין אנשים ואולי יותר, וכדומה שרובם לא חזרו שוב לביהמ"ד אלא הלכו לביתם ונמצא שעל ידי הי פגיעה בכבוד מעלתו ואילו הייתי יודע שעל ידי יציאתי ימשכו עוד כמה אנשים כמדומני שבודאי לא הייתי יוצא. ואבקש מאד מכבוד פאר מעלתו שיאמר בפיו שמוחל לי כי עלבון של גדול בתורה כמוותו חמור מאד מאד.

והנני דו"ש כבוד הדרת מעלתו, ומברכו בכל לבי בברכה והצלחה רבה לטובה ולהרבות פעלים לתורה מתוך הרחבת הדעת ורוב נחת ויקבל השלום מאדוה"ש ית"ש המצפה לרחמי שמים ולגאולה שלמה בב"א

יעקב ישראל קנייבסקי

(מתוך קול חוצב - רבי שלום שבדרון)

מרן הסטייפלער זצ"ל

"וַיֵּאמְרוּ אֵלָּךְ כָּבֵד זֶה לְמַצְרִים" (בראשית נ, י"א)

עלינו לצטט מכתב מופלא של רבינו יעקב קנייבסקי שסוגר לביתו של ר' שלום שבדרון. מכתב מרתק, וסיפורו בצידו. מכתב מאלף מזוהר מדותיהם של גדולי האומה.

מספד גדול ספדו לו רבי אברהם יאפאן חתנו של הסבא מנוברהדוק. ההספד נערך בישיבה בתל אביב. גם הסטייפלער טרח להגיע ולהשתתף בהספד. כידוע ששמיעתו של מרן ה"קהילות יעקב" היתה לקויה. הוא לא בא לשמוע אלא לכבודו של הנפטר.

השעה התאחרה וכשאחד המספידים סיים את דבריו נעמד הסטייפלער והחל ללכת לכיוון היציאה. באותו רגע הגיע תורו של ר' שלום להספיד. הוא עלה על הבימה, ואז, יצא רבי יעקב ישראל קנייבסקי מהיכל הישיבה ואחריו עשרות אנשים.

חלפו יומיים. הסטייפלער בגודל צדקותו שיגר מכתב מחילה לביתו של ר' שלום לפי הכתובת שערי חסד 17 ירושלים. מכתב של הוד - נקיות המידות של ארזי התורה.

יום ג' כ"ח למב"י התש"ל

למע"כ ידידי הרב הגאון המפורסם פה מפיק מרגליות חו"ב סוע"ה וכו' מהרר"ש שבדרון שליט"א נכד שר התורה וכו' המהרש"ם זצלה"ה. אחדשכת"ה

אבקש מחילה מכבוד תורתו ויש לי מזה צער כי בהיותי בליל א' על ההספד למהרר"א יאפאן זצלה"ה לא באתי לשמוע כי לא שמעתי אף

מדוע היו המצרים חונטים את מתייהם, ומדוע חנט יוסף את אביו?

הרב צבי וינברג

"וַיֵּצֵא יוֹסֵף אֶת עַבְדָּיו אֶת הַרְפָּאִים לְחַנֵּט אֶת אָבִיו" (בראשית נ, ב')

וגוף הקיים, ובעבורו יטיב ה' לנו, כי יש שורש צדיק בעולם הזה. ועי"ש שמביא ראייה לזה, שע"י החניטה הנפש נשארת קשורה לגוף, "שכבר העידו כותבי זכרונות ספרד פונטי דניסי, על יאהן דע שלאדע, שהלך למצרים, ובהחבא הביא לספינה שלו אלפים פגרים החנוטים הנקראים מומיי"א להוליכן לספרד, ובבואו באמצע הים, הנה הרוחות הדבקים בגופים התחילו לעשות רעש בספינה, והפכו הספינה לתוך הים, וירדו כל העם אשר בקרבה כאבן במצולה, והוא יאהן בקושי שניצל באניה קטנה, ולאחר הרבה סכנות בא לספרד, ויספר אשר קרהו". [ודנו הפוסקים אם מותר לחנוט מתים, עיין שו"ת הרשב"א ח"א סי' שס"ט, ושו"ת הרדב"ז ח"א סי' תפ"ד, ושו"ת חת"ס יו"ד סי' של"ו, ושו"ת צפנת פענח ח"א סי' כא, ושו"ת מהר"ץ חיות סי' ו, ושו"ת עמק הלכה ח"א סי' [מח].

ובאור החיים הקדוש הקשה: מדוע חנט יוסף את יעקב, הרי צדיקים - אין גופם מסריח ונקרב? וביאר שמה שאמרה הגמ' (שבת קמו), שישיראל כיון שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתו, זה רק אחר מתן תורה ולכן גוף של צדיקים לא מסריח, אבל קודם מתן תורה היה מסריח, אבל יעקב, כיון שלא מת (עיין תענית ה:): א"כ גופו לא היה מסריח, אולם יוסף, שלא ידע סוד זה שיעקב אבינו לא מת וסבור היה שמת (עיין רש"י תענית שם) ויסריח, כיון שהיה זה קודם מתן תורה - לכן ציוה לחנוט אותו.

(קב ונקי)

עיין רמב"ן (לעיל מח, ז), שיעקב רמז ליוסף שכשימות יחנוטוהו הרופאים. ורואים כן ממה שיעקב אמר ליוסף, שכיון שרחל מתה בדרך ליד בית לחם, אפילו שעד מערת המכפלה היה מהלך רק חצי יום, לא הייתי יכול ללכת עמה למערת המכפלה עם כל המקנה ובני הבית שלי, כי זה היה מאריך את הדרך בהרבה זמן, ולא היו לי רופאים שיחנוטו אותה כדי שתחזיק מעמד בכל הדרך, וכן לא היה יכול לעוזבם שם וללכת לבדו, וקברתיה על הדרך בבית לחם.

אבל אני, כיון שאמות במצרים ויש שם רופאים וחונטים - תעשה לי כן כדי שגופי יחזיק מעמד עד ארץ כנען במערת המכפלה. [ועיין בשו"ת חבלים בנעימים ח"ד יו"ד סי' מ].

אולם הגר"י אייבשיץ זצ"ל ב"יערות דבש" (ח"א דרוש ז), כתב טעם אחר מדוע חנט יוסף את אביו: "כי מצרים שהיו חונטים מתים שלהם היה בשביל כך, כי ידעו שכל זמן שהגוף קיים, יש לנפש דביקות בגוף, וכל עניינם היה לדרוש למתים, וכל תכלית הכישוף ולהט שלהם היה על ידי נשמות שעל ידי המתים".

וזה הטעם שהניח יוסף הצדיק לחנוט את אביו כנהוג במצרים לקיים גופו, כדי שעל ידי כן תהיה נפש יעקב קשורה, ויהיה לזרעו אחריו קיום והגנה לכל העולם, כי עודנה נפש יעקב בזה העולם כרוכה אחר כל גוף

בהגיע ליל הכלולות, כשהסבו לסעודת שמחה של מצוה, הרגיש הגרש"ז אויערבאך זצוק"ל שהדגים המוגשים באושים, קלקול יש בהם. מיהר מרן הגרש"ז אל משרדו של בעל אולם השמחות...

על חייו מלאי ההוד של הגה"צ רבי אשר זאב וורנר זצוק"ל, רבה של טבריה

”וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יוֹסֵף אֶל תְּרָאוֹ” (בראשית נ', י"ט)

מתחנן אני לפניך שאם כך יהיה, החרש תחריש בעת הזאת ואל תעורר מאומה, ואני מקבל על עצמי לשלם אף את הוצאות הצד השני". חיך בעל האולם והפטיה: "לפני רגעים מספר יצא מכאן המחונן שלכם, הרב וורנר, כשבפיו משאלה דומה..."

אכן, ענבי הגפן בענבי הגפן - - -

רוח הקודש מופיעה בבית מדרשו

רוח הקודש היתה מתנוצצת בבית מדרשו של אאמו"ר הקדוש דרך קבע וסיפורים למכביר יש באמתתתי על כך.

הגרש"ב מספר לנו על יהודי, אשר בנו נלקח לשרת בצבא בעת מ'בצע קדש', והיה נמנה על 'חיל השריון'. באחד מימי המלחמה הגיעה אליו שמועה, שה'טנק' בו נמצא בנו, התפוצץ על ידי הישמעאלים הרשעים, ולא נשאר מכל יושביו עד אחד. אותו יהודי מיהר לרוץ אל רבינו בקול זעקה גדולה ומרה, מבלי להשגיח על השעה המאוחרת. היה זה באישון ליל.

רבינו ישב באותה עת ועסק בתורה. מששמע את השמועה הנוראה, ביקש מאותו יהודי שירשום לפניו את שם בנו על גבי 'קוויטל' וימסור לו. הלה עשה כדבריו, ורבינו נטל לידיו את הפיתקא, עיין בה ממושכות, ולאחר ענה ואמה: "בנך חי!" היהודי נרגע ושב אל ביתו.

הגה"צ רבי אשר זאב וורנר זצוק"ל

כאשר התכונן רבינו לתפילת שחרית מוקדמת, התפרץ אותו יהודי לבית המדרש ודמעתו על לחיו, הוא ניגש לרבינו וסיפר לו על ידיעות אותן קיבל זה עתה מהשטח, המספרות על כך שכל

הטנק עלה באש ואף בנו בין הנספים. רבינו, שעמד באותה שעה סמוך לארון הקודש, נענה ואמה: "אנו עומדים כעת לצד ארון הקודש בו מונחים ספרי התורה, ואני אומר לך בבטחה שבנך חי וקיים. בעת לימודי בלילה, ראיתי שיש לו פציעה קלה ברגלו, אך פציעה זו תחלוף עד מהרה."

כעבור כמה שעות, שוב הגיעו שמועות משדה הקרב, הפעם הם סיפרו שטעות נפלה והשמועות הקודמות לא היו מהימנות, הטנק אכן התפוצץ, אך בנו של אותו יהודי נשאר בחיים ולא נפצע אלא מעט ברגלו. והיה הדבר לחרדת אלוקים.

"מעשה פלא זה, מסיים רבי שמחה בונם את נועם שיחו, הנו אחד מני רבים, אך די בהצצה חסופה זו להבין את תוקף קדושתו של אאמו"ר זצוק"ל - איש האלוקים! זכותו יגן עלינו."

(מתוך המבשר - תורני מקץ תשע"ז)

הגה"צ רבי שמחה בונם וורנר שליט"א, מרבני טבריה וראש ישיבת 'אור תורה' מספר על אביו: מעשייה מופלאה מספרת על אותו עני טברייני הגון, שהגיע אל ביתו של אבי הגאון הצדיק רבי אשר זאב וורנר זצוק"ל בכדי לקבל מעמו מתת יד מכובדת, כפי שרגיל היה רבינו לחלק ברוח נדיבה. רבינו ספר לידיו סכום נאה, ואף הוסיף לתת לו מצקלונו חפיסת סיגריות מחברה יוקרתית. העני הודה בכל לב ויצא.

אחד מבאי הבית שהבחין במתרחש, מיהר לשטוח את תמיהתו לפני רבינו: "הלא הרב בעצמו מעלה עשן מסיגריות פשוטות וזולות, ומה טעם שלאותו עני וחסר כל העניק רבינו סיגריות ששוויין פי כמה?"

רבינו השיבו בפשטות: "מכיר אני היטב עני בן טובים זה, ויודע אני בו שלבו חלש, כך שאילו יעשן את הסיגריות הזולות והרגילות יכול הדבר להזיק ללבו. לשם כך זקוק הוא לסיגריות עדינות מאותה תוצרת יוקרתית, לכן אני רוכש עבורו מכספי את אותם פפירוסים. אך אני, שאיני נצרך לכגון אלה, די לי באלו הפשוטות שמחירן מועט.

זכורני כאשר הגיעו יהודים "טובי לב", להלשין באוזניו של אאמו"ר זצוק"ל על אשה אחת מתושבות המקום, שהיתה מגיעה מפעם לפעם לבקש מרבינו שיסייע בידיה בממון. הללו סיפרו ששמועה נכונה גונבה לאוזניהם, שאשה זו נוהגת לשתות מדי בוקר שתי כוסות חלב חם, מה שהיה באותם ימי עוני מחפיה, למשקה שמחירו רב...

הללו רצו להעיר את תשומת לב רבינו זצוק"ל שלאשה זו יש די והותר, ואין היא זקוקה למענקים המכובדים שהוא מעניק לה... רבינו שמע את הדברים והתמלא חלחלה... "אוי... אוי..." אנחות פרצו מגרונו הטהור, "עתה מגלה אני כמה רבים צרכיה של יהודייה זו, וכמה גבוהים עלויות חייה... אה..."

כמה טוב שהנכם מודיעים לי, כך אדע להגביה את סכומי הנדבות אותם אני נותן לה... יישר כוחכם!"

אנשי מידות

כאשר לקח רבינו את הגאון רבי אברהם דוב אויערבאך שליט"א כחתן לבתו, הוא ישב עם המחונן מרן הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצוק"ל לקבוע את הסדר תשלומי הוצאות החתונה, כאשר את הוצאות צרכי סעודת הנישואין קבעו הם לחלק בין שניהם שווה בשווה.

בהגיע ליל הכלולות, כשהקרואים הסבו לסעודת שמחה של מצוה, הרגיש הגרש"ז אויערבאך זצוק"ל שהדגים המוגשים - באושים, קלקול יש בהם. מיהר מרן הגרש"ז וסר אל משרדו של בעל אולם השמחות, שם אמר לו: "אני מרגיש שנפלה שגגה בדגים המוגשים, וחושש שמא יבוא מחונתי הנה ויקבל על כך ואף ירצה להפחית מתשלומי הסעודה. על כן

זכורני שהיה נידון בשעתו להקים מטעם ביה"ח 'מעייני הישועה' בב"ב בית ספר לאחיות, בדומה לקיים בבתי חולים שונים ברחבי הארץ, במטרה להכשיר אחיות חרדיות

הגאון רבי ישראל זיכרמן שליט"א רבה של אחוות ברכפלד על בעל השבט הלוי זיע"א,
שישימש כיו"ר 'ועד ההלכה' של 'מעייני הישועה'

אחיות דתי או חרדי מהווה עליה. אולם לקחת בנות 'בית יעקב' ולהכניסן לביה"ס כזה מהווה בעבורן ירידה. התפקיד והאחריות שלנו היא לגרום להן לעלייה בטהרתן וברמתן הרוחנית ולא לירידה ח"ו". ההצעה ירדה מעל הפרק של 'ועד ההלכה' בהוראתו.

חן המקום על יושביו

חרוט היטב בזכרוננו ביקורו הראשון של רבינו, בשכונתנו 'אחוזת ברכפלד', עוד קודם היות המקום מיושב בדיריים. היה זה (כמדומני בשנת תש"ס), בראשית רחוב רבי יהודה הנשיא. רבינו התפעל מאופן הבניה של הבניינים שנבנו באופן מרוחק זה מזה מרחק הגון, והתבטא: "כך צריכים להיראות בתי ישראל...". הוא ציין שהדבר הגון הן מבחינה הלכתית, שלא יזיקו בהיזק ראייה, והן מבחינה אנושית שלא יראו זה את זה.

באותה הזדמנות אף ניגש מיוזמתו אל יזמי הבניה, וביקשם באופן אישי שישגיחו להשאיר מרחבים, ולנסוע דשאים ועצים בין הבניינים, בכדי לייפות את העיר ולשכללה, כיאות וכראוי ליישובם של בני תורה, ושידאגו שיהיה חן המקום על יושביו.

הדבר היה מפליא, כיצד שר וגדול בישראל, שכל מעיינותיו נתונים בתורה והוראה, שם דגש על עניין זה של לשמור על יופיה החיצוני של העיר לשכללה ולפארה, שכן הוא היה סבור שהדבר מביא להרחבת הדעת ולתועלת גשמית ורוחנית כאחד.

רבינו גילה בפני את רצונו ודעתו בביקורו זה, ובהזדמנויות שונות נוספות, כי עז רצונו שתהיה לו שייכות עם מקום קדוש זה, והתבטא: "אשמח אם תהיה לי כאן נחלה, אפילו ד' על ד' בעיר הזאת". ואכן, כעבור שנים נתקיים רצונו של צדיק, כאשר הלך ונשלם בניית ביהמ"ד דקהילת 'שבט הלוי' בשכונתנו, תחת הנהגת בנו יקירו הג"ר אברהם אליהו שליט"א. הורתה ולידתה של הבנייה עוד נעשתה בברכתו, ותחת השראתו הגדולה של רבינו, וכאשר בא לעירנו בשנים האחרונות, להניח את אבן הפינה לבית מדרשו, הביע בהתרגשות מרובה את תקוותו הגדולה: "אני מקווה מאוד שעוד אזכה לראות את הבנין בנוי בהדרו".

בטוחני שממרומים הוא מביט עתה בקורת רוח מרובה, על חלקו ונחלתו הנבנית בשכונתנו, ע"פ רצונו והוראתו לשם ולתפארת.

(מתוך 'רב רבני')

"וישתיחו ישראל על ראש המטה" (בראשית מ"ז, ל"א)
רש"י: מכאן אמרו שהשכינה למעלה מראשותיו של החולה

זיכני ה' לכהן לימינו של הגר"ש וואזנר זצוק"ל, וכשליחו ברבנות ביה"ח 'מעייני הישועה' בעיר בב"ב בג' השנים הראשונות ליסודו. רבינו זצ"ל שימש כיו"ר 'ועד ההלכה' של ביה"ח, וזכורני שבאחד מביקוריו במקום סיפר, שזכה להתלוות לרבו המהר"ם שפירא זצ"ל כשהלך לבקר בחור מהישיבה שנחלה. הבחור שכב במיטתו ולא חש בטוב, אולם היה שרוי בשמחה רבה.

המהר"ם התפעל מאוד מכוחות הנפש של הבחור ששרוי במצב לא קל, ולמרות כן מצב רוחו מרומם. שאלו המהר"ם: "לשמחה זו - מה עושה?" ענה לו הבחור ברוממות נפשו: "הלא אמרו חז"ל (שבת יב:) 'שכינה מראשותיו של חולה'. ועוד אמרו (שם, לה): 'אין השכינה שורה לא מתוך עצבות', וממילא איני יכול להיות בעצבות. וכי יעלה על הדעת שאגרש את השכינה השורה למראשותי ע"י עצבות?!"

המהר"ם התפעל עד למאוד מן הדברים הטהורים והמחוכמים, היוצאים מפיו של בחור מיוסר כמותו והתבטא: "דבר זה צריך להיזכר לדורות!"

רבינו הגר"ש וואזנר, הסיק מן הדברים ועורר את החולים בבית הרפואה, כי עלינו להתעורר מכך שחובה על האדם להתרומם, להתעודד ולהתגבר על הקושי והעצבות הטבעית האופפת חולה בשעות קשות של יסורים וחולי, ולהבין שע"י העצבות הוא מסלק את השכינה השורה למראשותיו.

בשעתו היה נידון להקים מטעם ביה"ח 'מעייני הישועה' בב"ב בית ספר לאחיות, בדומה לקיים בבתי חולים שונים ברחבי הארץ, במטרה להכשיר אחיות חרדיות (בשל המחסור הקיים בתחום זה). המטרה בהקמת בית ספר זה היתה שנישים חרדיות תוכלנה להשתלם ע"י כך במקצוע הרפואה, ומאיך שתדענה את כללי הדינים וההלכה. רבינו התנגד לכך בכל תוקף. וטעמו ונימוקו עמו בהסבירו:

"הדבר יכול להיות יעיל עבור בנות חו"ל, שבעבורן להיכנס לב"ס

הגאון רבי ישראל זיכרמן שליט"א

'לקראת שבת' אצלכם בתיבת המייל

<<< צרו קשר: dirshu@dirshu.co.il >>>

קרא לי האדמו"ר לביתו ושאל כמה עליו לשלם לי. וביקשתי ממנו שבתמורה יחתום לי על מכתב בנושא "שוויון זכויות לנשים". נעמד האדמו"ר ואמר לי: "את יכולה לבקש דברים חשובים בהרבה מעניין פעוט זה", אזרתי עוז ואמרתי לו: "אם כן, הבטח לי עולם הבא!"

כשהאדמו"ר מרחמסטריווקא זצ"ל הבטיח עולם הבא לד"ר כגן... סיפור מיוחד שסיפר אביו של רב שכונת עזרת תורה בירושלים

זצ"ל הבטיח לד"ר כגן עולם הבא. לעת זקנותה, עלה לביתה של ד"ר כגן, ושאל אותה האם נכון הסיפור שהרבי הבטיח לה עולם הבא. הרופאה הקשישה פרצה בבכי ואמרה: "הרי זה סיפור של עשרות שנים, ומזמן שכחתי ממנו, ואולי הזכרת דבר המעשה הינו סימן עבורי שאצטרך עוד מעט להגיע לעולם האמת..."

וסיפרה לו גופא דמעשה. היה זה בזמן שפרצה מחלה קשה בין ילדי ישראל, ובנו של האדמו"ר היה בין הילדים, שחייו היו תלויים לו בין שמים לארץ, והרבה עמל השקעתי עד שבן האדמו"ר נעשה בריא. לאחר שהבריא בנו, קרא לי האדמו"ר לביתו ושאל כמה עליו לשלם לי. וביקשתי ממנו שבתמורה יחתום לי על מכתב בנושא "שוויון זכויות לנשים". נעמד האדמו"ר ואמר לי: "את יכולה לבקש דברים חשובים בהרבה מעניין פעוט זה",

אזרתי עוז ואמרתי לו: "אם כן, הבטח לי עולם הבא" נתיישב האדמו"ר על הכסא ושקע במחשבות. פתאום נעמד שוב על רגליו ואמר לי: "אם תבטיחי לי שכל עבודתך תהיה למען שמו יתברך, להציל נפשות ללא שום מטרת רווח - אני מבטיח לך ב' דברים: א. בקרוב תינצלי ממות בטוח. ב. תזכי לעולם הבא!"

כמה ימים לאחר מכן פרצה מחלה חדשה בקרב התינוקות, ובית החולים היה עמוס עד למאוד. מיטות נוספות לא היו בנמצא. ירדתי לרחוב, עברתי את הכביש, ורכשתי מספר מיטות נוספות עבור התינוקות החולים. כשחזרתי לבית החולים, פגע בי רכב והעיפני למרחק, ובנס לא קרה לי כלום! נעמדתי על רגלי וחזרתי לבית החולים".

סיים אבא את סיפורו: "נו... לאשה כזאת מגיע שישמרו את יום היארצהייט שלה ויאמרו עליה קדיש!"

(מתוך 'מידות והנהגות טובות', הרב מיכל שטרן)

"וַיַּעַשׂ לְאָבִיו אֶבֶל" (בראשית נ', י')

בירושלים היתה רופאה בעלת שם ומפורסמת בשם ד"ר כגן, שהייתה מנהלת בית החולים 'ביקור חולים', ועשתה רבות למען ילדי ישראל. אבא זצ"ל שמר את היארצהייט שלה, ואמר קדיש אחריה.

מעשה מופלא אירע פעם, כאשר שכח לומר קדיש ביום היארצהייט שלה. לאחר מנחה ביקש ממנו רבי אשר ליכטנשטיין זצ"ל, ראש הישיבה, לארגן מנין עבור אחד הנדיבים שהיום הוא יום היארצהייט שלו, ולנסוע להר המנוחות. כשהגיעו להר המנוחות ראה אבא דבר פלא. ליד קברו

של הנדיב נמצא גם קברה של ד"ר כגן, הרופאה המנוחה, והיום הוא יום היארצהייט שלה... מיד אירגן אבא את המנין לומר גם עליה קדיש.

פעם שאלתיו למה הוא מקפיד לומר אחריה קדיש. ענה לי אבא: "אני חייב הרבה הכרת הטוב לד"ר כגן, שהרי היא טיפלה בילדים שלנו במסירות נפש, ולמה לא נחזיר לה חסד לומר עליה קדיש?"

וסיים אבא במעשה מופלא ששמע פעם, שהאדמו"ר מרחמסטריווקא

מה הטעם למנהג ברכת הבנים בליל שבת?

והאם מותר לברך בשתי ידיים?

מו"צ דוילנא בשעת חופתו והניח ידו אחת על ראשו, ונימק זאת משום שלא מצינו בשתי ידיים רק לכהנים בביהמ"ק. (ועי' עוד בזה בסידור יעב"ץ).

(קב ונק')

הרב צבי וינברג

"וַיְבָרְכֶם בַּיּוֹם הַהוּא לְאִמּוֹר" (בראשית מ"ח, כ)

בסידור אוצר התפילות (ח"א עמ' 614) כ' שמצא טעם לברכת הבנים בליל שבת, מפני שלפעמים ביום חול האב והאם מקללין את בניהם מרוב צער או מחמת איזה סיבה שאירע להם ולכן עתה בזמן השמחה מבטלין אותן הקללות ע"י הברכות.

ובתורה תמימה (במדבר ו, כג) דן האם מותר לברך הבנים בב' ידיים, ומביא ששמע מאיש אמונים שהגר"א זצ"ל ברך את הג"מ ר"ח לנדא

מעשה בנדיב שתרם מכספו להחזקת תורה בישיבת סלבודקה, וכדי להוקירו הוזמן לארוחת צהרים חגיגית אחרי שיעורו של רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל. נדיב זה החליט שאם כבר בא יקדים וישמע את השיעור

מאוצרו של רבי שלמה לוינשטיין שליט"א על נדיבים, תורמים ו'זבולון'

הקשה שהרמב"ם לכאורה סותר את עצמו וכו' וכו'.
הבחורים מתענגים על כל מילה, ומיודענו הגביר, שכמובן לא מונח בסוגיא ולא יודע ולא מבין מה רוצים מהרמב"ם, הרי הוא היה יהודי טוב... ומדוע אומר הרב שהרמב"ם סותר את עצמו?
הנדיב הרגיש מחנק, ושאל את הבחור היושב לידו: "מתי הרב יסיים?" ענה לו הבחור בתנועת יד שאומרת: "עוד הרבה זמן..." הנדיב שחרר מעט את קשר העניבה, פתח את החפתים, קיפל שרוולים, ולא ידע מה לעשות עם עצמו מרב שעמום. בסופו של דבר נגמר השיעור. אז התרומם ממקומו בשמחה והתכוון לסעודת הצהרים שתערך בצוותא עם הגאון רבי יחזקאל אברמסקי.

נו... מה מבטיחים תומך תורה שכזה? שבעולם הבא ישב ליד הגאון רבי יחזקאל אברמסקי... מה הוא יעשה שם... שם הרב לא יסיים את השיעור אף פעם... איזה מין גן עדן זה? על כורחך צריכים אנו לומר, ש"בצל החכמה בצל הכסף", הכונה שהקדוש ברוך הוא ילמד את אותו 'זבולון' - מחזיק תורה, את כל התורה של היששכר - התלמיד חכם אותו הוא החזיק בימי חייו!

ומעשה היה עם אדוננו רבי חיים מוולוז'ין, אבי הישיבות, שאחד מתומכי ישיבתו נפטר, ולפני מותו בקש מרבי חיים שילמד משניות לעילוי נשמתו. רבי חיים קיים את הבטחתו ולמד משניות, עם כל העומק הטמון בהן, הפלפולים, הקושיות והתרוצים, עד שהגיע למשנה אחת שבה נתקל בקושיה שלא ידע תרוץ עליה. והנה נפלה עליו תרדמה ובחלומו הוא רואה את אותו 'זבולון', שבא והסביר לו את המשנה המוקשית. כשהתעורר רבי חיים משנתו אמר למקורבו: "ידעתי שמלמדים ל'זבולון' את התורה אבל לא ידעתי שכל כך מהר..."

(מתוך 'זמטוק כאור' - הגדה של פסח)

רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל

"זבולון לחוף ימים ישפן" (בראשית מ"ט, י"ג)

הברון רוטשילד הראשון היה יהודי חרדי שהתגורר בפרנקפורט, בבית גדול ומרווח. מדי פעם היה מארח בביתו רבנים, ובסוף ימי האירוח ערך להם סיור בכל הבית וביקש שיאמרו לו מה עליו לתקן, האם יש בביתו איזה דבר שלא על פי ההלכה. בהזדמנות אחת התארח בביתו אחד מגדולי ישראל, וגם לו נערך הסיור בבית. כשנשאל בסוף מה הן הערותיו, נענה ואמר לבעל הבית: "הכל נגד התורה!..."

"הכיצד?!", תמה הברון, והרב הסביר: "כתוב בתורה 'וישמן ישורון ויבעט', ואצלך לא רואים זאת. 'וישמן ישורון', רואים. אבל איך בעוט..."

להושיב עם נדיבים

במעלתם הגדולה של מחזיקי התורה אמרו חז"ל (אוצר המדרשים, עמוד 235): "זבולון לחוף ימים ישפן, שיהא תגר ויורד בספינה ומביא סחורה ונותן לתוך פיו של יששכר שהיה עוסק בתורה. וכן משה רבינו אמה: 'שמח זבולן בצאתך ויששכר באהליך' (דברים לג, יח), ולפיכך אמר שלמה בחכמתו (קהלת ז, ב): 'כי בצל החכמה בצל הכסף'."

מהפסוק "בצל החכמה בצל הכסף" למדנו, כי המקום המוצלח ביותר להשקיע בו, הוא להיות - מחזיק תורה של תלמיד חכם היושב והוגה בתורה. ועל ידי זה יזכה ל"בצל החכמה בצל הכסף" - הקדוש ברוך הוא ילמד אותו את כל התורה של היששכר שלו! מעשה בנדיב שתרם מכספו להחזקת תורה בישיבת סלבודקה, וכדי להוקירו הוזמן לארוחת צהרים חגיגית אחרי שיעורו של רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל. נדיב זה החליט שאם כבר בא, יקדים וישמע את השיעור. והנה פותח רבי יחזקאל בדברי הגמרא, וכיד ה' הטובה עליו מסביר את שיטות הראשונים בסוגיא, ואז ציטט את הרמב"ם, שדעתו בסוגיא שונה

האם מועילה שותפות בשניים שרוצים להתחלק בשכר המצוות והמעשים הטובים של שניהם?

לבית הקברות ופתחו הארון לראות אם מחמת טלטול נתעקם המת תוך הארון או אם הוא ישר, כמו שנהגו שם למתים. וקרב ה"ר שלמה הכהן זצ"ל אצל ארבע אמותיו ובכה בקול רם ואמר בפני כל הקהילות: "אני מזכיר לך יחיאל גבירי וחברי לפניכם, שיזכרו מהברית שכרת עמדי", ואז התחיל ה"ר יחיאל לשחק בתוך הארון וראוהו כל הקהל. בשו"ת מהרש"ם (ח"ג סי' קנ"א) כתב שאין בשותפות מסוג זה ממש, והביא שם שאמר לו הגר"ש קלוגר שלכן ר' יחיאל הנ"ל צחק עליו, כי לאחר מותו ראה שאין בשותפות זו ממש.

(קב ונקי)

הרב צבי וינברג

"זבולון לחוף ימים ישפן" (בראשית מ"ט, י"ג)

עיין ברש"י, ובבראשית רבה (פ' צ"ט) על המקור לשותפות יששכר וזבולון. שותפות מסוג שונה מצינו בתקופת הראשונים ומובא בשם הגדולים (מערכת א' אות קצ"ט) שראה בכתב יד של מהרח"ו שמצא כתוב באיגרת מרבי יהודה בן הרא"ש. לר' יחיאל ז"ל אבי הרא"ש היה חבר נאמן ושמו ר' שלמה הכהן ז"ל, וכרתו ברית יחד שכל אחד מהם יהיה לו חלק עם חברו בכל מצוותיהם ומעשיהם, וכשנפטר ר' יחיאל ז"ל הניחו את ארונו על אבן גדולה סמוך

לרבנו היה חדר פרטי בקהילה שהיה סגור ומסוגר על מנעול ובריה, שנים רבות לאף אחד לא היה מושג לשם מה הרב משתמש בחדר הזה. היו כל מיני התלחשויות; חדר התבודדות, לומד קבלה וכו', ממש חידה סתומה. עד שיום אחד התגלה.

הגאון רבי חיים קריסוורטה זצ"ל ועסקי הצדקה

שהתקבל תמורת כל מכנס הספיק למחיה במשך כחודש ימים.

אינני רואה את פני התורם

כשאני מתרים יהודי לצדקה, אינני מסתכל כלל על פני התורם, ולא על המטבע המושטת לי. אינני רואה מטבע, אני רואה רק מעשה חסד. אני מעמיד אל מול פני את הנצרך שבעבורו התרמתי, ואין לי כל כוונה אחרת מלבד הרצון להקל מעל האביון את מסכותו ומצבו. הסמיך רבנו לדבריו את הגמרא ת"ר "כיצד מרקדין לפני הכלה, בית שמאי אומרים כלה כמות שהיא, וב"ה אומרים כלה נאה וחסודה. אמרו עליו על רבי יהודה בן עילאי שהיה נוטל בד של הדס ומרקד לפני הכלה, ואומר כלה נאה וחסודה. רב אחא מרקיד לה אכתפיה ומרקד, דדמי ליה ככשורא". – מכאן למדת, אמר רבנו, שבשעת עשיית חסד, אין שום ענין אחר להסתכל בו, מלבד טובת הנזקק; וכך אני נוהג בשעת מעשה ההתרמה לצדקה. נביא פה דוגמה אחת מני אלף עד כמה גדל כוחו של רבנו זצ"ל בשכנוע בעלי אמצעים לתרום לצרכי הצדקה ולמעשיו הטובים והכבירים והמסועפים, ללא הגזמה והפרזה, בכל רחבי תבל.

"מה' מצעדי גבר כוננו" – השקעה משתלמת

סיפר לי ידידי בעל בעמיו ונגיד, שלפני שנים רבות פגש חמיו את רבנו בירושלים, רבנו נתן לו מיד הרגשה טובה ונעימה, הראה לו אותות שמחה וחיבה ואחרי החלפת דברי נימוסין שגרתיים התעניין רבנו מה לידידי בירושלים? חמי סיפר לרבנו שהגיע ארצה להשלים עסקא בנכסי דלא נידי, היות ששמע מעמיתיו הסוחרים שהשקיעו כספים בארץ ישראל, רכשו יחידות דיור וכדומה, אי לכך עלה בלבו להצטרף גם הוא ליוזמה והאמין בכל לבו שחוץ מהפן האידיאולוגי אשר לפי השקפתו יש ענין נשגב להשקיע בארץ ישראל, מאמין הוא בכל לבו שההשקעה כדאית גם מבחינה מסחרית ובוודאי תניב גם פירות נאים ומשובחים בע"ה. "עומד הנני לרכוש יחידות דיור בסכום של כמאה אלף דולר (סכום די מכובד בעת ההיא) בצפייה לרווחים נאותים", נידב מידע ופרטים לרבנו.

רבנו האזין בתשומת לב לדברי הגביר ופתאום אמר לו: אני מציע לכבודו עסקת חיים שהנני ערב לו כי הרווח הוא מובטח וללא סיכון בכלל. חמי פער זוג עיניים וחשב לעצמו מה יכול כבר רבנו להציע לסוחר ממוולח כמונו? הרב לא נתן לו הרבה זמן להגות להתעמק ולנחש, ומיד המשיך ופירש את שיחתו. בונה אני היום ישיבה חדשה בירושלם, וכך ללא טיוח ניגש ישר לענין והסביר לחמי את גודל הזכות להיות שותף במפעלו החדש, וכך בבטחון העצמי שאפיין בכל שנותיו את רבנו מציע לו ללא כחל וסרק להשקיע את מאה אלף הדולרים בבנין שהנו עומד להקים. וכאן התרחש הנס, חמי לא התווכח ועל אתר ויתר על השקעותיו והשליש לידי רבנו את הסכום במלואו וכך נעשה שותף פעיל באחד ממעשי הצדקה של רבנו...

(קטעים מתוך הספר מים חיים)

"בְּזֶלְךָ לְחוֹף יָמַי יִשְׁכֵּן" (בראשית מ"ט, י"ג)

היה הרב נאה דורש ונאה מקיים. כל זוכריו מעידים כי בהיותו עוסק בצדקה, נמנע מלבלבז דולר מיותר לצרכיו האישיים. היה טורח, ולא הרשה לעצמו שום נוחיות ושום דבר שלא לצורך ממש. מעולם לא לקח מונית, העדיף לנסוע ברכבת, בארה"ב ברכבת תחתית, ובארץ ישראל באוטובוסים וכדומה. לא אחת פגשוהו בתחנת רכבת בבריסל סוחר מזוודות ורק לאחר הפצרות נאות שיעזרו לו...

סיפר לי אברך, אשר זכה לשמש את רבנו בסוף ימיו, שפעם קרה והביאו לרבנו תרופה מסוימת, ולרבנו נודע שמחירה היה יקר מאוד, כשלושת

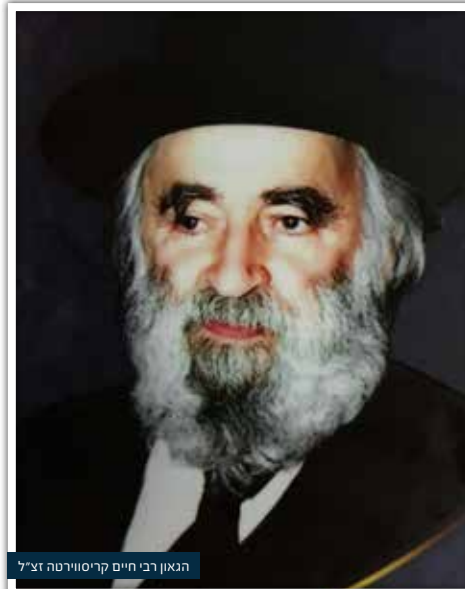
אלפים פרנקים בלגיים (בסביבות המאה דולר). הרב הצטער מאוד ולא הפסיק להתלונן על שהוציאו כל כך הרבה כסף לצרכיו האישיים. האברך היה נבוך ולא ידע איך לצאת מהסבך ופשוט לא הגיב. היה בטוח שעל רבנו מעיקה ההוצאה עקב מחסור במזומנים.

לא עברה חצי שעה ואיזה עני בן טובים דפק על דלת רבנו שטח את בקשתו, וכנראה מצבו נגע ללבו. על אתה, בלי לחשוב פעמיים, הוציא סכום של כחמש מאות דולר והושיט לו את נדבתו.

לרבנו היה חדר פרטי למעלה בקהילה שהיה סגור ומסוגר על מנעול ובריה, כיום הוא משמש לחדר הפרטי של המרא דאתרא שליט"א

(הרחיבו אותו וצרפו עוד חדר) ושם הרב מקבל קהל. לאף אחד לא היתה שם דריסת רגל חוץ מאשר למנקה, וגם אז לא השאיר רבנו אותה לבדה אלא ישב בחדר ולמד, כמובן עם דלת פתוחה... שנים רבות שימש החדר הזה את הרב באופן פרטי, ולאף אחד לא היה מושג לשם מה הרב משתמש בחדר הזה. באופן טבעי הדבר עורר כל מיני התלחשויות; חדר התבודדות, יושב ולומד דברי קבלה וכו', ממש חידה סתומה. עד שיום אחד התגלה.

לרב היה קשר הדוק עם אחד החרשתנים (תעשיין) הגדולים בבלגיה בעל בית החרושת Salik, ורבנו הצליח לשכנע אותו כי כל הסחורה הפגומה שיוצאת מקוי היצור שלהם תנתן לרבנו למטרות צדקה. לרב היו מזוודות ענקיות, והן שכנו שם בחדה, ומדי תקופה נסע הרב לבית החרושת ולקח את הסחורה. הכל בגפו ממש ולא נתן בשו"א שיעזרו לו. יהודי מעיד שפעם פגשו בתחנת הרכבת (אפילו מונית הוא לא לקח) והציע את עצמו לעזור לסחוב את המזוודה, אך הרב סירב בתוקף ולא גילה מה תכולת המזוודה. הסחורה הגיעה לחדר "העולם – המסתורי" בבית הקהילה, ושם רבנו מיין את הסחורה, ארז אותה, כל מכנס ומכנס כחבילה נפרדת... הלך לבד לבית הדואר ושלח אותם לרוסיה. הסכום

הגאון רבי חיים קריסוורטה זצ"ל

בחשכת הליל בדרך עפר בין אופקים לחצרים, אי שם באמצע הדרך, במדבר שממה, הוריד הגר"ש פינקוס זצ"ל את האברך מהמכונית והותירו לנפשו

הפקיד הציין ושאל "מה זה?" השיב לו הרב: "אתה לא רואה מה כתוב פה? תקרא!" הפקיד התבלבל ושיחרר לו את הרכב.

הרב אהרן כהן

"אֲשֶׁר לְקַחְתִּי מִיַּד הָאֲמֹרִי בְּחַרְבֵי וּבְקִשְׁתֵּי" (בראשית מ"ה, כ"ב)

תירגם אונקלוס: "בצללותי ובבעותי" ודרשו חז"ל בגמרא (ב"ב קכג.): וכי בחרבו ובקשתו לקח, והלא כבר נאמר (תהלים מד) "כי לא בקשתי אבטח וחרבי לא תושיעני? אלא "חרבי" - זו תפילה, "קשתי" - זו בקשה. בתפילה יכולות להיות שני דרכים: הדרך האחת, להתפלל כפי שהורו לנו חז"ל ככתבם, ולפעמים לא תמיד מבינים את פירושו המילים. והדרך

השניה, להתפלל במילים של האדם כדבר איש אל רעהו. לשתי הדרכים יש מעלות חשובות, יש את המעלה של המילים הכתובות שזה "החרב" שישר חותכת, ויש את המעלה של תפילתו הפנימית של האדם שזה ה"בקשתי" שהורג למרחוק.

רבי שמשון פינקוס זצ"ל סיפר על עצמו: "מה שהחזיק וחיזק אותי בכל המצבים, היה התפילה, תמיד הרגשתי שאני יכול לדבר אל אבי שבשמים כדבר בן אל אביו". ידוע בשמו שהתפילה היא "נשק", יורים וקולעים, גם אם לא ראויים לכך. הרבנית ע"ה אמרה פעם לאחד הילדים: "תבקש

מאבא שיתפלל עליך, אני לא ראיתי תפילה אחת שאבא התפלל והוא לא נענה". אף רבי שמשון העיד כך על עצמו: "מתי שהתעקשתי בתפילה על דבר מסוים - תמיד נענית", והוסיף שבעקבות מקרה שאירע, החליט שלא תמיד צריך להתעקש, לפעמים מסבבים מן השמים אחרת:

היה צורך לשחרר רכב מן המכס בקפריסין, עבור תלמיד חכם מזכה הרבים מופלג באחת מעיריות הנגב, רבי שמשון זצוק"ל הגיע למשרדי המכס, אך נתברר כי שכח את המסמכים המיועדים בבית. הוא דרך את

הגר"ש פינקוס זצ"ל

נשקו' והתפלל שיצליח במשימה, "ניגשתי לפקיד הוצאתי מכיסי מסמך סתמי והגשתי לו. למסמך האנגלי לא היה כל קשר לעניין". הפקיד הציין ושאל "מה זה?" השיב לו הרב: "אתה לא רואה מה כתוב פה? תקרא!" הפקיד התבלבל ושיחרר לו את הרכב. אמנם, בשבוע הראשון שאותו תלמיד חכם נהג ברכב הוא נהרג בתאונת דרכים. "מזה למדתי שאם מעכבים אותך מן השמים אל תתעקש". אבל "מתי שהתעקשתי נענית". נוסף לכך היה מעשה באברך מתושבי אופקים, שהיה צריך לישועה באיזה עניין וביקש להיוושע, הלך לבכות ולשפוף את ליבו בפני המרא דאתרא הרב פינקוס זצ"ל, כששמע את הסיפור ביקש משכנו בשעת לילה מאוחרת אם מסכים להשאיל לו את הרכב וכמובן הסכים, נסע לאברך ואמר לו: "בא איתי". נסע עמו בחשכת הליל בדרך עפר מאופקים לכיוון חצרים, בין אופקים לחצרים, באמצע הדרך אי שם, במדבר, בשממה, הוריד את האברך מהמכונית והותירו לנפשו כשהוא מצווה עליו ואומר לו: "לילה! חושך! אפלה! אל תנסה לחפש את דרכך חזרה כי לא תמצא, כעת אתה פה, רק אתה והיריבונו של עולם, אני משאיר אותך כאן, לך תדבר עם היריבונו של עולם. אל תבכה. אל תתפלל. אלא תצעק! תצרח לה! עד שישמע את קולך, תבכה, תתחנן אליו, כך ורק כך

תיוושע, בעוד כחצי שעה אחזור לאסוף אותך".

כעבור מחצית השעה שב לאברך הביט בו והפטיח: "לא בכית ד'י. תבכה! תתחנן! תדבר עם הקב"ה, תבקש". לאחר שעה קלה חזר הרב שמשון על עקבותיו, הביט באברך שבגדיו היו ספוגי דמעה, חיך אליו ואמרו: "זה מה שהתכוונתי. עתה תוכח לדעת שתיוושע". ומספר האברך שאכן זכה והקב"ה שמע לתפילתו.

(רבותינו שבדרום)

האם יעקב אבינו היה יכול להעזר במשקפיים לחזק ראייתו?

הרב צבי וינברג

"וַעֲיִנֵי יִשְׂרָאֵל כָּבְדוּ מְזוּקָן" (בראשית מח, י)

מקשים המפרשים איך לא יוכל יעקב אבינו לראות, והרי כתיב לעיל (פסוק ח) "וירא ישראל את בני יוסף", ובספורנו כתב שראה שהם בני אדם רק שכח ראייתו נחלש ולא ראה היטב מי הם כדי שתחול עליו ברכתו בראותו אותם. [ועי' בזוהר (ח"א קמב.) ובפסיקתא רבתי (פיסקא ג - ביום השמיני) שלא יוכל לראות ברוח הקודש]

ובס' בינה לעתים (לרבי עזריה פיגו זצ"ל מרבני וונציה נפטר שנת ת"ז, בדרשה לר"ה שחל בשבת) כ' להעיר מדוע נכפל הלשון "כבדו מזוקן - לא יוכל לראות".

וכ' בדרך מליצה "הלא ראינו חלושי הראות, אשר מצד חסרון מה נופל בחומר העינים לא יוכלו להביט למרחוק, ואפילו מקרוב קצור קצרה ראייתם, והספיק השכל האנושי להמציא כלי הזכוכית [משקפיים]. שמים אותם על החוטם כנגד עיניהם ומסתייעים ונעזרים מהם להרחיב כח הראות, כל אחד ואחד לפי מה שהוא חסר בפחות ויתר, וכן אצל יעקב כפל הכתוב "כבדו מזוקן - לא יוכל לראות" לומר שגברה כל כך החולשה בכח הראות מחמת הזקנה, עד שלא בלבד כבדו עיניו מצד עצמו, בהחסר מהם הראיה הטבעית, אלא גם לא יוכל לראות בשום אופן אחת, כי אפי' אם ירצה להעזר ולהסתייע בכלים מחוץ, לא לעזר ולא להועיל היו לו, ע"כ.

(קב ונקי)

אחד מתומכי הישיבה שהיה מתייעץ עם רבינו, נטל פעם חלק בעסקה גדולה, שהיתה אמורה להניב תשואה של מאות אלפי דולרים, דא עקא שפעולות מסויימות בעסקה עלולות היו לגרום למחלוקת במשפחה

הגאון רבי נתן צבי פינקל זצ"ל סמל ודוגמא מופלאה להתנהגות אצילית

הישיבה נכנסו לדבר איתו בלימוד בחדרו. כשנשאל מדוע אינו נכנס להיכל השיב, שהיות והיום לא יוכל להישאר לשיעור של הגאון רבי אריה, לכן נמנע מלהכנס.

לוותר למען השלום

מרגלא בפומיה שמידת השלום היא הסגולה לכל השפעה טובה, והיא תריס בפני היצה"ר וחיילותיו, לעומת זאת, פירוד ומחלוקת הם שורש כל רע, ועלולים להיות כהזמנת השטן להשפיע השפעות קשות רח"ל. נוהג היה רבינו להביא את דברי רז"ל (גיטין נב): "הנהו בי תרי דאיגרי בהו שטן כל בי שימשי, הו קא מינצו בהדי הדדי, איקלע ר"מ להתם, עכבינהו תלתא בי שימשי עד דעביד להו שלמא. שמעה לשטן דקאמה, ווי דאפקיה ר"מ לההוא גברא מביתה". היינו שרבי מאיר הצליח למנוע את השפעת יצר הרע על ידי כך שמנע מהם לריב, ומשום כך לא היה לשטן דריסת רגל אצלם.

סגולת הוותרנות

סיפר אחד מנגידי הישיבה ותומכיה שהיה מרבה להתייעץ עם רבינו. פעם נטל חלק בעסקה משפחתית גדולה, שהיתה אמורה להניב תשואה של מאות אלפי דולרים, אך דא עקא שפעולות מסויימות בעסקה עלולות היו לגרום למחלוקת במשפחה. כשקרבה עת ההחלטה, טס אותו יהודי לארץ,

כדי להיוועץ ברבינו מה עליו לעשות.

הוא הגיע לארץ ביום שישי. כשהחל לדבר עם רבינו אמר לו ראש הישיבה: "הרי אתה לא שב לחו"ל לפני שבת, אם כן מה בוער לנו, בינתיים בא נלמד!" כך ענה לו גם במוצאי שבת, וכך ביום ראשון בבוקר הם למדו שלוש שעות, ולאחר מכן שמע את השאלה והשיב, שלדעתו אפילו אם קיים סיכוי של עשר אחוז שתצא מכך מחלוקת, לא כדאי שיתערב בעניין.

הוסיף רבינו ואמר: "אוכל להבטיח לך שבאופן זה תרוויח יותר". סוף המעשה היה שעשה עם כספו זה עסקה אחרת, והרוויח שבע מאות אלף דולר יותר מאשר אמור היה להרוויח בעסקה המקורית.

כשנבנו הבניינים החדשים של הישיבה, בתוך להט הבניה והיצירה של הישיבה וריבוי כבוד התורה לא שחכ לחשוב בכל מקום שלא ינזק שום שכן מן הבניה. שולח היה להודיע לשכנים, שאם תהינה הפרעות או נזקים, הוא מבקש שיפנו מיד להודיע לו על כך, והישיבה תעשה כל מאמץ לתקן את הדבר. כשנבנו את אחד מבנייני הישיבה בשכונת בית ישראל, לאחר שעמד הבניין על תילו, התאונן אחד השכנים בפניו ששני חלונות של הישיבה פונים לעבר ביתו, והדבר עלול להפריע לו. לא חלפו עשרים וארבע שעות ונמצא פתרון לבעיה, בלי אומר ודברים נוספים.

(קטעים מתוך "בכל נפשך")

"הנתן אגרי שפר" (בראשית מ"ט, כ"א)

מפעם לפעם, במסיבות סיום בישיבה, היה הגאון רבי נתן צבי פינקל זצ"ל, משנן באזני האברכים, עד כמה עליהם להכיר טובה לנשותיהם שמוסרות את נפשן לנהל את הבית ולגדל את הילדים, כדי שבעליהן יוכלו לשבת וללמוד בשקידה.

לא אחת הכריז במסיבות אלו, שהישיבה העמידה בכוונה כמות גדולה יותר של עוגות ומפיונים, כדי שכל אחד יקח עוגות לרבנית שלו (כלשונו). מטרתו להרגיל את האברכים להכיר טובה בבית.

רבינו עצמו היה סמל ודוגמא מופלאה לענין זה. כאשר השתתף בשמחות 'סיום' וכד' ביקש לקחת עוגה עבור הרבנית תליט"א. כמו כן, מעולם לא היה עוזב את ביתו לפני שנפרד לשלום מהרבנית תבלחט"א.

גם כשהיה ממחר לצאת, והבית היה עמוס באנשים, לא ויתר על כך. פעם יצא מהבית בדרכו לתפילה, ושכח לברך את הרבנית לשלום, הוא ביקש ממלווהו לשוב כי שכח דבר מה חשוב. התפלא המלווה, מה שכח רבינו בבית, שעבורו כל כך חשוב לו לחזור, בשעה שכל פסיעה עלתה לו בקושי רב? "אולי אני אוכל להיות השליח?" שאל, אולם רבינו ביקש להחזיר. כששב, ניגש לרבנית ובירכה לשלום וחזר לישיבה.

מופלאה היתה הנהגתו עם כל עובדי הישיבה. תמיד היה מדבר איתם בידידות ובקירבה מיוחדת, מתעניין בשלומם וזוכר את ענייניהם. עובדי המשרד שנכנסו לצורך ענייני הישיבה בבוקר, נתקלו לא אחת בשאלה: "אכלת הבוקר?"

כשידע רבינו שקיים קושי אישי אצל אותו עובד, היה מקדים ושואל אותו, מה קורה בעניין ההוא, ורק אחר כך נפנה לדבר איתו על העניין שלשמו בא.

המדדים מכל, שגם לאחר שעובדים עזבו את הישיבה, ולפעמים אפילו לאחר שנים רבות, היה נשמר הקשר החם עמם וההשתתפות בשמחותיהם. כשמע שמי מהם חולה, היה דואג לשלומם ובא לבקרם. פעם, נודע לו בערב ראש השנה, על יהודי שעבד כמה שנים לפני כן בישיבה, שלא היו לו הרבה קרובים והוא נצרך לעזרה. נכנס רבינו לעובי הקורה, וכמה שעות יקרות של ערב יום הדין השקיע בטיפול בעניינו.

כך היה גם בישיבת מיר בברכפלד. במשך שנים היה מגיע רבינו לישיבה ביום בו מסר ראש הישיבה, הגאון רבי אריה פינקל זצ"ל, את השיעור הכללי, והיה יושב ומאזין לשיעוריו. פעם, ביום בו רגיל היה לנסוע לברכפלד, ירד שלג בירושלים. רבינו, כדרכו, לא ויתר, והגיע לברכפלד ברכב עם הנעה קדמית, שיכול לנסוע בשלג. למרבה הפלא, באותו יום לא נכנס כדרכו להיכל הישיבה לדבר בלימוד, אלא נותר בדירתו ובני

הגאון רבי נתן צבי פינקל זצ"ל

מי שנכנס לתוך עיגול שסימנו אריה באדמה האם יכול לצאת ממנו?

שארית מבין עי' לשון, שכנעו אותו לעוזבם לנפשם ושילמו לו בבהמות וגמלים להיות לו לטרף.

וכ"כ בפ"י רבנו אפרים עה"ת (בראשית ב, יט): "אריה כל הרואה אותו מייד יראה נופלת בלבו, ומנהגו כל מקום שיראה שילכו שם בהמות ילך בהשכמה ויקיף בזנבו בתוך העפר שבשדה, וכל בהמה שתכנס שם בתוך העיגול לא תצא עד שיקח חלקו, וזה שכתוב (איוב יט, ו): "ומצודו עלי הקיף".

ועיין בתהילים (כב, יז) עה"פ: "כי סבבני כלבים, עדת מרעים הקיפוני כארי ידי ורגלי" שכתב הרד"ק "עדת מרעים הקיפוני כארי ידי ורגלי" - כי הקיפוני כמו הארי שמקיף בזנבו ביער, וכל חיה שתראה אותה העגולה לא תצא משם ממורא האריה ומפחדו, ותאספנה ידיה ורגליה, וימצא האריה טרפו בתוך עגולתו. כן אנחנו בגלות בתוך העגולה לא נוכל לצאת ממנה שלא נהיה ביד הטורפים, כי אם נצא מרשות הישמעאלים נבוא ברשות הערלים, והנה אנחנו אוספים ידינו ורגלינו ועומדים יראים ופחדים בפניהם, כי אין לנו רשות לברוח ברגלינו ולהלחם בידינו, והנה כאילו ידינו ורגלינו בנחשתים".

”גור אריה יהודה מטרף בני עליה” (בראשית מ"ט, ט')

בספר אמרות טהורות חיצוניות ופנימיות (לרבי יהודה החסיד אות מ"ד עמ' קלו) כתב שלאריה יש שיטה מיוחדת איך לצוד את טרפו. וז"ל: אריה עושה עיגול כזה: 0 והולך לו, וכל בהמה שתכנס שם לא תוכל לצאת מן העיגול עד שתתקלקל.

ועי"ש שמביא, שקבוצת יהודים נתקלו בעיגול שעשה אריה וכיון

האם יש חילוק בין ישראל לגוי לעניין מספר השיניים?

”בנימין יאב יטרף” (בראשית מ"ט, כ"ז)

בפירוש רבנו אפרים ז"ל על התורה, כתב שפסוק זה שמתחיל באות "ב" ומסיים באות "ל", מרמז על ל"ב שיניים שיש לישראל. [ועי"ש מה הקשר בין בנימין זאב - לשיניים]. וכן מצינו ב'מגלה עמוקות' (אופן קס"ד) שכתב שמספר ל"ב שיניים יש רק לישראל. וכ"כ במדרש תלפיות (לרבי אליהו הכהן זצ"ל בעמח"ס שבט מוסר - ערך אברים ח"א עמ' לד) קבלתי שדווקא לישראל יש ל"ב שיניים, אבל לאומות העולם יש ל"ג. ותמה על זה דא"כ ח"ו יכולים לומר שיש ב' רשויות ומי שברא לאלו לא ברא לאלו, וכן תמה, שמי שהתגייר וישאר עם ל"ג שיניים יהיה לו לבושת וכלימה, וזה יגרום מניעת הגרים מלהיכנס תחת כנפי השכינה.

על השאלה הראשונה כתב ליישב שכיון דההבדל בין גוי ליהודי הוא בדבר מועט ומכוסה אין מקום לכופר להביא ראיה מזה, משום שיאמרו לו שאם כדברך היה צריך לעשות שינוי במקום יותר בולט וגלוי אלא מוכרח שרשות אחד ברא לכולם. ועל השאלה השנייה כתב, שכיון שהשיניים אינן גלויות אין מגיע לגר בושה מזה כיון שאין זה דבר שנראה לעיניים.

וכתב שהטעם ידוע לפני הקב"ה מדוע חילק בין גויים ליהודים במספר השיניים, ע"כ. ודבר פלא הוא, שהרי במה שידוע לנו כיום, אין חילוק בין גוי לישראל במספר השיניים ולכולם באופן רגיל יש ל"ב, וצ"ב בכונתם, ואולי נשתנו הטבעים.

איזה שם נותנים כסגולה לאריכות ימים?

”בן פרת יוסף” (בראשית מ"ט, כ"ב)

וברש"י עוד דרשוהו לענין שלא ישלטו בזרעו עין הרע.

ישנה עצה שקיבלו הורים שבניהם מתו בינקותם, שכאשר יוולד להם בן יקראוהו בשם "אלתר" [זקן או ישן באידיש], וכך לא תשלט בו עין הרע שהרי הוא כבר ותיק וזקן, (עי' שו"ת בית שלמה אה"ע סי' ק"ג, ושו"ת דברי חיים ח"ב אה"ע סי' קל"ד).

אחד מרבני תוניס נקרא הרב אלתר מאזוז זצ"ל, ומספרים שמיד אחר לידתו היה מסוכן מאוד, ובעירו היה משולח מירושלים הנקרא "אלתר", ויעץ להורים לקראו על שמו דסגולה היא לאריכות ימים.

הלכת לבקר חולה ולא התפללת עליו האם קיימת מצות ביקור חולים?

כיצד מקיימים מצות ביקור חולים ללא ביקור אצל החולה עצמו? והאם ראוי לבקר חולה ללא ליווי?

וחולה שהביקור מפריע לו - מחמת סוג החולי, מפני שהדיבור קשה עליו, או מסיבה אחרת - אין להכנס לחדרו, אך יש לבוא לביתו, לשאול לשלמו ולשמוע על אודות מצבו והטיפול בו, ולהתפלל עליו. כמו כן, מטעמים שונים, אין לבקר אצל החולה בשלש השעות הראשונות של היום, ובשלש השעות האחרונות של היום.

בשעת ביקור חולים, לא ישב המבקר במקום הגבוה ממטתו של החולה, מפני שהשכינה שרויה למעלה מראשותיו של חולה. וכפי שלמדנו גם בפרשת השבוע: "וַיִּשְׁתַּחוּ וַיִּשְׁרָאֵל עַל רֵאשׁ הַמִּטָּה - הַפֶּךְ עֲצָמוּ לַצַּד הַשְּׂכִינָה, מִכַּאן אָמְרוּ שֶׁהַשְּׂכִינָה לַמַּעֲלָה מֵרֵאשׁוֹתָיו שֶׁל חוֹלָה (רש"י)". וענין נוסף בקיום מצוה זו, שמקורו ב'שאלתות דרב אחאי', אך לא הובא בספרי הפוסקים האחרונים: כשהולך האדם לבקר חולה, לא יעשה זאת

לבדו, אלא בלוית אדם נוסף. הנצי"ב בספרו 'העמק שאלה' על השאלתות, כותב שלא מצא כל מקור נוסף להלכה זו. ויש שכתבו כי יש זכר לדבר נמצא בפרשת השבוע: וַיִּאמֶר לְיוֹסֵף הִנֵּה אֶבְיָךְ חָלָה וַיִּקַּח אֶת שְׁנֵי בָנָיו עִמּוֹ. רש"י מפרש שנטלם עמו כדי שאביו יברכם לפני מותו, אך יתכן גם שלא רצה ללכת לבדו, מהסיבה האמורה.

[שו"ע ונו"כ יו"ד שלה; שאלתות דרב אחאי צג; קול אליהו פר' ויגש]

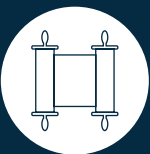
הרב יהודה יעקבזון

בפרשת השבוע מסופר בפעם היחידה בתורה על 'ביקור חולים': וַיִּאמֶר לְיוֹסֵף הִנֵּה אֶבְיָךְ חָלָה... וַיִּגַּד לְיַעֲקֹב וַיִּאמֶר הִנֵּה בְנֵי יוֹסֵף בָּא אֵלַיךְ וַיִּתְחַזַּק יִשְׂרָאֵל וַיִּשָּׁב עַל הַמִּטָּה. הגר"א כותב שאף נרמזו בפסוקים אלו דברי חז"ל שכן גילו - דהיינו בן מזלו - של החולה נוטל ממנו 'אחד משישים' מחוליו בעת ביקורו: "הנה" בגימטריא 60, ו"המטה" בגימטריא 59; הוי אומה, מכיון שבא יוסף לבקר נפחת מ'הנה' = 60, ויתחזק ישראל, וישב על 'המטה' = 59. כפי שאנו אומרים בכל בוקר לאחר ברכות התורה - מצות ביקור חולים אין לה שיעור, כלומר, שאף גדול מבקר אצל קטן, ואפילו כמה פעמים ביום; וכל המוסיף הרי זה משובח, ובלבד שהדבר רצוי לחולה. המבקר אצל החולה צריך לפקח על צרכיו, בעניני מטתו ובעניני המקום אשר הוא בו, וכן צריך להתפלל עליו שיתרפא. וכל כך חשובה

התפילה על החולה, עד שאמרו שהמבקר חולה ואינו מתפלל עליו - לא קיים את המצוה. ואם מתפלל בפניו - יכול להתפלל בכל לשון שירצה, אך אם מתפלל שלא בפניו - יתפלל דוקא בלשון הקודש. ונוסח התפילה: "המקום ירחם עליך בתוך חולי ישראל", ובשבת יש לומר: "שבת היא מלזעוק, ורפואה קרובה לבוא", ויש מוסיפים: "ורחמי מרובים ושבתו בשלום".

- כיצד לא יסור שבט מיהודה, והרי יוסף כבר מלך?
- מהו החילוק בין השם 'יעקב' ובין השם 'ישראל'?
- כיצד הגיעו השבטים לוי ויששכר לדרגת הוראת הלכה?
- מה ההבדל בין דין הנפסק בבי"ד לדין הנפסק על ידי מלך?

השאלות
בפרשת
השבוע

כל התשובות בספר 'דרש דוד על התורה' לרכישה התקשרו 02-5609000

'לקראת שבת' אצלכם בתיבת המייל

<<< צרו קשר: dirshu@dirshu.co.il >>>

סיפור בהמשכים

מאת: יעקב א. לוסטיגמן

תקציר הפרקים הקודמים:

ושב כעבור עשרה שבועות. ביקש החפץ חיים לישב בשלווה, אך צרה נוראה התרגשה על ביתו בפטירתה של רעייתו הרבנית איתה השתדך בהיותו נער צעיר, לאחר שהתייתם מאביו בעת שגלה עמו למקום תורה בוילנא בעוד אמו נותרת מאחור בעיירה זיטל.

בערבו של יום חמישי בשבוע יצא מרנא החפץ חיים לעיר אראנז, לאחר שחזה בחלומו גזירה קשה המרחפת על העיירה ראדין. בבוקר יום השבת פרצה דלקה באסמו של אחד הנוכרים, וכמעט כל בתי העיירה עלו באש. החפץ חיים יצא לגייס תרומות לצורך שיקום העיירה,

מתולדותיו של מרנא החפץ חיים ז"ע"א
הבערה בעיירה

פרק ז // השידוך והנדוניה

מספר שבועות עיכב רבי שמעון את בן רעייתו בראדין, ולאחר שהרבה בהשתדלויות ופיתויים, ועירב את רעייתו החדשה בסוד הדברים, הצליח להביא את השידוך לידי גמר, ובשעה טובה ומוצלחת נגמר השידוך בין הבחור ישראל מאיר ובין הנערה פריידא, כשהחפץ חיים מקבל כנדוניה בית עץ ששווי מאה וחמישים רובל כסף, בתוספת הבטחה למאה וחמישים רובלים נוספים שיינתנו לאחר זמן. לימים שח החפץ חיים באוזני בנו, כי אלמלא מצא את בת זוגו בעיירה קטנה ושקטה, ואלמלא היה זוכה באשה שידעה להסתפק במועט ומעולם לא ביקשה לעצמה דבר, מי יודע אם היה זוכה להחזיק בתורה לאורך שנים, ולא היה נסחף אחר חיי המסחר והעסקים ככל בני גילו.

האבל הכבד ששרר בביתה של משפחת החפץ חיים המשיך ללוות אותה עוד זמן רב. לא במהרה הצליחו החפץ חיים וילדיו להתנחם אחרי מות אמם הצדקת שהיה עיקרו של הבית, ושהזריחה מאורה על העיירה כולה.

אך צרכי עמך מרובים וזמנם קצר, כי החורף מתקרב בצעדי ענק, והעשייה בצרכי הכלל היא היא המורשת שהותירה אחריה אשת החפץ חיים אשר כל ימיה היתה פורסת לחמה לעני, מקבצת פרוסות לחם מדי שבוע בין בתי העיירה ולאחר מכן מחלקת אותם לנזקקים, לצד פעילויות רבות אחרות שעשתה לטובת הכלל והפרט.

והנה, באותם ימים של אבל מהול בעשייה נמרצת למען הציבור הגיעה לביתו של החפץ חיים מעטפה ובה מכתב ששיגר עורך דין יהודי מהעיירה פוניבז', ובו הוא מפנה את החפץ חיים לספר החוקים של הממלכה הרוסית, לסעיף בו מוזכר כי ישנה קרן ממשלתית מיוחדת שמעניקה מימון כספי לשיקום עיירות שבתיהן נשרפו.

בבית החפץ חיים קיבלו את המכתב ללא התלהבות מרובה. הייתכן אומנם שאותה ממשלה שגוזרת גזירות וגוזלת קרקעות של יהודים תעניק לפתע מענק כספי לשיקומה של עיירה שרוב מוחלט מבין תושביה יהודים?

המשך יבוא בעז"ה.

נותר החפץ חיים המייתם בוילנא, וחברי אביו היו דואגים לו יחד עם אחיו רבי אהרן שהיה מבוגר ממנו בכתשע שנים. רבי אהרן שהיה תלמיד חכם מופלג וזמן קצר קודם לכן נתערט בכתב סמיכה להוראה עוד בהיותו כבן 22 שנים, שימש כרבו של אחיו הצעיר, היה מלמד אותו ומשיג עליו שימשיך לגדול התורה. כמו"כ היה החפץ חיים יושב לפני רבי יעקב קובנר שהיה ראש ישיבה בוילנא ובישיבתו היו עוסקים בטור ובשו"ע. משך שנים רבות עוד זכרו תלמידי הישיבה את שאלותיו ותירוציו של הנער הצעיר שהדהים את הכל ביכולתו לפרק הרים ולשבר סלעים בלימוד ההלכה.

במקביל נישאה אמו של החפץ חיים בשנית לרבי שמעון הלוי אפשטיין, שהתגורר בראדין והתאלמן זמן לא רב קודם לכן. כששמע כי לרעייתו יש בן גדול בתורה, החל לשדל אותה שתקרא לבנה שיבוא לבקר אותה בראדין, כדי שיוכל לתהות מקרוב על קנקנו מאחר ורצה להשיא לו את בתו פריידא שהיתה בערך בת גילו של החפץ חיים.

בתחילה לא אבתה אמו של החפץ חיים לקרוא לו שיגיע לראדין, כי לא רצתה להפריע לשקידתו העצומה בתורה, אך לאחר השתדלות גדולה מצד בעלה ניאותה ושיגרה לבנה איגרת בה ביקשה ממנו שיבוא לבקר אותה אחרי מספר שנים שלא נפגשו פנים אל פנים.

שמו של החפץ חיים כבר יצא באותה עת לשם ולתהילה ברחבי וילנא וסביבותיה, וכמה מעשירי האזור נתנו בו את עיניהם וביקשו לקחתו כחתן לבנותיהם. אחד מהעשירים הללו אף הציע להעניק לחפץ חיים נדוניה נכבדה בסך של אלף רובלים, ושידוכים נוספים כהנה וכהנה התגלגלו לפתחו.

כאשר שמעו אחיו של החפץ חיים כי בעלה של אמו מבקש לקחתו כחתן לבתו, נזעקו להגן על אחיהם מפני העוול שחשבו שנעשה לו, וטענו כי רבי שמעון הלוי אפשטיין על אף שהיה בעבר איש אמיד ובעל יכולת, הרי כבר הפסיד את רוב כספו בגזרת המלכות ששללה ממנו את אדמותיו רחבות הידיים, ולא יוכל להעניק לחפץ חיים נדוניה ראויה כפי שהציעו רבים אחרים לעשות.

מהו המושג "היתר עיסקא" והאם מועיל כשלא מבינים את משמעותו?

האם הוא מועיל גם לרווקים ללא דירה? והאם יש בעיה לפרוט צ'יק בציינג'?

כשרים שיעידו בבית דין הילכתי, ואם לא הפסיד מהקדן רק טוען שלא הרוויח, ישבע שבועה חמורה על כך, וכל עוד שלא נשבע ולא הביא עדים אף אם באמת הפסיד, הרי הוא מחויב ע"פ דיני ממונות לשלם הכל ואין בכך חשש ריבית.

סעיף זה מבטח את הנותן מפני חשש הפסד, ובכך אינו חושש להפוך מהלוואה להיתר עיסקא ולקבל אחריות על חצי הקדן, כיון שבלי ההוכחות הנ"ל יהיה המקבל חייב לשלם את הכל גם במקרה הפסד.

1. עוד הוסיפו פוסקי זמנינו בהסכם "היתר עיסקא" שהמקבל מקנה לנותן חלק בכל עסקי המרוויחים, ובזה אף אם העיסקא שהשקיע בה הפסידה עדיין יוכל הנותן לדרוש כפי הרוויחים בעסקים אחרים שלו שהרוויחו.

עוד נוסף בזה שאם לוקח למשל משיכת יתר (אוברדרפט) מהבנק כדי לשלם חשבון גז או כדי להשתמש למזון וצרכי היום יום, ואין בזה רווח, יהיה היתר ע"י שמקנה חלק בעסקי המרוויחים, כגון קרקע או דירה שערכה עולה או תכשיטי זהב שמחירם עולה או רכב שאפשר להשכירו, ובאופן שהנכס שווה כסכום ההלוואה ויכול להפיק רוויחים כפי האחוזים שסיכמו.

2. עוד אפשרות הוסיפו פוסקי זמנינו "היתר עיסקא" שכולו פיקדון, כלומר שכל הכסף נמסר כהשקעה באחריות הנותן (בכפוף לסעיף הנאמנות שצריך עדים ושבועה) והמקבל נוטל חלק ברווח כשכר טירחא, ובכך מועיל לכמה דברים ש"היתר עיסקא" רגיל לא מועיל, וב-הית"ע ברית פנחס" וכן ב-הית"ע" שמופיע בספר נתיבות שלום נקבע שיהיה ההסכם בתורת מחצה מלווה ומחצה פיקדון ובאם לא יועיל להציל מחשש ריבית יהיה באופן שכולו פיקדון.

ביאור מעשי וחיידושי דינים ב"היתר עיסקא" נתבאר בהרחבה בספר ברית פנחס פרק כ' ונדפס שם גם "היתר עיסקא" שימושי עם ביאור, במקרה הצורך ניתן לצלם ולהשתמש בו.
עתה נבאר כמה חיידושי דינים שמתחדשים לאור ההבנה בהסכם "היתר עיסקא":

הבנת ה"היתר עיסקא"

א. הסכם "היתר עיסקא" מועיל כאשר הנותן והמקבל הבינו את תוכן ההסכם, אם אינם יודעים כיצד הוא פועל, יש פוסקים שסוברים שאינו מועיל, כיון שלא מתכוונים להקנות נכסיהם, והנותן לא מתכוון להתחייב באחריות, לכן הבנת האמור הינה חלק מההיתר.

היתר עיסקא - באחריות המקבל?

ב. מעשה שהיה באדם שהשקיע מליון ₪ תמורת רוויחים, וכתב חוזה הלוואה ב"היתר עיסקא" ובהמשך החוזה כתב שכל האחריות של הקדן והרווח יהיו על המקבל בלבד, משמעות הדבר שלא ידעו ולא הבינו מה הוא "היתר עיסקא", ובעצם מחייב את המקבל באחריות שזה אומר שכל הכסף בהלוואה והרווח הוא ריבית, כמו"כ יש להקפיד לשנות את המונח הלוואה להשקעה ובמקום ריבית לכתוב רווח, [בבנקים קשה לשנות את ספרי הבנק, לכן הוסיפו בנוסח ההית"ע שכל לשון ריבית הכוונה רווח]

המשך בעמוד הבא <<<

מהות "היתר עיסקא"

מבואר בגמרא (דף קד:) על כך שמעות הניתנים לעיסקא הרי הם בחזקת מחצה מלווה ומחצה פקדון, כלומר שחצי מהסכום ניתן כהלוואה והאחריות על שמירת הכסף היא של המקבל, והחצי השני של הסכום ניתן בתורת פיקדון והאחריות במקרה של אונס יהיה על הנותן, כמו"כ גם הרוויחים מתחלקים, שהרווח מהחלק של ההלוואה שייך למקבל ואלו הרווח מחלק הפקדון שייך לנותן.

גדולי הפוסקים שקדו על תקנת הריבית ויסדו אופן שבו מותר להשקיע כסף עבור רוויחים, וזה המכונה בפי כולם "היתר עיסקא", היתר זה חשוב מאוד להבין כיצד הוא מועיל ובאיזה מקרים אינו פוטר את שאלת הריבית, תחילה יש לדעת ש"היתר עיסקא" אינו קמיע שמטיר איסורי תורה של ריבית, אלא תוכנית השקעה שמניבה רוויחים שמחולקים בשותפות לנותן ולמקבל, ומובן שהביטוי השגור "הלוואה בהיתר עיסקא" הוא ביטוי לא נכון, כיוון שכאשר משקיעים ב"היתר עיסקא" הכסף אינו בתורת הלוואה אלא בתורת עיסקא, והתוספת שמקבל הנותן אינה ריבית המותרת, שהרי התורה אוסרתה, אלא התוספת אלו הרוויחים.

יסוד ההיתר:

א. שכסף הניתן בעיסקא לא ניתן לשימושים אישיים של המקבל אלא רק להשקעה המניבה רוויחים.

ב. חלק מהכסף הניתן בעיסקא ניתן בתורת פיקדון באחריות הנותן, ולכן הרוויחים היוצאים ממנו שייכים לנותן, אך במקרה שהמקבל מתחייב באחריות על כל הסכום במקרה של אונס, נמצא שהכל בהלוואה, ואסור לנותן לקחת את הרוויחים.

ג. המקבל נוטל בנוסף על הרוויחים של חלק ההלוואה חלק נוסף והוא שכר טירחה שטורח ומתעסק עבור הנותן, שאם לא כן נמצא שטורח עבור הנותן בחלק הפקדון בתמורה לכך שהלווה לו את חלק ההלוואה, וזה אסור כמבואר.

ד. הנה לפי האמור לעיל יש לבדוק בכל מקרה ומקרה כמה רוויחים היו ולחלקם כפי האחוזים ביניהם, אך ב"היתר עיסקא" הנהוג היום קובעים מראש את אחוזי הרווח שהנותן רוצה, בהשערה שבמציאות ניתן להרוויח כך, ואז בלי להכנס לחשבון אם היה יותר רווח הנותן נוטל את האחוזים "בהתפשרות" שגם אם המקבל הרוויח הרבה יותר, הנותן מוותר על החלק הנוסף, אך ישנה הגבלה שאסור לדרוש אחוזים גבוהים שמסתבר שהמקבל לא ירוויח אותם, תנאי נוסף ישנו שבמקרה ולא יהיו רוויחים בגובה שקבעו יצטרך המקבל לברר זאת בהוכחות כדלהלן ואז יפטר מלשלם את הרווח, יוצא א"כ שכשמשלם רווח אין בזה חשש ריבית, כיון שנותן מתוך מה שהרוויח, וכל זמן שלא הוכיח אחרת הוא מחויב בזה.

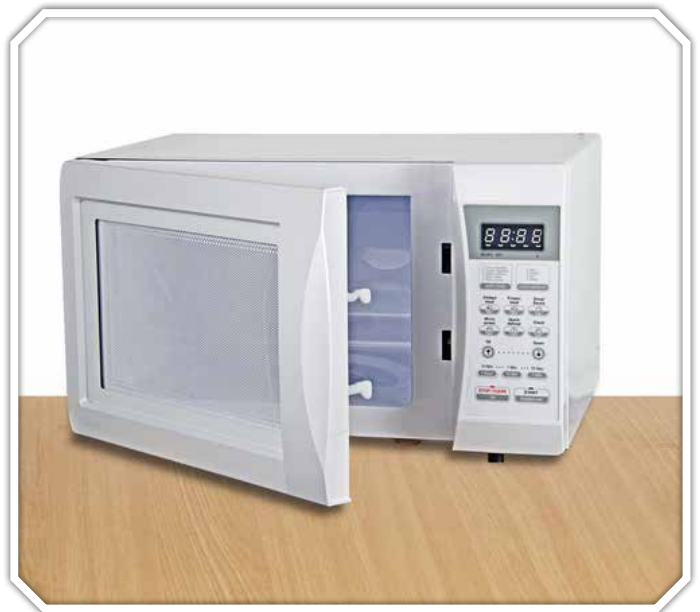
ה. חיידוש נוסף ב"היתר עיסקא" שייסדו גדולי הפוסקים הוא סעיף נאמנות שהמקבל מתחייב שאם הפסיד [ואז ע"פ הדין פטור מהרווח, ואף מתוך הקדן חייב רק חצי, שהרי חצי הקדן באחריות הנותן] יצטרך להוכיח זאת, וכ"ז שלא הוכיח נאמן הנותן לומר שלא היה הפסד, והרוויח כפי השיעור שקצבו, והוכחה זו כלפי הקדן נעשית ע"י שמביא שני עדים

טבילת כלים על ידי קטן

האם ניתן לשלוח ילד קטן להטביל כלים?

תשובה: אין לשלוח קטן להטביל כלים, לפי שקטן אינו נאמן על הטבילה. ואף אם אומר שנתן לאדם גדול שיטביל עבורו את הכלים, אין לו נאמנות על כך. כמבואר בשו"ע (חיו"ד סימן קכ ס"ד). אמנם כאשר אדם גדול עומד על גביו של הקטן ורואה את טבילת הכלים, עלתה לו טבילה. ובמקרה כזה, יברך הקטן על הטבילה. ראה דרכי תשובה (שם סק"ה) וכן משמע בט"ז (סקי"ז). כאשר מדובר על טבילת כלי זכוכית שחייב טבילתם מדרבנן, יש מקילים שקטן אף שלא הגיע לגיל בר מצוה, נאמן. ודעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל שכאשר שולחים קטן לטבילת כלי מתכות ואדם גדול אומר בטלפון למשל, שראה שהקטן הטביל כראוי או שהוא עצמו הטביל, נאמן.

מיקרוגל במקום ציבורי

מיקרוגל הנמצא בבתי חולים לרשות המבקרים, או שנמצא במקום העבודה, וישנם כאלו שאינם מקפידים על הפרדה בין בשר וחלב או על אכילת מאכלים כשרים - האם ניתן להשתמש במיקרוגל וכיצד?

תשובה: אדם ירא שמים הנמצא בבית חולים שאין מקפידים שם על הפרדה בין בשר וחלב, או שיש מבקרים בני מיעוטים שמחממים נבלות וטריפות, ורוצה לחמם במיקרוגל הציבורי, כאשר נותן את המאכל בתבנית מיוחדת לחימום במיקרוגל [שהביא מביתו] באופן שנסגר בצורה הרמטית מכל הצדדים - מותר. אולם יש לציין, כי מה שרשום מטעם בית החולים על גבי המיקרוגל מבחוץ "כשרי" או "חלבי" אין לסמוך על כך. היות ונמצאים שם מבקרים שאפילו עברית לא יודעים.

<< המשך מעמוד קודם

הית"ע לבהורים או בחורות?

ג. לפי האמור נבין שבחורי ישיבה שיש להם חשבון בנק אסור להם להיכנס למשיכת יתה, ולא יעזור "היתר עיסקא" כיון שאין להם נכסים מרוויחים, כמו כן ישנו בנק שנותן הלוואה לבנות סמינר בסכום של 5000 ₪ לצורך לימודים והשתלמות, באופן שההלוואה תשולם כאשר הבת תתחיל לעבוד, ותשלם מתוך המשכורת בריבית נמוכה, וכיוון שלבת אין נכסים מרוויחים לא יועיל "היתר עיסקא".

העצה לזה אם ההורים יקנו לבנם/בתם חלק בדירתם בגובה ההלוואה ואז יש לבן/לבת נכס שמחירו עולה ומניב רווחים ובזה יועיל "היתר עיסקא".

שונה הדבר בבחור שיש לו תוכנית חיסכון על שמו בבנק, ששם ודאי

מועיל "היתר עיסקא" כיון שהוא המשקיע ולא הלווה ולבנק הרי יש עסקים.

פורט צ'ק על דעת לפדותו

ד. דבר מצוי בפריטת צ'קים תמורת שכר טירחא של אחוז וחצי, ופעמים שאדם זקוק להלוואה של אלף ₪ ליומיים בלבד, והוא כותב צ'ק בסך 1015 ₪ ונותן לצ'יינג' ומקבל אלף ₪ ומודיע שתוך יומיים יבוא לשלם במזומן ויקח את הצ'ק, וחשוב לדעת שיש בזה איסור גמור, שהכל הופך להלוואה של אלף ₪ בריבית של 15 ₪ והצ'ק הוא רק עירבון ובזה גם אם יש לבעל הצ'יינג' "היתר עיסקא" אינו מתיי, כיוון שאחוז וחצי ליומיים פירושו מעל 20% לחודש שזה יותר מ 200% שנתי שזה רווח שלא ניתן להרוויח באופן רגיל ולכן הדבר אסור.

לאחר 6 שנים פותח דרשו את הרישום למחזור השלישי של תכנית 'קניין הלכה'

לאחר כשש שנים מפתחת המחזור השני של 'קניין הלכה' ולקראת מעבר מסיימי המחזור השני לשלב ב' של התוכנית, מודיעה הנהלת 'דרשו' העולמית, על פתיחת הרישום למחזור השלישי של 'קניין הלכה' * כ-1500 אברכים נבחרים יוכלו לגשת למבחן המקדים לקבלה לתכנית.

מפקח על התוכנית הגאון הגדול רבי משה שאול קליין שליט"א, רב שכונת 'אור החיים' בבני ברק, ותלמידו המובהק של מרן הגר"ש ואזנר זצוק"ל.

תכנית 'קניין הלכה' נועדה להעמיק את לימוד ההלכה בעיון ומשלבת בתוכה הדרכה מפורטת בלימוד ההלכה המופיעים מידי חודש בקובץ מראי המקומות הנשלחים לחברי קניין הלכה. התוכנית כוללת את לימוד הלכות שבת, נדה, בשר בחלב, תערובות, מליחה, הלכות פסח הנוגעות להלכות תערובות והלכות הגעלת כלים.

התוכנית מיועדת לאברכים בני 30 ומעלה, השואפים ללמוד ולהורות הוראה בישראל ומעוניינים להכשיר את עצמם לקבלת "היתר הוראה" מגדולי הדור בעתיד. התכנית

אינה מיועדת לאברכים שהינם בעלי היתר הוראה, וגם אינה מכתירה מורי הוראה, אולם עוסקת בלימוד עיוני של ההלכה, הנדרשים לידיעת מורה הוראה, כשכל אחד מהלומדים יכול לפנות לרב מורה הוראה מובהק, להיבחן באופן עצמאי ולערוך 'שימוש' עד לקבלת 'היתר הוראה'.

לאברכים המשתתפים הוכנה תכנית לימודים מיוחדת בטור ושו"ע עם הנושאי כלים ושילוב של לימוד סוגיות הש"ס הנוגעות למקור ההלכות. חוברות מפורטות ועשירות ב'מראי מקומות' מחולקות בקביעות ללומדים ללא תשלום, והמבחנים נערכים אחת לשנה חודשים כשהנבחנים מתוגמלים במלגות נדיבות במיוחד בהתאם להתקדמות הלימוד ורמת הציון במבחנים.

הבשורה שאפלי אברכים שוחרי הלכה חיכו לה בכיליון עיניים בחמש השנים האחרונות, יוצאת לדרך לרגל הועידה העולמית של 'דרשו' בקונטיקט ארה"ב, בסימן 20 שנה למהפכה התורנית האדירה שחולל 'דרשו' בהיכלי התורה ובישיבות הקדושות.

לרגל ציון 20 שנה להקמתה של ממלכת התורה 'דרשו', יוצאת הנהלת 'דרשו' העולמית בהכרזה המרגשת על פתיחתו של המחזור השלישי בתוכנית 'קניין הלכה', ועל פתיחת ההרשמה לציבור תופסי התורה ושוחרי ההלכה.

תוכנית 'קניין הלכה' נחשבת לאחת מתוכניות הדגל של 'דרשו', ועד כה העמידה התוכנית מתוכה מאות רבות של רבנים מורי הוראה, בכלל

הקהילות והמגזרים ההולכים בדרך התורה. במסגרת התוכנית נלמדים בעיון מאות סימנים בשו"ע, תוך בירור מעמיק של ההלכה משורשיה בסוגיות הפזורות ברחבי הש"ס, דרך שיטות הראשונים על סוגיות אלו, לימוד מקיף של ראשוני הפוסקים עד הטור והבית יוסף יחד עם שאר נושאי הכלים, השולחן ערוך ונושאי כליו, כולל תשובות עיקריות של גדולי הפוסקים האחרונים עד לפסקי

ההלכה כפי שנפסקו על ידי אחרוני האחרונים, כולל גדולי הפוסקים החיים עימנו כיום, אשר מפיהם אנו חיים ולאורם אנו צועדים.

התוכנית נוסדה לפני למעלה מעשור, וכבר מראשיתה הפכה לשם דבר בעולם התורה, לאחר שאת יסודותיה יצקו מרנן ורבנן עמודי ההוראה, מרן רבינו הגר"ש אלישיב זיע"א, מרן הגאון בעל 'שבט הלוי' זיע"א, ואתו עמו יבלחט"א מרן הגאון הגדול רבי ניסים קרליץ שליט"א. בפועל

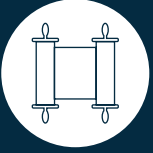
מעמד פתיחת מסלול 'קניין הלכה' במחזור הראשון

טופס הרשמה למבחן קבלה - קניין הלכה

לאור הביקוש הגדול של אברכים רבים להשתתף בתוכנית, והאילוץ שלנו המחייבים הגבלת מספר המשתתפים במלגות מלאות, נקבע סדר עדיפות שבמסגרתו תינתן עדיפות לאברכים מגיל 30 ומעלה, וכן תינתן עדיפות לאלו שעדיין לא למדו את החומר הנלמד.

שם: _____ ת"ז / דרכון: _____ תאריך לידה: _____
כתובת: _____ טלפון: _____ נייד: _____
החומר שלמדתי כבר בעבר, ומקום הלימודים: _____
הל' שבת (שהיה, חזרה, הסמנה, בישול) _____ הל' שבת (מוקנה) _____ הל' שבת (מלאכות) _____
הל' בשר בחלב _____ הל' תערובות _____ הל' מליחה _____
הל' פסח (סי' תמ"ב, תמ"ז, תס"ז, וי"ד הל' הגעלת כלים) _____ הערות: _____

לידיעתך: יש לפרט את כל הפרטים, טופס שלא יפורטו בו כל הפרטים נילאץ לדחותו. ❖ מלא שם יקבל מכתב תשובה תוך 30 יום מתבקש להתקשר לאישור קבלת הפקס. ❖ יש לשלוח את הטופס עד לתאריך ט"ו שבט תשע"ז לפקס 077-3181830 או למייל kinyanhalacha@gmail.com. ❖ טפסים שיגיעו לאחר תאריך זה לא יתקבלו.

אכלת עוגה בחתונה ונסעת הביתה - האם תצטרך לשוב לאולם ולברך? באילו ימים כדאי במיוחד לברך ברכת המזון בקול רם? אשה המסופקת אם בִּרְכָה ברכת המזון - האם חייבת לברך?

ברכת המזון במקום האכילה

- האוכל פת, צריך לברך ברכת המזון במקום שבו אכל, בטרם יצא ממקומו. ואין לצאת אף מחדר לחדר באותו הבית, ואף אם היתה דעתו לכך בשעת ברכת 'המוציא'.
- מי שאכל פת או מיני מזונות, ויצא ממקומו לפני ברכת המזון - ישוב למקומו ויברך, ואף אם כבר התרחק מאד מהמקום שבו אכל.
- מי שמסופק אם בִּרְכָה ברכת המזון, או שאכל מאכל שספק אם צריך לברך עליו ברכת המזון - צריך לברך מִסְפָּק, כיון שחובת ברכת המזון היא מדאורייתא, ו'ספקא דאורייתא לחומרא'.

זמן ברכה אחרונה

- לכתחילה צריך לברך ברכה אחרונה מיד לאחר האכילה; ובברכת המזון, כשחיובה מדאורייתא - חובה להסמיכה לאכילה גם משום החובה הכללית שבכל מצוות עשה לקיימן מיד בהגיע זמן.
- מי שלא ברך ברכה אחרונה על אכילתו וכבר נעשה רעב בשנית, אינו רשאי לברך עוד. ואם הוא רעב מחמת שמתחילה לא אכל די צורכו - רשאי לברך ברכה אחרונה עד לתום 72 דקות מסיום האכילה.
- האוכל פת, צריך לברך ברכת 'המוציא' אפילו על 'משהו', משום שאסור לאכול ללא ברכה ראשונה, אולם ברכת המזון אין לברך אלא על אכילת כזית בתוך 'כדי אכילת פרס'.

הדיבור והכוונה בברכת המזון

- ראוי לברך ברכת המזון מתוך סידור תפילה או 'בִּרְכּוֹן', ולא בעל פה. וכשמברך 'על כוס יין', יביט בכוס, ובכך לא יסיח דעתו מהברכה.
- טוב לברך בקול רם, כי הקול מעורר את הכונה; ובפרט בשבת, בראש חודש ובמועדים - שעל ידי זה לא ישכח להזכיר מעין המאורע.
- מעיקר ההלכה מותר לברך ברכת המזון בכל שפה שהיא, ובתנאי שהיא מדוברת בפי רבים מאנשי המקום, ומובנת היטב למתפלל עצמו. ומצוה מן המובחר לברך בלשון הקודש.

נקיות המקום לברכה

- השותה יין בסעודת פת, יקפיד לברך ברכת המזון טרם שיהיה שְׁתוּי במידה כזו שאינו ראוי לדבר בפני המלך. ובדיעבד, רשאי לברך. ואם הוא שיכור פְּלוֹט, אין ברכתו ברכה.
- אסור מן התורה לברך ברכת המזון וכל ברכה שהיא, כאשר יש צואה בטווח של ארבע אמות מכל עבריו של המברך, או לנגד עיניו בטווח הראייה. ואם לאחר שִׁבְרַךְ גילה צואה בטווח של ארבע אמות ממקום עמידתו: במקום שהיה צריך להעלות בדעתו שיתכן כי יש בו צואה - צריך לשוב ולברך, כיון שפשע בכך שלא בדק; ובמקום שאין ראוי להעלות בדעתו כי יש בו צואה - הרי זה כאנוס.

קטן ואשה בברכת המזון

- קטן חייב בברכת המזון מדרבנן, כדי לחנכו במצוה זו, ואף אם אכל רק כזית. וקטן שאכל כדי שביעה ומסופק אם ברך, יש לחנכו לשוב ולברך, כדרך שגדול מברך במקרה של ספק כזה.
- ילד עד לגיל שמונה - עד שידע לברך את כל הברכות כתיקונן - ניתן לחנכו בנוסח מקוצר לכל ברכה, הכולל פתיחה בשם ובמלכות, תוכן הברכה העיקרי, וחתימה.
- נשים חייבות בברכת המזון, אך ספק אם הן חייבות מדאורייתא כאנשים, או רק מדרבנן. ואשה שאכלה כדי שביעה ומסופקת אם בִּרְכָה - נחלקו הפוסקים אם חייבת לברך.

האם ניתן לכסות את הפת בשעת ה'קידוש' בכיסוי שקוף?

וכשמניחים לחמניות ליד כל צלחת, האם צריך לכסות את כולן?

הרב יהודה יעקבזון

בשעת ה'קידוש' בשבת, יש לפרוס מפה מעל הפת ומתחתיה, ושני טעמים לדבר: האחד - כדי ש"לא תראה הפת את בושתי", שהיא חשובה יותר ואף על פי כן מקדימים את היין לקדש עליו; ומטעם זה די בכיסוי הפת מלמעלה. והשני - זְכָר לַמֶּן, שאף בו היה 'לחם משנה', והיה מכוסה בטל מלמעלה ומלמטה. והמפה הפרוסה על השולחן, נחשבת ככיסוי במפה מלמטה. ונחלקו הפוסקים בנוגע לכיסוי שקוף שהפת נראית דרכו - אם הוא מועיל לפי הטעם הראשון שלא תראה הפת בושתי. וכשיושבים בסעודה סביב כמה שולחנות, ואחד מקדש לכולם - נחלקו פוסקי זמננו לפי הטעם שלא תראה הפת בושתי, אם צריך לכסות את הפת בשאר השולחנות, או רק את הפת המונחת לפני המקדש. ולפי

הטעם שהכיסוי הוא זכר למן, יש לכסות את הפת בכל השולחנות, אך למעשה נוהגים להקל ולא לכסות אלא את הפת שלפני המקדש. וכשמקדשים על מיני מזונות - צריך לכסותם רק לפי הטעם שלא תראה הפת בושתי, אך לפי הטעם שהכיסוי הוא זכר למן אין צריך לכסותם, שהרי אין כאן 'לחם משנה'. ובסעודה שלישית, שאין מקדשים בה על היין תחילה - כתב בערוך השולחן שאין צריך לכסות את הפת, כיון שעיקר הדין הוא כפי הטעם שלא תראה הפת בושתי; וכן נהג החזו"ן איש. ויש שכתב שצריך לכסות את הפת, כפי הטעם שהכיסוי הוא זכר למן.

[שו"ע רע"א, ט, ומשנ"ב מא; ביאורים ומוספים דרשו, 47-49]

האם מותר לשטוף פירות מלוכלכים בשבת? מה ההבדל בין שטיפת הפירות לשטיפת צלחות מלוכלכות? רחיצת הפירות לצורכי היגיינה האם מותר? ומה הדין בניקוי עלי החסה מחרקים?

על כך ועוד, בפרק שישי של מלאכת בורר ובו דיני בורר בשטיפת פירות וירקות

הרב יצחק פוליטנסקי

שטיפת פירות

דיני מלאכת בורר שייכים גם בניקוי פירות וירקות לצורך אכילתם, מאחר ומעורבים או דבוקים יחדיו אוכל ופסולת, והוא מעוניין בהפרדתם. דעת הרבה מן הפוסקים, שמותר לשטוף בשבת פירות מן הלכלוך שעליהם, משום שהלכלוך נחשב ל"קליפה", (ולפי"ז מותרת השטיפה רק לצורך אכילה מיידי), או משום שאין בכך דרך ברירה אלא דרך רחיצה ואינה מלאכת ברירה. אך בשם החזו"ן כתבו שאסור לשטוף פירות בשבת משום בורה, ולכן לכתחילה יש להזהר לשטוף את הפירות לפני השבת, אבל אם שכחו לעשות זאת או שהפירות התלכלכו בשבת עצמה - מותר בדיעבד לשטפם.

ההבדל בין שטיפת פירות לשטיפת כלים

גם לדעת החזו"ן שאוסר בשטיפת פירות, מותר לשטוף כלים מהלכלוך שעליהם, כי הכלים שונים מפירות, לפי שבכלים אין הלכלוך קלוקל בעצם הכלים. שונה מכך

האוכל שנפגם כאשר הוא מלוכלך, כי בכלים הדרך היא שמתלכלכים וחוזרים ומנקים אותם ולכן אין בזה פגם בכלים עצמם. ומטעם זה מותר לנקות את שערותיו מלכלוך שנפל לתוכן ולא נחשב הדבר לבורר הלכלוך מהשערות עצמן, אך יזהר שלא לסחוט.

ניקוי פירות וירקות ע"י שריה במים

נהגו להחמיר שלא לרחוץ פירות ע"י שרייתן בתוך כלי שיש בו מים, כיון

שזהו דרך ברירה והרי זה כבורר בכלי, לכן אסור להשרות ענבים במים במטרה שהפסולת המעורבת בהם תיפרד, וכן אסור להשרות פירות או ירקות מכל סוג, שרוצה לנקותם מעפר או חרקים.

ניקוי חסה ועלי ירק מחרקים

אסור להשרות עלי חסה או ירק אחר במי סבון וכדו', כדי להוציא מהם חרקים קטנים או לכלוכים הנמצאים בין קפלי העלים, מאחר ויש בכך חשש בורר וזה בנוסף לאיסור של הריגת חרקים בשבת, אך כאשר בודק עלי ירק ומוצא עליו חרק גדול, מותר להוציא יחד עם מעט ירק.

לכן יש להשרות ולבדוק את עלי החסה וכדו' מערב שבת כדי להמנע מכל חשש איסור.

שטיפה לצורכי היגיינה

מותר לרחוץ פירות שאין עליהם לכלוך הניכר לעין, וכל רחיצתם היא רק לניקוי נוסף ולהיגיינה. [ויתכן שאף לדעת החזו"ן הדבר מותר]. ולכן פירות או ירקות שניתן לאוכלם גם ללא שטיפה, מותר לרחוץ אותם לצורכי נקיון ולא עובר על איסור בורר בכך.

חלה שהוצאה מהמקפיא

כאשר מוציא חלה מהמקפיא באופן המותר לצורך הסעודה, מצוי שנשאר מעט קרח בין הסדקים של החלה וצריך להזהר שלא להסירם מעל החלה מחשש איסור בורה.

(התקציר נערך מתוך אורחות שבת,

שש"כ ועוד, אך אין לפסוק ממנו הלכה למעשה ללא עיון במקורות)

גליון ר"מ
שנה ו' תשע"ז

סיפורי צדיקים

י"ל לע"נ הרה"ח ר' הלל ז"ל בן ר' פינחס נחום המבורגר שיבלס"א

תודה למספרת קליטן על אישור לפרסום בתמונה

סיפורי חז"ל

פיזר נתן לאביונים – לא בשביל עצמו פעם אחת שלחו חכמי בית המדרש את רבי עקיבא וחבריו לאסוף כסף לצדקה, הגיעו לפתח בית של עשיר אחד. כשרצו להיכנס, שמעו שבעל הבית אומר לבנו, לך וקנה לנו ירק לארוחה, אבל אל תקנה רך וטרי אלא ירק של אתמול שהוא יותר זול. כיון ששמעו כך עזבוהו והלכו. בדרכם חזרה לאחר שכבר גבו צדקה מבני העיר, פגשו את העשיר הנ"ל, אמר להם מדוע לא באתם אלי כפי שהייתם נוהגים תמיד? אמרו כך וכך שמענו שביקשת ירק בזול ולכן לא נכנסנו אליך. אמר להם מה שביני לבין ילדי אתם יודעים, אבל לא מה שביני לבין בוראי. ואני מבקש מכם שתלכו אצל אשתי ותאמרו לה, שתתן לכם מדת ליטרא מלא דיגרים. הלכו ואמרו לה מה שצויה בעלה, שאלה אותם איזו מדה אמר לכם, גדושה או מחוקה? אמרו לה סתם אמר לנו. והיא בצדקתה אמרה אני אתן לכם גדושה. ואם יאמר לכם בעלי שכך היתה כוונתו הנה מה טוב. ואם לא, אנכה את הגדוש מחשבון כתובתי. כששמע בעלה צדקתה כפל לה את כתובתה.

(ירושלמי פסחים ד ט)

פרשת השבוע

ועיני ישראל כבדו מזוקן וגו' ויגש אותם אליו ויחבק להם (מ"ח - י') מסופר על הרה"ק רבי שמחה בונים מפרשיסחא זיע"א שהיה בשנות חייו האחרונות סגי נהור, וכשהביאו לפניו בערב יום הכיפורים את נכדיו לברכם, חיבקם ונישקם תחילה. וכך אמר: אצל יצחק אבינו אנו מוצאים שלאחר שכהו עיניו מראות, אמר ליעקב בנו: "גשה נא ושקה לי בני". כיוצא בכך אנו מוצאים אצל יעקב אבינו בעת זקנתו, ככתוב: **ועיני ישראל כבדו מזוקן וגו' ויגש אותם אליו וישק להם ויחבק להם.** וכל כך למה? כי בשעה שאדם מבקש להתקשר עם זולתו, די לו לשם כך בחוש הראייה, כשהם מביטים איש בעיני רעהו הם מתקשרים זה בזה. אולם, כשאדם מאבד, לא עלינו, חוש חשוב זה שהקב"ה העניק לו ברוב חסדו. צריכה ההתקשרות לבוא בדרך של חיבוק ונישוק.

האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים (מ"ט א') מסופר: הגה"ק רבי חיים מבריסק זיע"א השתתף פעם באסיפה והיה מדוכדך מן המזימות ומן התככים שהיו מאחורי הפרגוד. באותה שעה אמר למקורביו, תמיד התקשיתי שעל הפסוק "מובא בילקוט שמעוני (רמז קנ"ז) "האספו - הטהרו", כשם שאתה אומר (במדבר י"ב י"ד) "תסגר מרים ואחר תאסף", וכונת הילקוט ש"האספו" מלשון "טהרה", כי כנראה יכול כל יהודי כשלעצמו להיות נקי וצדיק, אבל בזמן שכל היהודים הנקיים והכשרים מתאספים באסיפה, מיד נכנס לשם האורח הבלתי קרוי, היצר הרע של מחלוקת תככים ומזימות. ולכן בירך יעקב את בניו "האספו הטהרו" שתצאו טהורים מכל אסיפה.

זמני השבת

זמני יציאת השבת

ירושלים: 5:36 ת"א: 5:38 ר"ת: 6:14

פרשת ויחי

זמני כניסת השבת

ירושלים: 4:21 ת"א: 4:35

ואכן, ההתעניינות סביב המטבע היתה רבה מאד, הכל בדקו את "שקל הקודש" בזהירות רבה ובחיבת הקודש, כך עברה שעה ארוכה, והמטבע עברה מיד ליד, לפתע נשמע קול: "היכן השקל?", "היכן השקל?". התברר שהשקל נעלם בעת שעבר מיד ליד. מיד קם ה"כתב סופר" על רגליו כולו נרגש ונרעש מבלי להבין כיצד קרה הדבר, ופנה אל הנאספים ואמר: סמוך ובטוח אני שהשקל נעלם ללא כל כוונה רעה מצד אף אחד מן הנוכחים כאן, אולם אפשר שמישהו מתוך הקהל הקדוש הזה החליף בטעות את המטבע הזה במטבע פרטי שלו, לפיכך מתבקש כל אחד לאחר בקשת המחילה, לבדוק בין המטבעות שבכיסו שמא נמצא השקל העתיק ביניהם.

המסובים עשו כבקשתו, אך השקל לא נמצא, בראותו שהצעתו הראשונה לא הועילה, הציע ה"כתב סופר" שבהסכמת כולם יחפש כל אחד ואחד בבגדי חברו, מתוך תקווה שבדרך זו ימצא השקל, אולם להצעה זו התנגד בתוקף, זקן אחד תלמיד חכם מופלג מתלמידי ה"חתם סופר", ובתחנונים ביקש האיש שיואלו לדחות ביצוע הצעה זו ברבע שעה. משום כבודו של הזקן, ניאות הציבור להסכים לבקשתו. משחלף הזמן והשקל עדיין לא נמצא, קם האיש וביקש עוד פעם להמתין עוד רבע שעה לביצוע החיפוש, הקהל גילה חוסר סבלנות, ועם כל הכבוד שרחשו לתלמיד חכם זה, התנגד לבקשה המוזרה שכל הגיון לא נראה בה, אולם ה"כתב סופר" שהכיר את הזקן בתור אחד מחשובי התלמידים של אביו הגדול, ביקש מהקהל להיענות לבקשתו, והסכמתם לא איחרה לבוא. משחלף גם פרק זמן זה והאנשים החלו להעלות בדעתם חשד בזקן הזה, חזר האיש על משאלתו, וכשדמעות בעיניו התחנן וביקש רבע שעה נוספת, תוך כדי הבטחה שזאת הפעם האחרונה ויותר לא יבקש להמתין.

אלמלא התערבותו של ה"כתב סופר" לא היה הקהל השרוי במתח רב מסכים להיענות לבקשתו, אך כאשר הוחלט על ההארכה הנוספת, נכנס לפתע שמשו של ה"כתב סופר" ובפיו הבשורה: "המטבע נמצאה!" "המטבע נמצאה!". התברר שאחד המשרתים, בהורידו את המפה מעל השולחן, נטל יחד עם המפה את המטבע, וכמעט השליכה אל האשפה. עתה חזרו הכל והפנו מבטיהם לעבר אותו זקן, תמהים לפשר התנהגותו המוזרה, ואולי על רוח הקודש שניצנצה בו, ובקשו ממנו הסבר על כך.

ליומא דהילולא של הגה"ק ה"כתב סופר" זיע"א (י"ט טבת) הגה"ק רבי אברהם שמואל בנימין סופר בעל "כתב סופר" זיע"א רבה של פרשבורג, בנו של הגאון הקדוש בעל ה"חתם סופר" זיע"א, פעל רבות והשתדל מאד להשפיע על ממשלת הונגריה, שתתן רשות לקהילות החרדיות להתנתק מהקהילה הכללית הכפופה להשפעת הרפורמה, ולקבל מעמד מאושר ומיוחד. מטרתו של הרב היתה, להקים מסגרות נפרדות הנוהגות אך ורק על פי השולחן ערוך, ללא תיקונים ושינויים, והתערבות מצד הרפורמים למיניהם. כאשר בסיעתא דשמיא דבר זה עלה בידו, ידעו הכל שניצחון זה הינו פרי שנבט לאחר הזריעה שזרע אביו הגדול ה"חתם סופר", ברוב יגיעתו באירגון היהודים החרדים תחת דגל תורתנו הקדושה. באותה שעה כינס ה"כתב סופר" את כל גאוני הונגריה וצדיקיה לכנס הודיה ועצרת חגיגית, במטרה לחזק את החיים הרוחניים ולעמוד על המשמר. בכנס זה השתתפו כל סלתה ושמנה של יהדות הונגריה, חכמיה ורבניה. מובן מאליו שמשא ומתן בדברי תורה מילא את חלל המקום, ובשעה שהאווירה היתה מרוממת עלה ה"כתב סופר" אל הדוכן, וכשדממה מוחלטת השתררה באולם, פתח בדבריו ואמר:

מורי ורבותי, במעמד מרומם וחשוב זה כבוד הוא לי, להראות לכל האורחים הנכבדים והחשובים, דבר נדיר מאד, אשר נמצא בידי בירושה מאבי זצ"ל, והוא עצמו ירשו מאביו זצ"ל, וכן למעלה בקודש מדורי דורות, בן אחר בן עד לזמן שבית המקדש היה קיים, אף שאין לדבר ערך מצד עצמו, מכל מקום שומרים אנו עליו כעל אוצר יקר אשר כל הון לא ישווה לה. כל הנוכחים באולם ישבו במתח רב ובצפיה לדעת מהו החפץ המיוחד עליו מדבר ה"כתב סופר". לאחר שתיקה של כמה רגעים המשיך ה"כתב סופר" ואמר: ובכן, המדובר הוא ב"שקל הקודש" אשר השתמשו בו בזמן הבית. עד כמה שידוע לי הוסיף ה"כתב סופר" ואמר, מטבע זה יחיד הוא מסוגו הנמצא בעולם היהודי. בהזדמנות חגיגית זו ברצוני להציג את המטבע בפני כל האורחים החשובים באי הכנס, אשר בודאי מעוניינים לראותו, לשם כך הנני מעביר אותו בין הציבור, וכל אחד יעביר אותו לחברו, וחברו לחברו, ולבסוף לאחר שכל הציבור יזכה לראותו מקרוב, יחזור המטבע הנדיר אלי.

צישל ונמשל

המשיח אלמים

איש עסקים גדול קם בבוקרו של יום ולתדהמתו, הוא מגלה כי הפך להיות אילם. כח דיבורו ניטל ממנו. הוא חש כמי שעולמו חרב עליו, אינו מסוגל לנהל את עסקיו ולדבר עם חבריו. ידידיו ובני משפחתו ניסו לעזור לו בכל דרך אפשרית. נדדו אל מרכזי הרפואה הגדולים, אל מומחים בעלי שם עולמי, אולם הם לא הצליחו להושיע ולו במעט. התיישב האיש בביתו וסירב ליצאת אל העולם, לשוב לעסקיו ולנסות להסתדר בשפת הידיים. אט אט התרחקו ממנו מכריו וידידיו. כך ישב סגור בביתו, פניו נכאות ולבו שבור. החיוך שהיה נסוך על פניו דרך קבע, נמחה כליל ולא נותר ממנו זכר. לאחר חודשים של שברון לב עמוק, שבהם איש אינו מבקר בביתו ואין דורש בשלומו, נשמעה דפיקה על הדלת. בפתח עמד אחד מחבריו הוותיקים, שהגיע לבשר לו, כי זה עתה שמע שלעיר הגיע רופא מומחה, ואולי דרכו תצמח הישועה. האיש שכבר שבע מרופאים ותרופות סירב לשמוע. ורק לאחר שכנועים והפצרות, נאות לנסות את מזלו שוב. הגיע האיש אל הרופא מלווה בידידו שהיה לו לפה, והסביר לרופא את שארע לו. הרופא העמיק לבדוק את הגרון ואת קנה הנשימה, וגילה כי מדובר בחיידק נדיר שהתיישב על קנה הנשימה. "אתן לך כדורים. הקפד נא לטול שני כדורים בבוקר ושניים בערב. בעוד שבועיים ניפגש שוב". אסיר תודה על התקווה שנטע בו הרופא, ביקש האיש לשלם, אך הרופא מייאן לקבל מידיו כסף באומרו: "אם רק תשוב ותבשר לי כי שב אליך כח הדיבור, יהיה זה בעבורי התשלום הגדול ביותר". שב האיש לביתו, נטל את הכדורים בדברי הרופא, והנה, ראה זה פלא, כעבור ימים מספר שב קולו כאחד האדם. תחילה דיבר בלחש, אך אט אט גבר הקול, עד ששב להיות כבתחילה. שמחתו לא ידעה גבולות, ובהודיה לבורא עולם על כל הטוב שגמלו אסף את ידידיו ואת בני משפחתו, ויחד עמם ביקש להודות ולהלל על הנס שראה. התאספו הידידים שמחים יחד עמו, ותוך כדי המסיבה ביקשו לשמוע בפרוטרוט את כל פרטי התרחשות הנס. נענה האיש לבקשתם והחל מתאר את כל התהליך הארוך – ההלם הראשוני, ההתרועעויות והנדודים מרופא לרופא, תקופת האכזבה הקשה והמרירות. תוך כדי כך החל לתאר את הרופא שהעלה ארוכה למחלתו. הוא תיאר בלעג את דמותו המגוחכת, את עיניו הקטנות המתרועעויות בחוריהן, את רגליו הארוכות ואת אפו העקום. המשיך ותיאר את אופן דיבורו המצחיק והמגומגם. כל זאת לקול צחוקם של הנאספים שנהנו לשמוע את ידידם, שכשרון דיבורו שב אליו משעשע את הנוכחים בתיאוריו העסיסיים. העומד מן הצד ועיניו פקוחות, משתומם על המראה ותמה. כלום אין זה כפיות טובה וחסר לב ללגלג על איש חסדו?

הנמשל: כח הדיבור ניתן לאדם כדי למלא את יעודו בעולם ולהשתמש בו לצורך תורה ותפילה, מעשים טובים ועבודת השם. ויש בני אדם, שנוטלים את הכח הגדול שניתן לו, והוא משתמש בו נגד מי שבראו, בדברי לעג וכפירה רח"ל, ובלשון הרע וברכילות.

קם הזקן וסיפר: מתלמידי ה"חתם סופר" אנכי, בשעה שקיבלתי את ההזמנה לבוא ולהשתתף בכנס חשוב זה, אשר בו נקהלו ובאו כל גדולי הונגריה, חשבתי בלבי שכדאי להביא עמי לכנס הגדול דבר שבטח יעניין את כולם, ומאחר שגם בידי נמצא "שקל הקודש" מזמן בית המקדש, הנמצא אצלי בירושה מזה דורות רבים, אמרתי לעצמי, אקח עמי את המטבע, ואראנו לכל משתתפי הכנס. אולם מששמעתי מבנו של מורי ורבי, ה"כתב סופר", כיצד הוא מרבה להחשיב את ערך המטבע שברשותו, ושלפי ידיעתו הינו יחיד בעולם היהודי ואין שני לו, ויתרתי על הרעיון שלי משום כבוד בן רבי זצ"ל.

והנה בשעה שהמטבע אבד, והועלה הרעיון שכל אחד יחפש בבגדי חברו, היה ברור לי שהאבידה תמצא בכיסי, נקל לשער את גודל חילול השם שהיה נגרם לחילה אם וכאשר המטבע היה מתגלה ביד אחד מחשובי תלמידי מרן ה"חתם סופר", אין ספק שהטענה שהייתי טוען להגנתי שגם לי היתה מטבע כזו, לא היתה מתקבלת כלל וכלל, לפיכך השתדלתי בכל כוחי לדחות את מועד החיפוש, ובאותה עת נשאתי תפילה להקדוש ברוך הוא שלא יביאני לידי הבזיון הנורא, ושלא תיגרם בגללי תקלה גדולה וחמורה של חילול השם. תפילתי נתקבלה והמטבע אכן נמצאה, והנה הוא ה"שקל הקדוש" שברשותי, סיים הזקן את דבריו בהצביעו על המטבע שבידו.

משסיים האיש את דבריו פנה ה"כתב סופר" אל הנאספים הנדהמים ואמר: עלינו להודות לה' יתברך שהביא לסיום כה מוצלח את המעשה הזה, ומנע חילול שמו, שהרי מי היה מאמין לו, הכל היו בודאי משוכנעים שאין עוד מטבע כזה בעולם, יחד עם זאת צריך מעשה זה ללמדנו עד היכן מגיע ציווי חז"ל "והוי דן את כל האדם לכף זכות", גם במקרה שלפי כל הסימנים שבידינו נראה שיש להחליט בבירור על אשמתו של מישוהו, גם אז יש עדיין להמשיך ולחפש לימוד זכות עבורו, אילו לא נתאספנו כאן אלא בשביל לימוד זה דיינו.

צ'ין אדם לחברו

פייס את האדם שפגע בו

מסופר: פעם התנפל על הגה"ק רבי יוסף זונדל מסלאנט זיע"א יהודי עני מדוכא ומיוסר, וביזה אותו קבל עם בחירופים וגידופים, משום שחשבו לממונה על כספי הצדקה. ר' זונדל לא השיב לו כלום ואף מנע מהקהל מלפגוע בו. ולא אמר די בכך כי אם באותו לילה בשעה מאוחרת, אחרי ששיער שכבר שכך כעסו של אותו מר נפש, הלך לביתו להרגיעו ולפייסו שבגלל הטעות שחשב אותו לממונה על הצדקה, נגרמה לעני זה ההתרגוות הזאת שנבעה מרוב מצוקתו ועוניו.

זריזות בקיום מצוות פירעון חוב

מסופר על הגאון רבי אלחנן ווסרמן זיע"א, שנראה צועד ביום חורף קשה כשהוא מתעטף בצעיף מפני הקור העז ששרר בחוץ, מעטה רך של שלג צחיח רק הקשה על הליכתו, בשובו מן השיעור היומי לביתו. אך מיד כשנכנס לביתו, הודיע לרעייתו הרבנית כי יש בידו עתה מעט מהכסף שחייבים הם לפרוע את חובם לקצב העיר, בעד הבשר שרכשו אצלו, וכי הוא מתכוון מיד לצאת ולשלם לו זאת. משראתה הרבנית את מזג האוויר הזועף ששרר בחוץ, ניסתה להניא אותו באמרה כי ינוח קמעא והיא תלך מחר בבוקרו של יום להשיב לו את סכום ההקפה. למרות שידוליה הרבים, הבחינה הרבנית כי רבי אלחנן עומד על דעתו והוא אף פתח את דלת הבית לצאת לעבר בית הקצב, הבינה הרבנית כי בנפשו הדבר, וביקשה מאחת מבנות המשפחה ששהתה אותה עת בבית שתתלווה אליה, ובמאמצי שכנוע נטלה את הכסף מבעלה, ומיד יצאו השתיים לבית הקצב ופרעו לו את החוב.

מששבו לביתם, חזרו ומצאו את רבי אלחנן יושב וקורן, אושר נסוך היה על פניו, והוא באצילותו מסביר לרעייתו הרבנית "כמה שמחה היא לי שיכולנו להשיב הכסף מיד ולא נזקקנו להלין הכסף בביתנו, שכן פריעת בעל חוב מצווה היא ככל המצוות, ושמח אני לקיימה".

לנשמה אין מנוחה בגלל שפגע באדם

סיפר הרה"ק רבי משה צבי מסוראן זיע"א: בזמנו נכנס לאשה אחת גלגול, הביאו אותה לפני הרב מיחאדיה, והיה אותו רוח מדבר מתוך האישה, והיה מבקש שיתקנו את נשמתו בזה שיאמר עם מנין אנשים תהילים לעילוי נשמתו, ורק אז יצא. ביקש ממנו הרב שיספר לו למה נענש להתגלגל בעולם? סיפר הרוח, בימי חי הרביתי לחטוא, ברם התחרטתי על מעשי וחזרתי בתשובה גמורה. כשהגיעה שעת להיפטר מהעולם, נפטרתי מתוך תשובה. בבואי לפני בית דין של מעלה נוכחתי כי אכן תיקנתי את חטאי, זולת חטא אחד שלא שמת אל לבי לשוב עליו, ודווקא חטא זה טורדני מעולם האמת, וממנו אין לי מנוחה עד היום הזה. ומעשה שהיה כך היה: פעם אחת ראיתי אברך בן תורה שעמד סמוך לחותנו ואמר פרקי תהילים, בהגיעו לפסוק מסוים טעה בהגיתו, צחקתי ממנו בפני חותנו ואמרתי: הטועה בהגייה בן תורה יחשב? נכלם האברך מאוד. ועבירה זו שלא ייחסתי לה כל עניין, חוסמת בעדי את הכניסה לגן עדן, אף על פי שנטהרתי מכל עוונותי והנני נע ונד ומגולגל בעולם בגללה.

הילולא דצדקיא

שבת קודש ט"ז טבת

הרה"ק רבי צבי הירש מדראהביטש מונקאטש המכונה רבי הערשלה דראהביטש'ער (תר"ב)

יום ראשון י"ז טבת

הרה"ק רבי אפרים פישל מסטריקוב ב"ר יוסף יהודה לייב (תלמיד המגיד - תקפ"ב)

הרה"ק רבי אריה לייב ליפשיץ ב"ר חיים (אריה דבי עילאי - תר"ו)

הרה"ק רבי יעקב ב"ר זאב (המגיד מדובנא) (תקס"ו)

הרה"ק רבי ישראל דוד בן הרה"ק רבי טוביה משענדישוב זיע"א (תשכ"ז)

הגה"ק רבי פינחס אפשטיין ב"ר ישעיהו (תשל"ל)

יום שני י"ח טבת

רב הונא בר מר זוטרא (ד"א תשפ"א)

רב מרשיא בר פקוד (ד"א תשפ"א)

הרה"ק רבי צבי אלימלך ב"ר פסח (בני יששכר - תר"א)

יום שלישי י"ט טבת

הרה"ק רבי רבי יעקב מאקלבוט ומעליץ ב"ר נפתלי צבי מרופשיץ (תקצ"ט)

הרה"ק רבי אברהם שמואל בנימין סופר ב"ר משה (כתב סופר - תרל"ב)

יום רביעי כ' טבת

רבינו משה בן מיימון (הרמב"ם - ד"א תתקס"ה)

יום חמישי כ"א טבת

הרה"ק רבי אריה לייב מוכיח מפולנאה (קול אריה) ב"ר יחיאל מיכל (תק"ל)

הרה"ק רבי ישראל אברהם ב"ר משולם זושא מאניפאלי (תקע"ד)

הרה"ק רבי ישראל דוב בער מוילעדניק ב"ר יוסף (שארית ישראל - תר"י)

יום שישי כ"ב טבת

הרה"ק רבי שלמה מסטרעליסק ב"ר אורי (תקפ"ז)

זכותם תגן עלינו ועל כל ישראל אמן

פרפראות

מסופר: בהיות הרה"ק רבי אפרים

פישל מסטריקוב זיע"א (יומא

דהילולא י"ז טבת) מתקדש פעם

בטבילותיו, שמע כרוז מן השמים:

שאל בני מה אתן לך. השיב מיד

שאלתי ובקשתי, שלא תינתן לי

הזדמנות כזו עוד פעם. כששאלוהו

למה? השיב והסביר כי חשש שמא

יתגבר עליו יצרו ויבקש על צרכי

גופו.

שבת טיש

וקראת לשבת ענג

ספורים ואגדות פנינים ופרפראות מדות והליכות

פנינים

וירא ישראל את בני יוסף ויאמר מירא אלה (מח, ח)
- בגימטריה עתיד דרבעם ואהאב מאפרים, יהוא
גניו מנשה, פדבר רש"י. (מגדנות)

שכל אתידי (מח, יד) - מנשה אותיות נשמה
וכן משנה - רמז לתורה, אפרים בגימטריה
אש"ל אכילה שתיה לינה - רמז לפרנסה. ולכן
העמיד יוסף את מנשה לימין אביו, כי העקר
לעסק בתורה שהיא מזון הנשמה, ואחר כך
אפרים שהוא הקמה, שאם אין תורה - אין
קמה. אולם יעקב רמז לו, כי אמנם מנשה
חשוב יותר, אבל יגיע זמן שישראל לא יוכלו
לעסק בתורה בלי קמה, ולכן הקדים אפרים
למנשה, ואם אין קמה אין תורה. (מהר"ש ענגיל)

המלאך הגאל אתי מכלידיע (מח, טז) -
בגימטריה הווא, שיש לעשות גאלה גם
לדברי הרשות, ולעשותם לשם ה' יתברך, ואז
נעשה מרשות - מצוה, ואם מנינים ר"ע מתבת
אתי, נשאר ככ"א כמנין מצוה. (אהבת ישראל)

יברך אתי הנערים (שם) - מפרש רש"י מנשה
ואפרים. ורבים תמזו מה בא רש"י להוסיף
באן, אלא שמנתנו לפרש למה נקראו מנשה
ואפרים, כי מנשה הוא לשון שלטון פאדם
הנושה בחברו, ואפרים הוא לשון פריון כמו
שנאמר בייחפני אלקים בארץ עניו, ולכן
פרש רש"י פדגים הללו, שפרים ורבים, ואין
עין הרע שלטת בהם, פריון ושלטון. (מגדנות)

וישם את אפרים לפני מנשה (מח, כ) - מפרש
רש"י, להקדימו בדגלים ובחנכת הנשיאים.
ורמז לזה, בראשי התבות וישם את אפרים
לפני בגימטריה דגל, והתבות אפרים לפני
מנשה בגימטריה חנוכת הנשיאים. (שם)

יהודה אתה יודוד אחידך (מח, מט, ח)
- מפרש רש"י, בימי דוד, ואיבי תתה לי ערף.
ורמז לזה, בראשי התבות של אחידך ידך בערף
איביך בגימטריה י"ד. כמנין דוד. (שם)

ויט שכמו לסבל ויהי למסעבד (מט, טו) -
בגימטריה ואיזה? על התורה, פדברי רש"י
שהטה שכמו לסבל את על התורה. (שם)

ויגיע ויאסף אל עמיו (מט, לג) - אל תקרי אל
אלא לא, שלא גוע, כי יעקב לא מת. (שם)

ספורים בפרשה

אשר לקחתי מיד האמרי בחרבי ובקשתי (מח, כב) - בצלתי ובבעותי (אונקלוס)
ה"אמרי אמת" מגור היה מאריך בתפלות יום השבת, במקדש כחמש ושש
שעות, וכאשר היה פותח את דלת חדרו, היו פניו נלהבים, עד שמקדביו
היו וראים להביט בו. ספר משמשו רבי בונים מורשה, כי היה רגיל להמתין
בחדר החיצון בעת שרבו התפלל בחדרו, והיה לומד גמרא בשעתים ושכל
בעיון רב, ולאחר מכן היה נח מעט עליהספסל. פעם, בשבת קודש בבקר,
ראה המשמש כי הרבי סים את תפלתו בשעה מקדמת, ועמד בפתח הדלת
בפנים מאירות. "מה לך תמה?" אמר למשמש, פשרה על פניו אותות
פליאה על זריזותו בתפלה, "הרי התרגום מפרש את דבריו של יעקב אבינו
'בחרבי ובקשתי' - 'בצלתי ובבעותי', דהינו שיש תפלה טובה ההולכת בחץ
מקשת ופועלת גדולות בשמים". וכך היתה שיטת התפלה בקודש, בחץ
מקשת, והמשילו את הדבר ליהודי הנוסע במרובה בעיר נכרית, וכשהוא
רואה כי נערים נכריים מידים בו אבנים, הוא מצליף בפוסים וממהר
להסתלק מן המקום, וכך מהררים בתפלה, כדי להנצל ממחשבות ררות.

שנה אחת, בשבת קודש פרשת ויחי, שבת היהודי הקדוש מפשיסחא אצל
רבי משה מרוזוודוב, שהיה מפעריציו המבוקשים. אל שחננו של 'היהודי'
הסנו חסידים ואנשי מעשה נודעים, גאונים מפלגים ובעלי מדרגה,
ובדבריו אמר 'היהודי' בדרך צחות: "רואה אני כי התקנים בי הנאמר בפרשת
השבוע, אשר לקחתי מיד האמרי בחרבי ובקשתי, כי היתה לי הזכיה
למשך את החסידים המפלגים הללו בחרבי ובקשתי, בתפילתי ובבקשתי,
'מיד האמרי' - מיד רבותיהם אשר נוהגים לומר דברי תורה הרבה..."

האספו ואיזה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים (מט, א)
בידידות גדולה היה ה"בית ישראל" מגור עם רבי יחזקאל אברמסקי, ופעם
כאשר נפגשו, שאלו רבי יחזקאל על מקור המנהג גור, להרבות בנגוני
כמיהה ושמחה גם בתפלות הימים הנוראים. בתשובה לשאלתו, אמר
הרבי: "מצאנו אצל יעקב אביו, שבשעה שבקש לגלות לבניו אתי הקץ,
הסתלקה ממנו שכינה. ומדוע ארע לו כן? פרש המגיד רבי צבי הירש
מונדסלוב, אביו של הרבי ר' בונים מפשיסחא, בחבורו עשרה למאה, כי
כאשר צפה יעקב וראה את הדורות הבאים בגלות הקשה, התעצב אל לבו
ולכן נסתלקה ממנו שכינה, שכן אינה שורה אלא מתוך שמחה. ורואים
אנו מזאת, שבלי שמחה, גם בכיות וזעקות לא יועילו להשראת השכינה".

לא יסור שבט מיהודה וגו' עד בייבא שילה (מט, י)
שאלו את רבי ירחם הגדול ממינסק, איזה פסול מצאו ב'באור' של
המשפיל משה מנדלסון, והרי לא נמצאו בו דברי בפירה ממש? והשיב:
"אמנם לא נמצאו בו דברים מפרשים, אולם את דברי הפירה אפשר ללמד
דוקא מפה שלא כתוב. שהרי אתי הפסוק לא יסור שבט מיהודה' מביא
רש"י על דוד המלך וזרעו, ו'שילה' הפונה למלך המשיח, ואלו הרמזין
מפרשו בפשוטו, אלא שמצא רמזים למשיח בפסוקים אחרים, וכך גם
מפרש האבן עזרא בדרכים שונות. אולם בעל הבאור סלל לו דרך משלו,
ובחר לו בכל פסוק פרוש אחר מהראשונים, כדי שלא למצא רמז לגאלה".

היה היה

ועשיית עמדי חסד ואמת

במשך פשעים שנה רצופות, שמש רבי שמואל זאויל פראש הדגל של החברה קדישא לעדת האשכנזים בירושלים, והיה המוציא והמביא בכל עניני הקבורה בהרחיבות, עליו נקברו יהודי ירושלים במשך מאות בשנים. חמור נאמן היה לו לרבי זאויל, ולא סתם חמור היה, אלא 'שם דבר' היה בירושלים. עמו היה רבי זאויל מטפס במעלה ההר, באותם ימים רחוקים בהם לא היו שבילים סלולים ודרכים כבושות, והדרכים היו וזועות שברי אבנים, והיה שב עם החמור אל ביתו שבעיר העתיקה. החמור הנאמן הכיר היטב את דרכו, וכטבעם של בעלי חיים היה צועד דווקא במקום הספנה, בירכתי הדרך, כאשר מצאו האחד פעורה התהום לרגליו משש. אולם הקברן הכיר את נפש בהמתו, ומעולם לא פנה לה ולא יסרה בשוטים ועקרבים, והיא מלאה את הפקידה בנאמנות במשך שנים רבות. מארעות רבות ספרו בידי אנשי ירושלים על רבי זאויל וחמורו הנאמן, והאריכו בשבחיו של הקברן המסור שמעולם לא הליו מת בירושלים וחסר נפשו כדי לחלק לנפטרים כבוד אחרון, אולם מארע מיוחד שארע לרבי זאויל וחמורו היה למופת, ובכלם סחו אודותיו בהתרגשות.

רבים מבני ירושלים היו נוהגים לרכש לעצמם חלקת קבורה בהרחיבות בעודם בחיים, כסגולה לאריכות ימים, והיו מקבלים על-כף שטר-מכר מאת הממנים על החברה קדישא. באותם ימים התגורר בירושלים איש זקן ונבדל, בשם רבי ישעיה, שעלה בערב מימי לירושלים מארצות הגולה, כדי לזכות להטמן באדמתה הקדושה. ימים רבים האריך רבי ישעיה בירושלים, וכאשר נפטר לבית עולמו, היה הדבר בעצומו של חרף קשה, שירושלים לא ידעה פמותו שנים רבות. הקר חדר לעצמות, הגשם ירד ללא הפוגה, והברייות התכנסו בבתי המוגנים בהמתנים לשם הסערה. החברים נקראו מיד אל-הדגל כדי לחלק לנפטר את כבודו האחרון, ולהביאו לקבורה עוד באותו לילה, ובלם נענו מיד למשימה, מתוך מסירות נפלאה. המנהג היה, שמיד עם קבלת הידיעה על נפטר בעיר, היה רבי שמואל זאויל יוצא עם חמורו הנאמן אל מעלה ההר, בין שזכר היטב היכן רכש המנוח את חלקו מחיים, והיה בורה את-קברו במהירות. ומפיון שזרז גדול היה רבי זאויל ובעל נסיון של-שנים, היה עושה את-מלאכתו חישמה, וכאשר היו באים החברים עם-המנוח, כבר היה הקבר פתוח והיו קוברים אותו מיד וללא שהיות. גם עתה, באותו לילה סגור, מהר רבי זאויל ועלה על חמורו המהיר, לא שת לבו לזשם השוטף ולחשף המבעית, והחל לטפס במעלה ההר, אל שדה הקבורה הישן אשר במקצו הרחיבות. החשף שולט בהר שלטון ללא מצרים, והאפלה מטילה אימה על אדם מן-הישוב, אולם רבי זאויל עשוי ללא חת, והוא אינו ירא לא את-המתים ולא את-החיים, שכן שליח מצווה הוא, והללו אינם נזוקים לא בהליכתם ולא בהזירתם.

והנה מגיע רבי זאויל בשערי החלקה הישנה, ולפתע הוא עוצר את-חמורו, ומתחיל לחפף את-מצחו במבוכה. מעשה שטן ארע, ומשום-מה נשמת מזכרונו היכן רכש רבי ישעיה המנוח את-קברו מחיים, והוא החל לשוטט בין המצבות המלבינות בלי לדעת אנה יפנה. 'מעולם לא ארע לי פדבר הזה', אמר רבי זאויל לעצמו, שכן נהגים היו לו שבילי ההר כשבילי פת-ידו, אולם לא נתן היה לשוב על-עקבותיו עד למשרדי הכולל, שכן השעה דוחקת ועוד מעט קט יפיעו הקברנים עם מטת הנפטר, והשחר אף הוא ממשמש כבר לעלות. נסה רבי זאויל להאיר עם העשיית שבדו, שפנויה בפי יהודי ירושלים היה 'לאמטערונו', אולם לשואו היו פל-מאמציו, והמקום לא אתר. והנה הוא כבר רואה צללית של שירת אנשים המתקרבים ובאים מתוך החשכה, הם חברי החברה קדישא ועמם מטת המנוח, אלא שהוא נאלץ להודיע להם פי עדין לא מצא את חלקת הקרקע של-הנפטר, ועדין לא החל במלאכת הפריה. הגשם הלך והתגבר, והחברים כבר החלו לאבד את-סבלנותם. 'אנא ממך רבי זאויל', פנו וזארו במה מהם, 'חוס נא עלינו, פי בשל פח סכלנו. פתח נא קבר במקום הראשון שמזדמן לפניה, גם אם אין זה המקום הנכון, והבא את המנוח לקבורה'. אולם רבי זאויל לא אבה לשמע את-דברייהם: 'חס וחלילה! יהודי שרכש לו קרקע מתיו, יש לקברו שם ולעשות עמו חסד ואמת פראיו לו, ולא למעל בבקשתו'. קבלו בני החברה את-דבריו, שכן ידעו שהאמת עמו, ועל-אף הקשי שפדבר, הבליגו ושתקו, וקבלו את-הדין באהבה.

והנה לפתע פתאום, נתק חמורו הנאמן של רבי זאויל, מהחבל שקשר אותו אל גדר האבנים שצדו, והוא החל לדהר לפתע ללא סבה הנראית לעין בתוך החשכה העבתה. נבהל רבי זאויל, והחל לרדף אחר חמורו היחיד, לכל יעלם מעיניו ולכל יקלע לתוך הפקר הערבי הסמוך, שם יעשו בו הישמעאלים שפטים. וראה זה פלא: החמור, בשם שהחל פתאום לרוץ ללא פל-סבה, פד חדל לפתע את מרוצתו ונעמד במקומו, פאלו יד נעלמת מסמרה אותו למקומו. רבי זאויל הגיע אל-החמור טרוף-נישמה, פלו רטב מגשם ומזעה, וכאשר התקרב אל-החמור והעיד מבט קצר על המצבות שמשכיבי, עצר במקומו פהלום-יעם. פברק מהיר הזויק פמוחו דבר רכישת חלקתו של רבי ישעיה, ובבת-אחת נזכר כי המקום בו נעמד החמור הנאמן, שם היא חלקת האדמה שרכי ישעיה המנוח רכש לו בעודו בחיים. מן-השמים פנוו אפוא את-דרכו של החמור, כדי להביא את המנוח אל-קברו אשר פרה לו מחייו, וכשנודע הדבר למחירת בירושלים, המתה העיר פלה, ויהי לפלא.

מאורות

רבי דוד טבל מליסא זצ"ל ליום ההולולא ט"ז בטבת תקנ"ב

גאון דורו, ומראשי הלוחמים נגד תנועת ההשכלה שהתפשטה בדורו. מצאצאי בעל פאר היטב, ורבי לוב הגבוה מן-הקרא. שמש פרבן של הערים הרחוב וליסא, ונודע בענינותו הגדולה. גדולי הדור סרו למשמעתו, ועמדו עמו בקשרי הלכה. בני דורו העריצוהו, ולאחר פטירתו הקיפו את-מקומו בבית-הכנסת בגזר, ולא הניחו אפילו לרבנים לעמד במקומו. למרות שלא נמנה על צדיקי החסידות, מוכיר בספרו 'נפש דוד' על-התורה, דבר-חדוש מהמגיד מזורישט, וכן מספר שפאשר בקש ה' נודע ביהודה', לגזר חרם על הספר 'תלדות יעקב יוסף' על-פי יש לבעור מהעולם, השתדל להשתיק את-המחלקת ואמר לו שאף כי אין זרננו בדרך הבעל-ש-טוב, אולם מפיון שבנותם רצויה לשמים, יש להניח להם, ודבריו התקבלו. בדורו, הרימו המשפילים ראש, ולאחר שהתפרסם כתב הסובלנות של הקיסר יוזף השני, בו קרא להחזיר השפלה בקרב ילדי היהודים, פרסם המשפיל נפתלי הירץ ויזל חוברת בשם 'דברי שלום ואמת', בו קרא ליהודים לאמץ את-העצתו של-הקיסר. ויזל זה, קבל פמה שנים קדם לכן הסכמות מגדולי הדור, פהם רבי דוד טבל, על ספרו 'יון לכוון למסכת אבות ושאר ספריי, ועתה הקדיח תבשילו'. בשפת הגדול חתמ"ב, נשא רבי דוד טבל דרשה חריפה נגד ויזל, וכמוהו עשה גם ה' נודע ביהודה' באותה שבת פפרג. דרשתו הפכה גלים, אף הוא לא חת מפני המשפילים אף שנסו להלשין עליו בפני השלטונות, והגן בלהט על-דרך המסרת.

יוסיף דעת

ברכות יעקב נאמר על-יהודה: 'פרע רבץ פאיה וקלביא מי וקלבו', ומפרש אביועריא שאחר שהאריה שבע ממונו הוא רובץ תחתיו, וגם אם יעברו לפניו חיות לא יקום לטרף אותם, כי אינו אוכל אלא מרעב, וכך כתב יהושע אבן-שועיב, והדבר כבר נכתב בזהר פברשנתו שהאריה והלביא לא נופלים על בעלי-חיים, אלא כדי למטרף טרפא. ביוט מענין אמרו חכמי ישראל לדוד: 'אין הקומץ משיבע את-הארי ואין הבור מתמלא מחוליותיו'. מהו הקומץ ומדוע אינו משיבע את-הארי? ובכן מהר"ץ חיות כותב, שרשי בגמרא לא פירש כלום, אולם ברשי 'שב' ענין יעקב' מובאים שני הסברים: הקומץ הוא דבר מועט, כמלוא הקומץ של שלוש האצבעות, להבדיל מחופן שהוא מלוא כף-יד, והכוונה בפשוטו שאין הקומץ והמזון המועט משיבע את הארי הגדול, ולכן עם ישראל לא מתפרנס מן-המועט; והשני מסמך את השם הארמי 'קומצא' שביאורו חבניים, כמו שתרנב אונקלוס את-הפסוק 'ונהי בנינו כחבניים' - 'כקמציין', והכוונה שהארי לא שבע מאכילת חבניים, שכן תאבנו גדול יותר, וכביאור זה מפרש הב"ח בהגהותיו. רב האי גאון כותב שמקור השם 'קומץ' הוא מ'גומץ', שכן כל 'פתח' מתורגם 'קמצא', והכוונה שאין הבור הקטן שהאריה נמצא בו מספיק למונו, והוא צריך לצאת משם אל הרחוב לבקש טרף. וכן היה עם בניהו בן-יהוידע שירד והכה את הארי שבתוך הפאר כיום השלג. ומדבריו עולה, ששני חלקי השובת של דוד, עולים בקנה אחד ככפל לשון, ושניהם מדברים על הבור לתפארת המליצה. יש המבארים שהקומץ הוא שם כללי למאכלים פשוטים, כגון חציר וגרעיני תבואה, והארי אינו מסתפק בכך אלא דורש מזון משוכב נכשר. וחידוש נפלא מובא בתוספות הרא"ש, שדרך הארי הרעב להכניס קומץ ידו לפיו, כדי להרגיע את רעבונו, וזה הביאור 'אין הקומץ משיבע את-הארי', שאנו שבע מקומץ ידו. ומעניין שכן מתנהגים גם התינוקות בשעה שהם רעבים, ומכניסים אגודלם לפיהם.

וְשִׁכַּחְתִּי עִם־אֲבֹתַי וְקִבְרֹתַי בְּקִבְרֹתָם

אחת הערים העתיקות בגולת אשכנז, היא העיר מנצא. אשר יחד עם שתי הערים ונרמון וספריא, נחשבו פשלת הקהלות הגדולות והנתיקות בנהר הרון, ונודעו כראשי התבות "קהלות שו"ם". בבית הקברות הקדום במנצא, עמדה מצבה עתיקה, שהיתה קימת עד לפני כמאתיים שנה. על המצבה נחרת שמו של רב עמרם גאון, וספור נפלא מסתתר מאחוריה. מיהו רב עמרם זה? הדבר נותר בגדר תעלומה, שכן יודעים אנו על רב עמרם גאון בר ששנא, שהתמנה כראש ישיבת סורא שבבבל על-מקומו של רב נטורנאי גאון, והתפרסם בזכות סדורו "סדר רב עמרם גאון", שהוא אחד הסדורים הקדומים ביותר, ועל-פיו נקבע סדר התפלה של גולת אשכנז. אולם מעולם לא נודע פי רב עמרם יצא מבבל, והפליג אל ארץ אשכנז הרהוקה, שם נקבר לאחר פטירתו בשנת ד' אלפים תרל"ה. אולם מענין שפך מעיד החת"ם סופר וכותב בתשובה הלכתית על מנהגי אשכנז: "ורב מנהגם על-פי רב עמרם גאון, אשר עמדתו על-קברו במנצא", וכן פותב: "הגאון רבי עמרם מסדר תפלות ישראל, מקומו במנצא וראיתי קברו, וכן רבי אמנון בעל 'זיתנה תקפו', ביתו עדין שם". אחרים טוענים, שהקבור במנצא אינו רב עמרם הבבלי, אלא גאון אחר שחי כמאתיים שנה מאחר יותר, והיה תלמידו של רבי שמואל הפהן פריזילו של רבי יצחק בריהודה רבו של רש"י, ועמו ארע המעשה הפלאי הפא, אותו מספר בעל "שלשלת הקבלה" והעתיקו מ"קנטרס ישי"ן.

בראשית ימיו, התגורר רב עמרם במנצא, ולאחר שנים עבר לקולוניא, שהיא הגדולה בין הערים אשר לגדות נהר הרון שבגורמניה. בעיר זו הרביץ רב עמרם תורה לתלמידים מקשיבים, והאריך שם ימים, עד שהפליג בזקנה ושיבה. ויהי באשר זמן רב עמרם מאד, וידע פי יומו האחרון קרב ובא, כנס את-תלמידיו והפציר בהם: "אנא מכם, תלמידים יקרים. עשו נא עמדי חסד ואמת ואל תקברוני כאן בקולוניא, שכן בר-מנצא אני ושם קברי אבותי. ועל-כן מבקש אני מכם, להשתדל להביאני למנוחתי בקברי אבותי וקברוני בקבורתם". כששמעו התלמידים את-בקשתו, נבהלו כלם לנפשם, שכן הימים היו ימי רדיפות יהודי אשכנז, וסכנה גדולה נשקפת למי שיהיו בנפשם להעביר נפטר יהודי ממקום למקום, ולכן לא מצאו מענה לפיהם. ראה רב עמרם את-מבוכתם, וגזר עליהם: "מבקש אני מכם, שלאחר מלאות ימי ושנותי, הניחו אותי בתוך ארון-עץ לאחר שתטהרוני בדיו ותינחו עלי תכריכי פשתן, ואת-הארון הניחו בתוך ספינה קטנה בלי מלח ומנהיג. את-הספינה הורידו אלי נהר, והיא כבר תלך מעצמה למקומה, ואתם תחזרו בשלום לבתיכם". לא ארכו הימים, ורב עמרם השיב את-נשמתו הטהורה לבוראיה. התלמידים האבלים עמדו נבוכים, אולם חזקה עליהם גזרתו של רבם הנערץ, אותה הטיל עליהם בדעה צלולה, והם קימיה כפאתה וכלשוניה.

באחד הימים, התפלאו דיגי העיר מנצא לראות ספינה קטנה השטה מעצמה בנהר, ועליה ארון-עץ ארך. נפו הלכו להתקרב אליה-הספינה, שכן בטוחים היו כי הארון מכיל אוצרות של-כסף ואולם כאשר נפו להתקרב אליה, הלכה הספינה והתרחקה מהם בארוץ פלא. השמועה התפשטה חיש מהר בעיר, וכאשר הגיע הדבר לאזניו של המושל הנכרי, מהר לצאת יחד עם שריו וחייליו. הם נסו לתפס את-הספינה, אך לשווא היו כל-מאמציהם. הספינה פאלו שטתה בהם ועשתה אותם ללעג וקלס, כשהיא מתחמקת מידיהם פעם אחר פעם. בין העומדים על שפת הנהר, היו גם כמה מיהודי העיר מנצא, ולפליאת כלם היה נכר באפן ברור, כי כאשר היהודים מנסים לתפס את-הספינה, היא מתקרבת אליהם, וכאשר האחרים מנסים ללכד אותה, היא הולכת ומתרחקת מהם. בתחלה, סרב המושל הגוי להאמין לכך, אולם לאחר כמה נסיונות חוזרים, נאלץ אף הוא להודות, כי דבר פלאי מתרחש לנגד עיניו, ובעל-פירו אלא לבקש מהיהודים לדוג את-הספינה ולהעלותה אליה-היבשה. בנשימה עצורה המתינו כלם לראות מה נמצא בארון-העץ, והנה נמצאה בו גופת מנוח יהודי, ולידו כמתב גזה הלשון: "אחי ורעי בעלי בריתי בקהלות-קדש מנצא. הנה באתי אליכם, פי נפטרתי לעולמי בקהלות-קדש קולוניא, ומבקש אני מכם כי תקברוני בקברי אבותי, ולכלם חיים ארבים. נאם, עמרם". למקרא המכתב, פרו יהודי מנצא בכי-ימיר, שכן שמו של רב עמרם גאון נשא לתהלה בפירכל, והם התאבלו מרה על-פטירתו. אולם כאשר נסו לטל את-הארון ולהביאו לקבורה, התנפלו עליהם בני העיר והבריחו אותם מהמקום. "אי ש קדוש הוא הנפטר", אמרו הגויים, "ועלינו לקברו בבית-הקברות שלנו, כדי שיגן עלינו וישמרנו מכל-צרה". אולם הארון מאן לזוז ממקומו כשניסו להרימו, ובכית-ברכה הקימו הגויים מעליו בית תפלה גבוה ומפאר.

אבלם של בני מנצא היה כפול ומקפיל, וצערם היה רב על שרב עמרם לא זכה בינתיים להגיע לקבורה כדת-ישראל. כל ההשתדלויות לפדות את-ארנו מדי הנכריים עלו בטהו, והללו דחו גם את כל ההצעות הפספיות הגדולות שהציעו להם. במשך ימים רבים לא ידעו בני מנצא מנוח, שכן מדי לילה חלמו רבים מחשובי העיר וראו בחלומם את רב עמרם, המתחנן בפניהם לקבר אותו בקבורת אבותיו ולהוציאו מדי הנכרים. לבסוף, התחכמו כמה מצעירי קהלת מנצא, נטלו גופה אחת של נוצרי שהיתה תלויה על-העצים בעיר, הלבשה תכריכים לבנים, ובחשאי החליפו את-הגופות. בחסדי שמים לא נודע הדבר, ושומרי המקום לא חשו בתכונה שמסביב, וכך הצליחו יהודי העיר לנאל את-גופתו של רב עמרם והביאוה למנוחת עולמים בבית-הקברות שבמנצא בקברי אבותיו. ♦

פניני אור החיים

מדברי האור החיים הקדוש על הפרשה

אפרי לגוף וגו' - או אמר על-זה הדרך, שהכתוב מדבר בשתי האלות המקרסמות. האחת היא של מצרים, והשניה היא גאלה העתידה בעזרת השם, כנגד גאלה הראשונה אשר אפרי לגוף, על-דרך אומרן גוף מצרים תסיע, שאז כפה ה' לפניכם בחינה אחת הנקראת עיר, והכניע לפני הגוף. וכנגד גאלה השניה בעזרת השם שתהיה בימינו אמר ולשרקה, פרוש בעת אשר ישרק ה' ודתיב אשרכה להם ואקבצם, אז בני אתנו, אמר לשון רבים, לומר כל בחינת האמות, כי ביציאת מצרים לא הכניע ה' לפניכם אלא ראש אמות שהם מצרים וכניען שהם שבעה עממיו, שהם היו ראש והתגברת לכל-האמות, אבל שבעים אמות לא הכניעו ולא נתנו להם, אבל לעתיד לבוא בעזרת השם לא יניח מהאמות אמה גדולה או קטנה שלא נתנו להם, והוא אומר בני אתנו, פרוש מלבד עירא אלא גם בני אתנו. ואולי נוכל לומר עוד על-דרך מה שאמרנו בזה, כי בסטרא אחרא הנקבה היא יותר חזקה מחזקר, כי חזקר נוטל יותרת שלה ונקרא יותרת חקבד, וכדבר הזה ובחזיון היה הראוני פתלום שהאבקהו פתלום עם חזקר, ויהי נקל בעיני להכניעו והפלתו אותו בכחי, ולנקבה נתאמצתי בכל-כחי כמה פעמים ואחר כמה טרחות יכלתי להשליכה כמה מעלות למטה לארץ, אך לא כבעלה חזקר. ולזה אמר כנגד גאלה העתידה ולשרקה, עת אשר ישרק ה' ויקבצם, בני אתנו אותם שבאים מבח הנקבה, גם אותם יאסר ה' לפני בני ישראל וכו'. יש לך לדעת כי בחינת נשמת משה עליו השלום, היא כגזוף מ"ב שבט ישראל, כי כל הששים רבוא היו ענפיה ענף שבטו של דוד במשה הוא וכו', ולעתיד לבוא תתגלה בעולם שרש המלכות שבמשה שהוא עצמו מלך המשיח והוא דוד והוא ינון וישיח:

דברי הימים

יום כ' בטבת רמ"ד, נחשב לציון-דרך חשוב בהנחת התורה שבעל-פה לדורות, לאחר שביום זה נדפסה מסכת ברכות של התלמוד הבבלי, לראשונה בעולם. ספרים יהודיים כבר החלו לעלות על הדפוס החל משנת רל"ד ואילך, אולם התלמוד לא נדפס עד שנת רמ"ד, שאז הוחל במפעל ההדפסה הגדולה, אלא שלא נדפסו אלא כ"ה מסכתות עד שנת ר"פ. הסיבה לכך היתה התנגדות הנוצרים להדפסתו, והם אף עקרו את השם 'תלמוד' וקבעו תחתיו את השם גמרא. ומנהג-השנים היה הדבר, ששנת ההדפסה הראשונה, שנת רמ"ד, היא בגמטריה שנת גמר"א, כפי שכתב המדפיס הראשון רבי יהושע שלמה בר ישראל נתן איש שונוצ'ינו: "וסיימתינה פה עיר שונוצ'ינו היום עשרים לחודש טבת שנת גמר"א לפ"ק". בחלק מכתב-היד הישנים של הגמרא, נוסף גם פירוש רש"י, אולם מאז שר' יהושע שונוצ'ינו קבע את צורת הדף של הגמרא, נקבע הדבר לדורות. הוא שהחליט להוסיף את דברי התוספות של רבי אליעזר מטרו ולא תוספות שאנץ ורבנו פרץ, שכן היה מצאצאי רבי משה מפריא המוזכר בתוספות טרו, וכן הוסיף פסקי תוספות, משניות עם פירוש הרמב"ם ומרדכי גדול. בהקדמה שבסוף המסכת כתב הגמיה, כי המדפיס בחר להדפיס את מסכת ברכות כיו שיתקיימו בו דברי חז"ל, שהמקיים מילי דברכות זוכה לברכה ה' היא תעשרי, ומכאן משמע שבמקור לא היתה מסכת ברכות הראשונה במסכתות, אלא מסכת שבת, וכך הדבר באמת בכתב-יד מינכן שהיא נמצאת לאחר סדר מועד, מפני שהיא היחידה בכל סדר זרעים שיש עליה גמרא. סדר הדפים בדפוס זה שונה מהסדר שיש בידינו, ולמשל במסכת ברכות יש אצלו מאה דפים ואצלנו רק ס"ו, וסדר הדפים המקובל כיום מבוסס על דפוס ונציה ודפוס וילנא.

רגיל היה רבי יחזקאל מקוזמיר לדרש ולומר: "מאשר שמנה לחמו והוא יתן מעדני מלך" - זו מדתו הטובה של אפר. "שמנה לחמו" - הלחם היבש נחשב שמן בעיניו, כי הוא מסתפק במעט. אולם "והוא יתן" - כאשר צריך לתן משלו לזולת, אזי "מעדני מלך" - הוא נותן לו מעדני מלך.

רבי יחזקאל אברמסקי, היה ידוע בדיקנותו המפלגת, ומעולם לא גרם לאימי להמתין לו, מעבר לשעה שנקבעה. אולם פעם אחת, בתקופת פהנתו בפרה שליכוןדון, הזמינו אחד הנגידים לסדר את הקדושין בחפת בנו, והוא הגיע רק לאחר שעתים תמימות, כאשר בלם כבר חרדו לשלומם. לאחר מכן התברר המעשה בלוי, והשומעים נפעמו מלבו הרחום של רבם ומעשי החסד שלו. בצדדי אותו יום, נכנס אליו אחד מבני הקהלה, וספר לו כי בתו עומד להנשא הערב, אלא שהסרות לו מאתים לירות שטרלינג, שנחשב באותם ימים כסכום נכבד, להשלמת דמי הנדניה שהבטיח. צד החתן התעקש וסרב להפגס לחפה, כל עוד לא יסדר הענין הפספי, ואבי הפלה היה במצר. "לא אזוז מפה", אמר לרב מתוך יאוש וחסר אונים, "עד שהרב ידאג שיוכלו ללכת לחפה". התישב רבי יחזקאל והתקשר עם בית המחננים ונסה להשפיע עליהם, אולם הלכו נותרו בעמדתם וסרבו לותר אפילו על לירה אחת. לבו של רבי יחזקאל לא נתן לו להתעלם מצערן של האיש שישב לפניו, אשר במקום לשמח ביום חתנת בתו, הוא יושב אצלו כאחד שחבר עליו עולמו, והחליט לפעל למענו בכל דרך. לאחר מחשבה קצרה, התקשר בטלפון אל אחד מעשרי הקהלה, והודיע לו כי תוף שעה קלה הוא עומד להגיע אליו. לאחר הפגסו, החל להתענין בשלום ובשלוש בני ביתו, ולאחר מכן ספר לו על האדם שישב בביתו, ועל הסכום החסר כדי להכניס בת-ישראל לחפה. הדברים לא נעמו לאזניו של העשיר, והוא אמר זאת בגלוי לב לרב, אלא שמפני כבודו וכדי שלא תהיה טרחתו של הרב לשווא, הסכים לתרום עשרים וחמש לירות. אולם רבי יחזקאל לא קבל את הסכום, וחרו וספר שנית את הענין בלוי, והדגיש כי הסכום החסר עומד על מאתים לירות. ביון שפך, הסכים בעל-הבית להעלות את-תרומתו עד חמשים לירות, והצהיר מפרשות כי מבחינתו הוא רואה את הענין כסגור. "צר לי" אמר לו רבי יחזקאל בנימה ברורה שאינה משתמעת לשתי פנים, "אני רוצה להזכיר לך, כי אבי הפלה יושב בביתי ואינו מתכוון לצאת משם, בלי-עוד לא יתן פידו הסכום המלא. ואם-כן, גם אני עצמי אין לי לאן ללכת, ולכן אפשר בן-ביתך, עד אשר תתמלא בקשתי..." הדברים הנחרצים הקיעו את בעל-הבית, ובעל-כרחו נאלץ להעלות את הסכום עד שבגעים וחמש לירות, אך בשנוכח לדעת כי גם מאה לירות לא יזו את-הערב ממקומו, קם והצהיר בזעם, כי אפילו אם יכלה בביתו את כליהים והליכה שלא-חריו, לא יוציא ממנו אפילו פרוטה נוספת. הרב הפיר היטב את-העשיר, וידע כי הוא מוקיר מנהיגים פוליטיים הרחוקים מתורה ומצוות, ולכן פנה ואמר לו בהתרגשות: "הגדנא, אם היה מנהיג פלוני בא אליך בכבודו ובעצמו ומבקש ממך שתתרום מאתים לירות למטרה פלשתי, בלם לא היית נותן לו מיד?" הודה הנגיד כי אכן היה עושה כן, ורבי יחזקאל אמר מיד: "דע לך, כי אהנו גדולים וחשובים ממנו פי כמה וכמה!" התביש הלה מעצמו, ומיד העניק לרב את הסכום בלוי בקצו. בשחר הרב לביתו, מצא את אבי הפלה יושב וממתין, וכדי שלא יחוש אי-נעימות על-כף שהטריח את הרב פה רבות, נסע עמו לחתנת בתו וסדר שמה וקדושין, "ובאשר לחתנה האחרת, הם בודאי ימתינו וימחלו לי" אמר...

בתקופה שהמשיגי הנודע רבי גד איזנר שהה בפריו לאחר שנצל מהשוואה האמה, מצא שם יהודי נכבד, אותו הפיר פעדי-נפש, שהוא מחסר פרנסה. תר רבי גד יחד עם חברו רבי יצחק לזיר, אחר מקור פרנסה מכבד לאותו אדם, ויום אחד נודע להם, כי בבית-הנסת שבפאת העיר, מחפשים איש נקיין. הלכו שניהם והציעו את אותו אדם לתפקיד, והגבאים קבלוהו בשמחה. אולם, את מלאכת הנקיין בצעו שני בעלי החסד, רבי גד ורבי יצחק, באשמרת הבקר, ואלו ליהודי הנכבד ספרו, כי בבית-הנסת הזה מבקשים לקבלו ברב ומורה הוראה, כך קבל הלה את משפחתו משלם, בחושבו כי רב הוא לבני הקהלה, ואף היה מוסר שם שעור מדי יום, ואלו שני הצדיקים היו דואגים לנקיון בית-הנסת בלי שאף אחד ידע מפך. לימים ספר רבי גד את-הספור לשומעי לקחו, כדי להחזיר בהם את מדת החסד עם-הזולת בדרך כבוד, והפסיר בחיוד כי פעם כמעט וארעה תקלה. גבאי בית-הנסת רצה לשנות את ימי הנקיין, ופנה לשם-כף אל אותו רב, כדי לעדנו בסדרי הנקיין החדשים. בחסדי שמים, לא הבין אותו רב צרפתי והגבאי לא דבר אידיש, ורבי גד נקרא אפוא כדי לתווד בין השניים, וכך הצליח להציל בחכמתו את-המצב...

בביתו של רבי שלמה זלמן אוירבך, התכנסו פעם עסקנים חשובים, שעסקו בדבר תמיכה קבועה לאמנה עם אחד עשר יתומים, שנשבר מטה לחמם עקב פטירת אביהם, והגיעו עד פת-לחם. ישבו העסקנים וחושו את-הסכום הדרוש לה למחירתה, והגיעו למסקנה, כי עליהם להעמיד לרשותה אלפים וחמש מאות דולר מדי חדש בחדשו. למשמע ההחלטה, נענה רבי שלמה זלמן ואמר: "סכום זה עדין לא מספיק למחיות המשפחה!" והיה הדבר לפלא, שכן הוא עצמו היה מצין במדת ההסתפקות במעט, ודי היה לו בקב-הרוכין, אלא שלאחרים בקש לתן מעדני-מלך.

מטעם

ועתה שני-בניך (סו"א, ה)

בטעמי פיר חלישא קטנה, לרמוז לנלות אפרים ומנשה שגלו תקלה והתפזרו בין האמות כחלישא קטנה, ואחריהם גלו בלם, וכן התנבא ישעיהו "הראשון הקל וגו' והאחרון הכבד". (מראה נעם)

עדי-באי אליך מצרומה (סו"א, ט)

חבת באי מטעמת מרוע, שהוא לשון ערב, שנקב בא, ותבת באי מקליל בלשון צווי לנקבה לא מופיעה בתורה אלא בגו', כגון אצל אשת ירבעם באי אשת ירבעם, מקליל בצווי, (אוצר הטיובים)

זבולן לחוף ימים ישכן (מט, יג)

זבולן בטעם זקף גדול שצורתה כצנור וישתי נקודות, כדי לרמוז לו שהשפע שהוא מקבל על-ידי הצנור, אינו בעבורו בלבד, אלא בשבילו ובשביל יששכר הלומד תורה, ולא יחשב שהוא נותן ליששכר מתנה, אלא את-הלקו הראוי לו. (פרי יהודה)

שמה קברו את-אברהם (מט, לא)

נמנו כאן כל הקברים במערות המקפלה, אברהם ושרה, יצחק ורבקה, ולא אשת יעקב. אולם לפלא הוא, מדוע לא הזכיר את אדם והיה שנקברו אף הם במערת המקפלה? אלא שהם רמוזים בטעם גרשים שעל תבת קברו, לומר ששם גם נקברו השנים שגרשו מנרעין, הם אדם וחוה. (מראה דביא)

מדגש

במסכת בבא-בתרא תמיה עלי-הספיק שבפרשה: "אשר לקחתי מיד האמרי בחרבי ובקשתי", וכי בחרבו ובקשתי לקח? והלא כבר נאמר "כי לא בקשתי אבטח וחרבי לא תושיעני"? אלא חרבי זו תפלה, קשתי זו בקשה, ואם לשון חרב מתבארת עלי-תפלה, כמו שגאמר "רומוות אל בגו'ונם וחרב פיפיות בידם", כיצד מתקשרת תבת קשתי עם בקשה? והלא חסרה כאן האות ב"ת שהיא משרש בק"ש? ולכן כתב רבי ברוך הלוי עששין ב"מקור ברוד", שיש כאן טעות-סופר בגמרא וצריך לומר: "בקשתי זו בקשה" במקום "קשתי זו בקשה/ זהונו שחבת 'בקשתי' אמר יעקב נקראת כאלו 'ובבקשתי', והאות ב"ת הכפולה נשמטה, בשגרת הלשון לעתים כשיש שתי אותיות דומות, ובאמת מצא כן בכתב-ידי מינו משנת ק"ד, והעתק ב'דקדוקי סופרים/ וכעין זה פרש המהרש"א.

ממלה

אל רבי צבי הירש אורנשטיין, רבה הנודע של העיר לבוב, הגיעו פעם שנים כדי להתדון בפניו בדירת-תורה. אחד מהם, אברך חסידי תלמיד-הרב, התנצח עם-הרב והתנהג כלפיו בזלזול, בחסר נימוס וכלי דרך-אריך פראוי לכבוד התורה. פנה אליו רבי צבי הירש ואמר בחיוד: "מסתבר, כי אתה החסיד מננה עם בני לוי. שהרי הוא היה החסיד הראשון המוזכר בתורה, שהרי נאמר בו: 'ולוי אמר, תמיד ואורחו לאיש חסיד'. ומסתבר שבניו היו עזי-פנים כה גדולים, עד שיעקב אינו כבר התאונן עליהם ואמר 'ארו אפם כי עז ועברתם כי קשתה'..."

מדוע הקדים יעקב לברך את זבולן לפני יששכר? והרי זבולן היה צעיר מאחיו? אלא מפני שתורתו של-יששכר תלונה בהצלחת עסקיו של-זבולן. וכן נאמר בתהלים "ישראל בטח בה'", ואחר-כך "בית אהרן בטחו בה'", כי פרנסת בית אהרן, תלויה בהצלחת עסקיהם של-ישראל. (מנחם ציון)

מדות והליכות בראי הפרשה

מדות טיש

פרשת ויחי

מבית שבת טיש

מתוך הספר "מדות טיש" שיצא לאור בעזרת השם על-ידי פרשות השבוע

נושא השבוע: בקור חולים

משבה

מאמר פתיחה

מדגש מהות המדה

מצות בקור חולים, היא אחת המצוות החשובות שבין אדם לחברו, והיא מהמצוות שהעושה אותן אוכל פרותיהם בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא. אף שאין המצוה מפורשת במקרא הרי היא רמוזה בו, וכן הסמיכהו על הנאמר 'לכו' - זה בקור חולים, וכן היא נלקדת מהצווים של 'והלכת בדרכיו', ו'אברהם לרעה כמוך', והיא בכלל גמילות חסדים, אלא שנוצטטנו במקרא על מצוה זו שנקראת בשם "מצוה גדולה", ועליה אמרו חז"ל שמי שעושה כן פאלו החיה את החולה, וכי שאינו מקראו פאלו שופך דמים. מטרת בקור חולים היא להקל מחלו של הגויק לרפואה, בכך שהוא מתעסק בצרכיו וביותר בכך שהוא מתפלל למענו וקובש עליו רחמים, ובכך שהוא נוסף בו תקנה וכת. בעבר, הייתה מצוה זו מצויה יותר בהעדר בתי רפואה, ואף הוקמו חברות "בקור חולים" בקהילות ישראל. כיום, השתרשה ההבנה המטעית, שמכיון שהגויקים לרפואה נמצאים בבתי רפואה, אין הם זקוקים לעזרה מיחידת והבקורים אצלם נעשים רק לצאת ידי חובה, אם בכלל. אולם אין הדבר כן, שכן בתשומת הלב שמעניקים בשעת הבקור, מעוררים את הצוות הרפואי להשתדל יותר, שכן הם עמוסים לעיפה לצערנו ואין ספק בידם להעניק לכל אחד פל צרכו. הבקורים התכופים נוסכים פחות בחולה ומשמחים את לבו, ועל ידי הבקורים אפטר למלא את צרכיו ולדאג לשלומו. אך יש לזכר את הדרוש שדרשו, שלא לחנם נלמד בקור חולים מתבת 'לכו' שבתורה, אלא כדי להורות שיש לבוא וללכת מיד, ולא להטריח יותר מדי.

בתחלת פרשת ויחי, מספר על יעקב אבינו שנפל למשכב טרם מותו, ויאמר ליוסף הנה אביך חלה, ויקח את שני בניו עמו את מנשה ואת אפרים, והלה לקים מצות בקור חולים. ומדוע נטל יוסף עמו את שני בניו? כדי שיתברכו מייעקב לפני מותו, וכדי ללמדם ולחנכם במצוה זו, שעליה כתבו שהיא "מצוה גדולה". ומכאן מצא הגאון מרוגטשוב בעל "צפנת פענח", סמוך לדבריו הפלאיים של רב אחאי גאון ב'ספר השאלות', שפאשר הולך אדם לבקר חולה, לא ילך לבדו אלא יקח עמו אנשים נוספים, ותמה עליו הנצי"ב מוולוז'ין "שדברי רבנו אלה, לא מצאתים בשום ספר מן ראשון ועד אחרון, וזה פלא", אולם כאן בפסוק נאמר שיוסף נטל עמו את בניו משום כך. ואף בדרשת חז"ל שלמדו את מצות בקור חולים מהפסוק: "לכו - זה בקור חולים", נראה כן, שהרי נאמר 'לכו' בלשון רבים ולא 'לך' בלשון יחיד. וכאשר הגיע יוסף לאביו כדי לבקרו, נאמר: 'ויתחזק ישראל וישב על המטה', ומכאן אמרו חז"ל שהכינה למעלה מראשותיו של חולה. במדרש תלפיות מובא מכאן רמז נפלא לדברי חז"ל שהמבקר את החולה נוטל אחד מששים מחליו, שהרי בטרם בא יוסף לבקרו, נאמר 'הנה אביך חלה' - הנ"ה בגימטריה ששים, ולאחר שבא אליו נאמר 'וישב על המטה' - המט"ה בגימטריה נ"ט, ומכאן שהוקל עליו חלק אחד מחליו. ועל התמיהה כיצד מתר לבן גיל להסתכן בכך שהוא נוטל אחד מששים מחליו של החולה, מתרצים בדרך חדוד, שמכיון שהוא רק חלק אחד מששים, והרי ידוע הכלל שקבעו חז"ל שאחד מששים בטל ברב, אין כאן סכנה...

הפוגד הירושלמי רבי בן ציון ידלר ספר, כי בשעה שפקידי כולל אמשטרדם רכשו שטח גדול בסמוך לשער שכם שבירושלים העתיקה, כדי להקים עליו בית רפואה למען בני ירושלים, נכנסו אל רבי יהושע ליב דיסקין כדי לספר לו על הדבר, והוא אמר להם בחינה: "הי רצון, שלא תשרה שכינה במעשה ידיכם". נבהלו הללו, ולאחר רגע הבינו את דברי החדוד, שהרי אמרו חז"ל שהשכינה שרויה למעלה מראשותיו של חולה, ולכן ברכם רבי יהושע ליב, שלא ירבו החולים במשפנם וממילא לא תשרה שם השכינה... ומוסיף רבי בן ציון, שדברי הצדיק עשו רשם, ולבסוף התבטלה רכישת המגרש, ותחת זאת רכשו מגרש אחר בסמוך לשכונת 'מחנה יהודה', עליו נבנה בית הרפואה הנודע 'שערי צדק' היום, ששרת במשך שנים רבות את תושבי ירושלים.

מצות בקור חולים, היא חלק בלתי נפרד מנשיאת על עמ'חברו ומצות אהבת ישראל. וכך ספר פעם ספר רבי אברהם חיים ברים, מגאוני ירושלים וצדיקה, כי פאשר נכנס יום אחד אל רבו החזון אי"ש, ובקש ממנו עצה כיצד להתחזק במצות אהבת ישראל. השיב לו החזון אי"ש ויעץ לו: "צא וחפש אדם מהעיר חיפה הרחוקה אשר זקוק לרפואה, יהיה פל איש אשר יהיה, והתחקה אחר שמו ושם אמו, והתפלל לרפואתו בכל לבך. וכך תתחזק בקרבך האהבה לכל איש ישראל". רבי שלמה זלמן אוירבך, שנודע באהבתו הגדולה לכל אשר בשם ישראל יכנה, היה רגיל לספר את הספור הנפלא שארע עם רבי ברוך פרנקל מליפניק בעל "ברוך טעם". אחת מבנותיו שהגיעה לפרקיה, השתדכה עם בנו של יהודי נגיד אחד, ובני המשפחה התכוננו כבר לחתונה הקרובה. באותה עת, נפל שואב המים המקומי למשכב, והרב הצטער בצערו והחלה את עצמו עליו ממש. יום אחד נכנסו המתננים לבקר את הרב, והתפלאו לראות כי פניו אינם פתמול שלשום. נבהלו הללו וישאלוהו על כך, וכששמעו שהסבה לכך היא מחלתו של שואב המים, התפלאה המתנתנת ותמקה: "להתפלל עליו מבינה אני, אולם להצטער פה עמקות?! נדהם ה'ברוך טעם" לשמע את הדברים מפיה, והחליט לבטל את השדוך. "אם אין לאשה הוא רחמנות על יהודי שמתישר ביסורים, ואינה מבינה שיש להצטער על כך, אין זה מן ה'ראוי להשתדך עמם, שכן אין בהם אהבת ישראל אמיתית".

חקר חולים

ובקר את מזורים

ודבר על לבב נואשים ומרים.

(רב האי טאר)

מְרֻגָל

הַלְכוּת וְהַלְיכוּת

מפני שהשכינה למעלה מראשותיו, שנאמר "ה' יסעדנו על ערש דני". (הרמב"ם)

• המחזיק גמ"ח תרופות בביתו והמניע לחולים בעניי רפואה, מקיים בזה מצות בקור חולים בהדור ושכרו גדול מן השמים. (ביקור חולים)

• מצות בקור חולים מוטלת על כל אדם, ויש לבקר חולי ישראל אפילו שאינם מכירים. אולם בעיר גדולה שהחולים בה מרבים, יכול להפטר על ידי נתינת ממון לתברת בקור חולים, אולם יש לכוון בברכת רפואנו על חולי ישראל ולבקש עליהם רחמים. (שם)

• מצוה לבקר את החולה בעצמו, ומצוה בו יותר מבשלוחו, אולם אם נמצא בעיר אחרת, ובפרט אם יש בכך בטול תורה, אפשר לצאת ידי חובת בקור חולים, באמצעות שליח או על ידי מכתב וטלפון. (סולת מנחה)

• עקר מצות בקור חולים, הוא בקשת רחמים על החולה שיתרפא, ומי שבקרו ולא בקש עליו רחמים, כאלו לא קים את המצוה. (הרמב"ן)

• בשעה שעומדים אצל הגוקק לרפואה, אין צרה להזכיר את שמו, שכן התפלל משה רבנו על מרים: "אל נא רפא נא לה", אולם בשעה שאין עומדים אצלו, צריך להזכיר שמו. (יקרא דחיי)

• נוהגים להזכיר את החולה בשם אמו, ואם אין יודעים את שמה, מזכירים את שם אביו, וכשאין יודעים גם זאת מזכירים את שם עירו שלי האיש. ואלו שהחליפו את שמם לשפה המדברת, יש להזכירם בשמם המקורי והאמת, וכן הדבר בשם האם. (בשם החזון א"ש)

• רגיל היה המשיג רבי אליהו לזפן לומר: "כאשר עוברים ליד בית רפואה, או שומעים אזעקת אמבולנס לאדם הגוקק לרפואה, אין אפשר להתעלם ולהפונע מלהתפלל תפלה קצרה לרפואתם"? (רוח צדקה וחסד)

• חובה על האדם להשתדל לרפואת עצמו, והיא חלק ממצות בקור חולים ששייכת גם לחולה עצמו. מן החובה על האדם להשתדל ברפואת עצמו, כמו שהוא חייב להשתדל ברפואת חברו. ולכן השתדל נא להתגבר על רצונות הטבעיות, ולמלא אחר פקדתי הרופאים במה שמוצאים לצרה הרפואה, וזו מצוה גדולה של בקור חולים. (החזון א"ש)

• נחלקו הפוסקים אם מצות בקור חולים היא מן התורה ונלמדת מהצווי "והלכת בדרכיו" שדרשוהו חז"ל "מה הקב"ה מבקר חולים, אף אתה בקר חולים", או שהוא צווי מדברי סופרים ובכלל מצות עשה של ואתה לרעה כמוה ומצות גמילות חסדים. ויש אומרים שהיא הלכה למשה מסיני. (יקרא דחיי)

• המבקר את החולה נחשב כאלו הניח אותו, ומי שאינו עושה כן נחשב כשוכח דמים, ולעתים עוברים על לאו של "לא תעמד על דם רעה". (אהבת חסד)

• מצות בקור חולים נחלקת לשלשה חלקים: בגוף - על ידי התעסקות בצרכי החולה, לכבד ולרפא לפניו ולדאג למענו. בגפש - על ידי תפלה למענו ולבקש עליו רחמים. ובממון - לתמוך בו לצרה חיותו ורפואתו ולסייע בעדו. (השל"ה הקדוש)

• בקור חולים אין לה שעור, אפילו גדול אצל קטן. ואמר רבא: אפילו מאה פעמים ביום, ובלבד שלא טריח את החולה. (מסכת נדרים)

• אין מברכים על בקור חולים, מפני שאינה תלויה בלה בידי המבקר, שמו לא ירצה החולה בבקורו, ואין מברכים על מצוה שגם אמות העולם מקיימים אותה. (יקרא דחיי)

• העוסק במצות בקור חולים, פטור ממצוה אחרת, שכן העוסק במצוה פטור מן המצוה, אולם אין להתבטל מדברי תורה ומצוה משום כך, והמשפיל מצא דרוג לעשות שניהם. (שם)

• אין מבקרים את החולה, אלא לאחר שלשה ימים מחלו שמו מקרה הוא, ואין ראוי להפחידו ולא להחליש מזלו. אולם אם הכביד עליו החליה, יש לבקרו מיד. הקרובים והידידים שרגלים להכניס לביתו נכנסים מיד, ומי שאין לו מי שיטפל בו, יש לבקרו מיד. (שם)

• המבקר את החולה, כאלו נטל חלק מחלו, מפני שהוא מקל עליו על ידי השתתפות בצערו. והמבקר את בן גילו, דהינו שגולד במזלו או שהוא כמספר שנותיו, נוטל אחד מששים בחלו. ויש לספר לחולה דברים המשמחים את הלב ומסיחים דעתו מצער, ולא יארו בבקורו אצלו כדי שלא יהיה למשא עליו. (שם)

• אין לשבת גבוה יותר מהחולה, ולא ישב מאחורי ראשו

מהלל

מספורי חז"ל

אין באים אל החולה לבקרו, מתוך כף אין איש שם אל לבו לראות את גדל צערו ויסוריו, וממילא אין מתפללים עליו שיחיה, ולכן נחשב הדבר לשפכות דמים כעברה הגוררת עברה. אולם המבקר את החולה ורואה את צערו, הריהו עומד ומבקש עליו רחמים ומתוך כף הוא מתייחו. (מסכת נדרים)

מעשה בעשיר גדול אחד, ששמע על אדם אחד ירא שמים שנפל למשכב, והגיע למצב של סכנת חיים. נחלץ העשיר לעזרתו, ושלם מכיסו מאתיים זהובים כדי לרפאו, ובחסדי שמים עלתה לו ארוכה. שמח העשיר על שהחיה נפש אחת מישראל, שכן ידע שללא תמיכתו לא היה החולה מתרפא, מפני שלא השיגה ידו לדרש ברופאים ולקנות את סממני הרפואה אליהם היה זקוק, והתפאר בלבו על שזכה לעשות מצוה כה גדולה ועצומה. בליה, ראה העשיר בחלומו זקן אחד בעל הדרת פנים, ובדי פנקסים גדולים ומהדרים. שאלו העשיר: "מה פתוב בפנקסים אלו?" והזקן השיב: "זאת פתובות כל המצוות שעושים בני ישראל, וכל מצוה כתובה בפני עצמה לפי סוגה ומינה". שאל העשיר: "איזה הוא הפנקס של מצוות צדקה וגמילות חסדים?" והזקן הראה לו פנקס גדול ועבה יותר משאר הפנקסים. התפלא העשיר ושאל: "מדוע פנקס זה עבה וגדול יותר מכלם?" והזקן הסביר: "מפני שבמצוות צדקה וגמילות חסדים יש חלקים רבים, מצוות בקור חולים, הלבשת ערמים, לחם לרעבים, ולעשות צרכי הרבים, ועוד חלק למחזיקים ביד לומדי תורה, ועוד חלק למשיאים יתומים עניים, ועוד כהנה וכהנה, ולכן הפנקס כה גדול ועבה". פנה העשיר ובקש מהזקן: "אנא, הראה לי בבקשה בתוך הפנקס הגדול הלזה, את החלק של עושי הצדקה להצלת חולים". פתח הזקן את הפנקס, והעשיר החל לעין בו. והנה הוא רואה שם רשימה של שמות נדיבים שונים, אשר נתנו כסף רב מכיסם כדי להציל חולים, ולאחר שקרא שמות רבים שאל את הזקן: "האם תוכל להראות את שמי? כי גם אני עשיתי מצוה כזו של הצלת חולה ונתתי בעבורו כסף רב?" העביר הזקן את דפי הפנקס והראה לו את שמו מופיע בין שאר המתנדבים. הציץ העשיר בדרך שלפניו, והתפלא לראות כי בשורה אחת לפני שמו, פתוב שמו של אדם אחד, פלוני בן פלוני מהעיר שלו, ואותו שם היה שם נדיר ומיוחד, ורק אדם אחד היה נקרא בשם זה בעירו, והוא הכירו היטב. תמה העשיר תמימה גדולה, שכן ידע היטב שאותו אדם אינו אלא עני מרוד, ואין לו בכיסו פרוטה לפרטה, ולכן תמה: "איך יתכן שהאיש הזה רשום לפני פנקס, כאחד מגדולי הנדיבים אשר בארץ? והלא אני מכירו וידע אני בו שאין לו אלא בקשי לפרנסתו ופרנסת אנשי ביתו, ובדאי שאין לו מעות כדי לפאר לצדקה ולהציל חולים!?" פתח הזקן וספר את ספורו של אדם זה, וזה אמר: "איש עני זה הלך פעם ברחוב, והנה הזדמן לו בדרפו איש אחר,

התנא רבי חנינא בן דוסא, הלך ללמוד תורה מפי רבן יוחנן בן זכאי, ובאחד הימים ששהה אצלו, חלה בנו של רבן יוחנן. פנה אל רבי חנינא ואמר לו: "חנינא בני, בקש נא רחמים עליו ויחיה". הניח רבי חנינא את ראשו בין ברקיו ובקש עליו רחמים, והתפלגו התקבלה בשמים והגיד הבריא. נענה רבן יוחנן בן זכאי ואמר: "אלמלא הטיח בן זכאי את ראשו בין ברקיו כל היום כלו, לא היו משגיחים עליו ולא מקבלים תפלתו", וכונתו היתה על עצמו. התפלאה אשתו, ואמרה לו: "וכי רבי חנינא גדול ממה?" אמר לה רבן יוחנן: "לא, אלא שהוא דומה כעבד לפני המלך, שהוא בן בית אצלו ויכול להכניס אליו שלא ברשות ולבקש מה שירצה, ואני כשר העומד לפני המלך שאינו רגיל לבוא לפניו". (מסכת ברכות)

התנא רבי שמעון בן יוחאי היה מבקר חולים ומבקש עליהם רחמים. יום אחד, נכנס לבקר חולה אחד, ומצאו שהוא סובל מחלי מעים עד שבטנו תפחה מחמת חליו, ורחמנו לצלו. היה החולה בצער גדול, ומרב יסוריו ומכאוביו לא שלט בעצמו, והטיח דברים כלפי מעלה. פנה אליו רבי שמעון ואמר לו בגערה: "ריקא שפמוות! במקום לגדף ולחרף, היה לה לבקש רחמים על עצמו שהקב"ה יחוס עליו ויגאל אותו מפתלתו". התקצף החולה על רבי שמעון ואמר לו: "יסלק הקב"ה מפני את החלי, ויטיל אותה עליו!" התעצב רבי שמעון לשמע הדברים, והתנחם על שפא לבקר את החולה הלז, כאשר היה יכול לקים את מצוות בקור חולים על ידי אחרים, ואמר: "כל זאת בא עלי, מפני שהחתי דברי תורה והלכתי לעסק בדברים בטלים". (אבות דרבי נתן)

פעם אחת, נפל האמורא רב חלבו למשכב, אף לא היה אחד מהחכמים שהלך לבקרו. ראה רב כהנא את הדבר, ומיד קם והכריז בפני כל תלמידי הישיבה: "להוי ידוע לכם, כי רב חלבו שוכב בביתו חולה, ויש מצוה גדולה לבקרו ולקיים בו מצוות בקור חולים", והמשיך: "וכדי להראות לכם כמה חשובה מצוה זו, אספר לכם מעשה שהיה עם אחד מתלמידי של רבי עקיבא שחלה, ולא נכנסו אליו החכמים כדי לבקרו. ראה זאת רבי עקיבא, והחליט ללכת בעצמו אל החולה, וכשנכנס לפניו ראה שהבית אינו נקי ולכן מתקשה החולה לנשם, ומיד הפשיל שרווליו והחל לנקות את הבית. כבד ורביץ את העפר שבבית, עד שהחולה אמר לו: 'רבי, החיינני!' וכשראתה הפנדקית בעלת האכסניה שבה שהה התלמיד, כי התנא הוודע רבי עקיבא הגיע לבקרו, הבינה שהוא איש חשוב, ולכן החלה לטרח בעדו, חממה בעבורו מים וטרחו בעבורו עד שהחלים. וכאשר נכנס רבי עקיבא וראה שהתלמיד החלים, יצא מיד ודרש בפני התלמידים, שכל מי שאינו מבקר חולים, הריהו כאלו שופך דמים, מפני שבני אדם שנכנסים לבקרו עושים לו לחולה את כל צרכיו". והוסיפו על כף בגמרא, שכאשר

מתפל

אמרות ופתגמים

• שלשה ברא הקב"ה ברשותו של פל-אדם: הידים, הפה והרגלים. הרגלים לילך לדבר מצוה, לבקר חולים, לנחם אבלים, לקבר מתים, ולגמילות חסדים - הולך. (מדרש תנחומים)

• הרבה מדות היו לו לאיוב, שהיה איש תם וישר, ירא אלקים וסר מערע, והיה חונן את העניים ומלביש ערמים, ועל-כך אלו היתה לו מדה טובה שהיה מחזר ומבקר את החולים, ואצל העניים היה מביא את הרופא עמו. (מדרש איוב)

• אמר החכם: טרח מיל לבקר החולה, וטרח שנים להכנסת שלום בין בני-אדם, וטרח שלשה לכבוד הבורא. (רבי יעקב הפניני)

• פל-אדם שאוהב צדקות ואוהב תוכחות, וגמילות חסדים ובקור חולים, אפלו דר בחוזה לארץ, אין לו דין חבטת הקבר, ואפלו דין של-גיהנם אינו רואה. (ספר הגן)

• בקר החולים והאסורים, ואם דלים הם כאשר תבקר עשיריהם ואציליהם. ועקר הבקור לראות בעניים ולחמל עליהם. (אגרות מוסר לרבי שלמה אבן-לחמיש)

• בקור האדם הפכד קשה עלי-החולה יותר מחליו. (מבחר הפנינים)

• הלך בדרךיו הטובים, בקר חולים וגם ערמים, תלכב בנגידים חשויים, פקח עיניך עלי-תומים. (רבי יהודה אלבא)

• לבד יהיה שמח על שהתנדבת לילך בשליחות מצוה בקור חולים, וגמילות חסדים היא, שאי-אפשר לעשותה באחר ונחשב לך כאלו עסקת בתורה יומם וליילה. (רבי יוסף זונדל מסלאט)

• מעקר מציאות בקור החולים המוטלת על-כף-אדם מישראל, לראות כמו עיניו את-החולה, להרגיש בסבלו, לשאת עמו בעל ולהחלות עצמו עליו. (רבי יחזקאל לוינשטיין)

• יותר מאשר ראוי להבין החלי, ראו להבין החולה, כי חלק גדול בא מהלך-רוחו של-החולה, וכשתצליח לתקן את-זה, שאתה מרבה אתו אהבה ואחווה, תעבר המחלה. (רבי אליהו דסלח)

• "דברים שאדם אוכל פרותיהם בעולם הזה והקרו קיימת לעולם הבא: בקור חולים, והכנסת פלה ולית המות". שאם יש לאדם חולה בתוך ביתו חס-ושלום, סגלה לתת צדקה להכנסת פלה, וינצל מהחליית המות. (רבי חנוך העניד מאלכסנדר)

• "והודעת להם את-הדרך ילכו בה ואת-המעשה אשר יעשו". את הדרך - זו גמילות חסדים, ילכו - זה בקור חולים, שבקור חולים מצוה של הליכה היא. (מסכת בבא מציעא)

• שלשה דברים מביאים טובה לעולם: תנחומי אבלים, בקור חולים וגמילות חסדים. (אבות דרבי נתן)

• אמר רב: כל המבקר את-החולה, נצל מדינה של-גיהנם, שנאמר "אשרי משפיל אל-דל ביום רעה ימלטהו ה'". ואם בקרו מה שכרו בעולם הזה? ה' ישמרהו ויחיהו ואשר בארץ, ואל-תתנהו בנפש איביו". ה' ישמרהו - מיצר הרע, ויחיהו - מן-היסורים, ואשר בארץ - שהכל מכבדים אותו, ואל-תתנהו בנפש איביו - שיזדמנו לו רעים בנעמן שרפאהו מצרעתו, ולא רעים כרחבעם שחלקו מלכותו. (מסכת נדרים)

• תניא, בקור חולים אין לו שעור. מאי אין לו שעור? סבר רב יוסף לומר, שאין שעור למת-שכרו, אמר לו אביי: וכל-המצות מי יש שעור למת-שכרו? והרי שנינו "הוי זהיר במצוה קלה כבמצוה חמורה, שאין אתה יודע מת-שכרו של-מצות?! אלא אמר אביי: אפלו גדול אצל קטן. רבא אמר: אפלו מאה פעמים ביום. (שם)

• אמר רבי חמא בר-חנינא: כל המבקר את-החולה, נוטל אחד ממששים בצערו. אמר לה אביי לרבא: אם-כן, יבנסו מששים אנשים ויוציאוהו מחליו? אלא שכל-אחד נוטל אחד ממששים מהחלי שנותר לו לאחר שבקרו הקודמים אצלו, ודוקא בברגילו. (שם)

• "וירא אליו ה' באלני" - בגימטריה לבקר בחולה, שהקב"ה בא לבקר את-אברהם ביום השלישי למיתו. (בעל הטורים)

• אמר עולא: רמו לבקור חולים מן-התורה מנין? שנאמר "אם-כמות כל-האדם ימותו אלה ופקדת כל-האדם יפקד עליהם". מאי משמע? אמר רבא, אם-כמות כל-האדם ימותו אלה, שהם חולים ומוטלים בעריסתם, ופקדת כל-אדם שבני אדם מבקרים אותם. (מסכת נדרים)

• אמר רב דימי: המבקר את-החולה גורם לו שיחיה, וכל שאינו מבקר את-החולה גורם לו שימות. (שם)

והלה נרפא בזכותו. ויוצא אפוא שבזכות שלשה דיגרים שנתן, החיה נפש אחת מישראל, ולכן נרשם בפנקס כאחד מגדולי הנדבנים". התרעם העשיר וקרא בתלומו: "וכי דין אמת הוא! והלא אני נתתי מאתים דיגרי זהב, וזה נתן רק שלשה דיגרי כסף, והוא כתוב לפני? השיב לו הגאון: "אמת שנתת סך גדול, אולם מצותך פחותה בגלל שלשה דברים. מפני שאתה מתפאר במעשה הצדקה שלך, ומפני שהחולה אשר פגרת בעבורו סך גדול כזה מפאר אותך ומרומם אותך בפני כל בני-ביתו, ומפני שאתה מתפחד בפני כל בני עירך שיודעים את מעשה הצדקה שלך, אולם אותו עני, אין נדבתו חשונה בעיניו ואינו מתפאר בעצמו, וגם החולה ובני העיר אינם מכבדים אותו בשביל כך, שכן כמה נחשבים שלשה דיגרי כסף? ולכן לא נפחת ממעשה הצדקה שלו מאומה ומצותו שלמה". (נפלאים מעשיך)

שהיה חולה במחלה פנימית קשה, אלא שמבחוץ לא היה נפר עליו כלום, שכן צועד היה על-רגליו כאדם בריא ושלם. מפנין שחש במכאוביו, הלך לדרש ברופאים, ולאחר שבדקוהו רשמו לו על-פתק את שמות הסממנים שעליו לקחת כדי להרפא, והרופאים הזהירוהו שעליו למהר לקחת את מזורו בו ביום, כי אם לא יעשה כן, תתפשט חלילה מחלתו הפנימית ויסתכן עד שלא תהיה לו תקנה חלילה. הלך האיש לחפש ולבדק כמה מחירם של הסממנים, וראה כי אי אפשר לקנותם בכוחות מעשרה דיגרים, אולם לא היה בכיסו אלא שבעה דיגרים. הלך האיש ברחובה של-עיר ולא ידע לשית עצה בנפשו, מהיכן ישיג את המזון החסר לו, והנה פגשו אותו אדם שאתה מכירו והוא ידע שהרופא הזהיר אותו לקחת את התרופות בו ביום, ומפנין שהבין שאין לו די מזון בכיסו, השלים לו שלשה דיגרים משלו

מספר

ספורי צדיקים

"הולך אני לְקַיֵּם מצוות בקור חולים", השיב הרב. "ומיהו החולה?" שאָלוּ, וכִּשְׁהָרַב נִקְבַּ בְּשִׁמוֹ, נִחְרְדוּ כָּלֶם וְאָמְרוּ: "הרי איש עֲבָרָן הוא, וְאֵל יָרְבוּ כְּמוֹתוֹ בְּיִשְׂרָאֵל. וְהָרַב מִבְּקָרוֹ"? הַשִּׁיב הָרַב וְאָמַר: "וְהָרַי כְּבָר אָמְרוּ חַז"ל, שְׁפָל־אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל אֶפְלוּ חוּטָא, מִלֵּא הוּא מִצְוֹת כְּרַמּוֹן. וְשֵׁנִית, הָרַי לֹא אֶת הַחוּלָה בִּלְבַד אֲנִי הוֹלֵכִים לְבַקֵּר, אֲלֵא אֶת־הַשְׂכִּינָה אֲשֶׁר לְמַרְאֲשׁוֹתָיו". שְׁמַעוּ זֹאת הַאֲנָשִׁים וְהִלְכוּ עִם הָרַב, וְכִשְׁרָאָה אוֹתָם הַחוּלָה, הִתְחַזְקוּ וַיֵּשֶׁב עַל־הַמִּטָּה לְכַבּוֹדָם. לֹא עָבְרוּ יָמִים רַבִּים, וְהָאִישׁ הִתְרַפָּא וְהִתְהַלֵּךְ בַּחוּץ עַל־מִשְׁעַנְתּוֹ, וְנִמְאָז רָאָה אֶת מִסְרִוּתוֹ שֶׁל־הָרַב שֶׁבָּא לְבַקְרוֹ עַל־אֵף הַתְּנַהֲגוּתוֹ הַנְּלוּזָה, הִתְהַפֵּךְ לְבוֹ וְחָזַר בְּתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְלֹא נִמְצָא בּוֹ עֲרוּת דָּבָר. (אורות ממורח)

רבי מאיר מאירים שאפיט מקברין, בעל ה'ניר' לירושלמי, היה גומל חסדים עם חלפאים ונדפאים, אף שעקב כך היה נאלץ להתבאות. בכל פעם שהיה נודע לו על יהודי בעיר שנפל למשכב, הזדרז לבוא אליו כדי לבקרו ולקיים בו מצוות בקור חולים. פעם מצא אהו עומד לבדו בבית מנוח, בו שכב איש גלמוד ועזוב, בידי מטאטא והוא מתעסק בנקיון הבית בתרצות רבה. לאחר מכן, עלה לדרש בבית הכנסת שבעיר, והתמרמר לאוני הנאספים על שנוהגים לזול במצוות בקור חולים. "מדוע", תמה ושאל בקול, "מכבדים את הרב מרא דאתרא במצוות מצויות, כגון בסנדקאות או בסדור קדושין, ולא עולה על הדעת לכבדו בשמוש חולים עזובים ושכוחים? והרי כך נהג התנא רבי עקיבא, שכבד ורבץ במוידיו לפני תלמיד שנפל למשכב..." (מרכיבי תורה)

בעירה קטנה הסמוכה לאלפסנדר, התגורר עשיר מפלג, שנמנה בין חסידיו של ה"ישמח ישראל" מאלפסנדר. קמץ מפלג היה, ומעולם לא נתן פרוטה לאיש ולא הכניס אורחים לביתו. באותה עירה התגורר גם אברך אחד, אף הוא מחסיד אלפסנדר, שהתפרנס כמלמד תינוקות, אלא שעני מרוד היה ומטפל במשפחה ברוכה עם ארבעה עשר ילדים, שחלק מהם הגיעו לפרקס. יום אחד, כאשר כשל כח הסבל, פנה המלמד העני אל העשיר המפלג, ובקש ממנו עזרה להשאת ילדיו, אולם העשיר הקשיח את לבו וגרשו מביתו בבשת פנים. המלמד יצא בפחי נפש, ואת צערו הרב שפך בפני רבו באלפסנדר, כשהוא בוכה ללא הפוגות. הרגיעו הרבי ודבר על לבו כי ישועת ה' כהרף עין, ובקש ממנו להמתין בינתיים בבית המדרש הסמוך. לא חלפו שעות מרבות, ואותו עשיר קמץ הגיע בבחלה אל הרבי ובדו פתקה עם פדיון, וספר כי אשתו חלתה באופן פתאומי והרופאים לא מוצאים לה מזור ותרופה. "האם התפללת היום?" שאלו הרבי והעשיר השיב פמוכן בחיב. "האם התבוננת במשנה 'אליו דברים שאדם אוכל פרותיהם בעולם הזה וכו'"? שאל, והמשיב: "הרי התנא אומר שם 'בקור חולים והכנסת פלה ולגית המת'. יודע

רבי שמעון סופר מקראקא, נסע פעם אחת אל עיר המרפא מרינד להבראה, אלא ששם הכביד עליו חליו ונפל למשכב. באותה עת שהה במקום גם הנדיב הידוע רבי שמעון וולף רוטשילד, שנודע בחסידותו ובצדקותו, והוא נכנס לבקר את הרב ולקיים מצוות בקור חולים. לאחר זמן מעט, קם הנדיב ובקש לצאת, והרב שאָלו בתמיהה: "מדוע אתה מקצר את בקורך?" ונענה: "הרי את מצוות בקור חולים לומדים חז"ל מהפסוק 'את הדרך ילכו בה', 'לכו' - זה בקור חולים, ואם כן יש פאן רמז שמצוות בקור חולים צריכה להיות בהליכה, דהינו לא להטריח את החולה זמן רב, אלא להכנס וללכת..." (אוצר פתגמים ושיחות)

תולדות ימי חיו של רבי אריה לין, היו מקשה אחת של עשית חסד עם האילת. נוהג היה להתפלל מדי בקר כותיקין בבית הכנסת הסמוך לביתו, ונוהג היה להזמין את העולים לתורה. פעם הכריז בשמו של אחד המתפללים, אולם מיד לאחר שהזכיר את שמו של הלה, נגש אחד המתפללים, איש נכבד ותיקי בדעתו, שהיה לו ריב ומדון עם אותו אדם שזכה בעליה לתורה, וכלה את זעמו ברבי אריה. השליך את טליתו מעליו, בישו ברבים וקרא אליו: "מי שמך לאיש המחלק פאן עליות?" התאר רבי אריה בגבורה, קבל את בויזו באהבה, ולא ענה מאומה. אך כדי למנע מחלקת מאלו שיבואו להגן על כבודו, הפסיק החל מפתחת להתפלל בבית כנסת זה, והרחיק לכת מדי יום באשמרת הבקר, אל בית הכנסת הוותיק 'והרי חמה' שבשכונת 'מחנה יהודה' המרחקת מעט. לאחר ימים מעטים, חלה אותו איש תקיף ואשפו בבית הרפואה. כששמע רבי אריה כך, התעטף באצילות נפש והעברה על המדות, והלך לבקר את האיש כידיו ותיק, ברכו בברכת רפואה שלמה ואחל לו החלמה מהירה. וכשראה הלה את רבי אריה, הפתע מטהר מדותיו והחל להתחנן לפניו שישלח וימחל לו על התנהגותו הנלוזה כלפיו. וכך ספר אחד המלמדים בתלמוד תורה "עץ חיים" שבירושלים: "אחד מילדינו חלה קשות, והיינו מרתקים אל מפת חליו מדי לילה, ומובן שהדבר השפיע עלינו מבחינה נפשית וגופנית כאחד. לילה אחד, הגיע רבי אריה לביתנו עם רעיתו הצדקנית, והציע: 'לכו לישן, ואנו נשנה עם בנכם ונסעד אותו בחליו'. מובן שסרבנו לכך, אולם רבי אריה פנה בחקמה ואמר: 'הבינו אותנו, אנו מתגוררים בדירה קטנה בת חדר אחד. יש לנו כמה ענינים חשובים לשוחח בינינו, אך אין לנו היכן לעשות זאת, שכן ילדים קטנים בביתנו, ולכן מצאנו פאן שעת הכשר לשוחח באין מפריע'. כך הצליח רבי אריה לקבל את הסמכותנו, פאלו אנחנו עושים טובה עמו בכך..." (איש חסיד היה)

יום אחד, ראו עוברי ארח את רבם הנערץ, רבי חיים חזקיהו מדיני בעל "שדי חמד", הולך ברחוב פחם היום. התפלאו כלם, שפן מעטים היו הגונים בהם יצא מביתו, ושאלוהו לאן פניו מועדות.

אתה מדוע הזכיר את הכנסת פלה בין בקור חולים ולגות הפות? כדי לרמז, שמי שרוצה להציל את החולה שלא יבוא לידי לגות הפות, עליו לקיים מצות הכנסת פלה ובזכות זה יבריא החולה. רצונך שרעיתך תבריא? תן ארבע מאות רבל כסף למלמד העני בוערתך, כדי שייכל להשיא את ילדי, ובזכות זה תושע ברפואה שלמה בדרך גס". בלי אמר ודברים רץ העשיר לקרא למלמד העני מביית המדרש, ולפליאתו הניח לפניו צרור תפוח עם מעות. "קח את הכסף" אמר הרבי, ובפנותו אלה העשיר אמר לו בפה מלא: "מבטיח אני לך, פי בעזרת השם יתברך זוגתך תתרפא בזכות המצוה הגדולה שעשית". מן המותר לציי, פי האשה נרפאה בדרך פלאית, ולא נזקקה לא לרופאים ולא לתרופות פלשהן, ויהי לגס. (תולדות הי"שחח ישראל)

רבי שלמה זלמן אוירבך, היה אציל נפש וסמל למדות תרומיות. בתוך סדר יומו העמוס בהרבצת תורה והנהגת הדור, מצא זמן כדי לבקר חולים וזקנים בבתי אבות. כך נהג גם בזקנותו המופלגת, ואף כשהתקשה לעלות לקומות גבוהות, לא שנה את מנהגו, והקפיד על כך במקרה בערב ראש השנה ובערב יום הכפורים. לא פעם, ספג פגיעות ועלבונות מהאנשים אותם בקר, אולם הוא שם לפניו מחסום ומבלי יסוריו באהבה. ערב ראש השנה אחד, הלך לבקר יהודי זקן אחד, אותו הכיר מצעירותו. מיד עם הכנסו, פנה אליו הלה שהיה קצרותו, ואמר בזלזול: "שלמה זלמן! נעשית לאדם גדול, עד שאין לך פנאי לבקר אנשים פשוטים כמוני. אתה בא אלי רק פעמים בודדות בשנה, בעוד היה עליך לבקר לעתים קרובות יותר". אולם רבי שלמה זלמן קבל את דברי התוכחה בדממה, ולא הגיב כלל מתוך גבורת נפש. בזקנותו, כבר התקשה אפילו להגיע לאמירת סליחות בערב ראש השנה, אולם למרות חלשתו לא ותר על מנהגו לבקר חולים וזקנים ולברכם בברכת כתיבה וחתומה טובה. מקרבו התפלאו על כך ותמהו בפניו: "על אמירת סליחות בצבור אתה מותר, ואלו בשביל לבקר חולים אתה מטפס עד לקומות העליונות מתוך מאמץ גדול?" ורבי שלמה זלמן השיב בתכמה: "הרי הקב"ה יודע שאין לי כח ואני חלוש בגופי, ולכן הוא בודאי יסלח לי על שאיני משתתף באמירת הסליחות. אולם אותם זקנים וגלמודים אינם יודעים זאת, ואם לא אבקר אותם הרי לא יסלחו לי". (ביקור חולים)

רבי אליהו חיים מנזל, רבה הנודע של לודז', נכנס פעם לביתו של עשיר קמחן אחד, כדי לבקש ממנו תרומה גדולה לעניי העיר. תמה העשיר ושאל: "רבינו, הרי הוא יודע כפי שיש ונבון, ומה ראה אפוא לבוא אלי, בשעה שאני מפרסם כמי שאינו מן הנזבנים?" חזר רבי אליהו חיים ואמר: "הלא יודע מו, פי מצות בקור חולים חביבה עלי מאד, ומכיון ששמעתי שאתה חולה, נכנסתי אליך כדי לבקרה בחליך". התפלל הלה ושאל: "מי ספר לרבינו שחולה אני, חלילה?" "מפי שלמה המלך, החכם מכל האדם, למדתי זאת", אמר הרב בחינה, והמשיך: "הרי שלמה המלך אמר בקהלת, 'יש רעה חולה ראיתי תחת השמש, עשיר שמור לבגלו לרעתו'... הצטחק העשיר ואמר: 'חושבני שרבינו הטריח את עצמו לשוא, שכן בריא אולם אני', אולם רבי אליהו חיים השיב מיד: 'כפי הנראה

שכחתי את דברי חז"ל בנדרים, שכל המבקר את החולה, נוטל אחד מששים בחלו. ואני לא קימתי עדין מצות בקור חולים כהלכתה, שכן טרם נטלתי מנחה מן הלתי... ולא זו רבי אליהו חיים משם, עד שאותו עשיר קמחן שקל בידו תרומה הגונה לעניי העיר. (שרי המאה)

רבי שלמה הלברשטם מבובוב, בן בנו של ה"דברי חיים" מצנז, היה מהדר במצות בקור חולים, וכאשר היה נודע לו על יהודי חולה בעיר או בסביבותיה, היה חש אלמטתו ומשתדל לסעדו כמיטב יכולתו. פעם נודע לו, פי אל העיר צנו הגיע הלה יהודי מקהלה רחוקה, ומיד לאחר בואו נתקף בשחפת הראות בצורה קשה, והוא מוטל באכסנייתו ללא דואג. מהר רבי שלמה והזעיק אלמטתו את מיטב הרופאים, והללו עשו מאמצים מרבים להעלות לו ארוכה, אלא שאמרו נואש לחיו בטענה שראותיו אכזולת ואין לו כל תקווה. לשמע דברי הרופאים, נזעק רבי שלמה אל זקנו ה"דברי חיים" והתפרץ בבכי גדולה: "החולה במצב נואש, והרופאים הרימו ידיים ביאוש, הושיעה נא!" מיד תקסו רבי חיים בבגדו ואמר: "מה תצעק אלי? היפלא מה דבר?! הרי הקב"ה יכול לברא ליהודי ראות חדשות ולרפאו בדרך גס, חזר את החולה וברך אותו בברכת רפואה שלמה". עשה רבי שלמה בדברי זקנו, ולאחר שעות מספר ראה פי בחולה ספוגי הטבה. הרופא שהזעק שוב, השתומם למראה עיניו וקרא בפליאה: "האמנם התחולל כאן גס על טבעי והשתלה באיש זה ראה חדשה? או שמא טענתי באבחנתי הראשונה?! ספר לו רבי שלמה על בקורו אצל זקנו הרבי הנערץ, ותשובתו פי הקב"ה יכול לברא למענו ראה חדשה. המשיך הרופא לתהות ושאל: "יוצא מדבריך, שיש בכח הצדיקים לגזר שתברא יד או רגל חדשה באדם? הגם לסומא שנקרו את עינו תברא עין חדשה?" ורבי שלמה השיב מיד: "אלו היה כח כזה בצדיקים, היתה מתבטלת הבחירה בעולם, ואפילו אדם רחוק מתורה ומצות היה חוזר מיד בתשובה והופך בעל כרחו להיות ירא שמים. אולם באיבר פנימי ונסתר כמו ראה חדשה, יכול הרופא להשתעשע באשליה פי טעה אמש באבחנה שלו, והוא מהרהר שמא החולה לא היה כה מספן כפי שחשבו בתחלה. וזאת, מפני שהקב"ה רוצה תשובה מאהבה ומתוך רצון אמיתי שלהאדם, ולא תחת השפעה חיצונית של מארע מרעיש". לאחר מכן, כשספר רבי שלמה את הדברים לזקנו, קלס ה"דברי חיים" את תשובתו ואמר: "יפה אמרת, אמת דברת". (מרבצי תורה)

רבן דוד בן חסין, גדול משוררי מרוקו, שהה פעם בעיר אמשטרדם, ובשבת קדש התלנה אל רב העיר וראשי הקהל, בלכתם לבקר חולה אחד שסבל מאבן בכליותיו. כשנכנס רבי דוד אליו, נענה ואמר בצחית: "הרי נאמר בתורה 'לא יהיה לך בכיסך אבן ואבן גדולה וקטנה'... לשמע דבר החידוד, פרץ החולה בצחוק עז, ומרב שגופו הטלטל בשחוקו, יצאה האבן ממוקמה והוא התרפא בדרך גס. (מלכי רבנו)

רבי יעקב מוצפי, מגדולי חכמי עדת בגדד בירושלים, היה משתדל רבות במצות בקור חולים, וכאשר היה מבקר חולה

היה מתפלל עליו, ואף משים אל לבו לבדק אם בני ביתו זקוקים לעזרה כספית. פעם הלך לבקר חולה, ושאל את בני המשפחה אם הם זקוקים לסייע. וכשראה שהם שותקים, הבין כי שאים להם מה לאכל, אך לא הגיב מאומה כדי שלא לביישם. עם יציאתו, בקש מאחד מתלמידיו להתלוות אליו, הלך אל השוק ושם קנה מצרכי מזון חגיגיים ושלחם למשפחה בידי תלמידו, אך הזהיר אותו שלא יספר להם מי שלח להם את המשלוח הנכבד. (ארי עלה מבבל)

בית קטן לחולים חשוכי מרפא, שכן בעבר ברחוב חב"ד שבירושלים העתיקה, ושם שכבו עלובי אדם, אשר חדות החיים נלקחה מהם, לאחר שגורלם נהפך עליהם ושכבו שם כאבן שאין לה הופכין. גם קרובי משפחתם מעטו לבקדם, מתוך הכאב והתנגה שמשאיר אחריו כל בקור במקום כזה, ורק קרן אור אחת זרחה להם. היה זה רבי יוסף חיים זוננפלד, רבה הנערץ של ירושלים, אשר בנוסף להתמדתו העצומה והנהגתו את העיר הגדולה, היה מבקר בארץ קבע בביתם של מפי הגורל, מעודד ומחזק את החולים ומרעיף עליהם טללי תחיה. החולים היו מצפים לבואו כמלאך מושיע, וכשהיתה מופיעה דמותו התמירה בפתח החדר, פאלו נדלקו העינים הכבויות בזיק של תקנה, ולשעה קלה נתחלפה אורת הקדרות בנהרה של אשר רגעי. האחות הראשית נהגה לספר, כי צפיה אחת היתה תמיד בפי האמללים: "מתי יבוא רבי חיים לבקרנו שכן הוא קרן האור היחידה הבוקעת עלינו ממוחשפי גורלנו". ולא היה זה בקור שגרתי של 'לצאת ידי חובה', אלא היה מתענג בשלום פלא אחד, קורא בפניהם את המכתבים שהגיעו עליהם, מבטיח לזקנים וזקנות ערירים שיאג לאמירת קדיש אחריהם, ואף עמד בהבטחותיו והיה משלם מפספי הצדקה שעמו לאברכים שאימרו קדיש, לעלוי הנשמות הגלמודות. (בדור תחפוכות)

בעיר בריסק, התגורר תלמיד חכם אחד וירא שמים מפלג, ושמו רבי מיכל וזונברג, שנקרא 'ר' מיכל ראשעס'. פעם נפל למשכב, וכל חשוכי העיר עלו לביתו כדי לבקרו, שכן איש נכבד היה. הבקורים המרבים כבר היו לו לזרא, אולם הוא שתק מפני כבוד המבקרים ולא אמר מאומה. אולם כשהגיע אליו הגר"י מבריסק, אמר לו רבי מיכל את דברי חז"ל בנדרים: "תניא בקור חולים אין לה שעור, רבא אמר

אפלו מאה פעמים ביום". מייד קם הרב ממושב, אחל לו רפואה שלמה ויצא מהבית. לפליאת מלואו הסביר להם הרב, כנבון המבין דבר מתוך דבר כי הוא הבין מתוך דברי החולה שהוא מבקש לרמוז לבאים, כי אם צריך לבוא ולבקר את החולה אפלו מאה פעמים ביום, הרי לא יתכן שהבקר יהיה ממש... (עובדות והנהגות)

בערב ימיו של רבי שמחה זיסל ברוינדא, ראש ישיבת חברון, לא חש בטוב וכמה מתלמידי הישיבה הגיעו לבקרו ולדרש בשלזמו, בעת מנוחת הצהרים. למרות השעה הבלתי נוחה, פתח להם ראש הישיבה את הדלת והזמיןם להפנס פנימה. התלמידים התישבו אל השלחן, באופן שהיה נראה כי הם מתפננים לשהות זמן רב בבית, מבלי לשים לב כי הם לטרח בשעה דחוקה זו. בקש רבי שמחה זיסל לרמוז להם על כך, אך מכיון שלא רצה לפגוע בכבודם, אמר: "זוכרים אתם בודאי את דברי הגמרא במסכת בבא מציעא, פי מהפסוק 'את הדרך ילכו בה' לומדים חז"ל 'ילכו' - זה בקור חולים. ומכאן משמע, שעל המבקר לדעת גם אימתי הגיעה השעה ללכת" ... הבחורים הבינו את הרמז ונפרדו מונו לשלום, ויצאו נפעמים מלפניו. שכן בשעה שהקשו על דלתו הכניסם אחר כבוד הביתה ולא דחה אותם על-הסף, למרות שהבקר היה קשה עליו באותה שעה. ורק כשהבין אחר כך שהם מתפננים להותר זמן רב, רמז להם את הרגשותו בדרך פבד ובגעימות מלפבת. (נסיון ממלכת התורה)

יום ששי אחד, פנה רבי יהודה צדקה לחתנו רבי יעקב שכנאי, והציע לו להתלוות אליו למצות בקור חולים. החתן נענה בחיוב, והשניים יצאו לדרך במונית שהרב הזמין במיוחד כדי להגיע אל האישי שנפל למשכב. "הוא חייט ממחה לשעבר, אשר רבניו ותלמידי החכמים רבים באו אליו שיתפר להם חליפות בגדים. את כלם שרת בנאמנות ונהג עמו בדרך ארץ יוצא מן הכלל, ולכן מצד הפרת הטוב הרגשתי חובה לבקרו". כשנכנסו אל האישי, הפתע הלה בליגבול, לאחר שלא פלל לבקור פה חשוב. שעה קלה ישב רבי יהודה במחצת החייט ודרש בשלזמו, התענג בו בחביבות, ולאחר מכן ברכו ברפואה שלמה ועמד להפרד מונו. ברגע זה תפס החייט בשתי ידיו של הרב, וקרא בהתרגשות: "תודה, רבי, על שהואלת לבקר אותי! החייטני, ראיתי פניך ממש פראות פני אליהו הנביא" ... (וזאת ליהודה)

ממלה

רבי מאיר שפירא מלבליו, הגיע פעם ללודו' כדי לגיס משאבים לישיבת חכמי לבליו, והזמין אליו את אחד העשירים הידועים שבעיר, אולם הלה שלח למסר לו, כי הוא חולה ומרתק למטתו, ולכן נבצר ממנו לבוא אליו. רבי מאיר ידע היטב מהטיבו של החלי' אשר תקף את העשיר, אולם הוא עשה עצמו כאילו יודע, והכריז: "הבה ואלכה לקיים מצות בקור חולים". מובן, שפאשר נכנס לביתו שלי העשיר, מצאו יושב בביתו בריא ומדשן ענג, וכל-סמן של מחלה לא נראה עליו. "ענתה עליך להגדיל את תרומתך פי שבעה מונים", אמר לו רבה של לבליו. "ומדוע?" תמה העשיר, ורבי מאיר השיב בחיוב: "אמר לי אתה, איזה רופא היה יכול לרפא אותך לאלתר פמוני"? ...

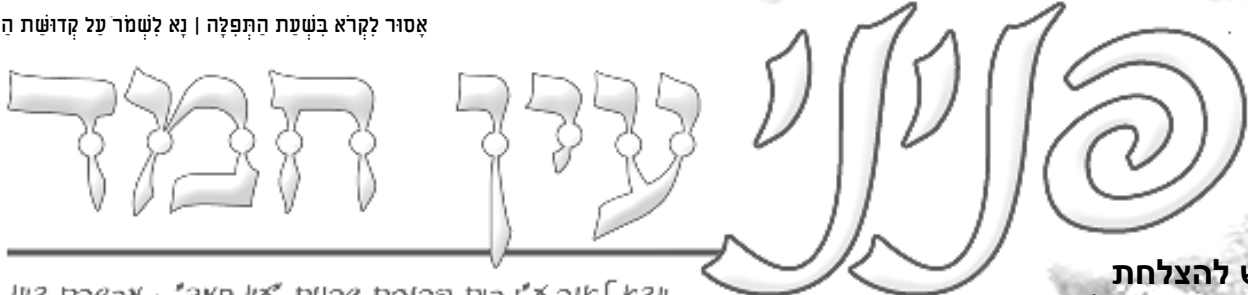
רופא יהודי אחד היה בברלין, שלא היה מן היראים לדבריה, אולם ממחה גדול היה ברפואה. שמו היה מרקוס הרץ, ועל מרפבתו היו חרוטות ראשי התבות של-שמו מ"ה. פעם שמע הרופא, ביצד יהודי אחד מסביר לרעהו את פשר האותיות שעל מרפבתו פראשי התבות "מלאך המות", כי הוא שנלוח אל אותו רופא קל-דעת... לזימים, נפל אותו יהודי למשכב והרופא הבהל אל-מטתו. על-ינמלה זהה את החולה שלפניו, ואמר לו: "נו, ומה תאמר עכשו לראשי התבות שעל-מרפבתך"? לא אבד החולה את-עשתונותיו, ועל-אתר נענה ואמר: "מחיה המותים" ...

אל ביתו של קמצן אחד, התדפק עני מרוד שבקש דבר-מה לאכל, שכן זה פמה ימים לא בא אכל אל-פיו, ונשמטו עומדת לפרח מגופו. נתן לו העשיר מזון קלוקל שהיה לו בביתו, אותו לא השליך לאשפה מרב קמצנותו. אכל העני את המזון המעפש, ולקה במחלת מעים קשה. ימים מספר התענה המספן בחליו, וכששמע הקמצן על-כך הלך לבקרו, ולאחר שנפטרה הלך לנחם את-משפחתו. "ואת המזון היה רציתם לזרק לאשפה"? שאל הקמצן את בני-ביתו, "והרי בזכותו זכיתם לקיים ארבע מצות. הכנסת אורחים, בקור חולים, הלנית המת ונחום אכלים" ...

פְּרֻשֶׁת וַיְחִי | תשע"ו

אָסוּר לְקַרְא בְּשַׁעַת הַתְּפִלָּה | נָא לְשׁוֹמֵר עַל קְדוּשַׁת הַגְּלִיוֹן

לַעֲלוֹי נִשְׁמַת חֲמוּתִי, פְּדִילָה דְלִיה בַּת עֲזוֹ ע"ה

יוצא לאור ע"י בית הכנסת שכולנת עין חמד - אגודת ציון

לרפואת כל חולי ע"י ובכללם ציון בן צ'חלה ולרפואת והצלחת יוסף ליאור בן דליה אפרת וב"ב

פְּרֻשֶׁת וַיְחִי – הַפֶּל בְּכַח הַתְּפִלָּה

"וְאֲנִי נֹתַתִּי לָךְ שְׁכֵם אֶחָד עַל אַחֶיךָ אֲשֶׁר לְקַחְתִּי מִיַּד הָאֲמֹרִי בְּחֶרְבִי וּבִקְשָׁתִי" (בראשית מח, כב)

להאכיל אותו מנזיד העדשים שבישל באותה שעה, ולא הייתה יזומה על ידי תפילה מצידו של יעקב!

אכן מכאן אנו יכולים להסיק, כי לחז"ל כלל נקוט בידם: בלי תפילה - לא ניתן לקבל מאומה בלעדיה!

מכך שיעקב זכה לבסוף בבכורה מידו של עשו - הסיקו חז"ל, כי הוא התפלל על כך, שכן אין כל אפשרות אחרת!

בכוחה של התפילה - יכולים אנו לפעול גדולות ונצורות ולחולל נפלאות ואף לשדד מערכות תבל. בעוד שבלעדיה - לא ניתן להשיג מאומה!

ידועה דרשתו של רשב"י הקדוש - אתם קרויים אדם - ואין אומות העולם קרויים אדם. וכן נמצא לראות, כי המלוי של המלה אדם-אלפ דלת ממ-מתקבלת המלה מתפלל.

כלומר, המעמיד של עם ישראל הקרויים אדם - היא התפילה, שבכוחה לבקוע את כל הרקיעים.

זאת ועוד, עלינו לזכור ולהפנים היטב. צריכים אנו להבין, כי אם רוצים אנו דבר מה, אם מבקשים אנו שפע ברכה והצלחה - הרי שהדרך היחידה לזכות לכך הינה על ידי תפילה!

בברכת שבת שלום

הרב אליהו חיים פנחסי שליט"א

חבר הרבנות המקומית מבשרת ציון

פירש רש"י הקדוש על המלים: "בְּחֶרְבִי וּבִקְשָׁתִי" (בראשית מח, כב)- דבר אחר: שכם אחד הוא הבכורה, שייטלו בניו שני חלקים, ושכם לשון חלק הוא כתרגומו וכו'.

"אֲשֶׁר לְקַחְתִּי מִיַּד הָאֲמֹרִי" (בראשית מח, כב) - מיד עֵשָׂו, שעשה מעשה אמורי. דבר אחר: שהיה צד אביו בְּאֲמֹרֵי פְּיוֹ. "בְּחֶרְבִי וּבִקְשָׁתִי" (בראשית מח, כב) - היא חכמתו ותפילתו.

לכאורה, יש לעיין בפירוש הראשון ברש"י, על פי כוונתו של יעקב הייתה להעניק ליוסף את החלק היתר, שנטל מיד עשו כאשר זכה בבכורתו, מה פשר טענתו של יעקב אבינו, כי לקח את הבכורה בחכמתו ובתפילתו?

הא ניחא באשר לחכמה - מוצאים אנו, בוודאי, חכמה מיוחדת בהנהגתו של יעקב אבינו אשר ביקש מעשו את הבכורה בתמורה לנזיד העדשים, שבו האכיל אותו.

אולם בעניין התפילה מצידו של יעקב- היכן מצינו כאן? הלא בפסוקים אין אפילו רמז קל שבקלים לכך, שיעקב אבינו התפלל לזכות בבכורה!

יתר על כן: המעיין בפסוקים יגיע לידי מסקנה, על פי זכיייתו של יעקב בבכורה הייתה מקרית.

זאת בעקבות המקרה, שְׁעָשָׂו שֵׁב באותו הזמן רעב ועייף מן השדה וביקש מיעקב

העלון מוקדש להצלחת

יחזק אריאל בן טובה
יניב בן גילה
שמואל אימן בן אסתר זרי
משפ' שטרית
מאיר ישראל בן רחל ברכה-
ליאור יהושע סומך וב"ב
יהודה אריה בן רחל ברכה
עינת בת רחל ברכה
רחל ברכה בת פדילה דליה
נעם יצחק בן רחל ברכה
יוסף ליאור בן דליה אפרת פרנסה בקלות ובשפע
נטלי בת יונית
קסירר אפרים וב"ב
י.מ.ש כדורי
אקבלי יוסף חיים בן נסכה
שולמית ומרדכי חיים דויטש וב"ב

זיווג הגון וכשר במהרה

אורן בן אסתר
תרצה בתיה בת ימנה נינט
עמית בת טובה
גחית בת גילה
נתנאל בן ג'ינה
אילן בן ג'וליאט
אסף בן סופיה
מיטל בת מלכה

זרע קודש בר קיימא

גלית בת מסודי
אילנה בת רוחמה
סיון בת אסתר
דינאל בן שרה ואושרית בת שושנה

רפואה שלמה

הגה"צ אליעזר ברלנד בן עטיא שליט"א
מאיר ישראל בן רחל ברכה יצחק בן עזרא
ימנה ניזרי בת טובה- בריאות ואריכות ימים
מרדכי ניזרי בן פרחה- בריאות ואריכות ימים
מאיה בת עדי
גילה בת אקבאל - בריאות ואריכות ימים
אסתר בת סוליקה
מזל בת חנה
יהודית אסתר פראדל בת חיה- בריאות ואריכות ימים
נעם יצחק בן רחל ברכה
אקבאל בן נושפארין שירה שילת בת אורלי
תמר פורטונה בת מיסה רפאל משה בן רחל
מוריה בת רחל ברכה
יהודה אריה בן רחל ברכה
שלו בן מזל פחימה
יפה בת שרה-הצלחה ורפואה
מישא אסתר בת זהרה
עינת בת רחל ברכה
רינת רחל בת עפרה
רחל ברכה בת פדילה דליה
רונית בת סבריה
יצחק בן חנום
כל עם ישראל

14/01/2017		ט"ז תבת תשע"ז	
פרשת ויחי			
הפטרה: 'ויקרבו ימי' - מלכים א' ב'			
ר"ת	יציאה	כניסה	י"ם
18:06	17:34	16:21	
18:02	17:31	16:38	ת"א
18:01	17:30	16:38	ח"פ
18:06	17:34	16:41	ב"ש

זש"ק, פרנסה טובה
ובריאות איתנה
לאליהו ניזרי בן ימנה
וגלית בת מסודי

רפואה שלמה
לאיידה חיה בת אסתר
ולילד אלחנן רפאל בן איריס
ולילד אורי חיים בן שלי

העלון מוקדש לעילוי נשמת
משה בן גורג'יה

העלון מוקדש לעילוי נשמת
מרים בת שרה ע"ה

שואל ומשיב בהלכה – אולמות ומסעדות - חלק ו'

ההלכות מוקדשות לעילוי נשמת משה בן גורג'יה ז"ל

בעל מסעדה או אולם, האם מותר לאכול בכלים לא טובולים? והאם יש לחשוש לפליטת הכלים?

שאלה: **?**

להלן סיכום ההלכה מפי ר' אליהו חיים פנחסי, רבנות מקומית מבשרת ציון מתוך ספרו 'הכשרות למעשה':

תשובה: **!**

מותר לאדם המקפיד לאכול בשר "חלק" על פי חומרת מרן הבית יוסף, לאכול באולם בשר חלק, אף שבמשך השנה מבשלים בשר כשר, שאינו חלק, ואין צריך לחשוש לפליטת הכלים. **מקורות:** ראה לרמ"א (יו"ד סימן ס"ט). וכן פסק הראש"ל בשו"ת יחוה דעת ח"ה (סימן לב), ובשו"ת יביע אומר ח"ה (חיו"ד סימן ג) והתיר מכח ספק ספיקא דשמה לא היה הבשר במקולין בשר, שהותר על ידי מיעור ומשמוש, ושמה עכ"פ בהמה זו הותרה בלי מיעור ומשמוש, ושמה הלכה כדעת המתירים. ע"ש. וכ"כ הגאון רבי מאיר מאזוז שליט"א ירחון אור תורה (אדר ב תשנ"ז עמוד תקכ) וכתב, הגם שלדין הספק השני ליתא, דבימינו מוכרים את הבשר, שעושים בו נפיחה בחותמת כשר, ובשר שאין בו סירכות כלל בחותמת חלק, מ"מ עדיין יש ס"ס, שמה אם היו עושים הגבהה (כדעת מרן) היתה ג"כ הסירכא ניתקת, ואת"ל אינה ניתקת, שמה הלכה כמכשירים. וע"ע להרב הכותב בירחון הנ"ל (אדר א תשס"ה סימן סה). **ויש מחמירים בזה.**

אך כאשר באותו מקום לא הייתה כלל תעודת כשרות, אין לעשות בו אירוע ללא הכשרת כל הכלים ללא יוצא מן הכלל.

מעיקר הדין, מותר לאכול ולשתות באולמות, אף שכלי הסעודה שמשמשים בהם לא הוטבלו. **מקורות:** הראש"ל בשו"ת יחוה דעת ח"ד (סימן מד) לפי שבעל הבית לא קנאם לצורך אכילה ושתיה לצורך עצמו ולבני ביתו, אלא לצורך מסחרו ופרנסתו, וממילא פטור מטבילה [ראה שו"ע יו"ד סימן קכ"ח]. וראה עוד, מה שנכתב בהלכות טבילת כלים.

ויש מחמירים. **מקורות:** שו"ת אגרות משה ח"ג (חיו"ד ס"ו כב).

וראו להטבילים ללא ברכה. **מקורות:** הראש"ל בשו"ת יביע אומר ח"ז (חיו"ד סימן ט). וכתב בספרו הליכות עולם ח"ז (עמוד רסב), שכשהיה משרת כרב עיר בתל אביב לא היה סומך על ההיתר לפטור את הכלים, אלא היה מורה לכל בעלי המלונות להטביל את כליהם בים ללא ברכה. וכן דעת הגאון רבי מאיר מאזוז בספר טהרת כלים (עמוד קלב).

אהבת התורה הקדושה

עד כמה רבותינו אוהבים ושוקדים על התורה הקדושה - זאת לא ניתן להעריך. להלן סיפור המעובד מתוך 'לב שלום' ובו ניתן ללמוד מעט מהנהגה זו. הגאון ר' יוסף שאול נטנזון זצ"ל בעל ה"שואל ומשיב", היה מתארח אצל בעה"ב אחד במקום מרגוע מעט לעת כשהיה נצרך למנוחה. פעם אחת נזדמן לר' יוסף שאול, לסור אל מקום הנופש ביום ל"ג בעומר, כשעמו היו גם כמה דיינים מקהילתו, שבאו מן הסתם לסעוד ולתמכו.

בעל האכסניה, שנכנס להגיש לפני הרבנים כיבוד ודבר מאכל, ניצל את העובדה, שיום זה הוא יום ל"ג בעומר, יום ההילולא של התנא האלוקי ר' שמעון בר יוחאי זצ"ל זי"ע"א, וביקש 'את שכרו', תוך שהוא פונה לר' יוסף שאול ואומר: "נו... תאמרו משהו לכבודו של התנא ר' שמעון בר יוחאי!".

חי"ר ר' יוסף שאול, ואמר לטובבים: "בואו ונמלא את רצון בעה"ב". ופנה אל אחד מן הדיינים, שישב עמו ואמר: "תמנה בבקשה כמה פעמים מוזכר שמו של ר' שמעון בר יוחאי בכל התלמוד!!!". תיכף ומיד, פתח אותו דיין והחל סופר ומונה בדפי הש"ס בגמרא בברכות, שבת, עירובין וכן הלאה כשהוא מציין בכל מקום, היכן מוזכר שמו של רשב"י, וסופרם אחת לאחת, כשהדבר נעשה בעל-פה כמובן.

הנה כבר אוחז אותו דיין אחרי כל סדר מועד, וממשיך לתוך סדר נשים, ור' יוסף שאול יושב כנגדו בשקט ובדומיה ושומע את המספר ההולך וגדל של הפעמים הרבות, שהוזכר ר' שמעון בש"ס. והנה כשאחז כבר עמוק בחצי השני של הש"ס התעשת ר' יוסף שאול לפתע ואמר: "במחילה מכבוד הדיין, כבר חיסרת שלוש פעמים כמנין ל"ג שהוזכר בהם רבי שמעון בר-יוחאי".

והחל מונה את כל ה-ל"ג מקומות, שבהם הדיין לא הזכירם, ורווה בעל האכסניה נחת בראותו כיצד רבותינו 'נחים' בתוך התורה... ואם בדברים שכאלו מוצא האדם את נפשו - לעת מנוחה, אין פלא, שיודעים את הש"ס עד כדי כך על בוריו!!!... תורתך שעשועי, כך גם זכיתי והכרתי בירושלים, כמה וכמה ת"ח שבעת מנוחתם, היו משתעשעים בפרפראות החכמה, והיו חדים חידות זה לזה, במבואות התלמוד הלךך ושוב.

ולא אשכח את המחזה איך שהגאון ר' שמואל מועד זצ"ל, ור' יעקב קצנלבויגן זצ"ל, ישבו להם לנוח מעט מהמקווה החם, שהיה בשערי חסד, וחדו חידות, כמה פעמים מוזכר בש"ס נעל, וכמה פעמים מנעלים, או מנעול וכדו'. והיה ממש תענוג עילאי לראות מה זו בקיאות בש"ס וכל אחד היה מונה היכן וכמה, אשרי עין ראתה כל אלו, ואוי לעין רואה את כל גגות המוניות עמוסות לעייפה, במזוודות זו על גבי זו, ממתניות ודרוכות לנסיעות לשדה התעופה ולחופש...

<p>מנויים</p> <p>לקבלת העלון חנם ב-email מידי שבוע, שלח את כתובתך אל: PnineEH@gmail.com</p>	<p>הקדשת העלון</p> <p>נתן להקדיש את העלון לעילוי נשמת, לרפואה שלמה, להצלחה, זיווג הגון, חזרה בתשובה וכו' - נא לפנות לליאור בטל" 0504-115673</p> <p>כתבת המערכת: עבור ליאור עצמון, רח' הבשם 26 ת.ד. 83375 מבשרת ציון. מקוד 90805</p>	<p>לשאלות בהלכה</p> <p>לשאלות נא לפנות לרב אליהו חיים פנחסי בטל" 052-6329144</p>
2/4	פרשת ויחי ט"ז טבת תשע"ז גיליון 620	פניני עין חמד

הרב חיים כריר מצליח מאזוז צ"ל הי"ד - נולד בשנת ה'תרע"ב (1912) בג'רבה (תוניס) והיה בן יחיד להוריו. עוד בצעירותו הגה בתורה יומם ולילה וניכר בחריפותו ובפיקחותו. בהיותו כבן 11 החל ללמוד בישיבת ר' רחמים חי חויתה הכהן. בהגיעו לגיל 16 שנים כבר הספיק לכתוב שו"ת באריכות רבה. הוסמך לדיינות והתמנה כדיין בבית-הדין בג'רבה. בהיותו כבן 18 שנים בלבד נשלח ע"י רבו לתוניס להרביץ תורה בישיבת "חברת התלמוד". בשנת ה'תש"ז (1946) נבחר לחבר ועד בית הדין וטיפל בנושא גיטין. מתוך כ-600 זוגות שעמדו להתגרש הצליח לפשר בין שלושת רבעי הזוגות ולהשכיח שלום ביניהם. ענוותן מופלא. מעולם לא פסק פסק דין בעל פה, אפילו שהיה ברור לו, אלא היה פותח ספר ועונה. לפרנסתו עבד כשען ומאוחר יותר כמתווך, בשעות בודדות ביום, כשאת יתר השעות הוא מקדיש להרבצת התורה ולעמלה.

בשנת ה'תשכ"ג (1963) פתח את ישיבת 'כסא רחמים' על שם רבו הגאון ר' רחמים חי חויתה הכהן צ"ל וע"ש סבו ר' רחמים מאזוז, הקפיד שתלמידיו לא ילמדו לימודי חול, אלא שימלאו את כריסם בש"ס ופוסקים. בראשית ימיה, הישיבה סבלה מעוני ומחסור, והוא לימד את שיעורו, כשתלמודו היה מונח על גבי מכונת תפירה, עד שאחד מבני הקהילה תרם לו שולחן. לאחר פטירתו הועברה הישיבה מתוניס לארץ הקודש.

נורה מספר פעמים בידי בן-עוולה מוסלמי אחר תפילת שחרית, כשהוא מעוטר בטלית ותפילין בצאתו מבית-הכנסת ברחוב לה פרוטסטאן בתוניס, ובדרך לבית הרפואה נפטר מפצעיו. נפטר ב-כ"א טבת ה'תשל"א (1971). בהתחלה נקבר בתוניס, ולאחר יותר מחודש הועבר בהשתדלות בניו לעיר הקודש ירושלים ומנוחתו בהר הזיתים. למרות שעברו 43 ימים מזמן הרצח ולמרות שלא קיבל שום טיפול, לא היה שום ריח סירחון כלל ועיקר, ויהי לנס ופלא. חי כ-58 שנים. על שמו נקראו רחובות בערים בית שאן ובני ברק.

אביו: ר' רפאל מאזוז. **אמו:** מרת רחל (בת הצדיק ר' מרדכי סעדון). **אשתו:** מרת כ'מסאנה (בת דודו ר' מנחם מאזוז). **מרבותיו:** הגאון ר' רחמים חויתה הכהן.

בניו: הגה"צ ר' מאיר, ר' יוסף צמח, ר' רחמים. **חתנו:** ר' יצחק ברדא. **מתלמידיו:** ר' יצחק בוחניך, ר' פראג'י זאן, בנו, ר' מאיר, חתנו, ר' יצחק ברדא ועוד. **מספריו:** ישו"ת איש מצליח. **ספרים שנכתבו על רבינו:** הפטיש החזק - תולדות חייו של רבינו.

להלן סיפורים, שנערכו מתוך 'הפטיש החזק' - רבינו לפרנסתו עבד כמתווך. בחודש הראשון לעבודתו, הקדיש את רוב שעות היום לענייני התיווך, ואילו את שעות הלילה הקדיש ללימוד תורה. והנה, בסוף החודש מצא, כי הרוויח ארבעים אלף פראנק!. "ישבתי על שולחני", גילה את לבו לאחר שנים לילדיו ותלמידיו, "ונדהמתי לראות את סכומי הרווח שהיו פי עשרים מהמשכורת, שהייתי מקבל! ואז הרגשתי, איך אהבת התורה, שהייתה חקוקה בעצמותי במשך כעשרים וחמש שנים

רצופות, נחלשת ומתפוגגת קמעא, ואת מקומה כובשת תאוות הממון. כאב עצום מילא את ישותי, חשתי, כי אם לא אעצור את העגלה עכשיו, היא תחל לצבור תאוצה ולנוע במהירות רבה, עד כי לא ניתן יהיה כבר לעצור אותה. **מיד קיבלתי על עצמי באותם רגעים לעבוד אך ורק שלוש שעות בלבד ביום, מעשר עד אחת, וכל שאר היום יהיה מוקדש ללימוד התורה הקדושה בלבד!"**

עוד בהיותו נער צעיר לימים, היה מתכתב כבקי ורגיל עם גאוני עולם מצוקי ארץ מארצו, ואף מעבר לים. אחד מאדירי התורה, שאיתם היה בקשרי מכתבים, היה הגאון הנודע, המקובל האלוף רבי עובדיה הדאיה צ"ל ראש ישיבת 'בית אל' ומח"ס שו"ת ישכיל עבדי. הפעם הראשונה בה התכתב עמו הייתה בשנת ה'תרפ"ח, בעודו נער בגיל 16 שנים בלבד. רבי מצליח שלח את מכתבו, ובו שאלה ותשובה הלכתית מעניינת בעניין: האם מותר ללמוד לכתוב כתב לועזי וחשבונות בבית הכנסת?! וציפה במתח לתשובתו של הגאון.

האיגרת ממדינת הים הגיעה לייעדה. בידו של רבי עובדיה נחה מעטפה מהאי ג'רבה שבדרום תוניסיה. ראש ישיבת 'בית אל' שקע בקריאת השאלה והתשובה. ניכר היה במכתב הארוך, כי שונה הוא משאר המכתבים. רבי עובדיה ש'למד היה בקבלת מכתבים מכל תפוצות העולם, היה מופתע הפעם מתוכן המאמר שנשלח. מנוסח האיגרת ניכר היה, שהכותב מוכיח בקיאות עצומה במרחבי הש"ס והפוסקים, והראה על ידע וגאונות מדהימה של הכותב. גם הלשון הייתה בהירה וצחה בסדר מופתי. והכתב - נאה להפליא. רבי עובדיה הוסיף לעיין בהשתאות בכתב היד, ולא הפסיק להתפעל מהניתוח האומנותי של הכותב בבכּי הסוגיא, ומפירוּק הבעיה לנתחיה בצורה מפליאה.

בעוברו על הדברים, ברור היה לו לרב מעל כל ספק, כי לפניו איגרת מאת איש זקן וסב מזקני ארץ, מגדולי חכמי ג'רבה, אם לא הגדול שבהם. מיד שלף את הקסת והקולמוס ומיהר לשגר תשובה ארוכה ומפורטת אל כבוד הגאון רבי מצליח מאזוז. והרב הנזכר האריך הרחיב בדברי הפוסקים ראשונים ואחרונים. זמן רב ארכה לרבי עובדיה כתיבת התשובה, עד שסוף סוף סיים, מיהר להכניס למעטפה. טרם שלשל את המעטפה לייעדה, עלה בדעתו רעיון נפלא, הן כותב המכתב מן הסתם מגדולי העיר ג'רבה הוא. תיכף שלה את המכתב והוסיף דף קטן: "אבקש ממכבוד מעלתו לערוך מגבית כספית דחופה מאנשי קהילתו בתוניס, לטובת ישיבת המקובלים בית אל-השרויה במצב קשה...".

את התגובה המפתיעה למכתב הקצר הזה, לא ציפה רבי עובדיה לקבל באופן מידי, אך היא נשלחה כצבי והדהימה אותו בתוכנה: "לא אוכל לערוך מגבית, כי נער אנכי, עודני בחור ויושב בישיבה, ואין דרכי לצאת ולבוא בין בני אדם...".

צהר ליבם למרות שעת הדוחק. לפתע באחת מסמטאותיה של העיירה – בואכה רח' אלביאנסקה בברבנוביץ', בעודן צועדות עם הסלים בידיהן, בא לקראתם ראש הישיבה.

לנוכח הליכתן עם סלי מזון מלאים בידיהן, שאלן אודות הסלים. הבנות ענו בפשטות ובתמימות: "אבא אמר בבית, שהמצב הגשמי בישיבה קשה מאד, אזרנו אומץ לעזור עבור תלמידי הישיבה". התפלא רבי אלחנן על תעוזת נפשו ומגודל מסירותן והקרבנות המעשית למען לומדי התורה הצעירים, וברכם שבזכות סיוען ללומדי התורה בישיבה, תזכינה להאריך ימים ושנים ארוכות ולראות צאצאים ההולכים בדרך התורה...

הבנות, ענו 'אמן', והחישו צעדיהן לביתן. חלפו הימים, ושמי אירופה החלו להתכסות בענני דם. מכות ההרג והאובדן שידעו היהודים יושבי העיירה, היו נוראים ואכזריים. כך אירע גם לרבי צבי הירש גוטמן הי"ד שַׁיַחַד עם בני משפחתו, עלו על המוקד. אך רק שתיים מבנותיו – חנה רחל, ושרה בילא, הצליחו בס"ד כל אחת בדרכה להינצל מן התופת האיומה כשרידים יחידים למשפחה מופלאה וגדולה.

חנה רחל עלתה ארצה מספר שנים קודם פרוץ מלחמת העולם השנייה בהוראת הגר"א וסרמן זצ"ל ונישאה לבעלה הגאון ר' שמואל פלמן זצ"ל (ר"מ בישיבת "אור זרחה" ולאחר מכן כיהן כרבה של שכונת היכל מאיר בת"א). זכו לבנים ובני בנים תלמידי חכמים ויושבי על מדין, בהם הגאון רבי בן ציון פלמן.

לאחר זמן נודע לה, כי אחותה שרה בילא נותרה בחיים. היא נישאה לבעלה הדגול ר' מנחם מנדל קפלן זצ"ל (ר"מ בישיבת פילדלפיה). זכו האחיות הללו, שנותרו יחידות מכל בני משפחתן, לראות דורות ישרים מבורכים, וגם דור חמישי ההולכים בדרך וברוח מסורת ישראל סבא.

ברכת ראש הישיבה התקיימה במלואה. בתאריך ה אדר ה'תשס"ד נתבקשה הבת הגדולה לישיבה של מעלה בהיותה בגיל 98, ובאותו תאריך בדיוק, ה אדר ה'תשס"ח, 4 שנים לאחר מכן, נפטרה אחותה 'הצעירה' באותו גיל בדיוק 98.

בני המשפחה ששמו ליבם לתאריך המדויק של פטירת שתי האחיות, בדיוק באותו גיל, הבינו כי ברכת הצדיק התקיימה במלואה. אחד מגדולי ישראל שהגיע לנחם את הגרב'צ' פלמן בימי השבעה על אמו הוסיף שהדברים מופלאים שאותן בנות שזכו להאכיל 'לחם' לתלמידי חכמים, הקב"ה הוסיף להן שנות חיים כמניין לחם (78), אשר הרבנית פלמן שהייתה אז בת 20 זכתה במדויק לעוד 78 שנות חיים. ובנוסף, הרבנית שרה בילא נפטרה לאחר 4 שנים בגיל 98 וזכתה ל-82 שנה לאחר ברכתו של הרב אלחנן וסרמן כמנין 'בניך' - היא דאגה לכלכל את בניו של הקב"ה וזכתה לעוד חיים במנין 'בניך'.

להשגת סדרת ספריו של ר' צבי נקר, יש להתקשר 050-4124438

להלן סיפור מאלף, המעובד מסדרת הספרים "אמונה שלמה" על חמישה חומשי תורה, שערך ידידי ורעי ר' צבי נקר ויש בו כדי ללמדנו מהי כוחה של ברכה. ר' צבי שמע את הסיפור מפי אחד מנכדיה החשובים של אחת מגיבורות הסיפור, הלא הוא הרה"ג אריה פלשניצקי שליט"א, ר"מ בישיבת שערי יושר, ובעמח"ס 'אתקינו סעודתא':

הימים ימי הדמדומים, מעט קודם שבא הכורת על יהדות אירופה. באותם הזמנים ישיבת 'ברבנוביץ' הייתה בראשות מרן הגאון ר' אלחנן וסרמן זצ"ל. אחד מהאישים ששימשו בקודש, היה הגה"צ ר' צבי הירש גוטמן הי"ד, ששימש כמנהל הישיבה ואשר בנוסף לתחום אחריותו היה עליו לדאוג להאכיל ולמצוא מקום לינה עבור הבחורים. עליו העיד מרן הסטייפלר זיע"א כי הוא 'בקי בכל ארבעת חלקי השולחן ערוך'.

ימים אלו שבין מלחמת העולם הראשונה למלחמת העולם השנייה, היו קשים מבחינה פיננסית לכלל עולם הישיבות ברחבי אירופה, כשהקשיים היו נחלת הכלל כולו. חודשים ארוכים היו ראשי הישיבות עושים את דרכם מעבר לים, כדי לנסות ולשחר פתחי נדיבי עם. הבחורים שנקצו בישיבתו של הגאון ר' אלחנן וסרמן, מסרו נפשם וגופם עבור לימוד התורה הקדושה. הם סעדו אצל בעלי בתים מבני העיירה, שגם פיתם הייתה בדרך כלל דלה ובקושי מספקת את בעליה.

באכילת ה'ימים' נהגו מירב הבחורים לסעוד מידי יום כל אחד אצל נדיב לב אחר שניאות לפתוח את ביתו בעד בן הישיבה. כשאימת המלחמה החלה לחדור לסביבת הישיבה, החרדה והאימה ליוו את בני הישיבה, שרובם ככולם היו רחוקים מבני משפחותיהם מרחק רב. הדבר לא הורגש בתלמודם ושקיעתם הרבה בהיכל הישיבה, אך מצבה הגשמי של הישיבה ושל בני העיירה ירד פלאים, והם התקשו לכלכל את בני הישיבה במתן מזון לפיהם דבר יום ביומו.

מי שנטל על שכמו את העול הכבד, בימי צר ומצוק ביתר שאת הינו ר' צבי הירש הי"ד, שלא חדל ממאמציו להשיג בכל דרך אפשרית מזון בסיסי בעבור בני הישיבה. שנים מבנותיו חנה רחל, ושרה בילא, שמעו את דאגות האב לגורל בני עליה הממיתים עצמם באהלה של תורה וגמרו אומר בלבן לעשות מעשה, שיהא בו במשהו להקל מעולו הגדול של האב הדגול.

לאחר שאביהן עזב את הבית ויצא לעוד מסע כיתות רגלים מפרך, בניסיון למצוא עזרה לצרכי הישיבה, יצאו שתי הבנות לרחובה של עיר, כשסלים גדולים בידיהן, והחלו להתדפק על דלתותיהם של יהודי העיירה. הם פירטו את בקשתן מעמקי הלב, שכל אחד ייתן את אשר ידבנו לבו, אם במוצרי מאכל או בכסף ומעות. כך סובבו להן שתי הבנות, חנה רחל בת ה-20 ושרה בילא בת ה-16 בלבד כשבלבן חדורה תחושת שליחות למען הצלת עמלי התורה.

לנוכח תחנוני הבנות, הסלים הלכו והתמלאו, נדיבי עם פתחו את

ברכת הצלחה

אנו תושבי מבשרת ציון וכל קוראי העלון מברכים את מורנו ורבינו הרה"ג אליהו חיים פנחסי שליט"א על התמודדותו לכהן כרב מקומי ביישוב "מבשרת ציון"

כדי שיוכל להגדיל תורה ולהאדירה ולהמשיך בזיכוי הרבים ביתר שאת. יהי רצון שזכות התורה והרבים תעמוד בעדו אמן.

לע"נ	תנצב"ה
הרב עובדיה יוסף בן גורג'ה זצ"ל	הרב שמואל בן שמחה דרוי זצ"ל
הרב מרדכי צמח בן מזל אליהו זצ"ל	הרב יעקב בן מרגלית זצ"ל
אסתר בת בלה ע"ה	שמואל בן רבקה ז"ל
נעמי בת נתון ע"ה	משה בן רוזה ז"ל
מרים בת בלה ע"ה	אביחי בן אסתר ז"ל
צדיק חכם בן חזלה ז"ל	נעימה בת גורג'ה ע"ה
שני בת אסתר ע"ה	דוד בר חביבה ז"ל
מסודי בת חביבה ע"ה	מסעוד בן יקוט ז"ל
יונה בן סעדה ז"ל	שמעון בן שמחה ז"ל
ברכה בת מרדכי ע"ה	ר' דב בן בנימין אלטר ז"ל
יפה בת רבקה ע"ה	אורה בת נעימה ע"ה
שרה בת מורברי רחל ע"ה	שמעון בן חנה ז"ל
אלון בן סעדה ז"ל	גורג'ה בת נעימה ע"ה
הרב שבתי בן אסתיא אטון זצ"ל	הרב יצחק בן תפאחה כדורי זצ"ל
מאיר מורד בן שושנה ז"ל	הרב מנחם בן ויקטוריה בצרי זצ"ל
גאולה בת טובה ע"ה	אביבה בת אירעין ע"ה
עמירם בן דבורה ז"ל	אברהם בן יונה ז"ל
הרב עוליאל ישועה בן סטה מקנין זצ"ל	יצחק בן חביבה ז"ל
דרור יהושע בן ארץ מיוחס ז"ל	אחרון (אורי) בן רבקה ז"ל
יוסף בן מרים נוסרת ז"ל	חי זידי בן קלרה ז"ל
סוליקה בת עישה ע"ה	יוסף בן סעדה ז"ל
זלפה בת רפאל ז"ל	אסתר בת נעמי ע"ה
מאיר בן נעמי ז"ל	יעקב בן סלימה ז"ל
זלפה בת רנדה ע"ה	ספירנס תקווה בת נעימה ע"ה
אביבה לוי ע"ה	מישא אסתר בת זהרה ע"ה
כל נשמות עם ישראל	אברהם בן דינה ז"ל
עפאת בת השמת ע"ה	

אגעד אנק

על פרשת השבוע

פרשת ויחי תשע"ז

כל הזכויות שמורות למו"ל. אין לקרוא בזמן התפילה וקריה"ת

בס"ד, בכל ענייני הגיליון ניתן לפנות לדוא"ל: agedank@gmail.com

יגד ליעקב ויאמר הנה בןך יוסף בא אליך ויתחזק ישראל וישב על המטה (מח, ב)
יש לפרש על פי רמז, דהנה חז"ל אמרו במס' נדרים (דף ל"ט) "המבקר את החולה נוטל
אחד מששים מחלו", והוא דוקא באם המבקר הינו 'בן גילו' (בן מזלו) של החולה ע"ש,
וידוע שיוסף היה בן גילו של יעקב כדאיתא במדרש הובא ברש"י בפי' וישב על הפסוק
כי בן זקונים הוא לו שכל מה שאירע ליעקב אירע ליוסף.
והנה מלת ה"ה בגימטריא ס', ומלת המט' בגימטריא נ"ט, וזהו שאמר: הנה"ה בןך
יוסף בא אליך לבקר אותך, והוא יטול אחד מששים מחולך, כי בכל בני יעקב לא היה
אחד בן גילו, רק יוסף, לכן ויתחזק ישראל מעצמו על ידי שנחסר לו אחד מששים
מחלו. וישב על המטה המט' בגימטריא נ"ט שנשארו לו רק נ"ט חלקים מחלו.
(קול אליהו)
וירא מנחה כי טוב ואת הארץ כי נעמה ויט שכמו לסבל ויהי למס עבד (מט, טו)
ידועה השאלה, שאם ראה שהמנוחה כי טוב וכי' למה א"כ ויט שכמו לסבל?
בספר "שיח שרפי קודש" מביא לתרץ בשם הרה"ק הר"ר בונים מפרשישחא זצ"ל: אם
רוצה אדם שיהיה לו מנוחה, ירגיל את עצמו לסבל כל דבר הבא עליו, ואיך שיהיה -
ישוה בעיניו. אז יהי לו מנוחה תמיד. וזה הכוונה וירא מנוחה כי טוב, דוקא לכן הט את
שכמו לסבל כל דבר ולהתאזר במדת הסבלנות שתמיד יהיה במנוחה.
בספר "טעמא דקרא" להגר"ח קנייבסקי, מביא בשם החזון איש: עני שאינו מכיר
בתאוות העולם הזה - אין כ"כ רבונתא אם יושב ולומד. עיקר החכמה היא אצל אחד
שיודע ומכיר בפיתוי העוה"ז ואעפ"כ יושב ולומד. וזה שאמר הכתוב ושבת את
יששכר שאעפ"כ שראה מנוחה כי טוב ואת הארץ כי נעמה - אעפ"כ ויט שכמו לסבל.
וזהו: איך גדולה מיוחדת.
בספר "לב שלום" פירוש הדבר: שהאדם צריך למסור את כל מה שיש לו עבור
כבודו יתברך, וכשמוסרים דבר למען כבוד ה' צריך ליתן מן המובחר, כדכתיב "כל חלב
לה" וכן, ישכר שרואה "מנוחה כי טוב", רואה ומתבונן בטוב המנוחה, כמה כל אנשי
תבל בכל הדורות כל שאיפת חיהם וכל מעשיהם ומצאם ורדיפתם אחי הכסף, הוא
הכל כדי שיבואו בסוף למנוחה קצת, והרי זה "חלב" ההנאה שבאדם, ומעתה ויט
שכמו לסבל" - נתן מנוחה זו לכבוד ה' יתברך, לעמול בתורה יומם ולילה, כחומר גרם
הרובץ רק בין המשפטיים, וכדאמרו (סוף ברכות) ת"ח אין להם מנוחה בעוה"ז, ולפיכך,
מתוך עמל ומסירות כזו, "ומבני ישכר יודעי בינה לעיתים" (דה"א יב).
פירוש זה, אמר הרב אשלג ז"ל לפני החזו"א, והחזו"א התפעל מאוד מזה, והיה אומר
כמה וכמה פעמים במשך היום את הפירוש הזה בשמו, לכל מי שנכנס אליו!
ושמעתי סיפור נפלא על האדמו"ר מגור בעל האמרי אמת זצ"ל שיהיה לו תפילין שהיו
שבוים לו, כי ירושה היה לו מאבותיו, וגם שהיו אלו התפילין מכתבו של הסופר
הרה"ק רבי משה פשווורסקי זי"ע, ופעם אחת ראו איך שאיש פשוט עומד ומניח את
התפילין האלו, ושאלו אותו לפשר הדבר, מאין באו לו התפילין האלו, וענה, שהוא נכנס
אל הרבי ואמר לו, מאחר שאין לו תפילין, האם יוכל להלוות לו תפילין, והאדמו"ר זצ"ל
נתן לו את התפילין האלו, כדי להניחם, ונכנסו החסידים אל האדמו"ר ושאלו לפשר
הדבר הלא האדמו"ר בעצמו אינו מניח את התפילין כי אם בערב יום הקדוש, ומפני מה
ראה לתת לאותו יהודי דוקא את התפילין היקרות, ענה ואמר בפשטות, הלא נאמר
"כל חלב לה"!
בספר "זרע וצחק" מבאר על פי משל: אדם שעובד כמה ימים בשבוע, ויודע שעל כל
עבודה ושעבוד יקבל שכר הרבה מבעל הבית, ואחר כך גם ימי חופשה, אך העבודה
עצמה היא קשה ומפרכת, ואומר בלבו, עם כל זה אעבוד כמה שאני יכול, שהרי היום
שלמחרת הוא יום חופשה ואנוח טוב מכל העמל, לכן כדאי לי לנצל היום ולעבוד הגם
שזה קשה מאוד.
והנמשל: בכדי לזכות לעולם הבא יש להתייגע בעולם הזה הרבה בתורה במצוות
ולהתגבר על היצר הרע ולפום צערא אגרא, והיצר מפתה האדם שלא כדאי לטרוח
ולהתייגע מיד, ויש לנוח קצת ולזה יש לומר לו שבכדי לזכות לעולם הבא אשר נאמר
עליו עין לא ראתה אלקים וזולתך יש להתייגע בעולם הזה וכדברי הכתוב אדם לעמל
יולד היינו בכדי שיוכה לעולם הבא ואז נחים ומתענגים תענוג שאין כמוהו, וזהו מה
שאמר כאן, יששכר שהוא סמל של בן תורה הוא רואה שבעולם הבא המנוחה היא
טובה כי יפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא מכל חיי העולם הזה ואת הארץ כי
נעמה וידוע שהיא זך משל לעולם הבא שנקרא ארץ החיים וכמו שכתב הרמב"ם בפ"ג
מהל' תשובה והיא נעמה, ולכן משה שכמו בעולם הזה לסבל ולעבוד.
ומהו ההמשל של "ויהי למס עובד"?
בספר "ציוני תורה" מבאר עפ"י הגמרא (שבת קד, א) "מ"ם וסמ"ך שבלוחות בנס היו
עומדים", והנה מ' וס' זה אותיות "סם", ובגמרא איתא (ימא עב, ב) "אמר רבי יהושע
בן לוי מאי דכתיב "וזה התורה אשר שם" משה" וזה - נעשית לו סם חיים, לא זכה,
נעשית לו סם המוות", דהיינו שהתורה נקראת "סם", וזה הרמז שמ' וס' וכי' בנס היו
עומדים שמי שדבק בתורה מתקיים ע"י הנס ואינו צריך לעמול לפנסתו, וכאמור
חז"ל "כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול דרך ארץ".
לפי"ז אמר הכתוב "ויט שכמו לסבל" שקיבל על עצמו עול תורה, אם כן ויהי למ"ס
עובד" שנעשה לו דרך נס העבודה שלו כיון שמעבירין ממנו עול דרך ארץ.

וידבר יוסף אל בית פרעה לאמר אם נא מצאתי חן בעיניכם דברו נא באוני פרעה לאמר:
אבי השביעני לאמר וכו' ועתה אעלה נא ואקברה את אבי ואשובה (ג, ד ה)
למה נצרך יוסף לשלוח שליחים לפרעה לבקש לצאת ממצרים? וכי אינו יכול לגשת
בעצמו לדבר עימו?
מתרץ הגר"ח קנייבסקי בספרו "טעמא דקרא" בשם אביו זצ"ל, שיוסף ידע שכיוון
שיאמר לפרעה שברצונו לצאת ממצרים יאמר לו פרעה שאינו יכול לעזוב כי אין מי
שימלא את מקומו, ואם יוסף יעזוב את ההנהגה אפי' לתקופה קצרה, יחרב ויתמוטט
של הנהגת המדינה, כי הוא אינו יכול לכלכל לבדו את מצרים. לכן התחכם יוסף, ושלח
את אנשי בית פרעה שידברו עם פרעה בכלל שליחותו, ולהם, יתבייש פרעה לומר שכל
ההנהגה תלויה אך ורק ביוסף, ועל כרחו יסכים לשלחו ממצרים... (טעמא דקרא)
וידגו לרוב בקרב הארץ (מח, טז)
פעם שמעתי הסבר לברכה של "וידגו" לרוב, לא ממש פשט, אבל זו אמת גדולה:
כששוחטים למשל פרה או תרנגולת, לא תמיד אפשר לאכול אותה, וזאת מחמת
תקלה כלשהי שארעה בעת השחיטה, כגון הגרמה, חלדה, עיקור. במקרה כזה דינה
של הבהמה שהיא נבילה, ונאלצים למכרה לערבי ביפו. את כל הבהמה השלימה הזו
שהיתה שוה תרפ"ט אלפים, מוכרים במחיר מוזל לנכרי. הבהמה אמנם היתה טהורה,
נכון, אבל בשחיטה היה פנצ'ר ושוב אינה ראויה לאכילת יהודי.
בשעה טובה ומוצלחת השוחט שחט את הבהמה והכל בסדר, חלק, גלאט. אפשר
לאכול אותה? עדיין לא. הבהמה צריכה לעבור בדיקה. בדיקה חיצונית ובדיקה פנימית.
מממשים, ואם מצאו משהו - סירכא, זה לא גלאט, לא חלק. שוב מוכרים לערבי ביפו.
הבהמה היתה כשרה והשחיטה כשרה, אבל נפסלה בבדיקה.
גם כשהשחיטה והבדיקה עברו בשלום עדיין א"א לאכול עד שיכשירו אותה.
ברוך ה' כבר הכשירו את הבשר והכל בסדר, עכשיו צריכים לבשל אותו, ואם בטעות
נכנס כף חלבי בן יומו אין פי שישים כנגד זה, אוי ואבוי! התבשיל נטרף, וכאן א"א אפילו
למכור לערבי ביפו, אסור בהנאה! ישר לפח האשפה.
כל זה כששוחטים פרה או תרנגולת. אבל אם לוקחים דג מהמים, צריכים רק לבדוק
האם יש לו סימני טהרה - סנפיר וקשקשת. אם כן? אפשר מייד לבשל ולאכול אותו.
אין בעיות לא בשחיטה, לא במליחה. לא בבדיקה ואין בו איסור בשר בחלב. אם הדג
טהור - הוא טהור עד הסוף, בלי פנצ'רים!
יש ילד שהמלמדים כל כך נהנים ממנו, משתעשעים איתו. כזה פיינער בוחר'ל, אבל
כשהוא גדל קצת והולך לישיבה קטנה, לפתע מגלים שהתחבר שם עם בחור מקולקל,
מתחיל להתגלש החוצה, מאבד את הסעם בלימוד.
לפעמים קורה שברוך ה' בשיעור א' וב' עדין הבחור במצב של עליה, ובשיעור ג'
מתחילה לה התדרדרות.
לפעמים הכל בסדר בישיבה קטנה, אבל בישיבה גדולה מתחילות הצרות... פתאום
מתחשק לו מחשבים, ופה ושם...
זו היתה הברכה שבירך יעקב את יוסף - "וידגו לרוב", שצאצאיו יהיו כמו הדגים,
ססימי הטהרה שלהם הינם תמידיים, הם נשארים טהורים עד הסוף, וכך גם
הצאצאים לעולם לא יתדרדרו, וישארו בקדושתם לאורך ימים.
ויברכם ביום ההוא לאמור בן יברך ישראל לאמר ישמך אלקים כאפרים וכמנשה (מח, טז).
כתב רש"י: הבא לברך את בניו יברכם בברכתם ויאמר איש לבנו "ישמך אלקים כאפרים
וכמנשה".
מנהג ישראל שההורים מברכים את ילדיהם בערב שבת, ויש הנוהגים רק פעם בשנה,
ואומרים "ישמך אלקים כאפרים וכמנשה".
ולכאורה, מנהג זה הוא נגד גמרא מפורשת (מגילה כח, א) שכל פסוק שמשא בינו לא
חילק אותו, אנו לא יכולים לחלקו. כיצד, אם כן, מברכים בחצי פסוק? צריכים היו לומר
את הפסוק בשלימותו!
שלמה המלך אומר: "לך אל נמלה עצל ראה דרכיה וחכם, אשר אין לה קצין שוטר
ומושל" (משלי ו, ו-ו) והכוונה שהעצל ילך ויראה שהנמלה אוגרת כמות אוכל לפרק זמן
הגדול ממשך חייה, וזאת על אף שאין לה עולם הבא. ואתה שיש לך עולם הבא, מדוע
שלא תאגור לעצמך תורה ומצוות!
הגמרא מספרת שרב מרשיא החליט לבדוק זאת לבדו, הלך ביום קיץ עם כשהנמלים
בתוך קן שלהם, האפילו עם מעילו מעליהן. יצא נמלה אחת החוצה, רב מרשיא תפס
אותה וקשר לה חוט אדום. שחור אותה וחייה חוצה לקן, הודיעה לכולם שיש צל, כולן
יצאו ואז הסיר רב מרשיא את מעילו, והתרגו המנמלים על אותה נמלה ששיקרה שיש
צל בחוף, התנפלו עליה והרגו אותה. אמר רב מרשיא: באמת אין לה קצין ומושל.
שהנה הרגו אותה בלי משפט! וצדק שלמה המלך בדבריו.
שואלים שם התוספות איך עשה כן רב מרשיא? הרי הגמרא מספרת שרבי יוחנן אמר
שיהיו אבני ענק של יהלום בשערי ירושלים, אמר איזה תלמיד לעצמו שודאי זו גוזמא
כי מהיכן ימצאו אבנים בגודל כזה? יום אחד הפליג התלמיד בים וראה מלאכי השרת
שחוצבים יהלומים גדולים מאד, שאל אותם עבור מה היהלומים וענו לו שהם בשביל
שערי ירושלים לעתיד לבא. חזר אל רבי יוחנן ואמר לו: צדקת בדבריך. אמר לו רבי
יוחנן: "ועד עכשיו לא האמנתי?" נתן בו את עיניו ועשאו גל של עצמות!

שואל, אם כן, תוספות – אם התלמיד שלא האמין לרבי יוחנן נענש, איך יתכן שרבו משרשיא לא האמין לשלמה המלך!?

התוספות מתרץ את השאלה, אבל המהר"ם שייף כתב שאין כאן שאלה כלל! הלא שלמה המלך בעצמו אמר "לך אל נמלה עצל ראה דרכיה וחכם". וזה בדיוק מה שעשה רב משרשיא, הלך אל הנמלה וראה את דרכיה!

גם כאן בפסוק שלנו אומר רש"י שהמילה "לאמור" נראית, לכאורה, מיותרת: ויברכם ביום ההוא לאמר בך יברך ישראל לאמור" שיימך אלקים וכמנשה".

ועל ה"אמור רש"י": "הבא לברך את בניו יברכם בברכתם ויאמרו איש לבנו 'שימך אלקים כאפרים וכמנשה' כלומר התורה עצמה אמרה בעצמה שהבא לברך את בניו יאמרו" שיימך אלקים כאפרים וכמנשה", ושוב לא שייך כאן הכלל שכל פסוק שלא פסקו משה אנו לא פסקינו. (ומתוק האור)

ויראו אחי יוסף כי מת אביהם ויאמרו לו ישטמנו יוסף והשב ישיב לנו את כל הרעה אשר גמלנו אותו" (נ טו)

הלשון "לו ישטמנו יוסף" לכאורה לא מובן, דנשמע מזה שרצונם הוא שיוסף ינקום בהם, דתיבת "לו" מתפרשת מלשון 'הלוואי' כגון "לו יהי כדברך", וכי רצונם היה שיוסף ינקום בהם אתמהה!?! [ענין ברש"י שפירש "לו ישטמנו" שמא ישטמנו ד"ל"ו" מתחלק לענינים הרבה וכו' ע"ש].

כתב "בעל הטורים" יש מפרשים לו ישטמנו יוסף הלוואי ישטמנו יוסף בלבו ולא יעשה לנו מעשה, ואם חפץ לעשות ישיב לנו "כל" הרעה שגמלנוהו כי מה עשינו לו? גרמנו לנו מעשה מלך מחמת שמכרנוהו ונתגלגל הדבר שנעשה מלך במצרים כן יעשה לנו עכ"ל. מוכינים הם שיינקום בהם, אבל לשם ישיב להם בדיוק כפי שהם עשו לו שנצמצם מהרעה טובה.

מה ענה להם יוסף? "ויאמרו אליהם יוסף אל תיראו כי התחת אלוקים אני ואתם חשבתם עלי רעה אלהים חשבה לטובה למען עשה כיום הזה להחיות עם רב" (י ט כ) מה כוונתו שאמר "כי התחת אלהים אני"?

אלא ביארו "בעל הקפידה" והמלבי"ם, אמר יוסף לאחיו "אל תיראו", כיון שאין ביכולתי להתנקם בכך דאפילו אם נאמר שמתו לי לעשות לכם רעה, אבל לא יותר ממה שאתם עשיתם לי והנה אתם עשיתם לי רעה שגרמה לטובה ואם אני רוצה להתנקם עלי גם כן לעשות רעה שתגרום לכם לטובה אך דבר זה אין ביכולת אדם לעשות רק אלוקים לכן אמר "התחת אלוקים אני" וכן ביאר בספר "פרדס יוסף".

מעשה בפוליאון בופרסטה קיסר צרפת, שהיה הולך וכובש מדינה אחר מדינה, והנה בעת עומדו להלחם עם מלכות רוסיה, הגיע אל עיר אחת אשר היתה מבוצרת מאד, ולא עלה בידו להבקיע את חומת העיר. על כן בנה עליה מצור סביב והקיף את העיר בחוליותיו, אין יוצא ואין בא עד שיכנעו אליו, וכל צבאותיו התחפרו סביבות העיר וישבו שם ימים רבים.

ויהי כי הקיפו הימים, ואין כל הכנעה, כמה מקציניו פנו בדרישה לפוליאון לנטוש את המערכה ולשוב אל ביתם. הציע נפוליאון שהוא בכבודו ובעצמו עם מפקד הגדוד יכנסו לעיר בלבוש כפריים חקלאים וירגלו את העיר.

וכן עשו. נפוליאון והמפקד נכנסו לעיר והתחילו לרגלה. בדרכם הגיעו לבית מרוזח ששם נמצאו אנשי צבא רוסיה. נכנסו לשם ישיבו ליד שולחן בקצה המרוזח והזמינו יין כמו כולם, ושמו אזונם כאפרסכת לשמוע שיחת החיילים. שמעו אותם אומרים כי המצב הכלכלי בעיר ללא נשוא, והרעב כבד עד כי עוללים שאלו להם ופורש אין להם, ולא נשארה להם ברירה כי אם להכנע בפני צבא נפוליאון. דברים אלו הרנינו את ליבו של נפוליאון והמפקד אשר אתו.

לפתע התחל בהם חייל רוסי אחד, והכירו שהוא נפוליאון, ויאמר אל חבריו הביטו אל הכפרי היושב בקצה החנות, זהו נפוליאון שצר עלינו את העיר. ויחרדו ליבותם של נפוליאון והמפקד כי כרע קט יתפשו ברשת אויביהם, אולם, למזלם דבריו לא נתקבלו באזני שומעיו.

המפקד שליוה את נפוליאון ברצותו להסיר כל ספק, חשב להוריד מהם מחשבותם באופן החלטי כי חשש שעדיין לא סר מר המות, פן יגשו אליהם ויחקרו אותם מאין באתם וכו', לכן פקד בקול נגיד וצוה את נפוליאון להגיש לו כוס שכר. נפוליאון הבין כונתו בזו, ניגש אל המוזג והביא את מבוקשו, בהגישו את הכוס עשה תנועה רשלנית, וכוס השכר נפל ונשפך על בגדי המפקד, והמפקד קם בחמת זעם והנהו והפילו לארץ וצעק עליו: שוטה, מה עשית? וינס נפוליאון ויצא החוצה. שנגמלו נפוליאון ניגש המפקד למוזג ושילם לו על ארוחתם, בעודו שומע איך חבריו של החייל הרוסי לועגים לו באומרים אליו, אילו היה זה נפוליאון, מי היה מעז להרים יד עליו ולהכותו כאחד הרקים. ואז עזב המפקד והלך בעקבות הקיסר, והגיעו שניהם אל צבאם חיים.

ויהי בהגיעם שם נפל המפקד אל רגליו ויבקש על נפשו שימחל לו על מעשיו, כי הוראת שעשה היתה לבל יפול הקיסר ביד שונאים. ויען הקיסר ויאמר לו אלמלי יכולתי להענישך ולהשיב לך מדה כנגד מדה לתת לך מכות כאלו אשר יצילוך ממות ולהביאך לידי חיים טובים של מלך הייתי עושה זאת ברצון, כי כן עשית אתה, על ידי מכותך הגעתי ממות לחיים טובים, והשבת אותי אל מלכותי, אבל אין ביכולתי לעשות זאת. ויצא המלך והעלוהו בדרגה ונתנו לו מנתות רבות, וכעבור מספר ימים הובקעה העיר.

זה שאמר יוסף "התחת אלוקים אני" הרי רק ביכולתו של הקב"ה לעשות רע שממנו תצמח הטובה. ('אוצרות התורה' בשם "איל המילואים")

מאוצרות המגידים

נפתלי אילה שלוחה" (מט, כא)

נפתלי אילה שלוחה הנותן אמרי שפר, א"ר אבהו: אל תקרי אמרי שפר אלא אמרי שפר. חושים בריה דדן תמן הוה ויקרין ליה אורניה (כבדו אזניו משמוע, רש"י), אמר להו: מאי האי (למה אינכם קורבים אותו)? ואמרו ליה: קא דעתי מעבך האי עד דאתי נפתלי מאריעא דמצרים. אמר להו: ועד דאתי נפתלי מאריעא דמצרים יהא אבי אבא מוטל בבזיון? שקל קולפא (מקל) מחייה ארישיה, נתון עיניה ונפלו עכרעא דייעקב, פתחניהו יעקב לעיניה ואחיק. והיינו דכתיב: ישמח צדיק כי חוה נקם פעמיו ירחץ בדם הרשע. באותה שעה נתקיימה נבואתה של רבקה, דכתיב למה אשכל גם שניכם יום אחד, ואע"ג דמיתתן לא ביום אחד הואי, קבורתן מיהא בים אחד הואי" (סוטה י"א)

למה אתה צועק?

אספר לכם דבר מענין. היה בעולם צדיק שהיה מכונה השרף מטריסק. בלשון החסידים הוא נקרא "השרף" - שהוא אילו יותר גדול ממלאך.

הגעתי לארצות הברית, להתרים למוסדות התורה. להיכן אפנה, מי ומי בנותנים. יש יהודים טובים שחלצים לעזור ולסייע. מכירים את כולם, את אורחם ושיגם, מסייעים אותך ואף מדריכים ומזוהרים: פלוני חסיד נלהב, 'תקנה' אותו ב'ווארט' של רבו. פלוני תלמיד של המשגיח, ראוי לצטט משהו מספרו. זה אהוב אמרה על פרשת השבוע וזה חקירה מהדף היומי. ובאמת, עצותיו של ה'דרייבר' היו שוות זהה, פשוטו כמשמעו. שאלתי אודות גברי פלוגי, אולי באי לפנות אליו. אמר לי לשון הרע לתועלת: אינו נותן פרוטה להחזקת תורה. בקי הוא בפרקי אבות, ויצטט באזניך את המשנה על "כל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטלה וגוררת עוון" (אבות פ"ב מ"ב), ו"יפה תורה עם דרך ארץ", שיגיעת שניהם משכחת עוון" (שם), ו"כך היא דרכה של תורה, פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן וחיי צער תחיה" (אבות פ"ו מ"ד)...

אמרת: בוא ננסה, אבל בתנאי אחד - שאהא בא אתי, אינך נשאר ברכב. תמה לתנאי. מה שיש שלו לעשות שם, לראות בביוני, איך משיבים פני ריקם? אבל הסכים, ועלינו. קיבל פניו בכבוד, שמע והתעניין, אבל הבהיר: זה עקרונות. מי שטרם, יאכל. מי שלא טרם, מה יאכל. אין הוא מפרנס אוכלי לחם חסד. הלל הזקן היה חוטב עצים, רבי יוחנן סנדלר ורבי יצחק נפת. רש"י סחר בדינות, הרמב"ם והרמב"ן היו רופאים. ה"חפץ חיים" עזר לאשתו בחנות ולרבי מנחם זעמבא היתה חנות לפרזול. הרש"ש היה בנקאי, ורבי אפרים זלמן מרגליות סוחר. גם ה"חיי אדם" עסק במסחר, וליעב"ץ היה בית דפוס. הכין שעוריי בית, לא תשבע האון לשמוע, לא ידע, שהתכונתי לכך.

אמרת: אני שמח לשמוע שאתה איש עקרונות. למי שמגיע מגיע, למי שלא לא. אז אולי תשפוט ביני לבין ה'דרייבר' שיושב פה - הביט בסקרנות, וגם ה'דרייבר' הופתע. לא ידע שיש בינינו סכסוך. אמרת: אני אוסף כסף להחזקת תורה, ואנשים תורמים בידיעה שכספם קודש למטרה הנעלה. ה'דרייבר' גם הוא מקור תורה ומסייע אותי בהתנדבות, אבל ביקש שאחזיר לו לפחות את הוצאות הדלק. מילא, אינו מרויח, תורם מזמנו. אבל להפסיד, אינו חיב. ואני אומר, מתיכן יש לי כסף, והממכרת של התורמים. הם תורמים לתורה, לא לדלק למכונית. איש עקרונות אתה, נכון שאני צודק? לא, אל תענה מיד. שהוא לא יחשוב שפסקת לחובתו בלי מחשבה. תעניין בדבר, ותפסק.

עקבותיהם. הרכבת המשיכה לוורשה. העשירים ירדו מהמחלקה הראשונה, הסוחרים מהשניה, העניים מהשלישית. הקרונות האחרים הסיעו בהמות: סוסים, פרות וחזירים. כמה דלפונים כמו ועורו את הקש שדבק בהם. אבל הריח, איוז צחנה! אחד מהם ירד מקרון הבהמות ומזודתו בידו, כשהוא מעוה את פניו בסלידה. הסיר את הסדין הארוך שלבש, וחליפה מהודרת התגלתה תחתיו. עצר כרכרה ונקב בשמו של מלון פאר. שם יתרחץ וישלף ממוזודתו בגדים נקיים. אך אבוי, לא הביא בחשבון שהכרכרה היתה של הכנופיה! בפירת הרחוב עלו עליה שנים, תפסו במזודה ואילצוהו לרדת בלעדיה!

ומה למדת מזה? שעולמנו מלא ב'שוודים', פיתויים ומדוחים. ואנו עוברים את העולם הזה, נוסע האדם אל בית עולמו, והפיתויים קורצים והנוכלים אורבים. בן תורה מבקש להשקיע עצמו בעולמה של תורה, לצבור ולאגור עוד ועוד נכסים רוחניים, אוצרות פז היקרים מאלפי זהב וכסף. אבל מה יעשה ולא ילכד בכף, ולא יאבד הכל בהתמכרות להנאות כלות ונפסדות בשנייה...

הוא נוסע במחלקה האחרונה והמרוחקת, המובדלת ומופרשת, בין האביונים והקבצנים, בקרון הבהמות. וכך יגיע עם אוצרותיו בשלום, ויעשה את עסקת חייו, ויממש את עשרו! אלו דברי המשנה (אבות פ"ו מ"ד) כך היא דרכה של תורה, פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן וחיי צער תחיה, אם אתה עושה כן אשריך וטוב לך, אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא - טוב לך לעולם הבא, מובן. אבל אשריך בעולם הזה, הכיצד?

אבל, כשנתבונן בדבר - איך חש רוטשילד, העשיר המופלג, כשישב על הקש בין הסוסים והפרות והשתקשק עם שקשוקי הרכבת, בידעו שהוא מוליך את השוודים שולל ופניו לעסקת חייו - וכמו שספר ה"חפץ חיים" זצ"ל, מעשה בסוחר באבני חן בפטרבורג, שנסע ליריד אבני החן בדנציג וכספו עמו, לקנות אבנים טובות במחירי מציאה, ולהתעשר. וברוך השם, מצא אשר חפש. רכש בכל כספו אבנים טובות במחירי נפלא, והשאריר ברשותו שלוש מאות רובלים בלבד, זמי טסיעה לביתו ושהיה באכסניו דרכים בתנאים מרווחים, כיאה למעמדו.

עמד לצאת לדרך, וזכה לביקור. סוחר מבוהל ומבועת סגר בחשש את הדלת אחוריו: מתחרה פרש רשת לרגלי. רקם עלילה ועומדים לעצרו ולאסרו, להחרים כל רכושו ולהעמידו למשפט. עליו לברוח, ומיד. הוא מציע לסוחר שיקנה את כל יהלומיו בעשרת אלפים רובלים במזומן, מחיר מציאה! "אין ברשותי", אמר בהשתתפות בצערו. הלה רעד כעלה נדף. "חמשת אלפים", אמר. "אין לי", ענה.

פתח הלה את הקופסה שעמו, והחדר התמלא אור מזהורי היהלומים. שווים היה כפל כפלים מהרבה המבוקשת. "עשה עמי חסד", התחנן, "אני חייב להמלט, לברוח, לנוס. אלף, והאוצר שלך". הצטדק: "כל הוני במזומנים, שלוש מאות רובלים בלבד, להוצאות דרך". "תן, וקח" - דחק בו הסוחר הנרדף.

נתן, והלה נמלט. נטל הסוחר את צרורו, והלך רגלי - היש לך מושג מה המרחק מדנציג לפטרבורג? הלך!! רד! אבל הרגלים כבדו והמעיים המו. באין ביריה, הסתפח לחבורת קבצנים. פשט עמהם יד, אבל שירים ולן בצדי דרכים - אבל ידע, שעשיר מופלג הוא, ועשור יתגלה כשיגיע למחוז חפצו. ובכל עת שדאבה רוחו וקצרה נפשו, חמק לקרן זוית ופתח את הקופסה, ואורו עיניו - כמה 'אשרי בעולם הזה', כאן, מלבד ה"טוב לך לעולם הבא"!

וזוה שנאמר בפרשה: "ובולוין", הסוחר ותומך התורה, "לחוף גימם ישכן, וירכתו על צדון", עסוק במסחרו ושמח בו, ואלו "ששכר", לומד התורה, "חמר גרם", טובל עולה כחמור חזק שמתעינים אותו משא כבד, "רביץ בין המשפתים", כחמור המהלך ביום ובלילה ואין לו לינה באורוה, אלא רובץ בדרך בין תחומי העיירות שהוא מוליך לשם סחורה. למה, וכי אינו שואף לנוח, ולחיות חיים טובים? ודאי! "יורא מנחה כי טוב, ואת הארץ כי נעמה". ומה? "ויט שכמו וסבל" עול תורה, "ויהי" לכל אחיו בני ישראל "למס עבד" לפסוק להם הוראות של תורה (בראשית מט, יד-טו) - מה כתוב כאן? כל מה שאמרנו!

ידע הוא להתירך לך מנעמי העולם. ואדרבה, הלא כל העולם נוזן בזכותו. אבל יודע הוא שאין ערוך לכל מנעמי העולם מול הנאות, אשרו ועשורו מן התורה! ואספר - ה"חפץ חיים" זצ"ל התגורר בבקתה דלה, רצפתה עפר, ורהיטיה דלים. יום אחד התאוננה אשתו הרבנית: "ראה נא, אצל השכן עורכים שפוצים. מרצפים בפרקטים, מסידיים, מחלפים הריטיים!" ענה לה: "הקידוש בריוך הוא חננך בבעל בן תורה, ובילדים מוצלים והבנים בתורה, ובבית של תורה ואורה. ואתם, ליידער, לא חנן בידיעת התורה ובלמידה, והבנים מסיבים נחת יהודית, לפחות יחליפו ריהוט, וסיידו וירבדו..." שיהיה גם להם, ולו משהו, מ'אשריך בעולם הזה'...

עקב, אמנם אי אמרי, שה' להם דין ישראל ויוסף גיירה והיתה גרות נמורה הוה שפיר בניו של יוסף ועל שם יעקב יקראו, וידוע שאין קידושין תופסין בניו והוה שאמר מי אלה ויאמר בני הם דייקא על שמי יקראו שהו ינתנו לי בזה בשטר קידושין, היוצא מדברי פה נפסקה והלכה מפי יעקב ויוסף שיש להם דין ישראל ולא יוסיף על המושבחה ולא ישראל [קידושין ל"ט, ו]. והא"ש כי הם חשבו רעה על יוסף ונהפכה לטובה כאשר אמר יוסף בעצמו ואתם חשבתם עלי רעה אלקים חשבה לטובה, וא"כ כשיש להם דין ישראל אין ראוי לענש אותם, אך מדאנת מדבר פן דון אותם כב"ג על שלחו אליו אבין ציזה לפני מותו וגו, וסימו ורמזו בדבריהם עבד אבין, פי שאנתו עבדו ה' כישראל והו ציזה אביו לפני מותו באמת מדבריך בניו של יוסף כב"ל דורו.

והענין כפי נראה כי ישראל הא על הגוי ולדה כמותה כדילפי חז"ל מפסוק כי סויר בקידושין ס"פ האומר, וא"כ איך יחשבו אפרים ומנשה כבני הוגדת)

ברך הדרוש

וירא ישראל אל בני יוסף ויאמר מי אלה. ויאמר יוסף אל אביו בני הם אשר נתן לי אלקים בזה וגו' (מח, ח ט)

פרש"י מי אלה שאינם ראויין לצאת לברכה, הלא הם יוסף שטר אירוסין ושטר כתובה וביקש יוסף החמים על הדבר ונחה עליו רוח הקודש ע"ש. וצ"ל לשון אומר: בזה; וגם להבין בניו מהו זה סביב להיותם ראויים לברכה, ומ"ש רש"י שביקש יוסף החמים וגו' עיקר חסר מן הספר.

קורבה דאף מי שנתגייר כקטן שנולד דמי ולא היו שם במצרים ישראלים וזולתו לא היה חב לאחריני ושפיר מהני הודאת בעל דין.

ובהני דין הודאת בעל דין כמאה עדים דמי, אתונית עלה מקרא דכי יאמר כי הוא זה וכמי"ש רש"י וישראל רשונים בקידושין שם. וזה שאמר יוסף לאביו בני הם אשר נתן לי אלקים בזה. רמזו לו שהקידושין היו מטעם הודאת בעל דין ושפיר ראויין לברכה ודוק.

ויצא אל יוסף לאמר אבך צוה לפני מותו לאמר: (טו טו)

אבך צוה לפני מותו, נראה ליישב שלא כוון השבטים ויש להם על מה שיטמנו, דנהגו כתיב ויאמר מי אלה ויאמר בני הם אשר נתן לי אלקים בזה ויאמר קחם נא אלו ואברכם ופירש"י שהראה לו שטר אירוסין ושטר כתובה, והענין כפי נראה כי ישראל הא על הגוי ולדה כמותה כדילפי חז"ל מפסוק כי סויר בקידושין ס"פ האומר, וא"כ איך יחשבו אפרים ומנשה כבני

החכם (ספרי)

איש לרעהו

לקט אמרות חז"ל
רעיונות, עובדות
והנהגות מגדולי
ישראל,
על מדות טובות
שמביאות לאהבת
הזולת הנלמדות
מפרשת השבוע

מכון אהבת אמת – המרכז להעמקת ערכי אהבת הזולת

ע"ש ר' עבי יהודה דומוביץ ז"ל – רח' אבן עזרא 2 ירושלים 9242402
טל: 02-5671812 פקס: 077-7671812 דוא"ל: paypal: ahavemet@012.net.il

ליקוט ועריכת: יצחק בן אהרן
כל הזכויות שמורות למכון אהבת אמת
אסור להעתיק, לצלם ולהדפיס בלי רשות בכתב

שבת קודש טז טבת תשע"ז: הדלקת נרות: ירושלים 4:21 תל-אביב: 4:35 חיפה: 4:24 מוצאי שבת: ירושלים: 5:36 תל-אביב: 5:38 חיפה: 5:35 ר"ת: 6:14

פרשת זיחי

צדקה מן המשובח

מעלה נשגבה לתת צדקה לעניים מן המשובח!

נלמד, בדרך דרש ורמז, מהפסוק: "מאשר שמנה לחמו והוא יתן מעדני מלך" ... (פרק מט-כ)

כלומר: "מאשר" – כל אדם מישראל ילמד לקח מאשר – "שמנה לחמו" – המאכלים השמנים והדשנים ביותר, נדמו לו כך, בפרוסת לחמו הפשוטה. הוא לא דרש אוכל משובח ו"יוקרתי" יותר מאשר "לחם לאכול". ברם "והוא יתן" – כאשר בא ליתן צדקה לעניים. אזי "מעדני מלך" – נתן את המאכלים הטובים והמשובחים ביותר. כך ראוי לנהוג כל אדם מישראל. לעצמו זיחי חיים פשוטים וצנועים, ואילו צדקה יתן מן הטוב והמשובח ביותר (עפ"י מש"ת).

וכפי שכתב הרמב"ם (הלכות איסור מזבח פ"ז-יא) "הרוצה לזכות עצמו, יכוף יצרו הרע וירחיב ידו, ויביא קרבנו מן היפה והמשובח ביותר שבאותו המין שיביא ממנו... הוא הדין בכל דבר שהוא לשם הא-ל הטוב, שיהיה מן הנאה והטוב... וכן הוא אומר כל חלב לה'."

נראה פשוט מדברי חז"ל והרמב"ם, שהמצוה להביא מן היפה והמשובח ביותר, אינו מצטמצם רק על עצם הדבר שנותן שיהיה מן המשובח, אלא גם על דרך וצורת הניתנה, שתהיה משובחת ביותר לטובת המקבל, כגון לתת לו באופן שלא יתבייש, וכפי שמספרים חז"ל בגמרא ירושלמי (פאה פ"א ה"ו) על רבי יונה שכאשר היה רואה עני בן טובים שירד מנכסיו היה אומר לו: שמעתי עליך שנפלה לך ירושה ממקום אחר, לכן קח ממני כעת את סכום הכסף שאני מלוה לך על מנת שתפרע לי בעת שתגיע אליך הירושה, ואח"כ היה מודיעו שמשאיר לו את הכסף במתנה...

וכן שתהיה נתינתו משובחת ביותר גם כלפי שמיא, וכפי שמבאר רבינו בחיי זצ"ל את הפסוק במשלי (כ-ז) "מתהלך בתומו צדיק" והיינו שיעשה החסד וההטבה לא להתגדל ולהתפאר בהם בעיני הבריות. שכן כל מי שמפרסם מעשיו הטובים ומשתבח בהם, הרי זה חוטא, ויש בזה ב' רעות. האחד, שמתגאה בדבריו. והשני, שהוא מבייש ומכלים למי שקיבל הצדקה ממנו.

דוגמא נוספת של נתינה משובחת, כפי שכתב רבי יהודה החסיד ז"ל (בספר חסידים - תתראה): "יש צדקה, שאינה נראית כצדקה, והוא לפני הקב"ה צדקה מעולה. כגון עני, שיש לו חפץ למכור, או ספר שאין חפצים לקנות, ואדם קנהו מידו..."

משכיל אל דל...

מהמעשה שלפנינו, ניתן ללמוד, כי אפשר לעשות עם הזולת הדל, צדקה מן המשובח אף בקניה רגילה... וכך מסופר על הרה"צ רבי זליג ברוורמן זצ"ל:

כאשר היה רבי זליג בא לשוק כדי לקנות פירות וירקות, היה נוהג באופן הקניה שלא כדרך העולם. למשל: כשהיה קונה ענבים, היה בוחר לעצמו זוקא את הענבים הבודדים שנשרו מהאשכולות ונפלו לתחתית הארגז, אותם היה אוסף לתוך השקית שבידו.

כששמעו זאת מכריו, הביעו בפניו את פליאתם, על מה ולמה מקפיד לבחור זוקא את אותם ענבים תלושים, שבדרך כלל הקונים רגילים להשאיר אותם במקומם, מדוע אינו מעדיף לקנות אשכול גדול ויפה?

השיב להם רבי זליג: "אני רוצה להטיב בכך עם המוכר. שהרי אם לא אקח אותם, יאלץ המוכר לזרוקם ויגרם לו הפסד. ובאמת ענבים אלו התלושים, אינם שונים בטעמם מאלו שמחברים לאשכול, וא"כ מדוע שלא אקח אותם ובכך אסייע למוכר למכור את כל הסחורה?!"

בעין יפה וברוח נדיבה...

מעשה באברך מארץ ישראל שהגיע לאמריקה עם אמו החולנית, שהיתה במצב קשה. הוא בא לבית כ"ק האדמו"ר מצאנז זצ"ל וסיפר לו את סיבת בואו לאמריקה. נענה הרבי ואמר:

"הלא הטיפול יעלה בדמים מרובים, אתן לך גם אני משח"ו... והושיט לו שטר של עשר דולר. האברך חש מאוכזב ונכלם מן ה"נדבה" הזעומה, אך לא אמר מאומה.

לבסוף, כשעזבה אמו את בית החולים והבן ביקש לסדר את התשלום, נאמר לו: "איך צורך בתשלום, החשבון כבר נפרע..."

השתומם האברך: "כיצד ומתי נפרע החשבון"? התברר, כי מיד בתחילת הטיפול, הפקיד אצלם הרבי המחאה בנקאית בסכום גדול, שהספיק לכיסוי כל החוצאות.

במחיצתם

עלון "איש לרעהו" פרשת זיחי הוקדש לעילוי נשמת
ר' יצחק בן ר' אהרן זאב הכהן שיינקוף ז"ל

נלב"ע יז טבת תשס"ט
ת. נ. צ. ב. ה.

החוטא לחברו צריך לפייסו ולבקש מחילתו!

נלמד מהפסוק: "ויראו אחי יוסף כי מת אביהם ויאמרו לו ישטמנו יוסף והשב ישיב לנו את כל הרעה אשר גמלנו אותו ויעזו אל יוסף לאמר... אנא שא נא פשע אחיך וחטאתם כי רעה גמלוך ועתה שא נא לפשע..." (פרק נ-טו, טז, יז)

ופירש רש"י (מהמד"ר): "מהו ויראו! הכירו במיתתו אצל יוסף, שהיו רגילים לסעוד על שולחנו של יוסף והיה מקרבן בשביל כבוד אביו, ומשמת יעקב לא קרבן". [ובתנחומא איתא: מה ראו שפחדו! ראו בעת שחזרו מקבורת אביהם שמברך על הנס שנעשה לו בבור שהשליכוהו בתוכו].

אדם שחירף וגידף את חברו או הכהו בידו ולא ביקש סליחתו, אין לו תקנה עד שיהיה מוכרח לבוא שוב לעולם הזה בגלגול ולפייס את חברו שחטא כנגדו!

דברים נוקבים אלו אמר החפץ חיים (מובא במעשי המלך - פרשת האזינו), וביאר בזה את הפסוק (תהלים יט-י) "משפטי ה' אמת צדקו יחדיו". מדוע דוקא באופן זה נכיר שמשפטי ה' אמת?

ביאר החפץ חיים: אדם שהוכרח לשוב לעולם בגלגול כי כך נגזר עליו, בגלל עוונו, הריהו בוכה וצועק בקול מר על החטא הגדול הזה ותובע על מה שבראהו הקב"ה בגילגולו הראשון להיות עשיר, ועשיר יענה עזות ולכן היה בו העוץ והחוצפה להכות את חברו ואלמלי היה נברא עני לא היה מעיז פניו עד כדי כך לחרף את חברו ולהכותו, ומתחנן לבוראו לבל יוכרח לרדת שוב לעולם השפל.

ואולם מכיון שמוכרח הנפש להתגולל שוב לעולם הזה, אזי הוא מתחנן לכל הפחות שיברא הפעם עני ונכה רוח או בעל מום למען לא יוכל עתה להכשל שוב בחירוף והכאת חברו. ואולם המקטרג דורש שיברא דוקא עשיר ושלם בגופו כדי שאז יוכל לעשות תשובת המשקל על חטאו בגלגול הראשון.

ואמנם רק אחרי תפלות ותחנונים ופרקליטים טובים מתעורר עליו הזכות ומתקבלת בקשתו מהבורא להברא עני ובעל מום. מעתה ידע אותו אדם שמתאוונן בעולם הזה על רוע מזלו ובמיוחד על עניותו או על מום בגופו, כי שכת לגמרי שבעמל רב ובתחנונים גדולים זכה לכך שיברא עני, למען לא יפגע בחברו. הוא שאמר הכתוב משפטי ה' צודקים דוקא "יחדיו" כשיודעים מה שאירע קודם שבא לעולם, או-אז יוכח כמה משפטי ה' אמיתיים וצודקים הם, וכי עניותו לזכות גדולה תחשב לו. עכ"ד הח"ח.

והחפץ חיים עצמו, עד כמה נזהר לקיים את מה שדורש, כפי שתוכיח העובדה, שעוד בהיותו בחור בן שש עשרה, דרך פעם שלא במתכוון על רגלו של אדם. ואם כי ספק גדול היה בדבר האם בכלל הרגיש הלא בכך, אעפ"כ פייסו הח"ח על כך בערב יום הכיפורים.

ותמיד נימק את זהירותו הרבה בענין זה, באומרו כי חטא ש"בין אדם לחברו" מסוכן הוא יותר מאשר חטא ש"בין אדם למקום", שכן הקב"ה מצוי תמיד ובכל מקום בכדי לבקש ממנו סליחה, ואילו בחטא שבין אדם לחברו, הרי עלול הנפגע לנסוע למדינת הים, אז הדבר מר כלענה, היאך יטרח לפייסו בשעה שאפילו כתובתו אינה ידועה לו...

פיוס לפני משורת הדין

סיפר הגרא"ל שטיינמן שליט"א: פעם נכנסו לפני הגאון רבי חיים סולובייצ'יק זצ"ל, שני בעלי דין והציעו בפניו את טענותיהם. רבי חיים אמר להם כי לדעתו כדאי שיבואו לידי פשרה, אך אחד מהם עמד על כך שיעשו דין תורה גמור, ועל אף הפצרותיו של רבי חיים שיעשו פשרה ביניהם לא הסכים הלה בשום אופן.

בלית ברירה פתח רבי חיים בדין תורה, ובסופו של דבר יצא ההוא חייב בדין... הוא נפגע מאד והתריס כנגד רבי חיים בחוצפה. אך רבי חיים שתק.

בערב יום הכיפורים, יצא רבי חיים מביתו עם שלושת בניו, רבי ישראל גרשון, רבי שלמה, ורבי יצחק זאב, כדי לבקש מחילה מאותו אדם (כפי שנהג האמורא רב בגמרא יומא פז).

לאחר שהגרא"ל שטיינמן סיפר מעשה זה בשיעור שמסר לתלמידים, הוסיף והצביע על שני מסרים שיש ללמוד בנוגע למעשה זה: א) טבעו של אדם שהוא אינו נרגע כל זמן שלא ביזה את שכנגדו, וזה ממש לא מובן: מה הוא ירויח מכך שההוא יתבזה?! אמנם תהיה לו תחושת נקימה, אבל לא ישיג רווח מעשי וכבודו שלו לא ישוב לו, ואדרבה, במקרים רבים עלול להפסיד עוד.

ב) הלא הקב"ה כן מוחל לאלו שחטאו כנגדו, ואף כי מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול, הוא נוהג עמנו לפני משורת הדין בהיותו חנון המוכן לסלוח. אם כן, מן הדין הוא שנדבק במדותיו אף אנו.

רבי אהרן לייב

"פיוס" לרפואה...

סיפר הגה"צ רבי מתתיהו סלומון שליט"א: פעם נחלה הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל וראו בו סימני מחלת הצהבת. מטבעה של מחלה זו להמשך מספר שבועות. והנה לפליאת התלמידים הופיע רבי אהרן בישיבתו אחרי ימים אחדים, בריא ושלם ולא נראה בו כל רושם של המחלה.

נתברר שמיד עם פרוץ הצהבת, עשה רבי אהרן חשבון הנפש עם לבבו על מה ולמה הגיעתו ככה, ונזכר כי תקופה קצרה קודם לכן, נחלה אחד מתלמידיו באותה מחלה, ומחמת סכנת ההתדבקות נמנע רבי אהרן מלבקר. ואף שהתלמיד הבין זאת, אך עכ"פ נצטער מעט על שהיה לו לשבת בודד מחוץ למחנה כמצורע. הבין רבי אהרן כי זוהי סיבת מחלתו מפאת אותו צער של תלמידו.

על כן קרא לו, ביקש מחילתו ודיבר עמו כשעה דברי ריצוי ופיוסין עד שווידא כי אותו תלמיד מחל לו בלב שלם, ומיד לאחר מכן חלפה המחלה ממנו כלא היתה!

ישורון - י

"סלח ומחל על שגגתי"...

פעם אחת, כשאמר הגאון רבי יהודה צדקה זצ"ל תהלים ולא רצה להפסיק בדיבור, קרא לאחד ממקורביו ורשם לו בפתק שילך אל המשגיח המתגורר בקצה רחוב פלוני, למסור לו דבר בשמו.

הלך השליח עפ"י הכתובת הזו ולא מצא את האיש. לפתע ראה את הרב צדקה ממהר לקראתו ומתחנן: "סלח ומחל לי על שהטרחתיד חניכם... בשגגה טעית... המשגיח מתגורר בקצה השני של הרחוב ולא כמו שכתבת"...

ועדיין לא נתקררה דעתו. כשחלפו חודשים אחדים מאותו מעשה, בערב ראש השנה, עדיין זכר היטב את המאורע, ופנה שוב לבקש מן האיש סליחה ומחילה...

וזאת ליהודה

סליחה על הרמת הקול...

סיפר תלמיד: פעם אחת באמצע שדיבר הגאון רבי שמואל רוזובסקי זצ"ל עם תלמיד, היה נדמה לו שהרים את קולו יתר על המדה. פנה רבי שמואל אל הבחור וביקש את סליחתו ואמר:

"אם אולי הרמתי את קולי, תדע לך שהתורה רתיחה בי, אבל אל תראה בזה שום דבר!"

ראש הישיבה

זכות גדולה לסייע ולתמוך בתלמידי חכמים שמקדישים עצמם ללימוד התורה בלבד!

נלמד מהפסוק: "זבולן לחוף ימים ישכון והוא לחוף אניות"... "יששכר חמור גרם" (פרק מט-יג, יד).

ופירש רש"י: שהיה זבולן עוסק בפרקמטיא וממציא מזון לשבט יששכר (תנחומא) והם עוסקים בתורה. הוא שאמר משה (דברים לג) שמח זבולן בצאתך ויששכר באוהלך, זבולן יוצא בפרקמטיא ויששכר עוסק בתורה באהלים.

דברים מאלפים בשבת החזקת תלמידי חכמים כתב **הים של שלמה** (חולין פג-ט) וזה לשונו: "ושמעתי שחכם אחד ונקרא **הרשב"ץ** האריך בתשובתו והחזיק ידי הפרושים... שהדיינים והמלמדים העוסקים במלאכת שמים היו נוטלים שכרם מתרומת הלשכה... שאם לא כן כבר היתה בטלה תורה מישראל, כי אי אפשר לכל אדם לעסוק בתורה ולהחכים בה וגם להתפרנס ממעשה ידיו כמו שהוא יגע בעניני הרפואות. ועוד אני אומר: מי שהוא בעל ישיבה ומרביץ תורה ברבים וכו'... וא"א לו שילך מביתו כי אם לדבר מצוה, אין הוא בידו אם לא יקבל מאחרים."

בעל ה"מכתב סופר" (בדרשות מכתב סופר) המחיש בשם אביו בעל **החתם סופר** עד כמה יש לתלמידי חכמים ולומדי התורה להכיר טובה למחזיקי התורה התומכים בהם כזבולון ליששכר והמשיל על כך משל:

למה הדבר דומה? לאדם שהלך ברחב בבגדי יקר נקיים מכל רבב, ונעלו מצוחצחים עד ברק. אבל הדרך מרופשת היתה. בוססו רגליו בשלולית ונעלו כוסו בבוץ, אף שולי מעילו התלכלכו.

התמרמר האיש וצעק על רגליו: "בגללכם, בגלל שבוססתם ברפש, התלכלכו נעלי היפות והוכתמו שולי המעיל..."

השיבוהו רגליו: "מה תכעס עלינו, במקום להכיר לנו טובה! הרי לולא התנדבנו לשאתך, על כרחך מתנהל היית על ידיך וגורר כל גופך ברפש, ומתלכלך כל כולך! כמה ליכלוך נטלנו על עצמנו וחסרנו ממך, ועוד תבוא עלינו בטענות!?" כמובן הצדק עמם.

והנמשל: הלא כל עם ישראל כגוף אחד! גדולי הדור הם ראשי העדה, ויש שהם בבחינת לב וגוף, ועד להמון העם תומכי התורה שהם בבחינת הרגלים. והנה לומדי התורה אורגים לעצמם בגדים נאים ומרהיבים, בתורה ובמצוות ובמעשים טובים. אבל המון העם הטרוד על המחיה ועל הכלכלה, אין להם פנאי לעסוק בתורה ונכשלים הם בכמה מן העבירות, מבוססים הם ברפש. והראש כועס על הרגלים המלכלכות את הנעלים ושולי הבגד, והגוף בכללותו מתכער על ידם.

ואולם אותם תומכי התורה טוענים בצדק: הרי לולא הם, היה על תלמידי חכמים ולומדי התורה לצאת מאהלה של תורה, וכלום לא היה דבק בהם רבב? אם כן, כמה חייבים לומדי התורה להוקיר את תומכי התורה מהמון העם ולקרבים!

לדעת כ"ק האדמו"ר מסטאמר - רבי יואל טיטלבוים זצ"ל התמיכה בת"ח עניי ארץ ישראל ע"י מחזיקי תורה מחו"ל, מזכה אותם שמקיימים בזה מצוות ישוב ארץ ישראל. וכך כתב (בספרו **יואל משה** - מאמר ישוב א"י): הנה כל הגדולים שבדורות הקודמים עוד מהרבה מאות שנים צווחו ככרוכיה להחזיק עניי ארץ ישראל, וכתבו כולם שגם המחזיקים מחו"ל את העוסקים בתורה בארץ ישראל מקיימים בזה מצוות ישוב ארץ ישראל, שיש להם חלק בעסק התורה בארץ ישראל.

"מן היושר שתנדוב"...

בהיות הגאון **רבי אלחנן וסרמן** זצ"ל במריאבנד הגיע אליו מברק אזעקה ממנהלי ישיבתו בברנוביץ שאמאפיות והקצבים חדלו לספק לחם ובשר למסעדת הישיבה בגלל חובות מרובים.

בצר לו פנה רבי אלחנן אל **כ"ק האדמו"ר מגור רבי אברהם מרדכי אלטר** זצ"ל (בעל **אמרי אמת**) שגם הוא בא למריאבנד באותו זמן עם פמליה גדולה של חסידים. רבי אלחנן ביקש באמצעות שליח להועיד לו שעה מסוימת לשיחה עם הרבי. בהכנסו, קידם אותו הרבי בסבר פנים ידידותי חם וחלק לו כבוד.

פתח רבי אלחנן ואמר: חז"ל הורו "מי שיש לו צער בתוך ביתו ילך אצל חכם"... לכן באתי אליכם. הוא שלף מכיסו את המברק והראהו לאדמו"ר.

שאל הרבי: "ובמה יכולני לעזור לכם?" השיבו רבי אלחנן בתמימות: מן הראוי לקרוא לכאן עשרה גבירים מאנ"ש, להורות להם שינדבו כל אחד מכספו מאתיים וחמישים זלוטי, ולתת עליהם היום ברכה..."

מיד שלף הרבי מחיקו את מטפתו, ופרש אותה לפניו על השולחן בכדי לצבור הסכומים בתוכה. אחר שלח את משמשו לקרוא אליו חסיד פלתי מן הנמצאים כעת במריאבנד. תוך רגעים נכנס האיש, והרבי פנה אליו קצרות: "הנה לפנינו רבי אלחנן תלמידו של החפץ חיים... בישיבתו בברנוביץ רעבים ללחם ומצבו דחוק... מן היושר שתנדוב מאתים וחמישים זלוטי..."

מבלי לפצות פה הוציא החסיד מארנקו את הסכום כפי שנקב הרבי, שלשל את המטבעות אל תוך המטפתו, בפוסעו אחורנית לאיטו במורא ובחרדת קודש, כמבקש לשוב על עקבותיו החוצה.

באותו רגע התעורר רבי אלחנן ושאל את הרבי: "מה עם הברכה? הלא מדובר היה שיוסיפו למנדבים ברכה?" נעתר לו הרבי ויברך את האיש ממיטב הברכות כמובטח למחזיקי תורה.

אחריו שלח לקרוא בזה אחר זה עוד אנשים ממקורביו. נגידים נשואי פנים, שקיימו באותו מעמד את מצוות הרבי בלי להניד עפעף וזכו בברכתו.

רבי אלחנן

"הצורך הזה גדול יותר"...

אחת הישיבות בארץ ישראל, ובה כמאתים תלמידים מצויינים נקלעה למצב כספי חמור, עד שהגיעו לפת לחם ממש. האברכים לא קיבלו תמיכתם והמצב היה בלתי נסבל.

כאשר ראו ראשי הישיבה את המצב, הודיעו לתלמידים כי מאחר ואינם מסוגלים להחזיקם, עליהם לחפש מקום שיוכלו לקבל שם לאכול ואם יש קמח יש תורה.

התלמידים לא רצו לעזוב והמשיכו ללמוד. בבוקר היו התלמידים מחפשים להם קצת מזון וישבו ללמוד. אף האברכים נשארו ללמוד והשליכו יתבם על השי"ת.

ניגש אחד ממקורבי **הגר"י קנייבסקי - הסטייפלער** זצ"ל, וסיפר לו דברים כהווייתם, וביקש ממנו המלצה אולי יוכל לסייע משהו בידם. מיד קם הסטייפלער ממקומו וניגש לחדר השני. הוא הוציא מתחתית הארון כמה אלפי זולר ומסר אותם לידי האיש באומרו לו כדברים האלה:

"כסף זה אני שומר למעלה מעשר שנים כדי לעזור בנישואי נכדיי, אבל הצורך הזה גדול יותר! תיסע לשיבה בבוקר השכם ותחלק את כל הכסף לאברכים הלומדים שם, ואח"כ תדאג שיביאו לשיבה קצת אוכל. תקים "ועד" שיטפל באיסוף וחלוקת הכספים, עד שפרנסי וראשי הישיבה יתאוששו ויחזרו למסלולם."

הוסיף הסטייפלער ברכה חמה מעומק ליבו ואף כתב המלצה בעבורם. קיים האיש שליחותו, ואכן תוך תקופה קצרה חזרה הישיבה לפרוח ומצליחה עד עצם היום הזה.

תולדות יעקב

ומי כעמך ישראל

בין איש לרעהו – סיפורים בני זמננו

השרשרת ממשיכה!

לזכות בזרע של קיימא? רבי חיים הקריא באוזניו את דברי הגמרא במסכת חולין (דף פ"ט ע"א) "אין העולם מתקיים אלא בשביל מי שבולם את עצמו בשעת מריבה שנאמר תולה ארץ על בלימה" וסיים: "אם לזה שבולם את עצמו בשעת מריבה יש כוח לקיים את כל העולם, הרי שגם יש לו את הכוח לברך אותך בבן!"

ר' אפרים יצא את הבית.

הוא הסתכל אנה ואנה ותהה איך למצוא מועמד שיברך אותו. הסיטואציה המתאימה נפלה לידי מוקדם מן הצפוי...

* * *

היה זה באולם שמחות. חתונה אליה נכנס יחד עם ידידו. מיד עם כניסתם קידמו קריאות גסות את ידידו. מסתבר שהיה מדובר ב"שכן טוב" שהחליט לחסל עניינים עם ידידו קבל עם ועדה. הידיד נערך להשיב לצועק מנה אחת אפים אלא שאז נצמד אליו ר' אפרים וביקש: "אל תענה לו! אני מבקש ממך אל תענה לו!"

הצעקות נרגעו, הידיד ניצל את השקט כדי לשאול "למה לא לענות? והרי אתה רואה שהוא מלבין את פני ברביסו!" ר' אפרים ביקש שוב "אל תענה לו!" אלא שהבקשה נבלעה בגל הצעקות החדש בו פתח השכן המסוכסך.

"אתם יודעים למה הוא שותק?" שאל השכן בפאתוס והשיב: "הוא שותק כי אין לו מה לענות. הוא שותק כי הוא יודע שהוא ג-ג-ב!" בשלב זה היה ברור שהידיד יענה. הרי הוא חייב להציל את כבודו. הידיד כבר פתח את הפה ור' אפרים זינק מולו בידיים רועדות: "אני מתחנן אליך! א-ל-ת-ע-נ-ה-ל-ו! אני אחר כך אספר לך הכול. בבקשה. תשתוק!"

כאשר שכך גל הצעקות, הוביל ר' אפרים את הידיד הצידה. נעמד מולו בהכנעה וביקש: "תברך אותי בזרע של קיימא". הלה פרץ בצחוק "תגיד ר' אפרים מה קרה לך?" הוא חזר בתוקף על הבקשה וזה החליט שלא לפגוע ברגשותיו ומלמל: "השם יברך אותך בבן זכר בזאת השנה".

וכך הוזה:

* * *

חזרנו לסיפור שלנו.

ובכן, השכן שלי 'אברהם' ניצל את ההזדמנות, וביקש מראובן שיתפלל על דודתו שנישאה בגיל מבוגר ומה שתיים עשרה שנה לא זכתה לזרע של קיימא. ראובן התפלל בירך ובתוך תשעה חודשים בדיוק התקיימה שמחת הברית!

הברית התקיימה ביום שלישי, כ"א חשוון תשע"ז.

"היו שאמרו: את הסנדקאות צריך לתת למרצה..." מסיים השולח בהומור דק. את סיפורו השני - שקשור בראשון - נפרסם בס"ד בשבוע הבא!

אני רוצה לספר לכם שני סיפורים אמיתיים לחלוטין - די טריים - בנושא הוויתור, ועד כמה בכוחו לפעול ישועות! - כך נפתח המכתב האחרון שהגיע אלינו.

הכותב, כמרבית הציבור, מעדיף להצטנע ולהותיר את שמו שמור במערכת, ואנו מכבדים את בקשתו. במקרים רבים כואב לנו שאין את האפשרות לפרסם את שם השולח, דבר שמעניק יתר אמיונות לסיפור. אמנם, במקרים מעין אלו בהם פרסום השם עלול - בעקיפין אמנם - לפגוע בצנעת הפרט, ברור מה עדיף על מה.

* * *

וכעת, לגופו של סיפור!

יש לי שכן בשם 'אברהם'.

לפני כעשרה חודשים, בחודש אדר א' תשע"ו, הוא השתתף בהרצאה יחד עם חבר שלו - 'ראובן'.

בעיצומה של ההרצאה פנה המרצה אל ראובן וביקש 'תעמוד שנייה'. הוא נעמד ושמע את קולו של המרצה שואל באוזני מאות המשתתפים: 'האם גם אתה היית רוצה שידברו בשעה שאתה מוסר הרצאה?'

כן. ראובן חטא בפטפוט עם אברהם באמצע ההרצאה. אך האם זה העונש שהגיע לו? האמנם זו התגובה המתבקשת?

'כעת אתה יכול לשבת' הכריז האיש בנדיבות לב בלתי-מצויה... וראובן החליף צבעים כמו סוכריה חמוצה. אין צורך לתאר את הבושה שספג לעיני הנוכחים הרבים.

* * *

למרבה הפלא המשיך אברהם לשוחח עם ראובן - אבל הפעם באמת היה במדובר בדברים העומדים ברומו של עולם, כאלה אינם סובלים דחייה כלל וכלל.

'תתפלל עכשיו על דודה שלי' לחש לו אברהם בתחינה ובתחנונים 'היא כבר בת שלושים ושמונה, נישאה לפני שתיים עשרה שנה ועדיין אין לה ילדים! השם שלה: --- בת --- שתפקד בזרע של קיימא!'

מה בער לאברהם לבקש זאת מראובן בדיוק הרגע! [ועוד באמצע ההרצאה - למרות הסיכון הנורא הכרוך בכך...]

ניתן להשיב על השאלה דרך כמה מילים, וניתן להמחיש את התשובה באמצעות סיפור מדהים שהתפרסם בעבר כאן במדור. נביא אותו בקצרה:

ר' אפרים (שם בדוי) נישא כבר לפני 17 שנה ועדיין לא זכה להיפקד בזרע של קיימא. בשלב זה כבר היה אחרי כל הסגולות למיניהן. כבר עשה הכול חוץ מדבר אחד: להתייאש. החליט להגיע לבית הקטן בבני ברק, ברחוב רשב"ם 23 - מעונו של מרן **רבי חיים קניבסקי שליט"א**.

שאל בפשטות: ניסיתי הכול, מה עוד אני יכול לעשות כדי

היית מעורב בסיפור שקשור לבין אדם לחבירו? שמעת ממקור ראשון?

ספר לנו עכשיו! פקס: 077-7671812 דוא"ל: ahavemet@012.net.il

באיל תערוג

פנינים על פרשיות השבוע וליקוטי עניני דיומא
מרבן של ישראל מרן הגרא"ל שטיינמן שליט"א

בס"ד | גליון 187 | שנה ד' | פרשת ויחי | שנת תשע"ז

פניני הפרשה

פרנסה מסתובבת משמים

ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה ויהי ימי יעקב שני חייו שבע שנים וארבעים ומאת שנה. (ויחי מז, כח)

בדעת-זקנים ביאר: הזכיר שנות חייו במצרים, לפי שהיה יוסף עם אביו לפני מכירתו ל"ז שנים. כשם שפרנס יעקב את יוסף ל"ז שנים, כך יוסף פרנס את יעקב ל"ז שנים במצרים.

והנה בכתובות סה: איתא, אדם צריך לזון את בנו עד ו' שנים, (אפילו אם דינם כב"נ, אולי הם גם חייבים בזה) וא"כ למה מנה ל"ז שנים הרי ששה שנים "חייב" לזונו? ויל"ד דמ"מ כיון שבמצאות יעקב פרנסו, וסתבב משמים שיוסף פרנסו כנגד אותם שנים.

לא לבקש דרך גזירה

"ויקברו ימי ישראל למות ויקרא לבנו ליוסף ויאמר לו אם נא מצאתי חן בעיניך שים נא ידך תחת ירכי ועשית עמדי חסד ואמת אל נא תקברני במצרים." (ויחי מז, כט) קצת קשה שאבא כך מדבר, ובפסוק כתוב שאמר לו ג' פעמים.

ולמה ביקש כך? כדי שיוכל להשיעו ולא יהא חייב לו בתורת כיבוד אב (מהר"ל דיסקין עיי"ש).

למדנו לכאורה מדבריו, שאבא המבקש דבר אין הבן מחויב בתורת כיבוד אב רק כשאומר האב בדרך של גזירה. אבא אומר השקיני מים וכן אמו, היינו כשאומר בדרך גזירה. וקשה לומר כן ויל"ל.

שלא יעשוני ע"ז

שם. "אל נא תקברני במצרים" פרש"י, סופה להיות עפרה כנים. במדרש (צו, ה) ויהי מרחשות בתוך גופי (זהו צער כמו רימה). והנה יעקב חשש ממכת כינים על אף שזה היה רק כמה ימים. וכנראה שגם בגושן היה כינים (אמנם הרע"ב כותב, שהפירוש השני ברש"י נדרש בגלל שהיה אפשר לקברו בגושן שלא בה כינים, וראה רמב"ם פיה"מ באבות עה"מ עשרה מכות).

בדעת-זקנים הקשו, הרי בנימין לא שלטה בו רימה, כל שכן אביו? וצ"ל לכאורה שיעקב לא היה יודע.

ויתכן לתרץ, שחשש יותר ממכת-כינים, כיון שניתן רשות למשחית אינו מבחין בין צדיק לרשע. או, כי במקום שיש פורענות, שולטת מידת-הדין. וזה לא טוב.

וביפה-תואר בפר' וארא מקשה, דמאחר והיו כינים רק למעלה, דעפר משמע על פני הארץ לבד והמכה היתה למעלה מדוע חשש יעקב? ומתוך שחשש שלא יעמיקו קבורתו, או שיתנווהו במערה כדרך המכובדים. [ועיין בדברי רבנו שליט"א בפר' וארא ח, יד בתירוץ ב' שמתוך עומק האדמה הביאו החרטומים עפר לעשות כינים בחרטומיהם].

עוד פרש"י, שביקש ליקבר באר"י כדי שהמצריים לא יעשוהו ע"ז. ובמדרש צו, ה כי כשם שנפרעין מן העובד כך יפרעו מן הנעבד.

רש"י לא מפרש למה חשש שיעשוהו ע"ז. וכ' הרע"ב (בספרו עה"ת) כיון שרלגלו כלה הרעב והיו מי גילוס מתברכין.

מחילת אב לבנו

ויאמר השבעה לי וישבע לו וישתחו ישראל על ראש המטה. (ויחי מז, לא) ופרש"י, תעלא בעידינה סגיד ליה.

יל"ע, האם משום שיש הוכחה שרוצים שיתכבד, ועל כן מן-הדין ראוי לכבדו, או שכך עושים אבל אין זה דין.

הקביל פני אביו, ולא רצה שאביו יבא אצלו. כדי שלא יצטרך אביו לעמוד בפניו.

ולכאורה זהו קצת חיסרון בכיבוד אב. כי יעקב נתבע על כ"ב שנים שלא כיבד אביו. ויל"ע, למה לא מחלו זה לזה? הרי אב רוב יכולים למחול על כבודם.

אולי זה במקום שאי אפשר למחול. (כעין מש"כ הרעק"א במכתב שרב לא ימחל שלא ימתין עליו הש"צ). ומהר"ם לא צריך לוותר על הנשיאות בגלל זה. ולמה לא עשה כדברי הרא"ש ששיקומו זה בפני זה?

וכבר הקשה הדרכי משה (יו"ד רמ, ב) למה לא מחל על כבודו כמו שעשה רבי טרפון? ונ"ל, כי ר"ט עשה בצניעה, אבל בפרהסיא יש לחוש מפני הרואין שאין מכירין.

ועוד ילה"ע שהרי יוסף היה משנה למלך, ולא מלך. ואילו רש"י כותב, מלך הוא ואחלק לו כבוד? ואולי היה נחשב מלך לגבי כיבוד. אמנם, היה מלך ישראל בארץ מצרים, ואצלם אין דין שתהא אימתו עליך?

(ועיין אוה"ח לעיל כ"ט, אף שמלך מחל על כבודו אינו מחול, דוקא מלך ישראל שנמשך והוא מלך על ישראל, והוא אינו יכול למחול, עיין הגהות רעק"א יו"ד רמ בשם הפלאה כתובות קג).

גדלותו של יוסף, בנסיון המידות ובנסיון העבירה

"ויאמר ליוסף הנה אביך חולה" (ויחי מח, א) בדעת זקנים פירש, יוסף לא היה רגיל אצל יעקב. ושמעתי מפי הרב ר' שמואל הטעם, לפי שהיה ירא שישאל לו הענין, האיך הורד למצרים, ויגיד לו שמכרוהו אחיו, ויקללם יעקב, ונמצא מחריב את העולם כולו, עכ"ל.

וזה שבח גדול מאד ליוסף, שלאחר פרידה של כ"ב שנים מאביו, הוא נמנע להיות אצלו שמא ישאלו על דבר זה. מכל מקום, עיקר זכותו של יוסף נזכר על מה שעמד בנסיון הקשה עם אשת פוטיפר.

ויש לשאול, מה יותר נחשב בעיני השי"ת, להתגבר על החטא, או להתגבר על מידות, מבלי שיהא בהם חטא? ועיין מה שכתבנו (לעיל מח, יב) דכיון שהחטא של עריות גדול יותר, אז להמנע מחטא דבר גדול יותר.

עיקר הפסד הכעסן (הפסד שלא מתוקן בתשובה), שעושה מעשה מתוך כעסו

"פחז כמים" (ויחי מט, טז) פרש"י, הפחז והבהלה אשר מהרת להראות כעסך, כמים הללו הממהרים למרוצתם, לכך... ואף שראובן עשה תשובה (רש"י לעיל לו, כט), יש דברים שמאבדים ע"י חטא ולא מועיל התשובה. (וע"ע ימלא פי תהלתך א עמוד פב).

אם ראובן היה רק כועס ולא עושה מעשה, לא היה מפסיד. העיקר שהפסיד כי עשה מעשה כנגד רצון אביו, מתוך כעס. כעס גורם לחטאים רבים כמש"כ באגרת הרמב"ן. ורבונו יונה (שערי תשובה שער א אות טז) כותב, ובעל הכעס עלול לפשעים ומופקר לנזקים. ועל כך הוכיחו יעקב.

מסירות נפש לשם שמים...

"כי באפם הרגו איש" פרש"י, אלו חמור ואנשי שכם. המגיד מדובנא אומר, שהוכיחם שהרגום לא לגמרי לשם שמים. שאם היה לגמרי לשם שמים, זרעם לא היה נכשל בזנות עם המדינית (עיי"ש כל דבריו).

למדנו מזה, שקשה מאד לעשות מעשה אמיתי שכולו לשם שמים (ובפרט בזמנינו אומרים על כל דבר שנועשה במסירות-נפש ולשם-שמים).

שררה, לפעמים זהו "זכות". וזה בא בהשגחה מיוחדת

"מידי אביר יעקב" פרש"י, זאת היתה לי מידי הקב"ה, שהוא אביר יעקב. וצ"ב, הרי כל דבר שנועשה בעולם, זה בהשגחה מהקב"ה?

וצ"ל, שיש דברים שיש עליהם השגחה-מיוחדת יותר, ויעקב אמר ליוסף שקיבל השררה, זה זכות-מיוחדת משמים. (ולהבדיל, גם שליטי אומות-העולם זוכים לשלטון בזכות מסוימת, בזכות עצמם או אבותיהם. ולמרשיעים, מגלגלין חובה על ידי חייב וענשין).

מוקדש במלאות השלושים להאשה החשובה

מרת בילא ב"ר יעקב רוזנברטן ע"ה

אשת הרה"ג ר' זאב וולף צ"ל. נלב"ע כ' כסלו תשע"ז

כששמע רבנו על פטירתה אמר "נדיר היה למצוא בתקופה היא אחת שפתחה את הדלת לכל אחד". והוסיף שגם הוא סעד על שולחנה יחד עם מרן הגרמ"ס צ"ל וגם בתקופה שהיתה אחרי לידתה הראשונה - הכניסה אותם לביתה.

וז"ל מכתב רבנו: בס"ד, לכב' משפחת רוזנברטן שיחי' בני ידידי עוז הרה"ג ר' זאב ז"ל. הגיעתנו הבשורה הלא טובה בפטירת האמא ע"ה אשר היתה לי לעזר בימי חורפי, והרבה צדקה וחסד זכתה לקיים בחייה, והנני בזה לנחמכם כמו שהורנו חז"ל. ונקוה כי ה' הטוב לא יוסיף לדאבה עוד וינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים. כ"ב כסלו תשע"ז לפ"ק.

להלן מח, ב כתוב: ויתחזק ישראל. ופרש"י, אמה, אע"פ שהוא בני, מלך הוא אחלק לו כבוד. שהיה סברא שלא יחלוק לו כבוד, כי הוא בנו (זהו מביא רש"י על משה ועל אליהו שחלקו כבוד לפרעה ולאחאב אף שהיו רשעים, כיון שהיו מלכים).

בקידושין לג: בנו והוא רבו, מהו שיעמוד בפניו? וכתב הרא"ש שם, שלא נפטט הספק. וספק דאורייתא לחומרא. אמרו על המהר"ם מרוטנבורג, מיום שעלה לגדולה לא

"וירא יוסף לאפרים בני שלשים גם בני מכיר בן מנשה ילדו על ברכי יוסף" (ויחי ג, כג)

הכנסת אורחים | היה אחד ששנים רבות לא זכה להפקד בזש"ק, וגר באחת המדינות בחו"ל. והציעו לו שיעלה לגור בא"י שיהי לו זכות להפקד. אמר רבינו שבמדינה שהוא גר עוזרים לאלו שבאים מא"י, ועושים להם הכנסת אורחים וזה גם זכות.

כמנין בן | אחד שאל לרבינו כמה צדקה לתת עבור שיפקד בזש"ק, חשב רבינו ואמר: חמשת אלפים ומאתיים שקל [כמנין בן]. ושאל למי? אמר רבינו מיד: לת"ח גדול שרבינו מכירו שאין לו ביטוח רפואי (קופת חולים) ועכשיו חולה.

סגולת המצוה להתברך בבנים גדולים | אדם ביקש ברכה מרבנו שליט"א לבנים, ואמר לו רבנו, שיתחזק בכבוד אב ואם ובזכות זה יפקד, וכמ"ש במדרש תנחומא פרשת קדושים סי' ט"ו 'אמר הקב"ה מי הקדמני ואשלם תחת כל השמים לי הוא מי הוא זה שהקדים כבוד לאבותיו ולא נתתי לו בנים' ע"כ.

יתירה מזו מבואר במדרש משנת רבי אליעזר ברבי יוסי הגלילי ז"ל רבי יהודה אומר בשכר כבוד שכבדת אבותיך תראה בניך, יכול הדיוטות ת"ל תשיתמו לשרים בכל הארץ וכן הרשעים חבו לבניהן וכו' עכ"ל. הרי לן דבזכות כיבוד או"א זוכה לבנים גדולים. (יושר הורי עמ' י"ג)

לחתן יתומות | היו כמה פעמים שאמר רבנו: שמי שיתן סכום לחתן יתומות, יזכה להיפקד בזש"ק.

ואברך א' נתן בשביל זה סכום גדול, ואמר לו רבנו שבשביל אברך זה מסירות נפש, והוא יזכה ליפקד וכך הוי.

וכן יש עוד עמנו מקרים פלאים ביותר כגון אלו שקרו גם לאחרונה ואכ"מ. **בנית מקואות** | שח הרב מרדכי ק. "ראשי המרכז הארצי למען טהרת המשפחה בישראל" [שרבנו שליט"א נושא בעולה הרוחני והגשמי של המרכז ומנווט את דרכה ועל פיו ישק כל דבר, ועוד חזון למועד בל"ג להאריך בזה] שידוע לו הרבה עובדות בחשוכי בנים שנדבו לתרום מקוה או חלק גדול, וקצת זמן אחרי זה נפקדו בזרע של קיימא, והיה א' חשוך בנים שקיבל הבטחה מרבנו באם ינדבו עבור בניית מקוה ואפילו עבור שיפוצים יזכו לזרע של קיימא וב"ה נפקד.

ליזהר מעין הרע | אמר רבנו: בדרך כלל זה כך, אם קונים בית טוב וכדו', יש עין הרע, ועי"ז קשה קצת להיפקד בזרע של קיימא, ואם לא עושים כך יש יותר הצלחה.

אותו דבר כתוב בפסוק וירא ה' כי שנואה לאה ויפתח את רחמה, ורחל עקרה! בגלל שלאה היתה שנואה ויפתח ה' את רחמה, אבל רחל שלא היתה שנואה, אלא אהובה, נוצר בעיה. נמצא א"כ אם אחד עושה חתונה גדולה, וקונים דירה יפה, הוא חושב שזה טוב, אבל אח"כ זה בעיה, זה בעיה! ה' יעזור שיפקדו כולם.

קבלה וחיזוק לזש"ק | אחד בא לפני רבינו להתברך להפקד בזרע של קיימא: אמר רבינו ג' דברים: א. לבדוק מזוזות. ב. לבדוק אם לא פגע במי שהוא. ג. לומר הוא ואשתו כ"א כל יום את כל התהילים [והתבטא וכי ניתוחים יותר קל לעבור] והוסיף שאין צריך לומר דוקא ברציפות.

שאלתי לרבינו בדבר הסגולה שאמר לזוג שלא נפקד לומר כל יום את כל התהילים, אם גם לאברך כולל זה מתאים?

רבינו לא חילק, והסביר לי שענין "לשמה" זה ענין מאד גדול, ומאד קשה לקבל ע"ע להתחזק באיזה דבר רק לשמה, אבל באמירת תהילים שלא נהנים מכך וזה רק ככוונה בשביל להתפלל, בזה יש מעלה גדולה. [וכבר הבאנו מדברי הנהיבות בצוואתו בענין זה]

לברך מתוך ברכון | אברכים שואלים רוצים לעשות דבר חיזוק לזכות חבריהם שיפקד בזש"ק? אמר רבינו: שמרן רבנו הרב שך זצ"ל היה אומר לברך ברכת המזון מתוך ברכון.

לשלם שכר לימוד | סגולה לזש"ק: לשלם שכר לימוד לבן של אחר [מסתמא לענין] כדאיתא במדרש ויקרא רבה כ"ז ב', במדבר רבה י"ד ב', ר' תנחומא פתח [איוב מא] מי הקדימני ואשלם תחת כל השמים לי הוא, זה רווח הדר במדינה ונותן שכר סופרים אמר הקדוש ברוך הוא עלי לשלם גמולו ושכרו וליתן לו בן זכר, ומסתמא זה מועיל גם לשידוך [וכמה פעמים הציע רבנו שיתנו לחדר שלומיים שילומים של בית רבן ויבררו איזה אב מתקשה בתשלומים וישלמו במקומו]

באסיפה של קבוצת אברכים שע"י ארגון בוני עולם אדר"ח אדר תשס"ז

ישבו אצל רבנו ונשאו ונתנו זמן רב בשאלות שונות, ונביא כמה מהם כאן. ויצוין שהבאנו רק חלק מהדברים שנאמרו שם.

ואני זוכר שהיה איזה רב באמריקה שהתפלא, כי היה בטוח שהאיש הזה לא יהי' לו ילדים, ופתאום ראה שנולדו לו כ"כ הרבה ילדים.

ש. האם אפשר ללכת לקברי צדיקים על חשבון לימוד?

ת. אתה יכול ללכת כל יום לקברי צדיקים? אם הולכים פעם אחת... אבל אם תעשה ככה לעולם ועד, אתה יכול לסגור את הגמ' ולשבת בבית החיים...

ש. מה הגבול בזה?

ת. יש ירושלמי (פסחים פ"ג ה"ב) שאחד שלח את הבן שלו ללמוד, והוא הלך לבית הקברות, אמר לו האם שלחתי אותך לבית הקברות, הרי שלחתי אותך ללמוד תורה.

ש. האם יש ענין לנסוע לכפר שונם?

ת. יכול להיות, היות והיא עשתה שם דבר מצוה גדולה שהיתה מכבדת את הנביא, שעשו לו עלית קיר ושמו לו שם מטה שולחן כסא ומנורה, ממילא זה מקום שנעשה שם דבר גדול, וזוהי מצוה גדולה. [א"ה וראה דרך שיחה פרשת לך לך מה שהביא מסמך הגר"ק שליט"א וכן מבעל הקהילות יעקב זצ"ל]

ש. האם גם כשהנסיעה היא על חשבון לימוד?

ת. אם הלימוד יהיה בכל תכלית הטהרה כמו שהיה המעשה ההיא שהיא כיבדה את הנביא, בוודאי שיכול להיות שלימוד התורה יותר חשוב, אבל איזה בן אדם הלימוד שלו הוא בתכלית הטהרה כמו המעשה שהיא עשתה לנביא, היא עשתה לנביא כולו לשם שמים, לא היה לה שום דבר, לא כבוד ולא שום דבר, רק פשוט היא רצתה לכבד את הנביא, ואה"נ אם יהי' אדם ויעשה כ"כ בטהרה, נראה ומסתבר שתורה זה יותר טוב.

ממילא היות והדורות שלנו הם אנשים חלשים מאד, ולא יכולים לעשות פעולה בכל כך טהרת הנפש, בכזה טהרת הנשמה, כמו הצדיקים הקודמים, יש גם מעלה בנסיעה למקום כזה.

ש. האם הכנסת אורחים זה סגולה לילדים?

ת. כן, זה דבר טוב.

הגמ' (כתובות סב, א) מביאה מעשה שמר עוקבא היה נותן צדקה באופן שהעני לא יראה ולא יתבייש, וכתוב שפעם אחת נכנסו לתנור הוא ואשתו, והיות שאשתו היתה נותנת לעני אוכל ישיה, והוא נתן כסף ולא אוכל מוכן, לכן הזכות שלה יותר גדול והרגלים שלה לא נשרפו, והיה צריך לשים את הרגלים שלו על הרגלים שלה, וככה הם לא נשרפו כי ברגלים שלה לא שלט חום האש, ואחרת הם היו נשרפים.

המשך בעמ' אחרון <<<

ש. האם לאמץ ילד זה סגולה לילדים.

ת. כל הסגולות הם לא מאה אחוז, אף פעם זה לא מאה אחוז. אחד עשה קונטרס קטן עם כ"כ הרבה סגולות כדי להוליד.

ש. האם יש ענין לעשות את הסגולות?

ת. אם זה מצוה, כן. אבל אם זה סתם לבלבל אח המוח, זה כלום. כי אם זה מצוה יכול להיות שזכות המצוה אולי יועיל.

ש. במה זה תלוי אם זה מצוה או לא.

ח. אם אחד למשל לוקח סנדק, זה מצוה, בין אם זה יועיל או לא, אבל זה מצוה, וכן אם אחד משלם שכר למלמד, זה מצוה, וכל הדברים האלו זה מצוה, אבל יש דברים שהם סתם מבלבלים! את הראש.

ש. האם אימוץ זה מצוה?

ת. אימוץ פירושו לקחת ילד מסכן, ילד יתום וכדו', ולפרנס אותו, וזה הרי מצוה. **ש. ולאמץ ילד לא יהודי ולגיייר אותו?**

ת. זה לא מצוה. אולי אחרי שהוא כבר אימץ יש בזה מצוה קצת, ורחמיו על כל מעשיו, אבל זה לא ענין, האם צריך לקחת גוי ולעשות אותו יהודי, לא מעונינים לקחת גוים ולעשות אותם יהודים.

ש. האם יכול להיות שאפילו שאדם עושה מצוה, ובכל זאת אם זה פוגע באחרים זה מזיק לו?

ת. בודאי, האם פנינה היתה מוכרחה לצער את חנה.

ש. האין אפשר לדעת מתי כן ומתי לא?

ת. כל אחד מבין, כתוב שהיתה שואלת אותה מתי תעשי בשביל הילד שלך כבר את זה וזה, הכל כדי לעורר עוד צער ועוד צער, כך אומרים חז"ל.

ש. האם יש גבול לריבוי תפילה על ילדים?

ת. אין גבול, כחוב ויעתר לה' לנוכח אשתו, ויעתר לו ה' ותהר רבקה אשתו. [כתוב ויעתר לו, שהוא היה צדיק בן צדיק, והיא צדקת בת רשע, אבל לולי זאת משמע היה אותו הדבר, אם האב שלה היה ג"כ צדיק, היא היתה כמו יצחק].

ש. תפילה באופן שהרופאים אומרים שלפי מה שהם יודעים ברפואה לא שייך שיהי' ילדים, האם זה לא נקרא להתפלל על נס?

ת. הם לא יודעים כלום! זה האמת, לא יודעים כלום!

אצל מרן הסטייפלער היתה פעם משפחה אחת שהרופאים אמרו שלא יכול להיות שיילדו ילדים, בסוף היה להם לא רק ילד אחד. אלא עשרה ילדים. הסטייפלער בכלל לא התחשב עם מה שהם אמרו, אמנם לא כל אחד הוא סטייפלער...

אין מעבירין

בדברי הביאור הלכה סי' כה ד"ה פגע וכו' - ע' במ"ב כן פסק הט"ז לקמן בסימן תרפ"ד סק"ד דלא כאבודרהם והעתיקו הגרע"א בחידושו וכן פסק הפמ"ג, וכן מוכח לכאורה מדברי הגר"א שם בסוף סי' תרפ"ד שם בסוף סי' ס"ג שציין שם על דין הרמ"א משום דאין משגיחין בחנוכה, ולא כתב טעם האבודרהם בעצמו [שהובא במ"א שם] ש"מ דבתפלין אם עבר והניח ש"ר אין צריך לסלקו. ובארה"ח ראיתי שמצדד לפסוק כאבודרהם משום דלכתחלה עשה עבירה, ועבר על מה שאמרו דכל שבין עיניך יהיו שתים ע"כ צריך עתה לתקן ולהניח כדין.

ולא נהירא דהלא באמת קי"ל דהש"י אינו מעכב של ראש, הרי דבעצם קיים בזה הש"ר מצותו, רק דלא קיים המצוה כתיקונה, וא"ל דיסלק הש"ר ויחזור ויניחו ויקיים עתה כתיקונו, ז"א דהלא בכל רגע ורגע שהוא נושא התפילין עליו הוא מקיים בזה מצות השי"ת, ובודאי אין לנו לומר שיסלק עתה המצוה ממנו כדי שאח"כ יקיים יותר מן המובחר, וגדולה מזו אמרו ביבמות ל"ט ע"א דצריך הקטן לייבם ואין ממתנינים בגדול עד שיבא ממדינת הים, אף דבקרא כתיב והיה הבכור משום דכל שהווי מצוה לא משהינן אף דאם היינו ממתנינן לא היינו מבטלין עי"ז העשה בידים רק בגדר שב ואל תעשה, וכ"ש כאן שאין לנו לסלק המצוה בידים ממי שעושה אותה כדי שאח"כ יקיים מן המובחר עכ"ל. וכתב רבנו שליט"א על הגליון עי' תוס' פסחים ק"א ד"ה מתירין [וז"ל מתירין מבגד לבגד - ואף על

גב דשמואל אית ליה בפ' התכלת (מנחות דף מא.) כלי קופסא חייבין בציצית, מודה אם אין ציצית לכל בגדיו שיתיר ציצית מבגד שמצניעו, ליתן בבגד שרוצה ללבוש ותהא המצוה עליו].

מנהג החזו"א בהנחת תפילין

סח רבנו: פעמים שהיה החזון איש מניח התפילין של יד בצנעה במיושב (אעלה בתמר עמ' י"ג. דעי' בביאור הגר"א סי' כ"ה סעי' י"א דבתש"י אין קפידא להניח מעומד או מיושב [א"ה וכנראה עשה כן מאפיסת כוחות].

ואחרי שעבר רבנו ניתוח והיה קשה לו לעמוד היה מניח תפילין של יד בישיבה, ואמר שבדאי במצב כזה אפשר לעשות כהמחבר.

בגדרי חציצה

כ' השערי תשובה סכ"ז סק"ה כ' חוצץ - עבה"ט דמביא בשם של"ה דיש לרחוץ מקום הנחת תפילין, ובבר"י כתב שפשוט שהנוהג

כן צריך לנגב המקום היטב משום התפילין, וגם אפשר שהם מפסיקים כמו חציצה, והביא מדברי הרמב"ם מהלכות עבודת יוה"כ דלכך בכ"ג עלה ונסתפג כו' ונשא ונתן בזה ע"ש.

ונראה דהשל"ה כ"כ לפי שהמשכים לחצות נותן אפר תחת פאר כמ"ש (ישעיהו סא. ג.) וכשרוצה להניח תפילין צריך לרחוץ המקום משום כבוד התפילין וכן היא בכתבי האר"י ז"ל ע"ש. ועיין בשו"ת פני אריה בס"י ו' בס"י ז' לענין אבק שקורין פודר מה דינו ע"ש עכ"ד השערי תשובה.

וציין רבנו שליט"א על הגליון: עי' מל"מ פ"ב שם. [וז"ל שם ומדברי רבינו דקאמר ומסתפג משמע דחויבא הוא. ונראה דחויב זה הוא משום דקי"ל דאפי' נימא אחת או עפר אם היתה בין בשר לבגד הרי זו חציצה ועבודתה פסולה וכמ"ש רבינו בפ"י מהל' כלי המקדש הל' ו'. ולפי זה יש לחוש שמה בטבילה נדבק בבשרו מעפרירות המים נימא או עפר ומש"ה חייב להסתפג אחר טבילה ואף דנימא דאין לחוש לזה מ"מ הרי כתב רבינו שם בדין ז' שצריך לזיהר שלא תכנס הרוח בשעת עבודה בין בשרו לבגדו עד שיתרחק הבגד מעליו ופשיטא דלא גרעי מים מרוח וא"כ צריך לספוג משום דשמה המים יהיו מבדילים בין הבגד לבשר ומש"ה קאמר רבינו ועולה ומסתפג. האמת דבפ"ק דתמיד מ"א תנן ירד וטבל עלה ונסתפג והתם פשיטא דאורחא דמלתא נקט וזהו שרבינו בפ"ה מהלכות בית הבחירה כשהעתיק משנה זו השמיט הא דעלה ונסתפג יע"ש]

הנחה בב' ידיו

שח רבנו שליט"א: שהוא רגיל לכתוב ביד ימין, ושאר מלאכתו עושה בשמאל, ולכן הורה לו מו"ר הגרש"ז ריגר זצ"ל להניח תפילין בב' ידיו,

ואחר התפילה מחליף לידו השנית מספק, ואינו מניח בשני הידים ביחד, אלא רק בזה אחר זה מחשש בל תוסיף. [וכעי"ז הביא רבנו שליט"א בשם החזון איש (אעלה בתמר מ"ו) דאין להניח בספק ב' מזוזות בב' מקומות בפתח].

ופ"א נשאל רבנו על נער בר מצוה שיש לו בעיה כזו, ואמר לו רבנו שיניח אחרי התפילה לחומרא ביד השני, וניסו לטעון שהוא נער צעיר ועלול להתבלבל, אמר רבנו שגם לו כך הורו, ובמשך השנים יגע הרבה בסוגיא זו ולא מצא שום דרך להקל בזה, מלבד מה שעושה.

כשמניח לחומרא

הסתפק רבנו בזמן שמניח התפילין לחומרא על ידו הימנית לאחר התפילה, הופך הבית, ואז הקשר לעצמו אינו מחזיק לו התפילין, אלא רק מונחות על בשרו אם מהני בכה"ג? [וא' העיר לרבינו על צורת הנחה זו, ואמר לו ששמע שתקופה מסויימת גם הח"ח הניח בצורה זו].

אמירת הפסוקים

בדר"כ נוהג רבנו לחזור לביתו מתפילת שחרית עטור בטלית ותפילין, ובביתו מניח התש"י על ידו הימנית, ואח"כ חולץ התפילין.

וכשהחל להתפלל בביתו אחרי תפילת שחרית בחדר העיקרי עובר רבנו לחדר השני ומניח שם תפילין על ידו הימנית. וקורא אח"כ פרשיות קדש והיה כי יביאך וכן שש זכירות וכן פרק שירה.

משותק ביד אחד

(כ"א סיון תשנ"ג) - שמעתי ששאלו את רבנו באחד משמותק ביד ימין כך שעתה היא לכאורה היד הכהה שלו [קצת הוא מסוגל לתפקד איתה] על איזה יד יניח תפילין?

ואמר רבנו שיניח על שמאל כמו קודם השיתוק. שזה כמו שאין לו כלל יד ימין שהדין כן. אח"כ שאל השואל גם את הגר"נ קרליץ שליט"א וסיפר שהשיב לו להיפך, דהיינו שלייד המשותקת יש עתה דין של יד כהה ויניח עליה. [א"ה וראה הליכות שלמה תפילה עמוד מ"ד דעת הגרש"ז זצ"ל]

זהירות ברצועות

רבנו סיפר שמרן החזו"א זצ"ל הקפיד מאד ברצועות התפילין שלא יגררו כלל על הריצפה. (להבין ולהשכיל עמ' יז) ועי' במקור חיים לבעל החוות יאיר סי' כ"ה סי"א מש"כ בזה.

ואמר רבנו: הנה הדבר ברור שיש להיזהר בקדושת הרצועה ואינו כמו חפצי מצוה ואסור לשבת על רצועת תפילין, ואילו על ציצית מותר לשבת, ועיין בחידושי ר' חיים הלוי הלכות תפילין פ"א הי"א מה שהאריך בענין זה. (אילת השחר שבת ע"ט, ב) [א"ה ובגליון דרכי החיזוק (279) הביא בשם מרן הגר"ג שליט"א: ולדוגמא נזכיר דבר אחד שרבים אינם יודעים מזה, כשמורידים את התפילין יש להיזהר שרצועת התפילין לא תיגע ברצפה, ואם הרצועה נוגעת ברצפה זהו חטא.

ושמעתי לפני שנים רבות מאדם מבוגר שיזכה להיות בן בית אצל מרן הגאון רבי יצחק אלחנן זצ"ל, וסיפר כי פעם אחת ראה רבי יצחק אלחנן אדם שהחזיק תפילין ורצועת התפילין נגעה בארץ, ונזעק רבי יצחק אלחנן ואמר: "תשמישי קדושה!" ואמר כן בצעקה, מפני שלא היה מסוגל לראות את זה.

והוסיף אותו יהודי כי חרדתו של רבי יצחק אלחנן עשתה עליו רושם שכל ימיו לא היה מסוגל לראות שרצועת תפילין תיגע ברצפה. עד כדי כך זה השפיע עליו, כשרואים יראת שמים מושפעים!]

צניעה בב' צדדים

רבנו שליט"א סובר שיש מעלה לצבוע ב' צדדי הרצועה, כיון שכך אין הצבע יורד בקלות, וכך הוא נוהג, ומורה שכך לכתחילה הדבר ראוי [ובשנים שהיו לו את הרצועות הישנות היה עומל וטורח הרבה להשחיר את כל הקמטים והסדקים].

ונהנים ממנו עצה

לקבל גם סכומים קטנים

היה יהודי שהיה לו קרוב עשיר מופלג, ומידי פעם היה נותן לו סכומים קטנים יחסית למעמדו, אמנם הלה לא רצה לקחת כדי שלא יראה לקרוב העשיר שמספיק לו הסכומים הקטנים אלא שיווכח שצריך סכום גדול. וסיפר את זה לרבנו שליט"א.

ואמר לו רבנו: שטעות הוא בידו, אדרבה שיקח את הכספים הקטנים ועי"ז ירגיש הלה שהוא תומך בו ובסוף יתן לו סכום גדול.

וכך עשה ובאמת בסוף נתן לו סכום גדול מאוד לעזרתו.

(מפי הרה"ג רא"ש שליט"א)

עולם הישיבות

ישיבת באר יעקב

רבנו שליט"א הגיע למסור בניסן תשס"ד שיחה בישיבת בין הזמנים שע"י ישיבת באר יעקב, ואח"כ דיבר שם הגרמ"ש זצ"ל ורבנו נשאר לעמוד כל הדרשה כדי לשמוע את דברי הגרמ"ש. רבנו שליט"א הגיע לישיבה בימי השבעה לאחר פטירתו של מרן הגרמ"ש זצ"ל ונשא דברי חיזוק לזכרו.

אודות מרן הגרמ"ש זצ"ל הבאנו בגליון פר' קדושים תשע"ו ונביא כאן עוד ענינים. **הקדשה על ספרו** | לפני נסיעת רבנו שליט"א לארצות הברית בחשון תשס"ה, שלח לו הגרמ"ש זצ"ל את ספרו החדש שיצא באותם ימים "קונטרס הביאורים שיעורי שמועות עמ"ס בבא קמא".

וכך כתב לו על הספר: בע"ה, ספר זה מוגש למע"כ ידיד ה' וידיד כל בית ישראל, פאר הדור ידיד נפשי, מוהרא"ל שטיינמן שליט"א, בברכה מקרב לב, יראה ה' מסירות נפשו לקדש שם שמים ולפועל ידיו ירצה, בבריאות איתנה, עד כי יבוא שילה. כרחשי לבב, ידידו דוש"ט כל הימים. ד' מהחשון התשס"ה מ. ש. שפירא

לא לעשות שידוך | בזמן שעלה שידוך לא' מנכדי הגרמ"ש, עם בת של א' שנלחם רח"ל הרבה ברבנו שליט"א. התנגד הגרמ"ש בכל תוקף לשידוך ואמר שאינו מסכים בשום אופן שנכדו יינשא לבת של מי שלוחם במרן רבנו הגרא"ל.

אמנם [מסיבה מסוימת] הם רצו מאוד את השידוך, והלכו לשאול את מרן הגרא"ל, ואמר: לעשות השידוך, חזרו לגרמ"ש ולא הסכים, ואמר גם שחושש מאוד שינזקו נכדיו מקפידת הגרא"ל, הלכו שוב להגרא"ל ואמר: אין לחשוש, איני מקפיד, ובירך שהילדים יהיו בריאים. וכך היה יותר מפעמיים עד שהגרמ"ש ערך גורל הגרא"ל ועל פיו הסכים לעשות השידוך וכמו שהורה רבנו שליט"א.

ביקורו של מרן הגרא"ל | כתב בס' מגד תבואות שמש (עמ' 50) זכיתי להיות נוכח בביקורו של מרן הגרא"ל שטיינמן שליט"א בבית הגרמ"ש (חוה"מ"ס תשס"ד) והיה זה מחזה מרהיב ביפויו לראות את הכבוד ההדדי שרוחשים גדולי ישראל זה לזה. שעה ארוכה קודם בואו של הגרא"ל כבר ישב הגרמ"ש בסוכתו והמתין לו בדריכות, וכאשר הודיעו לו כי מרן הגרא"ל כבר בפתח הבית, היתה ניכרת התרגשותו הגדולה.

בפתח דבריו העיר הגרא"ל כי הנה הישוב באר יעקב הולך והופך למקום תורה, כאשר מלבד ישיבת באר יעקב וישיבת שארית יוסף הותיקות, נוספה כעת ישיבת גרודנא על מאות תלמידיה. השיב לו הגרמ"ש כי אכן עובדה מרגינה היא, וכבר מרן

>>> המשך מענין בפרשה

יוצא שהכנסת אורחים שהוא נותן לאכול, זה הרבה יותר מאשר יתן אפילו הרבה כסף, כי כסף צריך עוד ללכת ולקנות, וככה יש תיכף את האוכל, החילוק הזה בין אם יש לו תיכף את האוכל, לבין אם צריך ללכת ולקנות, זה עד כדי כך שהיא היתה יכולה לשים את הרגלים והאש לא שולט עליה, והוא לא, הגם שהוא תלמיד חכם והיא אשה... בכל זאת הכותה הזה שהיתה תיכף נותנת את האוכל יותר גדול.

ש. מה נחשב הכנסת אורחים בזמנינו?

ת. היה זמן שחילקו ח"י רטל במירון, ועשו מזה צחוק, ובאמת אח"כ זה היה צחוק, אבל לכתחילה זה לא היה צחוק, כי באו שמה אנשים כשהם צמאים, אין להם מה לשתות, ונותנים להם ישר לשתות, זה דבר גדול מאד, אנשים באים ממקום רחוק והם צמאים אין להם מה לשתות, אח"כ כבר נהיה צחוק מזה כי כל אחד הביא, והיו צריכים לשפוך את זה, אבל ככה זה לא צחוק, אנשים צמאים ורעבים ונותנים להם לאכול ולשתות, זה דבר גדול מאד, זוהי זכות גדולה מאד.

כמו כן יש ליד פרנקפורט את הציון של הבעל שם ממכילשטאט שהיה צדיק גדול, ועשו שם בזמן האחרון מקום ויש שם גם מסעדה, כל היהודים באירופה נוסעים לשם. ויכול להיות שיש ענין ליסוע לשם. כי הוא היה צדיק גדול. וכמו כן כל חסד שעושים עם בן אדם כשהוא צריך את זה, ונותנים לו "בעין" זה חשוב. זה דבר גדול מאד.

ש. האם שייך היום הכנסת אורחים.

ת. למשל שמה עד לאחרונה אדם היה בא לשם, ולא היה לו מה לאכול, לא היה שום דבר, היום יש כבר מקום אנשים באים ואוכלים.

ש. להביא הביתה בחורים מהישיבה לאכול סעודת שבת, האם זה נחשב הכנסת אורחים?

החזו"א בביקורו בבאר יעקב זמן קצר לפני פטירתו הבטיח כי יהיה זה מקום תורה. כאשר עמד הגרא"ל לצאת ביקש הגרמ"ש ש"ש לכבדו וללוותו, אך בהיות וסבל מאד ברגליו הפציר בו הגרא"ל לבל יעשה זאת, וכך נפרדו לשלום ולברכה בחיבה וברעות, כאשר כל הנוכחים זוכים לראות אהבת תלמידי חכמים זה לזה מה היא. **תפילה במירון** | כאשר חלה הגרמ"ש נסעו מבני ובוגרי הישיבה בבאר יעקב לציון הרשב"י במרון להתפלל לרפואתו, ובה בעת הגיע לציון גם רבינו הגרא"ל שליט"א (כמדומה ששב אז מחיזוק בצפון). הגרא"ל נעמד ע"י הבימה שעומדת לכיוון מזרח בסוף ההיכל הגדול והוא ופמלייתו התפללו לרפואת הגרמ"ש. וזה היה סדר התפילה: הוא אמר לר' יצחק לוינשטיין איזה קפיטל לומר, ור' יצחק הכריז בקול וכולם אמרו את הקפיטל.

בוער בקרבן | במוצאי יום טוב שני של שבועות בשנת תשנ"ו הייתה מסיבה לבחורים מחו"ל ודיבר הגאון רבי משה שמואל זצ"ל על הנהגת עם ישראל בכל הדורות, וזשה נקבע אך ורק משמים וכו'.

ובתוך הדברים אמר: שהנה רואים משמים שהגאון רבינו בוער בקרבן צרכי הרבים וצערם וכאבם וזהו מינוי משמים להנהיג את כלל ישראל.

הקושי מגדיל את המתיקות | שח לנו רה"י הגרד"י שליט"א שמעת הסתלקות אביו מרן צוק"ל כל עניני הישיבה מתנהלים ע"פ מרן רבנו שליט"א שהוא רבו מימי נעוריו בישיבה.

ופעם עוררו באזני הגאון רבי דוד יצחק שליט"א שאולי לא כדאי ללמוד מסכתא יבמות בשיעורים הצעירים בישיבה גדולה, כיון שהיא קשה וסבוכה ועלול להפריע למתיקות הלימוד ולשבור בחורים. הגרד"י חלק עליהם, ועלה דרכו (ככל השאלות בישיבה) למרן. מרן אמר לו: אדרבה הקושי מגדיל את המתיקות (כמובן שאין ללמוד מזה לכל ענין, וכל מקום לפי שעתו וענינו).

חמשים פרקים | בזמן המלחמה האחרונה, כשהיה טילים באיזור באר יעקב, עלה הגרד"י למרן לשאול אם לעבור מקום?

ענה לו מרן לאחר שמייעת הספק: תישארו בבאר יעקב ותאמרו חמשים קפיטלאך תהילים כל יום. וכך עשו. ולא ביאר רבנו מה הענין בחמשים פרקים

עד וואלזין | רבנו שליט"א כשהיה פוגש את הגרמ"ש זצ"ל ואח"כ את בנו יבלחט"א הגרד"י שליט"א [תלמיד רבנו] אומר בהתרגשות: אתם יש לכם ייחוס גדול! רבי חיים מוואלזין רבי יצחק מוואלזין הנצי"ב הגאון רבי רפאל ואתם! והיה ניכר שאומר בהתרגשות הייחוס מרבי חיים מוואלזין [אמר בדרך צחות וגם לי יש ייחוס לאדם הראשון]

ת, בוודאי זה משהו, אבל תלוי כמה הצורך, יש אנשים אפילו עשירים שצריכים, אבל זה לא תלוי בעשירות, ולמשל המקום הוא זה מקום של גוים, אין מה לאכול, וכן במירון צפת, לפני זה כשהיו נוסעים לא היה מה לאכול.

יש הרבה חסד, בקור חולים וכדומה, כל מיני חסד יש, אך מהו החסד הכי גדול, כתוב ברמב"ם (פ"ד אבל ה"ג) כי מצות לוויה ללוות בן אדם "חיי" שיוצא לדרך מחוץ לעיה, זה החסד הכי גדול.

ובזמנינו לא נזהרים בזה כ"כ, ויש אומרים טעם מפני שבדרך כלל נוסעים עם מכונית ונוסעים הרבה ביחד, אבל בכל זאת אם אחד נוסע במקום לא רחוק מהערבים, אם לא מלויים והוא לא יווע את הדרך, זה סכנת נפשות ממש, ומעשה שהיה עם יהודי אחד שטעה ונכנס לכפר ערבי, והוא לא יצא משם... הרגו אותו.

ש. האם יש מצות לוויה גם בתוך העיר?

ת. בתוך העיר אין מצוה. בסביבה של ערבים יש מצות לוי' אם נפלים שם רח"ל סכנת נפשות... הקב"ה יעזור שכל אחד מכם שיפקד בקרוב בזרע של קיימא זרע בריא בלי שום מום.

ש. נבקש ברכה שיהיו תלמידי חכמים ויראי שמים,

ת. נו, הלואי שיהיו תלמידי חכמים, תלמיד חכם איני יודע אבל יראת שמים תלוי בבחירה, וזה יותר קשה.

כתוב על לבן שכשיעקב בא היה ברכה, קודם לכן לא היו לו בנים רק בנות והם הלכו לרעות את הצאן, ואח"כ נולדו לו בנים, נו וכי הבנים האלו היו צדיקים? לא צדיקים גדולים, אלא ג"כ רועים".

הענין הוא שאדם רוצה בנים, לבן לא היה כ"כ צדיק גדול, אבל הוא רוצה בנים, וזה הקב"ה ברח אותן שיהיה לו בנים, אבל לא כמו שיעקב אבינו היה, רק שילכו לרעות את הצאן.

בשל נכונות של מספר אברכים ליטול על עצמם את העול הכבד של גיוס המשאבים למען המשך הדפסת הגליון והפצתו, ובזכות היענות יפה של רבים מקוראי הגליון, בשל נכונות של מספר אברכים ליטול על עצמם את העול הכבד של גיוס המשאבים למען המשך בעלון, לתרומות והנצחות, נא לפנות למייל 0527680034@Okmail.co.il או לפניה לדוא"ל המערכת (2 פניה למוקד המגבית 072-2164440 (מענה אנשוי) 3) במערכת הטלפונית הממוחשבת 24 שעות ביממה ע"י חיוג לשירות נדרים פון 03-7630585, קוד שלוחה 198. ניתן להשאיר הודעה מוקלטת לאחר התרומה. 4) באחת מעמודות 'נדרים פלוס' ברחבי הארץ, ע"י הקשה על 'קופות נוספות'. בחיפוש יש להקיש 'כאיל תערוג'.

ליקוטים נפלאים פרשת ויחי

"ויחי יעקב" (מוז, כח)

פירש רש"י למה פרשה זו סתומה לפי שביקש לגלות את הקץ לבניו ונסתם ממנו. ראה יעקב אבינו שכל האותיות נמצאות בשמות י"ב שבטים חוץ מאותיות ח' וט', אמר יעקב, כיון שאין בהם חטא, ראויים הם לגלות להם את הקץ. כיון שראה שאף אותיות ק' וצ' אין בהם, אמר, אם כן, אינם ראויים לגלות להם את הקץ, סתם ולא גילה, לכך פרשה זו סתומה. (רבינו בח"י)

"ויחי יעקב" (מוז, כח)

"ביקש לגלות את הקץ ונסתלקה ממנו שכינה" (רש"י). יעקב ביקש לגלות לבניו את תקופת הקץ, את פני הדור של אותו זמן, את החוצפה והבורות שישררו אז - בעקבתא דמשיחא חוצפא יסגא - ונסתלקה ממנו שכינה, כי מן השמים לא רצו חלילה שידבר רע על ישראל. (הרה"ק רבי בונם מפשיסחא)

"ויחי יעקב" (מוז, כח)

"למה פרשה זו סתומה, שביקש יעקב אבינו לגלות את הקץ לבניו ונסתם ממנו" (רש"י). ולמה נסתם ממנו חשבון הקץ? כי הגלות באה למרק עוונותיהם של ישראל כדי להטיבם באחרונה, ואם יוודע זמן הקץ לא נרגיש כלל את הגלות ומרירותה, כי צרה שאדם יודע את קיצה וסופה, אינה בגדר צרה קשה. (שפת אמת)

"אם נא מצאתי חן בעיניך שים נא ירך תחת ירכי ועשית עמדי חסד ואמת אל נא תקברני במצרים" (מוז, כט)

הקשה בספר "תכלת מרדכי", מדוע נאמר "מצאתי" בלשון עבר, לכאורה היה לו לומר: אם "אמצא" חן או אם "מוצא" אני חן בעיניך? ותירץ, שכאשר היה יוסף בניסיון הגדול עם אשת פוטיפר, צייר לעצמו את דמות דיוקנו של אביו, ועל ידי זה ניצל מן החטא. על זה אמר לו יעקב: הרי אז, באותה שעת ניסיון, מצאתי חן בעיניך, אם כן - בעד זה מבקש אני ממך שתכיר לי טובה ותקבור אותי במערת המכפלה.

וה"צפנת פענח" מוסיף, שיעקב בהמשך דבריו אמר לו דבר נוסף:

אל תחשוב שעמדת בניסיון בזכות עצמך. לא! עמדת בניסיון אך ורק עקב היותך מיוצאי ירכי, והרי הובטחתי על ידי הקב"ה שתהא מיטתי שלמה.

זהו שאמר יעקב: "שים נא ירך" - את ה"כוחי ועצם ידי", "תחת ירכי" - עליך להכיר שהצלתך באה לך בזכותי, בזכות היותך אחד מיוצאי ירכי. ממילא אל לך להחזיק טובה לעצמך אלא לי, וכגמול על כך, קבור אותי בארץ ישראל.

"ועשית עמדי חסד ואמת" (מוז, כט)

פירש רש"י "חסד ואמת" חסד שעושין עם המתים הוא חסד של אמת שאינו מצפה לתשלום גמול. בדרך צחות: רק אצל המת יודעים שהחסד הוא באמת חסד של אמת, בשאר מעשה החסדים אי אפשר להיות בטוח שזה חסד של אמת, שייטכן שהנצרך הוא לגמרי לא נצרך, החולה אינו חולה, העני אינו עני וכיוצא בהם. (חסדך ואמתך)

"חסד ואמת" (מוז, כט)

רש"י כותב שלכן הוא חסד של אמת מאחר שאינו מצפה לתשלום גמול, ויש לפרש ביותר למה אינו מצפה לתשלום גמול, כיון דאיתא בגמרא שהשכר לעושה חסד עם המתים בהספדים ובקבורתם הוא שגם אותו יספידו ויקברוהו כשיבוא עתו וזמנו, ממילא מובן מאליו ששום אדם אינו מצפה לתשלום גמול זה ומעדיף שיגיע כמה שיותר מאוחר אם בכלל... (בית יצחק)

"אל נא תקברני במצרים" (מוז, כט)

פירש רש"י, "סופה להיות עפרה כנים, ושלא יעשוני מצרים עבודה זרה". הקשה על כך הרה"ק בעל 'אמרי אמת' מגור זי"ע, והלא יעקב ישב בארץ גושן, ושם לא היו הכינים, ששם לא שלטו עשר מכות, ותירץ דדברי רש"י בחדא מחתא נאמרו, והסיפא הוא הסבר לרישא, כיון שסופה של מצרים להיות עפרה כינים, מלבד ארץ גושן, ששם קבור יעקב, לכך חשש שמא יאמרו מצרים בזכות יעקב אין שם כינים, ועל כן יעשו אותו לע"ז.

"ושכבתי עם אבותי ונשאתני ממצרים וקברתני בקבורתם" (מוז, ל)

למה ביקש יעקב דווקא מיוסף לקבור אותו במערת המכפלה? תירוץ א': כי הוא היה מלך ובידו היה לקחת ולקבור ללא מניעות. תירוץ ב': ברור לכל שאם האמא מתה וקוברים אותה ואחר עשר שנים האבא נפטר, היכן יקברוהו? בוודאי שליד האמא! אם כן היה ברור שיעקב ייקבר ליד האמא - לאה. דבר זה היה ברור לשבטים האחרים. אבל ליוסף היה ברור שיעקב ייקבר ליד אמא שלו בדרך בית לחם, שהרי את מי אהב יעקב - את רחל! בשביל מי הוא עבד? בשביל רחל. לכן היה צורך לבקש מיוסף דווקא "ושכבתי עם אבותי ונשאתני ממצרים וקברתני בקבורתם".

"אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי" (מח, ה)

במה זכו אפרים ומנשה להיות כחלק משנים עשר השבטים עד שאמר יעקב "אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי?" אלא שכל השבטים גדלו בחממה של יצחק ויעקב, ואין זה פלא שהפכו לקדושי עליון, אבל כשראה יעקב אפרים ומנשה שחיו בתוך טומאת מצרים והצליחו להגיע לדרגת הדודים, זו מעלה גדולה ולכן הכניס אותם יעקב בנחלת הארץ.

ליקוטים נפלאים פרשת ויחי

"וידגו לרוב בקרב הארץ" (מח, טז)

"מה דגים הללו גדלים במים כיוון שיורדת טיפה אחת מלמעלה מקבלים אותה בצימאון כמו שלא קיבלו טיפה של מים מימיהם, כך הם ישראל גדלים במים בתורה. כיוון שהם שומעים דבר חדש מן התורה, הם מקבלים אותה בצימאון כמי שלא שמעו דבר תורה מימיהם". (בראשית רבה צז)

"וידגו לרוב בקרב הארץ" (מח, טז)

אפשר לומר בדרך רמז למה המשילם יעקב אבינו ע"ה לדגים דייקא, כל שאר בהמות, חיות ועופות, אף אם המה ממינים הטהורים משעת לידתם, שייך שייטרפו או יתנבלו וכדו' במשך ימי חיותם או בשעת שחיטתם ויהיו פסולים מליהנות בהם איזה איסור, כי אין צורך בהם לשוחטם או למולחם או לנקר חלבם וכדו'.

וזה שאמר שבירך את מנשה ואפרים שגם המה יהיו כמו הדגים, שאחר שנולדו בקדושה וטהרה לא ימצא היצר הרע שום מקום מעתה לשלוט עליהם, רק כל חיותם יהי' שרשרת ארוכה של קדושה וטהרה... (נפש אהרן)

"וידבר יוסף אל בית פרעה לאמר אם נא מצאתי חן בעיניכם דברו נא באזני פרעה לאמר אבי השביעני לאמר וכו' ועתה אעלה נא

ואקברה את אבי ואשובה" (ג, ד-ה)

למה נצרך יוסף לשלוח שליחים לפרעה לבקש לצאת ממצרים? וכי אינו יכול לגשת בעצמו לדבר עמו?
מתוך הגר"ח קנייבסקי בספרו "טעמא דקרא" בשם אביו זצ"ל, שיוסף ידע שכיוון שיאמר לפרעה שברצונו לצאת ממצרים יאמר לו פרעה שאינו יכול לעזוב כי אין מי שימלא את מקומו, ואם יוסף יעזוב את ההנהגה אפי' לתקופה קצרה, תיחרב ותתמוטט כל הנהגת המדינה, כי הוא אינו יכול לכלכל לבדו את מצרים. לכן התחכם יוסף, ושלח את אנשי בית פרעה שידברו עם פרעה בשליחותו, ולהם, יתיישש פרעה לומר שכל ההנהגה תלויה אך ורק ביוסף, ועל כרחו יסכים לשלוח ממצרים... (טעמא דקרא)

"אל תיראו ואתם חשבתם עלי רעה אלוקים

חשבה לטובה" (ג, יט-כ)

ואל תיראו - אין לכם לחשוש שאני אתנקם בכם וארצה לעשות לכם רעה. כי מי כמוני יודע מן הניסיון האישי שלי, שלא מחשבותיו של האדם מחשבותיו של ה'? הרי אתם חשבתם עלי רעה ואלוקים חשבה לטובה. ואם כן, יודע אני שגם אם ארצה להתנקם, הרי גם כך יהפוך ה' את כוונתי הרעה לטובה. אז אין תועלת במה שאחשוב כך...

"שכל את ידיו כי מנשה הבכור" (מח, יד)

ולכאורה מה נתינת טעם היא זו, הלא באמת להיפוך הוא, כי שכל את ידיו אף על גב שמנשה הוא הבכור, ולא מחמת שמנשה הוא הבכור?

אך יש לומר, דהנה יעקב רצה להניח ידיו הקדושות, בדרך זו שאת הימין ישים על אפרים מחמת חשיבותו, ובפשטות הי' לו ליעקב לומר לאפרים שיבוא על ימינו ושמנשה ילך לשמאלו, כדי שיוכל לברכם כמו שחשב הוא, שראוי ויאות לאפרים להיות בימינו כי הוא החשוב, אבל לא עשה כן מחמת שמנשה הוא הבכור, ואם יעשה על דרך זה יהי' צער ובושה גדולה יותר מדאי למנשה, וסגי בזה שמשים את ידו הימני על אפרים, ויבוש עוד במה שציווהו לילך שמאלו, ועל כן רק שיכל את ידיו.

וזהו שכתוב "שכל את ידיו" ולא ציווהו להפוך את סדר עמידתם, מחמת, "כי מנשה הוא הבכור" ולא יאות לביישו. (נועם אלימלך)

"ויברך את יוסף ויאמר... המלאך הגואל אותי

מכל רע יברך את הנערים" (מח, טז-טז)

יעקב ברך את יוסף, אומר הפסוק, ומה ברכו? - "המלאך הגואל אותי מכל רע יברך את הנערים..." יש כאן ברכה ל"נערים", לבני יוסף, אך היכן היא הברכה האמורה ליוסף עצמו?

ה"אוצר אפרים" מביא את דברי הזוהר הקדוש ששאל שאלה זו, ותירץ: כאשר מתברכים בניו של אדם, הוא מתברך תחילה. הברכה לבניו של אדם היא ברכתו שלו.

לפי זה מפרש בעל "חובת התלמידים" את דברי הגמרא (ברכות ז ע"א) "תניא, אמר רבי ישמעאל בן אלישע: פעם אחת נכנסתי להקטיר קטורת לפני ולפנים... אמר לי [הקב"ה] ישמעאל בני ברכני, אמרתי לו: יהי רצון מלפניך שיכבשו רחמיך את כעסך ויגולו רחמיך על מידותיך ותתנהג עם בניך במידת הרחמים..." הקב"ה ביקש מרבי ישמעאל, שיברך אותו, ורבי ישמעאל שמע וברך את בני ישראל. הא כיצד? לפי דברי "הזוהר" פשוט וברור - הברכה הגדולה ביותר לאב, היא כאשר מברכים את בניו.

"וייקרא בהם שמי ושם אבותי" (מח, טז)

כאשר הבנים הולכים, חלילה, בדרך הרע - הרי הוריהם וסביהם בושים ונכלמים, לכשקוראים בהם את שם בניהם או נכדיהם. לפיכך ברך אותם יעקב אבינו, שיהיו ראויים להיקרא עליהם שם אבותיהם, לבל תהי חרפה בכך אם ייאמר, שהינם נכדיהם וניניהם של אברהם יצחק ויעקב... (מפרשים)

"וידגו לרוב בקרב הארץ" (מח, טז)

יש לומר בדרך צחות, שיעקב אבינו בירך שיהיו כמו דגים, והיינו כמו שהדגים יש בהם מידת השתיקה, שהרי אינם יכולים לדבר מחמת שפיהם מלא מים, כמו כן הם גם כן יאחזו במידת השתיקה ולא ידברו דברים בטלים וכל שכן דברים האסורים, ובפרט כאשר עוסקים בדברי תורה ותפילה שאז פיהם מלא "מים", ודו"ק. (כאריה ישאג)

סיפורים נפלאים פרשת ויחי

חמור?... והאיש החל לנעור כחמור. הבין הילד שאם הוא מוכן בשוק הומה אדם לנעור כחמור, משמע שמה שבידו שווה כנראה כמה עשרות אלפים... והוא אמר לאיש: "תשמע, לא ככה, חמור עומד על שניים? האיש מיד התכופף על ארבע והחל נוער בקולי קולות בזמן שתיירים מתקבצים ומצלמים ומסריטים את האיש... אמר אותו הנער אם זה מוכן לבזות את עצמו כן, משמע שיש לי כמה מיליונים ביד.

אמר הילד לאיש: "שמע! אתה יכול לקום... אני עם חמורים לא עושה עסקים". חשב האיש ואמר לעצמו: "איזה טיפש אני, אילו הייתי שותק המגש היה אצלי כבר. נערתני כחמור - נשארתי חמור". כן הוא הנמשל: לא פעם אנו נתקלים באנשים שיש לנו הרבה מה לומר להם... או בשעת קטטה ומריבה אנו חושבים שיש לנו מה להגיד כאן. עלינו לדעת שאם נדבר - נצא בסוף טיפשים. תשתוק - תצא חכם. גם מנשה וגם אפרים יכלו לדבר אבל הם העדיפו לשתוק ולכן עד היום כל בית בישראל מברך את ילדיו בהם.

"ויברכם ביום ההוא לאמור בך יברך ישראל לאמור ישימך אלוקים כאפרים וכמנשה" (מח, כ)

לכאורה במה שונים אפרים ומנשה שכל אב בעם ישראל מברך את ילדיו שיהיו כמותם? התשובה נעוצה בהנהגה שלהם: כשהסבא יעקב משכל את ידיו ומברך את אפרים ביד ימין מנשה שותק ומפרגן לאחיו שיקבל את הברכה וגם לא פוצה פה שאינו מדבר בפני גדולים ממנו למרות שיכל לטעון לאפליה. לעומתו אפרים כששומע את אביו מנסה לתקן את הסבא שיחליף את הידיים הוא לא מגיב (יכל לומר לאביו למה אתה מתערב?! תעזוב את סבא הוא יודע מה הוא עושה..) הוא שותק אינו מדבר בפני גדולים ממנו ומפרגן לאחיו שיקבל את הברכה. ילדים כאלו שאינם מדברים בפני גדולים ומפרגנים אחד לשני זו ברכה שכל אב היה רוצה.

לפעמים אנשים סביבנו מעכירים את האווירה בחוסר הפרגון שלהם ומושכים אותנו בחבלי השווא והתסכול שלהם. דוגמא לכך בסיפור מליצי הבא שיש ללמוד ממנו הרבה: בחור יושב אצל הספר שלו ומסתפר לקראת טיול עם החברה שלו לאמריקה. הוא הזכיר את הטיול לספר שהגיב, "לאמריקה! למה שמישהו ירצה לנסוע לשם?! זה צפוף מלוכלך ומלא אמריקנים. אתה מטורף אם אתה נוסע לאמריקה"... בהמשך שואל הספר "איך אתה טס לשם?" "אנחנו טסים בארקיע", הייתה התשובה, "קיבלנו מחיר מצוין", הפטיר המסתפר. "ארקיע!" נדהם הספר, "זו חברת תעופה נוראית. המטוסים שלהם ישנים והמושבים מרופטים והם תמיד מאחרים".

"...איפה אתם מתאכסנים באמריקה?" "נהיה במקום קטן ואקסקלוסיבי המשקיף על הנהר הפטומק ברקוויל". אמר המסתפר בצניעות.

"אל תמשיך!!! אני מכיר את המקום", התפרץ שוב הספר, "כולם

"אל נא תקברני במצרים" (מז, כט)

פירש רש"י "אל נא תקברני במצרים", שאין מתי חוצה לארץ חיים אלא בצער גלגול מחילות.

יהודי בא בימים נכנס אצל הרבי מקוצק ז"ע, וסיפר לו שהוא מכין עצמו לעלות לארץ ישראל, שכן הוא רוצה למנוע מעצמו לעתיד לבוא, לעבור את הצער של גלגול מחילות. אביו - קרא הקוצקאי - אביו, עד כמה אדם אוהב את גופו המלא רימה, שהוא דואג לו אפילו לימים שלאחר מותו. (בשפתי צדיקים)

"וישלח ישראל את ימינו וישת על ראש אפרים הוא הצעיר" (מח, יד)

בספר "וקראת לשבת עונג" מובא ש'החפץ חיים' שאל: מדוע זכה אפרים להתברך לפני מנשה? ועונה הוא: משום שהתורה העידה עליו שהוא הצעיר! כלומר, שלא התגאה והתנהג במידת הענווה.

כל ימיו התרחק החפץ חיים מן הכבוד ובכל פעם שקיבל מכתבים שהיו בהם תארים המפליגים בשבחיו, היה מזלזל בהם מאוד.

פעם סיפר החפץ חיים בשם ר' זאב המגיד מישרים של העיר ווילנא: מעשה בכפרי אחד שהיה עם הארץ גדול, אך למד את לוח השנה בעל פה. בכל פעם ששאלו אותו מתי יהיה המולד של חודש מסוים? ומתי יחול חג פלוני? השיב מיד בבקיאות מופלאה.

כעבור זמן מה הכתירו אותו בשם "רב", ולא חלפו ימים רבים והוא השתכנע כי תלמיד חכם גדול הינו. פעם אחת הזדמן כפרי זה לעיר ווילנא, ונכנס לבית כנסת "הגר"א" להתפלל מנחה. לאחר התפילה התקרב אל שולחן הלומדים אשר ישבו שם ופלפלו בדברי תורה, וישב ביניהם כאבל בין חתנים, משום שלא הבין אף מילה מדבריהם. זה הוא הכבוד - סיים החפץ חיים - אך דמיון בלבד.

"לא כן אביו" (מח, יח)

אנו למדים על מעלת השתיקה משני בני יוסף. בזמן שהסבא משכל את ידיו, יכל מנשה לומר: "סבא, טעית! אני הבכור, שים את ימינך כאן על ראשי", אך הוא שותק. כשיוסף מתערב ואומר לאביו "לא כן אביו כי זה הבכור שים ימינך על ראשו" יכל אפרים לומר: "אבא, מדוע אתה מתערב?! סבא יודע מה הוא עושה" - אבל הוא שותק. משל נפלא: בעיר העתיקה בירושלים עמד ילד עם מגש ועליו כעכים חמים למכירה. אחד הסוחרים זיהה שהמגש מזהב והוא עתיק יקר המציאות, וכיוון שהבין שהילד שמחזיק בו אינו מבין את ערכו, אמר לו: "ילד, אם אתה רוצה אני אקח ממך את המגש ואתן לך 100 שקל, הילד אמר בלבבו אם הוא רוצה 100 כנראה זה שווה לפחות 200 והשיב בשלילה. הוא החליט לבדוק עד כמה האיש רוצה את המגש ואמר לו אם אתה רוצה נעשה החלפה, תביא את החמור שלך וקח את המגש. האיש מיד הסכים ואז הבין הנער שמגש כזה כנראה שווה כמה אלפים... והוא סירב אלא אם כן איש שיחו יראה לו כיצד עושה

סיפורים נפלאים פרשת ויחי

ספר על שמירת החוטם?
השליח סבר שהוא מתלוצץ, אמנם כשסיפר זאת לחפץ חיים
אמר לו, הצדק עמו, אף בחוטם יש להיזהר, שכן נאמר "כי באפם
הרגו איש", בעקימת האף אפשר להביא לאסון.

"ראובן בכורי אתה כוחי וראשית אוני יתר שאת ויתר עז" (מט, יג)

ראובן היה ראוי לזכות לבכורה, כהונה ומלכות, אך: "פחז כמים
אל תותר" - בגלל שנהג בפזיזות לאחר מות רחל אמנו (שהחליף
מיטת בלהה בלאה, כי רצה שיעקב יהיה באוהל לאה אמנו, אך
במעשה זה פגם בעולמות העליונים, כי כל מעשה אצל יעקב
אבינו היה מחושב ומדוקדק) נלקחו ממנו הבכורה, הכהונה
והמלכות. יוסף קיבל את הבכורה ושני בניו הם שני שבטים בעם
ישראל, לוי קיבל את הכהונה ויהודה את המלכות. הפזיזות היא
השורש לכל הנפילות ולכן יש לנהוג תמיד במתינות ובסבלנות.
צריכים אנו לחשוב ולבדוק טוב לפני כל מעשה כמו שאמרו
חז"ל: "סוף מעשה במחשבה תחילה". לאדם אחד היה כלב
ששמר על ביתו בנאמנות. לא פעם גירש מן הבית גנבים וחיות
רעות. האיש לא חשש מעולם לעזוב את ביתו, בידעו שכלבו
ישמר עליו מכל משמר. פעם הלך האיש ליער לכרות עצים,
והשאיר את בנו הקטן בביתו, כשהכלב עומד לשמור עליו.
כשחזר האיש מהיער והתקרב לדלת ביתו, מצא כתמי דם
גדולים על הרצפה. האיש נבהל וקרא בקול לבנו, אך הבן לא ענה.
קרא שוב, ולא היה מענה. כשניגש למיטתו, הילד לא היה שם.
בפינת החדר שכב הכלב שעל פיו היו כתמי דם. חשב האב
שכלבו ה'נאמן' טרף את בנו. הוא לקח את הגרזן, ערף לכלב את
ראשו, וישב לבכות בקול בכי מר על מות בנו. לקול בכייתו
התעורר הבן שנרדם על הספה, בא אל האב הנדהם וסיפר לו על
החסד הגדול שעשה עמו הכלב היום. הוציא הילד את אביו
החוצה והראה לו פגר של זאב מוטל על הרצפה בחצר. לולא
הכלב שהציל את הבן משיני הזאב, לא היה עוד בנו בחיים. אך
קעת לאב הפזיז כבר אין כלב נאמן שישמור לו על בנו.

"לו ישטמנו יוסף וגו' ויאמר אליהם יוסף אל תיראו" (ג, טו-יט)

לפני שעלה על המוקד גר הצדק, בנו של הגרף פוטוצקי מליטא,
ביקשו ממנו התלוינים שלא ינקום בהם מעלמא דקשוט. במקום
להשיב הן או לאו, סיפר להם הגר צדק מעשה, בן מלך שיחק
בצעצועים עם בן המיניסטר, סתר לו חברו את המגדל שהקים
מצעצועיו, ובן המלך הרהר בלבו, כשאגדל ואהיה מלך אנקום בו
נקמתי על סתור את המגדל שלי. אולם כשאביו מת והושיבוהו
על כיסא המלוכה, היה צוחק בלבו מכבר לצעצועי הילדים,
וכמובן לא עלה בדעתו כלל לזכור לידידו חטאת נעורים אותו
דבר כאן. כשבאים שמה, לעלמא דקשוט, הלא כל ענייני הגוף
צער הגוף נחשבים כהחרכת אותו מגדל הצעצועים.

חושבים שזה הולך להיות מיוחד ואקסקלוסיבי אבל זה חור,
המלון הגרוע ביותר בעיר. החדרים קטנים השירות חצוף
והמחירים מוגזמים.

"...מה אתם מתכוונים לעשות כשתיגיעו לשם?" "אנחנו נלך
לראות את ניו-יורק ומקווים לראות את נשיא ארצות הברית!"
מתלהב הבחור.

"זה טוב..." צוחק הספר, "אתם ועוד מיליון אנשים מנסים
לראות אותו. נראה לך שתצליחו?! מה אני אגיד לך, בהצלחה
בטיול שלך, אתה תזדקק לזה".

לאחר כחודש הבחור חוזר למספרה לתספורת. הספר שואל
אותו על הטיול באמריקה. "זה היה נפלא", מסביר הבחור, "לא
רק שיצאנו בזמן באחד מהמטוסים החדשים של ארקיע, אבל
היה שם "אובר-בוקינג" ושדרגו אותנו למחלקה הראשונה.
האוכל והיין היו מעולים ודייל מנומס שירת אותי כל הטיסה.
המלון היה נהדר. הם רק סיימו שיפוץ של 10 מיליון דולר והוא
היה פנינה. המלון הטוב ביותר בעיר. וגם הוא היה מלא ולכן הם
התנצלו נתנו לנו את הסוויטה של הבעלים, ללא תוספת מחיר.
"נו", מלמל הספר, "זה טוב אבל אני יודע שלא הגעתם לראות
את הנשיא".

"למען האמת", אמר הבחור, "היה לנו מזל משום שכשסיירנו
בבית הלבן, איש המשמר טפח לי על הכתף והסביר שהנשיא
מעוניין לפגוש כמה מהמבקרים, ואם אואיל בטובי להיכנס
לחדרו הפרטי ולהמתין כדי שהנשיא יברך אותי אישית. כמובן
שחמש דקות אחרי זה, הנשיא נכנס ולחץ את ידי. אני הרכנתי
ראש והוא אמר לי מספר מילים".

"באמת? מה הוא אמר?" נלהב הספר. "הוא שאל", סיים הבחור
בתרועה "מי עשה לך את התספורת הזוועתית הזאת?!"...
לדעת לפרגן לשני זו ברכה! לא בכדי מתברכים במנשה ואפרים
שידעו לעשות זאת.

"האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים" (מט, א)

ר' חיים סולובייצ'יק, רבה של בריסק, השתתף פעם באסיפה,
וממש לא אהב את המשימות והתכנים ששמע כי מתנהלים
מאחרי הפרגוד. אמר אז למקורביו: תמיד התקשיתי שעל
הפסוק: "האספו לכם ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם
באחרית הימים", מובא בילקוט שמעוני מהו "האספו? היטהרו.
כשם שאתה אומר "ותיסגר מרים ואחר תיאסף" ומניין
ש"האספו" מלשון טהרה? אלא, כנראה יכול כל יהודי כשלעצמו
להיות נקי וצדיק, אבל כאשר מתאספים לאסיפה, מיד נכנס
לפעולה יצר הרע של מחלוקות ותככים, רכילויות ומזימות. לכן
בירך יעקב את בניו: "האספו" היטהרו, שייצאו טהורים מכל
האסיפות האלה.

"כי באפם הרגו איש" (מט, ו)

כשהחפץ חיים פרסם ספרו "שמירת הלשון", שלחו לרב אחד,
לעלל בספר ואמר, למה דווקא שמירת הלשון, מדוע לא חיבר